৺ ମହାଦେବ ଦାସଙ୍କ ବିରଚିତ

ମୂଳ ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଲୋକରୁ ଉଦ୍ଧୃତ

କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟ

ପ୍ରକାଶକ—ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର

ଅଲିସାବଜାର, କଟକ-୨

ମୂଲ୍ୟ ଏକଟଙ୍କା ଚାରିଅଣା ମାତ୍ର

କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

—ସ୍ତବ—

ଶୁକ୍ଳାମ୍ବରଧରଂ ବିଷ୍ଣୁଂ ଶଶିବର୍ଣ୍ଣଂ ଚତୁର୍ଭୁଜଂ ।
ପ୍ରସନ୍ନବଦନଂ ଧ୍ୟାୟେ ସର୍ବବିଘ୍ନୋପଶାନ୍ତୟେ ॥
ବ୍ୟାସାୟ ବିଷ୍ଣୁରୂପାୟ ବ୍ୟାସରୂପାୟ ବିଷ୍ଣବେ ।
ନମୋ ବୈବ୍ରହ୍ମନିଧୟେ ବଶିଷ୍ଠାୟ ନମୋନମଃ ॥

—ସ୍ନାନ ମନ୍ତ୍ର—

ବୈକୁଣ୍ଠେ ଚ ପ୍ରୟାଗେ ଚ ତଥା ବଦରିକାଶ୍ରମେ ।
ଇଦଂ ବିଷ୍ଣୁ ବିଚକ୍ରାମ ତ୍ରେଧା ନିଦଧେ ପଦଂ ॥
ତୈରେବ ସହିତୈଃ ସର୍ବୈର୍ମୁନିବେଦମଖାନ୍ୱିତୈଃ ।
କାର୍ତ୍ତିକେଽହଂ କରିଷ୍ୟାମି ପ୍ରାତ୍ୟସ୍ନାନଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥଂ ତବ ଦେବେଶ ଦାମୋଦର ମୟା ସହ ।
ଧ୍ୟାତ୍ୱାହଂ ତ୍ୱାଂ ଚ ଦେବେଶ ଜଲେଽସ୍ମିନ୍ ସ୍ନାତୁମୁଦ୍ୟତଃ ॥
ତବପ୍ରସାଦାତ୍ ପାପଂ ମେ ଦାମୋଦର ବିନଶ୍ୟତୁ ।
ନିତ୍ୟେ ନୈମିତ୍ତିକେ କୃଷ୍ଣ କାର୍ତ୍ତିକେ ପାପନାଶନ ॥

—ଅର୍ଘ୍ୟ ମନ୍ତ୍ର—

କମଲନାଭାୟ ନମସ୍ତେ ଜଲଶାୟିନେ ।
ଽସ୍ତୁ ହୃଷୀକେଶ ଗୃହାଣାର୍ଘ୍ୟଂ ନମୋସ୍ତୁତେ ॥

ନମସ୍ତେ ଦେବ ଦାମୋଦର । ଯା ନାମ ଶରଣ ସୋଦର
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ନାଥ । ଯାର ଚରିତ ପୁଣ୍ୟ ପଥ
ଆରତଜନ ପରିତ୍ରାଣ । ଅଭୟ ପଙ୍କଜ ଚରଣ
କମଳା ଆଶ୍ରେ ରହି ନିତ୍ୟେ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ସୁର ମୁନି ଯେତେ
ପୂଜନ୍ତି ଯେଉଁ ପଦ୍ମ ପାଦେ । କାଳ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ
ସେ ପାଦେ ମହାଦେବ ଦାସ । ସ୍ତୁତି ପଠନେ କଲି ଆଶ
ସ୍ୱଭାବେ ଶୂଦ୍ର କୁଳେ ଜନ୍ମି । ନିରତେ ମାୟା ମୋହେ ଭ୍ରମି
କର୍ମ ଜଞ୍ଜାଳ ଜାଲେ ପଡ଼ି । ଆତ୍ମାର ନିଜ ଗତି ଛାଡ଼ି
ଆକୁଳେ ବିଚାରଇ ଚିତ୍ତେ । ସଂସାରୁ ତରିବି କେମନ୍ତେ
ଅଶେଷ ପରମ କାରଣ । ଯା ନାମ ସଙ୍କଟ ତାରଣ
ବିପଦ ମୋଚନ ଯେ ପାଦ । ଆଶ୍ରୟେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ
ତେଣୁ ମୁଁ ଭବ ଭୟ ତ୍ରାସେ । ଶରଣ ପାଦ ପଦ୍ମ କୋଷେ
ସୁଜନ ଜନେ କରି ଦୟା । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ସ୍ୱଭାବେ ନିର୍ମାୟା
ତୁମ୍ଭର ପାଦେ ମୋର ଆଶ । ମୋତେ ରଖିବ ତୁମ୍ଭ ପାଶ
ତୁମ୍ଭର ଦୟା ଅପ୍ରମିତେ । ହରି ଚରିତ ରସ ଗୀତେ
ଥୋକାଏ ବଖାଣିବି ପଦ । ଏଥିରେ ନକରିବ ବାଦ
କୃଷ୍ଣର ମହିମା ଅପାର । ଦେବ ଦାନବେ ଅଗୋଚର
ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ଲୋକ ପରିତ୍ରାଣେ । ମହିମା ଚତୁର୍ବେଦ ଭଣେ
ତାହାର ଅଗୋଚର ଯେଣୁ । ନିଗମ ନାମ ଦେଲେ ତେଣୁ
ପୁଣି ସଂସାର ଅନୁରାଗେ । ବିସ୍ତାରକଲେ ଶାସ୍ତ୍ର ଯୋଗେ
ମନୁ ପୁରୁଷେ ତାହା ଦେଇ । ସେ ତହୁଁ ସ୍ମୃତି ଭିଆ...
ସେ ସ୍ମୃତି ପାଇ ମୁନି ଗଣେ । ବିସ୍ତାରି ରଚିଲେ ପୁ...
ସେ ପୁଣ୍ୟ ଇତିହାସ ବାଣୀ । ସୁଜନଜନେ ତାହା...
ସେ ସାଧୁ ବିବେକ ପଣ୍ଡିତ । ପୁରାଣ ଅର୍ଥ କରି...
ଛତିଶ ରାଗେ ହରି ଲୀଳା । ବାନ୍ଧିଲେ ଭକ୍...

ସ ଭେଲା ଶ୍ରୁତିପଥେ ଧର । ପ୍ରାଣୀ ତରିବେ ଭବ ବାର ॥
ୃଷ୍ଣ ଚରିତ ଗୀତ ଗାଇ । ଅନ୍ତେ କୈବଲ୍ୟ ମୁକ୍ତି ପାଇ ॥
ୃଷ୍ଣେ ଚରିଲେ ଅପ୍ରମାଦେ । ପଞ୍ଚମ ବେଦ ପରସାଦେ ॥
ହା ବଳିର ମୋର ମନେ । କୃଷ୍ଣ ଚରିତ ଗୁଣ ଗାନେ ॥
ମୂର୍ଖ ସ୍ୱଭାବେ ଭଣି ଗୀତେ । ସୁଜନଜନଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ହଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହିମା । ଅପୂର୍ବ ରସ ଗୁଣସୀମା ॥
ୂର୍ବେ ଯେ ନୈମିଷା ଅରଣ୍ୟେ । ସୂତ ସନ୍ନିଧେ ମୁନିଜନେ ॥
କଳେ ଏକ ମେଳ ହୋଇ । ହରି ଭକତି ହୃଦେ ନେଇ ॥
ୁଛନ୍ତି କୋମଳ ବଚନେ । ହେ ସୂତ ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥
ଯେତେ କହିଲେ ଧର୍ମକଥା । ହରି ଚରିତ ଗୁଣ ଗାଥା ॥
ୁଣିଲୁ ତୁମ୍ଭ ପରସନ୍ନେ । ଆମ୍ଭେ ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପୁଣ୍ୟେ ॥
ବେ ପଚାରୁ ଜନ ହିତେ । ସଂସାରେ ଧର୍ମ ଭାଗ ଯେତେ ॥
ଜ୍ଞାଦି ବ୍ରତ ତପ ଦାନ । ତୀର୍ଥ ସେବନେ ଯେତେ ପୁଣ୍ୟ ॥
ଯାଗ ସମାଧି ନିଷ୍ଠା କୀର୍ତ୍ତି । ଚତୁର ଆଶ୍ରମେ ଯେ ମତି ॥
ସର୍ବ ଧର୍ମ ପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । କି ଅଛି କହ ତତ୍ତ୍ୱନିଷ୍ଠ ॥
ୃହ ଆଶ୍ରମେ ତପକରି । ବିଷ୍ଣୁ ତୋଷନ୍ତି ନରନାରୀ ॥
ଶେଷ ଜନ୍ମ ବନ୍ଧ ନାଶି । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ବସି ॥
ଷ୍ଣୁ କୈବଲ୍ୟ ଭୋଗ କରେ । କି ଧର୍ମ ସଂସାରେ ପ୍ରଚାରେ ॥
ନ୍ତ ଧର୍ମ ଅଛି ଯହିଁ । ଭୋ ମୁନି କହ ଦୟା ବହି ॥
ମନ୍ତେ ମୁନିଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନେ । ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷ ମନେ ॥

ସୂତ ଉବାଚ

ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବୁଧଗଣେ । ଯେ ଧର୍ମ ଚଙ୍କଜ ଦ୍ୱିଗଣେ ॥
ତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଯେଉଁ ବାଣୀ । ବ୍ୟାସଙ୍କ ମୁଖୁ ଅଛି ଶୁଣି ॥
ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ୱୟଂ ବ୍ୟାସରୂପୀ । ଯେ ବ୍ୟାସ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପୀ ॥
ଯେ ବ୍ୟାସ ମୁଖରୁ ନିର୍ଗତ । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ମହାବ୍ରତ ॥
କଳ ଧର୍ମେ ସାର ଯେହି । ତହିଁରେ ତୋଷ ସବ ଗ୍ରାହି ॥

ବଷ୍ଣୁର ଅତିଅନ୍ତ ପ୍ରୀତି । ଯହୁଁ ପ୍ରସନ୍ନ ବେଦପତି
ଶିବ ସହିତେ ହିଗପାଳେ । ସନ୍ତୋଷ ଯେଉଁ ବ୍ରତ ଫଳେ
ସକଳ ପାପ ଯହୁଁ ହରି । ମୁକ୍ତି ଲଭନ୍ତି ନର ନାରୀ
ଯେ ବ୍ରତେ ହୁଏ ରୋଗ ନାଶ । ସକଳ ପାପ ଯାଏ ଧ୍ୱଂସ
ମିଳେ ଉତ୍ତମ ପୁତ୍ର ନାତି । ବଢ଼ଇ କୁବେର ସମ୍ପତ୍ତି ।
ସକଳ ତୀର୍ଥ ଫଳ ପାଏ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରେ ଯାଏ ।
ସେ ଧର୍ମ ଶୁଣ ହିବ୍ୟଜ୍ଞାନେ । ସଂଶୟ ଦୂର କରି ମନେ ।
ପୂର୍ବେ ଯେ ଦ୍ୱାରବତୀ ପୁରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସତ୍ୟା ସଙ୍ଗତରେ ॥
ଆରୋହି ବନତାର ବତ୍ସା । ହିଗ ଭ୍ରମଣେ କଲେ ଇଚ୍ଛା ॥
ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଯହୁଁ । ସୁପର୍ଣ୍ଣ ବେଗେ ମିଳେ ତହୁଁ ॥
ବିବିଧ କଥା କହି ହରି । ପ୍ରିୟାର ମନ ତୋଷ କରି ॥
ଏମନ୍ତ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପୁରେ । ଦୂର୍ଲଭ ସ୍ଥାନ ଯେତେ ଠାରେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ଆହି ସୁର । ବାସବ ବାସୁକୀ ନଗର ॥
ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରିୟା । ଜଗଦ୍‌ବଲ୍ଲଭ ଅନୁଦୟା ॥
ସପତ ଦ୍ୱୀପ ବସୁ ମତୀ । ଭ୍ରମି ଆସନ୍ତେ ଦ୍ୱାରବତୀ ॥
ଭୁଜଙ୍ଗାସନ ପୃଷ୍ଠେ ବସି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ମୁଖେ ଘୋଷି ॥
ଆନନ୍ଦେ ସହାଜତ ଜେମା । ନାମ ଯାହାର ସତ୍ୟଭାମା ॥

ସତ୍ୟଭାମା ଉବାଚ

ଶ୍ରିୟଃପତିମଥାମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଗତେ ଦେବର୍ଷିସତ୍ତମ ।
ହର୍ଷୋତ୍ଫୁଲ୍ଲମନାଃ ସତ୍ୟା ବସୁଦେବମଥାବ୍ରବୀତ୍ ।
ଧନ୍ୟାସ୍ମି କୃତକୃତ୍ୟାସ୍ମି ସଫଳଂ ଜୀବିତଂ ଚଂମେ ।
ମଜ୍ଜନ୍ମନି ନିଦାନୌଚ ଧନ୍ୟୌ ତୌପିତରୌମମ ।
ଯୋ ମାଂ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ସୁଭଗଂ ଜନୟ୍ଯା ମାସତୁ ଧ୍ରୁବଂ ।
ଷୋଡ଼ଶସ୍ତ୍ରୀସହସ୍ରାଣାଂ ବଲ୍ଲଭାହଂ ଯତସ୍ତବ ।

ପତି ଚରଣ ଧରି କରେ । ଭକତି ଭାବେ ଦେଇ ଶିରେ ॥
କହଇ ଲଳିତ ବଚନ । ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳଲୋଚନ ॥

ଦେବଙ୍କ ଦେବ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ସୁକୃତି ଜନ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ଜୀବ ପରମ ଆତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ । କେ ପାରେ ତୋର ଗୁଣ କହି ॥
ଅନେକ ମତେ ତୋର ଭାବ । ତୋତେ ନ ଚିହ୍ନି ମୂଢ଼ ଜୀବ ॥
ସଂସାରେ ଭ୍ରମେ ଜାତ ହୋଇ । ତପନ ରଥ ପ୍ରାପ୍ତ ମହୀ ॥
ଏ ତୋର କଉତୁକ ରୀତି । ବିଶ୍ୱ ସମ୍ପଦ ବିଶ୍ୱପତି ॥
ବିଶ୍ୱ ସଂସାରେ କରୁ ଲୀଳା । ତୋର ମହିମା ଅଗୋଚରା ॥
କାହାକୁ କେଉଁ ଭାବେ ଦୟା । କେ ଜାଣିପାରେ ତୋର ମାୟା ॥
ଷୋଳ ସହସ୍ର ଯେତେ ନାରୀ । କମଳା ଅଂଶେ ଅବତରି ॥
ଆଉରେ ଅଷ୍ଟପାଟବଂଶୀ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଦେବୀ ଗୃହହଂସୀ ॥
ଏ ସର୍ବ ତୁମ୍ଭର ଭାବିନୀ । ଭଜନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ପ୍ରୀତି ଘେନି ॥
ତୁମ୍ଭେ ତାଙ୍କଠାରେ ସଦୟ । ନିଶାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଇନ୍ଦୁ ପ୍ରାୟ ॥
ଏ କଥା ଭଲେଅଛି ଜାଣି । ବିଶେଷେ ମୋହଠାରେ ପୁଣି ॥
ବହୁତ କର ଅନୁଗ୍ରହ । ମୁହିଁ ଜାଣଇ ତୁମ୍ଭ ସ୍ନେହ ॥
ଯେଉଁ କଥାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋର । ତୁମ୍ଭେ ତା ଅନ୍ୟଥା ନ କର ॥
ଏ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ମୋର କର୍ମ । ପୂର୍ବେ ମୁଁ କଲି କେଉଁ ଧର୍ମ ॥
କି କୁଳେ ହୋଇଥିଲି ଜନ୍ମ । କେବଣ ତୀର୍ଥେ ତପୋଦାନ ॥
କେଉଁ ଦେବତା ପୂଜା କରି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ପଟରାଣୀ ॥
ତୁମ୍ଭର ଅନୁରାଗ ମୋରେ । ଏ ଅତି ଦୁର୍ଲଭ ସଂସାରେ ॥
କି ଭାବେ ଲଭିଲି ମୁଁ ଏହା । ବିସ୍ତରି କହ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାହା ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ

ଇତି ପ୍ରିୟାବଚଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସ୍ମେରାସ୍ୟଃ ସ ଗଦାଗ୍ରଜଃ
ସତ୍ୟାକରଂ କରେ ଧୃତ୍ୱାଽଗମତ୍କଳ୍ପତରୋସ୍ତଲଂ

ଏମନ୍ତେ ବାକ୍ୟଦେବୀ ଭଣି । ଶୁଣି ହସନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥
ପ୍ରିୟା ବଚନେ ସ୍ନେହ ବହି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ପ୍ରାଣ ସହି ॥
ପଣେ ଶରଧା ତୋର ମନ । ମୁଁ ତାହା ନ କରଇ ଆନ ॥
ତୁ ପିଅର ଅପମାନୁ । ରଣେ ନିବାରି ଶତଧନୁ ॥

ପାରଜାତକ ପୁଷ୍ପ ପାଇଁ । କବା ନ କଲ ସ୍ୱର୍ଗେ ମୁହିଁ ॥
ସମରେ ଜିଣି ସର୍ବ ସୁର । ଗର୍ବ ଗଞ୍ଜିଲି ସୁନାସୀର ॥
ବଳେ ଉପାଡ଼ି ସୁର ବୃକ୍ଷ । ତୋ ପୁରେ ରୋପିଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
ଅମର ବୃକ୍ଷ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ । ଦେଖିଲ ମାନବ ଗୋଚରେ ॥
ପୁତ୍ରକାମନା ଅର୍ଥେ ତୋର । ସେବି ନାରଦ ମୁନିବର ॥
ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ପ୍ରାପ୍ତ ଦଶପୁତ୍ର । ହୋଇଲେ ତୋର ଗର୍ଭଜାତ ॥
ଆବର ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁ ଯାହା । ମୁହିଁ କି ନ ଦଅଇ ତାହା ॥
ଏବେ ପୁଚ୍ଛିଲୁ ଯେଉଁ କଥା । କହିବା ପୂର୍ବ କର୍ମ କଥା ॥
ଚାଲ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେ ବସି । ନିଗମ କହିବା ବିଶେଷି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତହୁଁ ଚକ୍ରି । ଦ୍ୱାରକା ଉପବନେ ମିଳି ॥
ଗରୁଡ଼ କନ୍ଧରୁ ଉତ୍ତରି । ଯା ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ହରି ॥
କୃଷ୍ଣର ଆଜ୍ଞା ଅନୁରୂପେ । ଚଳିଲା ସେ ରମ୍ୟକ ଦ୍ୱୀପେ ॥
ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ଭୁଜ ଧରି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆନନ୍ଦେ ବିହରି ॥
ପ୍ରବେଶ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ତଳେ । ଯହିଁ ସକଳ ସୁଖ ମିଳେ ॥
ବସନ୍ତ ଆଦି ଷଡ଼ଋତୁ । ସେ ଯାହା ନିଜଗୁଣ ହେତୁ ॥
ବନେ ସେବନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଆଶେ । ସଦା ବସନ୍ତ ଫଳପୁଷ୍ପେ ॥
ଶାରୀ ଶୁକ ଯେ ପିକ ଭୃଙ୍ଗେ । ସେ ଯାହା ଧ୍ୱନି ଅନୁରାଗେ ॥
ବନେ ବିହରନ୍ତି ପକ୍ଷୀଗଣେ । ସେ ଯାହା ନାଦ ହରଷଣେ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପୁଷ୍କରଣୀ ତଟେ । ଅପୂର୍ବ ଶୋଭା ବୃକ୍ଷ ବଟେ ॥
ତା ତଳେ ସିଦ୍ଧ ସର୍ବକାମ । ତେଣୁ ତା ନାମ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ॥
ମୂଳେ ତା ମର୍କତର ବେଦୀ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମେଖଳା ଅଚ୍ଛାଦି ॥
ରଜତବର୍ଣ୍ଣ ତରୁ ଶୋଭା । ଆବୃତ ପଦ୍ମପତ୍ର ପ୍ରଭା ॥
ପଲ୍ଲବ ଶିଖ ପୃଷ୍ଠ ଝରେ । ନିରତେ ସୁଧାରସ ଝରେ ॥
ଚନ୍ଦନ ପ୍ରାପ୍ତ ତରୁ ବାସ । ସନ୍ନିଧେ ଛନ୍ତି ନାନା ବୃକ୍ଷ ॥
ଏମନ୍ତେ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ତଳେ । ଗୋବିନ୍ଦ ସତ୍ୟଭାମା ମେଳେ ॥
ମର୍କତ ବେଦୀକାରେ ବସି । ଯେହ୍ନେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ହୃଷ୍ଟରସି ॥

ସଙ୍ଗତେ ବରୁଣର ଜେମା । ଯେତେହ୍ନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସତ୍ୟଭାମା ॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ

ଶୃଣୁତ୍ୱୈକମନା କାନ୍ତେ କଥାଂ ତ୍ୱଂ ପୂର୍ବଜନ୍ମନ ।
ପୁଣ ବ୍ରତଂ କୃତବତୀତସ୍ମିଂ କଥୟାମିତେ ॥
ଆସୀତ୍ କୃତଯୁଗସ୍ୟାନ୍ତେ ମାୟାପୁର୍ଯ୍ୟାଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ
ଆତ୍ରେୟୁ ଦେବସମୈତ୍ତ ବେଦ ବେଦାଙ୍ଗପାରଗଃ ॥

ହସି କହନ୍ତ ନାରାୟଣ । ହେ ପ୍ରିୟେ ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ସତ୍ୟ ଜନ୍ମଧର୍ମ । ଯମ ନିୟମ କୃତ କର୍ମ ॥
ସକଳ କହିବା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଯଦ୍ୟପି ପୁଚ୍ଛିଲ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ସତ୍ୟଯୁଗ ଅନ୍ତେ । ଉତ୍ତର ହିମାଳୟ ପ୍ରାନ୍ତେ ॥
ବିପ୍ରେକ ଥିଲା ମାୟା ପୁରେ । ତା ଜନ୍ମ ଆତ୍ରେୟ ବଂଶରେ ॥
ନାମ ତାହାର ଦେବ ଶର୍ମା । ସକଳ ଗୁଣେ ମହତମା ॥
ତାର ଦୁହିତା ଗୁଣବତୀ । ଜନ୍ମହୁଁ ମାତୃହୀନେ ବର୍ତ୍ତି ॥
ଅତି ଯତନେ ପିତା ପାଳି । ପ୍ରଦାନ ଅର୍ଥେ ମନେ ଭାଳି ॥
ଦ୍ୱିଜ କୁମରେ ଅରକ୍ଷିତ । ନାମ ତାହାର ଚନ୍ଦ୍ର ହୋଣ ॥
ତାହାକୁ ନିଜ ପୁରେ ନେଇ । ବ୍ରତାଦି ନାନାବିଦ୍ୟା ଦେଇ ॥
ଦୁହିତା କଲା ତାକୁ ବିଭା । ଚନ୍ଦ୍ର ରୋହିଣୀ ପ୍ରାୟେ ଶୋଭା ॥
ଝିଅ ଯୁଆଇଁ ଘେନି ପାଶେ । ବିପ୍ର ବଞ୍ଚଇ ଗୃହ ବାସେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଅନଳ ଅର୍ଚ୍ଚନା ନିମନ୍ତେ ॥
ଦିନେ ଦୁହିତର୍ତ୍ତା ଯନ୍ତି ଯେମନ୍ତେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗଲେ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳେ ॥
ଘୋରଗହନ ବନେ ପଶେ । ସମିଧ କାଷ୍ଠ ଅଭିଳାଷେ ॥
ଖୋଜନ୍ତେ ଲତାଗୃହ ଦେଶ । ଭିତରେ ମିଳିଲା ରାକ୍ଷସ ॥
କୁଳିଶ ଦଣ୍ଡ କରେ ଧରି । ଦେନି ବିପ୍ରଙ୍କୁ ବଧକରି ॥
ରାକ୍ଷସୀ ତହୁଁ ଗଲା ଚଳି । ମୋହର ଦୂତେ ଆସି ମିଳି ॥
ତାଙ୍କୁ ବିମାନେ ବସାଇଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନକୁ ନେଲେ ॥
ସେ ଦୁଇ ବିପ୍ର ଜାଣ ନିତି । ଭକ୍ତିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ପୂଜନ୍ତି ।୧୪୦।

ତେତେଣେ ସନ୍ତୋଷ ମୋର ମନ । ସେ ମୋର ଭକତ ପ୍ରଧାନ ॥
ଯେ ସୌର ଗାଣପତ୍ୟ ଶୈବ । ଶାକ୍ତ ଆବର ଯେ ବୈଷ୍ଣବ ॥
ଏମାନେ ଲଭନ୍ତି ମୋ ପୁର । ଯଥା ସାଗର ବର୍ଷା ନୀର ॥
ମୁହିଁ ତ ପଞ୍ଚଆତ୍ମା ହୋଇ । ସଂସାର ଚକ୍ରରେ ଖେଳଇ ॥
ଧର୍ମବଳେ ସେ ବିପ୍ର ଦେନି । ମୋତେ ପାଇଲେ ଗୋ ଭାବିନୀ ॥
ଶୁଣିଣ ସତ୍ୟା ହେଲେ ତୋଷ । କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ
ଦେବଶର୍ମା ଚନ୍ଦ୍ର ହୋତ୍ର ମୋକ୍ଷଣଂ
ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ

ତତସ୍ତା ଗୁଣବତୀ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ରାକ୍ଷସା ନିହତାବୁଭୌ ।
ପିତୁର୍ଭର୍ତୁଶ୍ଚ ଦୁଃଖାର୍ତ୍ତା କରୁଣଂ ପର୍ଯ୍ୟଦେବୟତ୍ ॥

ଦୂରେ ନିଷାଦଗଣ ଥିଲେ । ପଳାଇ ସନ୍ଦେଶ କହିଲେ ॥
ପତି ପିଅର ହତ ଶୁଣି । ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ହୋତ୍ରର ଘରଣୀ ॥
ବ୍ୟାକୁଳେ କରଇ ରୋଦନ । ହେ ବିହି କଲୁ ତୁ ଏସନ ॥
ପିତା ଗୃହସ୍ଥ ଏକ ବେଳେ । ନିଧନ ମୋର ପାପଫଳେ ॥
ଗୃହେ ମୋହର କେହି ନାହିଁ । କେମନ୍ତେ ଅଶନ ମୁଁ ଦେହି ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଅଳପ ବୟସ । ବିପଦ ପଡ଼ିଲା ଅଶେଷ ॥
ପୋଡ଼ୁ ମୋହର କର୍ମଫଳ । ପ୍ରଭାତୁ ଅସ୍ତଗଲା ବେଳ ॥
ଘୋର ଗହନ ବନେ ରଖି । ଦଇବ ନେଲା ଦେନି ଆଖି ॥
ବୁଦ୍ଧି ତ ନ ଦିଶଇ ଆଜ । ଧିକ ମୋହର ଜୀବ ଯାଉ ॥
କେମନ୍ତେ ସହିବ ମୋ ମନ । ହେ ପିତା ତୁ ମୋର ଜୀବନ ॥
କ୍ଷଣେ ନ ଦେଖି ମୋର ଦୁଃଖ । ଏବେ ତ ହୋଇଲ ନିରକ୍ଷ ॥
ମନ୍ଦିର ଶୂନ୍ୟ ହେବା ଆଶେ । ମୋତେ ନ ଦେଇ ଅନ୍ୟ ଦେଶେ

ଧର କୁମର ଗୃହ ବର । ପାଲଲ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାପ୍ତ କର ॥
ମୋତେ ତାହାଙ୍କୁ ବିଭା ଦେଲ । ଏବେ ସଙ୍ଗତେ ଘେନିଗଲ ॥
ଅନାଥା କରିଗଲ ମୋତେ । ମୁଁ ଯାନ୍ତି ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥
ଉଭୟକୁଳ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ । କେ ଦେବ ଜଳ ତିଳ ଦାନ ॥
ପ୍ରେତ କେ ପବିତ୍ର କରିବ । ଏଣୁ ରଖିବି ମୋର ଜୀବ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାଳି ଗୁଣବନ୍ତି । ଶୋକ ସମ୍ଭାଳି ହେଲା ଶାନ୍ତି ॥
ସଂସାର ଭାବ ମନେ ଗୁଣି । ସର୍ବ ଅସତ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ମଣି ॥
ବିଷ୍ଣୁର ଲୀଳା ସର୍ବ ଦେହୀ । ତା ବିନୁ ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ ॥
ତେଣୁ ହୋଇବି ଅନୁଗତ । ଏବେ ସାରିବି ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ ॥
ପିତା ପତିଙ୍କି ଗତି ଦେଇ । ଶରଣ ପିବି ଲକ୍ଷ୍ମୀସାଇଁ ॥
ଏତେ ବିଚାରି ଦ୍ୱିଜ ନାରୀ । ବିପ୍ର ବଚନେ କ୍ରିୟା କରି ॥
ନିସ୍ତାରି ବେନିକୁଳ ଜନ । ଗୃହେ ତା ଥିଲା ଯେତେ ଧନ ॥
ସେ ଦେଶ ରାଜା ତାହା ନେଲା । ଯେଣୁ ତା ରକ୍ଷକ ନ ଥିଲା ॥
ଅନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜନେ ହୁଡ଼ି । ଦାନେ ହାରିଲା ଉହ ବାଡ଼ି ॥
ତା ଦେଖି ଦେବଶର୍ମା ସୁତା । ମନେ ନ କଲା କିଛି ଚିନ୍ତା ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ମାଗି ପ୍ରିୟ ପଣେ । ସନ୍ନିଧେ ରଚି ଗୃହ କୋଣେ ॥
ଭିନ୍ନ କରିଣ ଦ୍ୱାର କାଟି । ତାଳ ବରଡ଼ା କଲା ଛାଟି ॥
ଆବର ପୋଷଣେ ଜୀବିକା । କାର୍ପାସ ସୂତ୍ର କଲେ ଏକା ॥
କିନ୍ତୁ ଲବଧେ ଆତ୍ମା ପୋଷି । ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଘୋଷି ॥
ପୂର୍ବେ ପୁରାଣ ଥିଲା ଶୁଣି । ଆତ୍ମାର ଲାଭ ମନେ ଗୁଣି ॥
ବିଷ୍ଣୁର ଅତି ପ୍ରିୟ ବ୍ରତ । କାର୍ତ୍ତିକ ବିଧି ଯଥା କୃତ୍ୟ ॥
ସଂକଳ୍ପ କଲା ତାହା ବାଳୀ । ସ୍ୱଭାବେ ଏକାଦଶୀ ପାଳି ॥
ପାପ ପ୍ରମାଦ ଭୟ ଚିତ୍ତ । ମିଥ୍ୟା ନ ଭାଷି କହେ ସତ୍ୟ ॥
ବିଧି ସଂକଳ୍ପେ ଉପବାସୀ । କରଇ ବ୍ରତ ଏକାଦଶୀ ॥
ଆବର ପୂର୍ଣ୍ଣିମାସୀ ଜାଣି । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ଯାହା ଭଣି ॥

ସ୍ନାନ କରଣ ପ୍ରାତଃକାଳେ । ବିଷ୍ଣୁର ନାମ ଶବ ଆଳେ
ବସି ଜପଇ ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧି । ପୂଜଇ ମାନସିକ ବିଧି
ନିଜ ଆଶ୍ରମେ ଯହିଁ ଯାଇ । ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ଆରୋପଇ
ଲେପନ ସେଚନ ସୁରେଖେ । ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ମୁରୁଜ ଲେଖେ
ଦୀପ ବସାଇ ସାୟଂ କାଳେ । ହବିଷ୍ୟ ଅନ୍ନ ଏକାବେଳେ
ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ କରି ତେଜ୍ୟା । ଶୟନ କାଳେ ତୃଣଶଯ୍ୟା
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ତା ଅଙ୍ଗେ ଜ୍ୱର ପ୍ରବେଶିଲା
କାର୍ତ୍ତିକମାସ ପ୍ରାତଃକାଳେ । ସ୍ନାନ କରଇ ଶୀତ ଜଳେ
ଜଠର ଅଗ୍ନି ତେଜହୀନେ । ରୋଗ ଆକର୍ଷେ ଦିନୁ ଦିନେ
ଜ୍ୱରେ କମ୍ପଇ ତାର ଦେହ । ତଥାପି ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରତେ ସ୍ନେହ ॥
ନିତ୍ୟେ ପ୍ରଭାତେ ସ୍ନାନ କରେ । ଏମନ୍ତ ସୁରନଦୀ ତୀରେ ॥
ଅଙ୍ଗେ ବ୍ୟାପିଲା ସନ୍ନିପାତ । ତକ୍ଷଣେ ପାଇଲା ପଞ୍ଚତ୍ୱ ॥
ଆତ୍ମା ତା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ଯାଇ । ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ ଦେହ ଧାଇଁ ॥
ବସିଲା ହେମମୟ ରଥେ । ମଙ୍ଗଳଧ୍ୱନି କରି ପଥେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ କିଙ୍କରେ ତହିଁ ମିଳି । ଘେନି ବୈକୁଣ୍ଠେ ଗଲେ ଚଳି ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ କଲା ଦରଶନ । ସମ୍ମୁଖରେ ପାଇ ସନମାନ ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସଙ୍ଗତେ ସଖୀ ହୋଇ । ରହିଲା ଦିବ୍ୟ ଭୋଗ ପାଇ ॥
ପୁଣି ଲଭିଲା ଯେଉଁ ଗତି । ସେ କଥା ଶୁଣି ସତ୍ୟାସତୀ ॥
ଏବେ ଦ୍ୱାପରେ ଯୁଗେ ପୁଣ । କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପ ନାରାୟଣ ॥
ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକାଶ ଏଥେ ଆସି । ଅବନୀ ଭାରବର ନାଶି ॥
ରୁକ୍ମିଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉତପତି । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପୂର୍ବେ ପୁଣ୍ୟବତୀ ॥
ଏବେ ହୋଇଲ ସତ୍ୟଭାମା । କହନ୍ତି ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମା ॥
ଯେ ଚନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ଦ୍ୱିଜବର । ସେ ଏବେ ଭକତ ଅକ୍ରୁର ॥
ଯେ ଦେବଶର୍ମା ତୁମ୍ଭ ତାତ । ସେ ଏବେ ନାମେ ସତ୍ରାଜିତ ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ପାଳିତ ତୁଳସୀ । ସେ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ହେଲା ଆସି ॥
ଏ ସର୍ବ ଧର୍ମ ତୁମ୍ଭ ଫଳ । ତରି ତାରିଲା ବେନିକୁଳ ॥

କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଫଳ ଶ୍ରୁତି । ଯେଣୁ ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରିୟ ଅଟି ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ କରିଥିଲ ତପ । ନିତି ଆଗମେ ଜାଳ ଦୀପ ॥
ତେଣୁ ସନ୍ତୋଷ କମଳାକ୍ଷୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ତାଙ୍କ ସପତଣୀ ॥
ମନେ ନ ଧେନି ଅହଂକାର । ପ୍ରସନ୍ନେ ଦେଇଛନ୍ତି ବର ॥
କହନ୍ତି କରୁଣା ଜଳଧି । ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଯଥାବିଧି ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନେ । ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ବିଦ୍ୟମାନେ ॥
ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ସତ୍ୟା ସତୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣପତି ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ବିଶ୍ୱାସ । ଶରଣ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ ଗୀତପ୍ରବନ୍ଧେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ ॥
ସତ୍ୟଭାମା ପୂର୍ବଜନ୍ମ କଥନେ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ସତ୍ୟୋବାଚ

ସର୍ବେଽପି ବାଲବୟୁବା ସ୍ତବ କାଲ ସୁରୂପିଣଃ ।
ମାସାନାଂ ତୁ କଥଂ ନାଥ ସ ମାସଃ କାର୍ତ୍ତିକୋ ବରଃ ।

ଶୁଣ ସକଳ ମୁନି ଜନେ । ସତ୍ୟ ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଚନେ ॥
ଆପଣା ପୂର୍ବ କର୍ମ ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦେ ମନେ ମନେ ଗୁଣି ॥
ପତି ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି । କହଇ ବେନିକର ଯୋଡ଼ି ॥
ଭୋ ନାଥ କର ଅନୁଗ୍ରହ । କାର୍ତ୍ତିକବ୍ରତ କଥା କହ ॥
ପୂର୍ବେ ପ୍ରକାଶ ହେଲ କାହୁଁ । ତୁମ୍ଭର ଏତେ ପ୍ରିୟ ଯହୁଁ ॥
ତେଣୁ ଶୁଣିବି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋର । ଭୋ ପ୍ରଭୁ ଅନୁଗ୍ରହ କର ॥
ସତ୍ୟା ବଚନେ ହୃଷୀକେଶ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହିମା ବିଶେଷ ॥
କହନ୍ତି ପୂର୍ବ କଲି କାର୍ତ୍ତି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସତ୍ୟାସତୀ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ପୃଥୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ନାରଦ ପାଦ ପୂଜା କରି ॥
ଏ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ । ସେ କହିଥିଲେ ନୃପତିଙ୍କୁ ॥
ସଦା କହୁଛି ଶୁଣ ଏବେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତର ପ୍ରସ୍ତା
ଟରେ ॥

କଳ୍ପ ଅନ୍ତରେ କୃତ ଯୁଗେ । ଧରଣୀ କର୍ମ ଭୋଗାଭୋଗେ ।
ଅନନ୍ତ କୋଟି ଜୀବ ଜାତ । ପାଳନେ ଦେବ ଦଇବତ ।
ସଂସାରେ ହେଲେ ଅବତାର । ସିନ୍ଧୁ ନନ୍ଦନ ଶଙ୍ଖାସୁର ।
କର୍ମେ ଅସୁର ବୁଦ୍ଧି ଘେନ । ବଳେ ଜିଣିଲା ଲୋକ ତିନ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦି ସୁର ସାଧ୍ୟ କରି । ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ଅର୍ଥ ହରି ।
ବେଦ ପୁରାଣ ଶାସ୍ତ୍ରମୂଳେ । ଜିଣି ଆଣିଲା ଭୁଜ ବଳେ ।
ଗୁପତେ ରଖି ସିନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟେ । ନିତ୍ୟେ ଅଇଶ୍ୱ କୁଳ ସାଧେ ।
ଦେବ ଉରଗ ଯକ୍ଷ ନର । ସବୁଠି ଦେଲା ଦୁଃଖ ଘୋର ।
ବେଦ ବିହୀନେ ମୁନିଜନେ । ହୋମ ନ କଲେ ହୁତାଶନେ ।
ହବି ନ ପାଇ ସୁର ଲୋକେ । ବଞ୍ଚନ୍ତି ଦୁଃଖ ଅତିରେକେ ।
ସଂସାର ନ ପାଳନ୍ତି ଭଲେ । ଶସ୍ୟ ବିହୀନେ ଜନ୍ତୁ ମଲେ ।
ତା ଦେଖି ଦେବ ପରମେଷ୍ଠୀ । ବେଦ ବିହୁନେ ମନେ କଷ୍ଟି ।
ସକଳ ସୁର ମୁନି ଭୁଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନକୁ ଗଲେ ।
ବିଷ୍ଣୁର ଯୋଗ ନିଦ୍ରାକାଳେ । ସମସ୍ତେ ଶ୍ରୀପଙ୍କଜ ତଳେ ।
ପାଦ ଉପରି ଶିରେ କରି । ସ୍ତୁତି କରଇ ବେଦବର ।
ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ଅଶେଷ ଗୁଣ ଗ୍ରାମବାସୀ ।
ସକଳ ଲୋକପରେ ରହି । ଜୀବ ବିଗ୍ରହେ ଜୀବଗ୍ରାହୀ ।
ତୁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବାର୍ତ୍ତା ଜାଣୁ । ତୋତେ ଗୋଚର ସର୍ବ ତେଣୁ ।
ଯେ ଜନ ମହାଭୟ ପାଇ । ତୋର ଚରଣେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ ।
ଶରଣ ଯାନ୍ତି ତୋର ପାଦେ । ତୁ ତାଙ୍କୁ ରଖ ଅପ୍ରମାଦେ ।
ବିନାଶୁ ବିପଦ ବେଦନା । ତେଣୁ ତୋ ନାମ ବଜ୍ରସେନା ।
ତେଣୁ ସକଳ ଲୋକ ପାଳେ । ଶରଣ ତୋ ପାଦ କମଳେ ।
ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଦୁଃଖ ଦେଖ । ଘୋର ଅସୁର ଦଣ୍ଡ ରଖ ।
ସାଗର ସୁତ ଶଙ୍ଖାସୁର । ବଳେ ହରିଲା ବେଦ ମୋର ।
ରଖିଛନ୍ତି ଦୁର୍ଗମ ଜଳଧି । ତେଣୁ ସରିଲା ମୋର ବୁଦ୍ଧି ।
। ସର୍ବ ଧର୍ମପୁ କିଛି ନାହିଁ । ତୋ ବିନୁ ଆହେ ଜୀବଗ୍ରାହୀ ।

ଆମ୍ଭ ଗୁହାରି କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣ । ଅସୁର ମାରି ବେଦ ଆଣ ॥
ବେଦାଙ୍ଗ ନାମ ତୋର କହି । ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର ନାଥ ତୁହି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ।୪୭।
ନିଦ୍ରା ଉପେକ୍ଷି ନରହରି । ପଦ୍ମ ଆସନେ ବିଜେ କରି ॥
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖ ଗୃହିଁ ଧୀରେ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସର୍ବ ସୁରେ ॥
ଯେଉଁ ନିମନ୍ତେ ଅଛ ଆସି । ଆମ୍ଭେ ଜାଣିଲୁ ତା ବିଶେଷି ॥
ସେ ହରି ଅଛି ତୁମ୍ଭ ଶିକ୍ଷା । ସାଗର ଅଂଶେ ଅବତସି ॥
ମୁହିଁ ହରିବି ତାର ପ୍ରାଣ । ଏବେ ସମସ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ॥

ବିଷ୍ଣୁରୁବାଚ

ଆଜଠାରୁ ଏ ଦେବଗଣ । କରିବେ ଯଜ୍ଞ ଆଚରଣ ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ମାସେ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ । ଆବର ତୁଳସୀ ସେବନ ॥
[illegible] । [illegible] ॥
ସକଳ ବିଘ୍ନ ଯିବ କ୍ଷୟ । ମରିବ ସେ ଦନୁ ତନୟ ॥
କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ । କାର୍ତ୍ତିକବ୍ରତେ ହରି ତୋଷ ॥
ଧନ ମର୍ଯ୍ୟାଦାବନ୍ତ ହେବ । ଶ୍ରୀହରି ରୂପକୁ ପାଇବ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସତ୍ୟଭାମା ସମ୍ବାଦେ ଶଙ୍ଖାସୁର ବେଦ
ହରଣେ ନାମ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟ

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ଉବାଚ

ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣଃ ସଫରୀତୁଲ୍ୟ ରୂପଧୃକ୍ ।
ଖ୍ୟାତ୍ପପାତାଞ୍ଜଲୌ ବିନ୍ଧ୍ୟବାସିନଃ କଶ୍ୟପସ୍ୟ ସଃ ॥

ଆସନ୍ତା କାଲି ଏକାଦଶୀ । ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳ ମୃଗରାଶି ॥
[illegible]ଷ ଧନିଷ୍ଠା ପୁଣ୍ୟ କାଳ । ସର୍ବ ମଙ୍ଗଳ ଯୋଗେ ଚଳ ॥
[illegible]ନ ସ୍ୱରୂପେ ବିନ୍ଧ୍ୟ ନୀରେ । ପ୍ରବେଶ ହୁଅ ଯେ ଯାହାତର ॥

ମୁହିଁ ହୋଇବି ମତ୍ସ୍ୟ ରୂପି । ନଦୀ ସରିତ ସିନ୍ଧୁ ବ୍ୟାପି ॥
ଶଙ୍ଖ ମାରିବି ବେଦ ଚୋର । ଯାଅ ସଂଶୟ କରି ଦୂର ॥
ହରି ଆଦେଶ ଶିରେ ଘେନି । ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ସୁର ମୁନି ।
ବିବିଧ ମୀନ ରୂପ ଧରି । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଲୁଣବାରି ।
ଏଥି ଅନ୍ତେ ଯେ ଶୁଣ ସତୀ । ଏ ଆଦ୍ୟ ଅବତାର କୀର୍ତ୍ତି ।
କଶ୍ୟପ ନାମେ ତପସ୍ୱୀ । ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତେ ବାସ କରି ।
ବିଷ୍ଣୁ ସନ୍ତୋଷ ପ୍ରତି ଆସେ । ରହି ଯେ ଥିଲେ ଚତୁର୍ମାସେ ॥
ସେ ସ୍ଥାନେ ସରସ୍ୱତୀ ନଦୀ । ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତ ମୂଳ ଭେଦି ।
ଦକ୍ଷିଣ ସାଗର ଗାମିନୀ । ସେ ଜଳେ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ ମୁନି ॥
ଅତି ଉଦୟେ ସ୍ନାନ ସାରି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶେ ସନ୍ଧ୍ୟା କରି ॥
ଦେବତା ପିତୃ ଆବାହନେ । ସନ୍ତୋଷ କରି ଜଳ ଦାନେ ।
ଆଦିତ୍ୟ ଅର୍ଥେ ଅର୍ଘ୍ୟ ତୋଳି । ଘେନିଲେ ଉଦକ ଅଞ୍ଜଳି ॥
ଏହି ସମୟେ ନରହରି । କ୍ଷୁଦ୍ର ସଫରୀ ରୂପ ଧରି ॥
ଋଷିଙ୍କ କରେ ଉତପତ୍ତି । ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ମହା ଯତି ॥
ମନେ ବିଚାରି ମହାଋଷି । ଏ ମୀନ ମୀନ ଭୟେ ଆସି ॥
ଶରଣ ମୋର କରସ୍ଥଳେ । ଯତ୍ନେ ରଖିବି କମଣ୍ଡଳେ ।
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ମନରେ । ରଖିଲେ କମଣ୍ଡଳୁ ନୀରେ ॥
ପୁଣି ପ୍ରବେଶ ଜଳେ ଯାଇ । ସେ ମୀନ କମଣ୍ଡଳେ ଥାଇ ।
ଡାକଇ ରଖ ତପଃଶୀଳ । ଏବେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କମଣ୍ଡଳ ।
ଉତ୍ସବ ଦଶେ ମୋର କାୟେ । ମନେ ଉପୁଜେ ମହା ଭୟେ ।
ସାରସ ଗଣେ ଦେଖିନେବେ । ତୁ ମୋତେ ରଖ ଭଲ ଠାବେ ।
ଶୁଣି କଶ୍ୟପ ମହାଋଷି । ସେ ମୀନ କୂପରେ ନିବେଶି ।
ତହିଁ ପୂରିଲା କଳେବର । ତା ଦେଖି ମରୁତ୍ତ କୁମର ।
ମତ୍ସ୍ୟକୁ ଉଦ୍ଧରି ତୁରିତ । ସନ୍ନିଧେ ଥିଲା ଯେ ସରିତ ।
ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ନେଇ କଲା । ସେ ମୀନ ସରିତେ ବଢ଼ିଲା ।
ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତପସ୍ୱୀ । ବହୁତ ବିପ୍ର ଠୁଳ କରି ।

ମୀନକୁ ଧରି ଧର୍ମ ବଳେ । ମିଳଲେ ସରୋବର ଜଳେ ॥
ତହିଁ ନୋହିଲ ସହୁଁ ଠାବ । ମୀନ ଡାକଇ ରଖ ଜୀବ ॥
ଶୁଣି ବିସ୍ମୟ ବିପ୍ରଗଣ । ମନେ ସୁମରି ନାରାୟଣ ॥
ମୀନକୁ ସରୋବରୁ ନେଇ । ଗଭୀର ନଦୀମାର୍ଗେ ଥୋଇ ॥
ତହିଁ ପୂରିଲ ମୀନ କାୟା । ବିପ୍ରେ ଜାଣିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟା ॥
ବେଦ ବଚନେ ସ୍ତୁତି ଗାଇ । ମତ୍ସ୍ୟକୁ ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ ନେଇ ॥
ଦେବଙ୍କ ହିତେ ଦଇତାରି । ସାଗରେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରି ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣମୟ ମତ୍ସ୍ୟ ଦେହ । ରୂପକୁ ପଟନ୍ତି ଭୂଲ ନାହିଁ ॥
ରଙ୍ଗ ଲୋଚନ ବେନି ଶୋଭା । ଯେସନେ ବାଲ ଅର୍କ ପ୍ରଭା ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧର ରଙ୍ଗପୃଷ୍ଠ । ମେରୁ ସମାନେ ମହା ମୋଟ ॥
ତୀର ସଦୃଶ ପୁଚ୍ଛମାନ । ଗର୍ଜ୍ଜନେ ଆବୃତ ଗଗନ ॥
ଧରଣୀ ହୋଏ ଟଳମଳ । ସିନ୍ଧୁ ଉଛୁଳି ଲଙ୍ଘେ କୂଳ ॥
ନିଃଶ୍ୱାସ ପବନ ବଢାଏ । ପର୍ବତେ ଉଡ଼ିଲେ ଆକାଶେ ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ନକ୍ଷତ୍ର ମେଘମାଳେ । ରହି ନ ପାରି ଅନ୍ତରାଳେ ॥
ଲୁଚିଲେ ଅତି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦେଶେ । ଭୟେ କମ୍ପନ୍ତ ଦଶଦିଶେ ॥
ସମୁଦ୍ର ପଶି ମହାମୀନେ । ତହିଁଟି କରଇ ଗର୍ଜନ ॥
ଉତ୍ସଙ୍ଗ ଦିଶେ କଳେବର । ତଡ଼ାଗେ ଯେସନେ ମନ୍ଦର ॥
ଜଳଧି ତେସନକ ମତେ । ରହିଲ ମତ୍ସ୍ୟପୁଚ୍ଛଗତେ ॥
ସିନ୍ଧୁ ହୋଇଲ ଜଳଶୂନ୍ୟ । ଶୁଖି ଦିଶନ୍ତି ସର୍ବ ମୀନ ॥
ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଶଙ୍ଖାସୁର । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଚକ୍ରଧର ॥
ତକ୍ଷଣେ ନିଜ ରୂପ ଧରି । ନିଗମ ଚୋର ବନ୍ଧ କରି ॥
ମିଳଲେ ବଦରିକା ବନେ । ଦୈତ୍ୟ କମ୍ପଇ ଭୟମନେ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ତାର ଭୁଜ ଧରି । ବଦନେ ବଦନ ସଞ୍ଚାରି ॥
ଜୀବନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ଅଙ୍ଗେ । ତକ୍ଷଣେ ଶଙ୍ଖା ତନୁ ଭଙ୍ଗେ ॥
ଂସ ଶୋଣିତ ଚର୍ମ କେଶ । ଉଡ଼ି ପଡ଼ିବେ ନାନା ଦେଶ ॥
। ଜୀବ ଲଭିଲା ମୁକତି । ରହିଲ ଆଚରି କରି ଅସ୍ଥି ॥

ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ବନମାଳୀ । ଘେନିଲେ ବାମକରେ ତୋଳି ।
ମଧୁରେ କଲେ କମ୍ବୁସ୍ୱର । ଧ୍ୱନି ଶୁଭିଲା ତିନି ପୁର ।
ଶବଦ ଶୁଣି ସୁରଗଣ । ସନ୍ନିଧେ ମିଳିଲେ ତତକ୍ଷଣ ।
ଗୋପ୍ୟେ ଯେ ଥିଲେ ବେଦଗହ୍ୱର । ତକ୍ଷଣେ ନିଜ ରୂପ ଧରି ।
ଶାସ୍ତ୍ର ସହିତେ ଇତିହାସ । ମିଳିଲେ ନାରାୟଣ ପାଶ ।
ଦେଖି ସାନନ୍ଦ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାହା । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ସମର୍ପିଲେ ତାହା ।
ବିଧାତା ପାଇ ନିଜ ପଦ । ସଂସାରେ ଉଦେ କଲେ ବେଦ ।
ପୁଣି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ତୋଷ ମନେ । ପୂଜିଲେ ବଦରିକା ବନେ ।
ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ ତୋଷି । ରଚିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଏକାଦଶୀ ।।
ଶିବ ସହିତେ ସୁରଗଣେ । ଜଣାଇ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣେ ।।
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ପଦ୍ମମୁଖ । ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସାଦେ ଆମ୍ଭ ଦୁଃଖ ।।
ଶରୀରୁ ଦୂର ହୋଇ ଗଲା । ସାଗର ସୂତ ସହୁଁ ମଲା ।।
ଏ ତୁମ୍ଭ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ କୀରତି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଦେଇ ସଦଗତି ।।
ଯେବଣ କାଳେ ଭଗବାନ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହୋଇଲ ପ୍ରସନ୍ନ ।।
ଆଗରେକ ଦିନେ ଅବତରି । ସାଗରେ ମୀନ ରୂପ ଧରି ।।
ବେଦ ଉଦ୍ଧରି ଦୈତ୍ୟ ନାଶି । ଅଶେଷେ ଜନ ମନ ତୋଷି ।।
ଏତେକେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଯେହୁଁ ଜାତ । ଯେ ଦିନୁ ହେଲା ମହାବ୍ରତ ।
ଦଶମୀ ତିଥି ଆଦି କରି । ଦ୍ୱାଦଶୀ ମଧ୍ୟେ ବ୍ରତା ଗୃହି ।
ମଧ୍ୟ ଦିବସ ଉପବାସୀ । ବ୍ରତ କରିବେ ଏକାଦଶୀ ।
ବେନି ପକ୍ଷରେ ବେନିବାର । ବ୍ରତ ପାଳିବେ ସୁର ନର ।।
ସଂକଳ୍ପେ ତୁମ୍ଭ ନାମ ଚିନ୍ତି । ଖଣ୍ଡିବେ ନିଗୁଣ ବିପତ୍ତି ।
ଅନ୍ତେ ଲଭିବେ ତୁମ୍ଭ ପୁରୀ । ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେବା ହରି ।
ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ଦୟାନିଧି । ବୋଇଲେ ବ୍ରତ ହେଉ ସିଦ୍ଧି ।
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ତହୁଁ ଚଳି । ପ୍ରୟାଗ ତୀର୍ଥେ ଯାଇ ମିଳି ।
ପବିତ୍ର ଜଳେ ସ୍ନାନ କରି । ବେଗେ ପୂଜିଲେ ଦଇତ୍ୟାରି ।
ବ୍ରହ୍ମା କହିଲେ ଶୁଣ ବ୍ରତେ । ସର୍ବ ଦେବଙ୍କ ସନମତେ ।

ର୍ତ୍ତିକମାସ ଆଗମନେ । ଜଣାଇ ବିଷ୍ଣୁ ସନ୍ନିଧାନେ ।।
ବୋଲନ୍ତି ଏ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ । ତୁମ୍ଭେ କରିବ ଜଳେ ବାସ ।।
ଯେବଣ ଜନ ପ୍ରାତଃକାଳେ । ସ୍ନାନ କରିବ ଯାଇଁ ଜଳେ ।।
ତୁମ୍ଭେ ହେବେ ବ୍ରତଗୃହୀ । ହବିଷ୍ୟ ଅନ୍ନ ଭୋଗକରି ।।
କରିବେ ତୁମ୍ଭ ନାମ ଜପ । ଖଣ୍ଡିବେ ଶତଜନ୍ମ ପାପ ।।
ପାଇବେ ପରମ ମୁକତି । ଏ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ।।
ହେଉ ବୋଇଲେ ନାରାୟଣ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ସୁରଗଣ ।।
ଶୁଣି ସେଠାରୁ ବିଜେ କରି । ମିଳିଲେ ବାରାଣସୀ ପୁରୀ ।।
ସେ ସ୍ଥାନେ ଶିବ ପୂଜା କରି । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଗୃହେ ନରହରି ।।
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବେଦବର । ଏ ତିନି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରିୟ ମୋର ।।
ପ୍ରୟାଗ ବଦରିକା କାଶୀ । ଯେବଣ ଜନ ଏଥେ ଆସି ।।
ତୀର୍ଥ ସ୍ନାନଦାନ କରି କ୍ଷେତ୍ରେ । ଯେବା ରହିବ ଦିନ ମାତ୍ରେ ।।
ତାହାଙ୍କୁ ନ ଦଣ୍ଡିବ ଯମ । ଅନ୍ତେ ସେ ଯିବ ମୋର ଧାମ ।।
ଏମନ୍ତେ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ । ବିଧି ତା ଲିହିଲା ପୁରାଣେ ।।
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଏକାଦଶୀ । ମହିମା ଲିହିଲେ ବିଶେଷି ।।
ସଂସାର ଜନଙ୍କୁ ନିସ୍ତାରି । ସେ ଯାହା ପୁରେ ବିଜେ କରି ।।
କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗେ ନାରାୟଣ । କହିଲେ ପବିତ୍ର ପୁରାଣ ।।
ପ୍ରକାଶ ପଦ୍ମମୁଖୁ ଯେଣୁ । ପଦ୍ମ ପୁରାଣ ନାମ ତେଣୁ ।।
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଯେ ମହିମା । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ସତ୍ୟଭାମା ।।
ତାଙ୍କ ବଲ୍ଲଭ ପାଦତଳେ । ଅଶେଷ ଭକ୍ତ ଜନ ମେଳେ ।।
ନମଇଁ ମହାଦେବ ଦାସ । ଦୟାସାଗର ପୀତବାସ । ୧୦୨ ।।

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ମତ୍ସ୍ୟାବତାର ମହିମା କଥନେ ବେଦଚୌର ଶଙ୍ଖାସୁର ବଧୋ ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟ

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୁକ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ସେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଧର ଦୁଲଣୀ ।
ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ପତି ସ୍ନେହ ଘେନି । ହେ ନାଥ କହ ପୁଣ୍ୟ ଧ୍ୱନି ।
କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଯେ ଧର୍ମ ଭବରେ ସୁଲଭ ।
ସେ ଧର୍ମ କଥା ବିଧିକୃତ୍ୟ । କହି ସନ୍ତୋଷ କର ଚିତ୍ତ ।
କହନ୍ତି କରୁଣା ସାଗର । ହେ ପ୍ରିୟେ ଶୁଣ ଧର୍ମସାର ।
ପୂର୍ବେ ଯେ ପୃଥୁ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ ଉତପତ୍ତି ।
କୃତ ଯୁଗରେ ମହାରାଜା । ସୁଖେ ପାଳଇ ଜନପ୍ରଜା ।
ଧରଣୀ ଶସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି । ଦୁଷ୍ଟ ଦାନବ ଦର୍ପହରି ।
ବିଷ୍ଣୁର ଅଙ୍ଗୁ ଅବତାର । ତେଣୁ ବିବେକ ନୃପବର ।
ନାରଦ ମୁନିଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ । ଧର୍ମ ପୁଚ୍ଛଇ ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ
ବିନେଟି ଆସ୍ଥାନେ ବସାଇ । ମୁନିଙ୍କି ବୋଲେ ନର ସାଇ ।
ହେ ମୁନି ବିଷ୍ଣୁ ପରାୟଣ । ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ଧର୍ମ ଜାଣ ।
କହ କେବଣ ଧର୍ମେ ପ୍ରାଣୀ । ଅନ୍ତେ କୃତାନ୍ତ ଲୋକ ଜିଣି ।
ବସନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦ ମନ୍ଦିରେ । ପୁଣି ନ ପଡ଼ନ୍ତି ସଂସାରେ ।

ନାରଦ ଉବାଚ

ତ୍ୱଂ ବଟସ୍ତ୍ରାବଂଶଭୂତସ୍ଥ ନାଜ୍ଞାତଂ ବିଦ୍ୟତେ ତବ
ତଥାପି ବଦତଃ ସମ୍ୟଙ୍ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ଶୃଣୁ ବୈନ୍ୟଜଃ ।

କହ କେମନ୍ତେ ଧର୍ମ ପୁଣି । ମୁନି କହନ୍ତି ରାୟେ ଶୁଣ ।
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଧର୍ମ ଫଳେ । ମୁକତି ଲଭନ୍ତି ନିଶ୍ଚଳେ ।
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ହରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ବସେ ବିଷ୍ଣୁପୁରେ ।
ଏମନ୍ତ ଧର୍ମ ଯହିଁ ସିଦ୍ଧି । ଶୁଣ ସେ ବ୍ରତ ରାଜବିଧି ।
ପୂର୍ବେ ବିଧାତା ପଦ୍ମଯୋନି ବିଷ୍ଣୁ ଆଦେଶ ଶିରେ ଘେନି ।
ଅମର ସଭା ମଧ୍ୟେ ବସି କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ ପରଶଂସି ।
ଯାହା କହିଲେ ବିଧିମତେ ସେ କଥା ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ ।

ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଉପବାସୀ ॥
ବ୍ରତ କରିବେ ଯେଉଁ ଜନ । ସଂକଳ୍ପ ଇଚ୍ଛି ସେହି ଦିନ ॥
ରଜନୀ ପ୍ରାନ୍ତକାଳ ଦେଖି । ସନ୍ତ୍ୱରେ ଶଯ୍ୟନ ଉପେକ୍ଷି ॥
ଗ୍ରାମ ଉପାନ୍ତେ ନଇର୍ଋତେ । ଗମିବ କର୍ମାଣି ନିମନ୍ତେ ॥
ସେହି ଦିଗକୁ ମୁଖ କରି । ଉତ୍ତରେ ତିନି ତାଳ ମାରି ॥
ଅଧୋବଦନେ ତୃଣାସନେ । କର୍ମାଣି ବସିବ ମଉନେ ॥
ପାତ୍ରେ ଉଦକ ଥିବ ନେଇ । ମୃତ୍ତିକା କଣ୍ଟୁ ଥିବ ଥୋଇ ॥
ଶଉଚ ହେବ ବେନି ଯୋଗେ । ଜିହ୍ୱ ଗୃହରେ ଏକ ଲିଙ୍ଗେ ॥
ବାମ ହସ୍ତରେ ଦଶ ବାର । ସପତ ବେନି କରସ୍ଥଳ ॥
ପାଦ ଯୁଗରେ ତିନି ତିନି । ଶୌଚେ ମୃତ୍ତିକା ଜଳ ଘେନି ॥
ପୁଣି ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଘରେ । ବାସ ଆସନ ଘେନି କରେ ॥
ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଜଳ ଘାଟେ । ଯେ ସେ ବିହିତ କର୍ମପାଠେ ॥
ଆଣିବ ଦାନ୍ତକାଠ ଖୋଜି । ବନସ୍ପତିରେ ଯେତେ ବର୍ଜି ॥
ସମିଧ କଣ୍ଟକ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ । ଯେ ଦେବ ସ୍ଥାବର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ॥
ଖର ସମିଧ ଲତା ତୃଣ । ଏତେ ଉପେକ୍ଷି ଆନେ ଆଣ ॥
ଯଦ୍ୟପି ବୃକ୍ଷ ନ ମିଳିବ । ରସାଳ ପତ୍ରରେ ଘଷିବ ॥
ଆପେ ରୋପିଲା ବୃକ୍ଷ ଗୁଡ଼ି । ପତ୍ର ତୋଳିବ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ॥
ଦନ୍ତ ମାର୍ଜିବ ଯତ୍ନ କରି । ଚତୁର୍ଥୀ ଦିନ ଅପହରି ॥
ଉଆଁସ ଷଷ୍ଠୀ ଏକାଦଶୀ । ଯେବେ ଗ୍ରହଣ ରବି ଶଶି ।
ଏ ଦିନ ନ ଘଷିବ ଦନ୍ତ । ଦ୍ୱାଦଶବାର ଜଳେ ଧୌତ ॥
ନୋହିଲେ ଦିନ ଅନୁସରି । ରଜନୀ ଥାଉଁ ଶୁଦ୍ଧ କରି ॥
ବିଶେଷ ଗ୍ରହଣ ବର୍ଜିତ । ତିଳ ଅଁଳା ଏହି ମତ ॥
ନାଭି ପ୍ରମାଣେ ଜଳେ ପଶି । ସ୍ନାନ କରିବ ମନ୍ତ୍ର ଘୋଷି ॥
ସୁମରି ଦେବ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ବ୍ରତ କରିବ ନିବେଦନ ॥
ହେ ଦେବ ଦେବ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ଏ ମୋର ବ୍ରତ ତପ ପ୍ରୀତି ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ ଫଳ । ସୁଦୟା କରି ଆଦିମୂଳ ॥

ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ହର । ଦୁଃଖନାଶନ ବାନା ତୋର ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ନାନ ସାରି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବଲୋକନ କରି ।
ସ୍ତୁତି କରିବ ଯୋଡ଼ି କର । ବୋଲିବ ହେ ହରି ଧନେଶ୍ୱର ।
ତୁ ଦେବ ଦାମୋଦର ମୂର୍ତ୍ତି । କାର୍ତ୍ତିକମାସ ଜଳେ ସ୍ଥିତି ।
ମୁକ୍ତି ପ୍ରସରେ ତବ ତତ୍ତ୍ୱ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭବ ଜନ୍ତୁ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କରି । ଜଳ ଅଞ୍ଜଳି କରେ ଧରି ।
ଆଦିତ୍ୟେ ଦେବ ଜଳ ଦାନ । ବୋଲିବ ନମୋ ନିରଞ୍ଜନ ।
ଫଙ୍କାବଲ୍ଲଭ ତେଜୋମୟ । ମୋର ଦୁରିତ କର କ୍ଷୟ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ସ୍ନାହାନ ଫଳ ଲଭେ ପୁଣି ।
ପୁଷ୍କରଣୀରେ ପଞ୍ଚଗୁଣ । ନଦୀରେ ଦଶ ପରିମାଣ ।
ତୀର୍ଥେ ଯେ ସ୍ନାନ କରେ ଯାଇ । ଲକ୍ଷଗୁଣରେ ଫଳପାଇ ।
ଏମନ୍ତେ ସ୍ନାନ ଫଳ ଆଦି । କହିବା ବସ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବିଧି ।
ନ ପିନ୍ଧି କଳା ରଙ୍ଗ ବାସ । ଶୁକଳ ବସନ ବିଶେଷ ।
ଅଥବା ପିତ୍ତ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧି । ଆବର ବସ୍ତ୍ର ନୋହେ ସିଦ୍ଧି ।
ତହୁଁ ଦେବତାଳୟେ ଯିବ । ଯେ ଦେଶେ ଥିବେ ଯେଉଁ ଦେବ
ବିଶେଷ ହରିହର ଆଳ । ଏ ବେନି ନ କରି ବେଗଳ ।
ଦେବତା କରି ଦରଶନ । ନିବେଶି ପୂଜା ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ।
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ପୁଷ୍ପ ଫଳେ । ଧୂପ ଦୀପାଦି ସେବା ମିଳେ ।
ବିଧି ଉପାଧି ଦ୍ରବ୍ୟ ପୂଜି । ଯେ ଦେବେ ଯେଉଁ ପୁଷ୍ପ ବର୍ଜି ।
କାର୍ତ୍ତିକମାସେ କନଅର । ପୂଜା କରିବ ଗଦାଧର ।
ଅରଖ ଦୁଦୁରା ଗଇଷ । ମଲ୍ଲିକା ଆଦି ପଞ୍ଚ ପୁଷ୍ପ ।
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ନ ସମର୍ପି ଏହା । ଶିବେ ଅଯୋଗ୍ୟ ଶୁଣ ଯାହା ।
ଜବା ଉତ୍ପଳ କୁନ୍ଦ ଯୁଇ । ସେବନ୍ତି ଶିବଙ୍କୁ ନ ଦେଇ ।
ତୁଳସୀ ଗଣେଶ ନ ପୂଜି । ଦୁର୍ଗାଙ୍କୁ ଦୁର୍ବାଦଳ ବର୍ଜି ।
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ପୂଜାବିଧି । ସକଳ କର୍ମେ ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧି ।
ଜପିବ ନାରାୟଣ ନାମ । ବାଞ୍ଛା କରିବ ଫଳକାମ ॥

ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ଗୀତ ବାଣୀ । ବସ୍ତୁ ଚରିତ ଯେହୁ ଭଣି ॥
ତାହା ଶୁଣିବା ମନ ତୋଷେ । ଭଜିବ ଗୁରୁ ଉପଦେଶେ ॥
ମନରେ ସଂକଳ୍ପ କରିବ । କାର୍ତ୍ତିକେ ଛାଡ଼ି ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ॥
ତାହା କହିବା ବିଧିମତେ । ଶୁଣ ରାଜନ ଏକ ଚିତ୍ତେ ॥
ଏ ପଦ୍ମ ପୁରାଣ ଉକତ । ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ସାରସ୍ୱତ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସତ୍ୟା ସନ୍ନିଧାନେ । କହନ୍ତି କାର୍ତ୍ତିକ ବର୍ଣ୍ଣନେ ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ପାଦତଳେ । ଅନେକ ଜନ୍ମ ତପ ଫଳେ ॥
ନମଇଁ ମହାଦେବ ଦାସ । କରୁଣା କର ପୀତବାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ସଂକଳ୍ପୋ ନାମ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ଉବାଚ

କାର୍ତ୍ତିକବ୍ରତିନାଂ ପୁଂସାଂ ନିୟମା ଯେ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ।
ତାନ୍ ଶୃଣୁଷ୍ୱ ମହାରାଜ କଥ୍ୟମାନାନ୍ ସମାସତଃ ।

କହନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର । ଶୁଣ ରାଜନ ଧର୍ମସାର ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତେ ଯାହା ଅଛି । ହବିଷ୍ୟ ଅର୍ଥ ଯାହା ଇଛି ॥
ତାହା କହିବା ବିଧିମତେ । ସଂସାର ଜନଙ୍କର ହିତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବଚନେ କହିତ । ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରିୟ ମହାବ୍ରତ ॥
ଆତ୍ମାର କାରଣ ବର୍ଷରେ । ଯେ ଜନ ପାଳିବ ସଂସାରେ ॥
ମଧୁ ମାଂସାଦି ଯେ ଆମିଷ । କୋଳଥ ମସୁର ଯେ ମାଂସ ॥
ବାର୍ତ୍ତାକୀ ଆଦି କଣ୍ଟା ଫଳ । କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ ଆଦି ମଧୁରାଳ ॥
ଅଗସ୍ତି ବନ୍ଧୁ ଯେତେ ଶାକ । କାର୍ତ୍ତିକେ ବର୍ଜିବ ସେତକ ॥
ଯେ କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ରଙ୍ଗ ଜ୍ୟୋତି । କାର୍ତ୍ତିକେ ନ ଭକ୍ଷଇ ବ୍ରତୀ ॥
ଲେମ୍ବୁ ଜମ୍ବୀର ବହୁବୀଜ । ମୂଳା କକଡ଼ି କର୍କ ତେଜି ॥
ତିଳ ଏରଣ୍ଡ ରସ ତୈଳ । କାର୍ତ୍ତିକେ ଅଙ୍ଗରେ ନ ଦେଳ ॥

ଅଜା ମହିଷ ବେନି କ୍ଷୀର । କାର୍ତ୍ତିକେ ନ କର ଆହାର
ତାମ୍ବୁଳ ଆଦି ମୁଖବାସ । ଭକ୍ଷଣେ ଅଛି ବଡ଼ ଦୋଷ
ନିନ୍ଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ । ଦଗଧ ପଦାର୍ଥ ଅପ୍ରତିଷ୍ଟ
ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ସବୁ ବର୍ଜିବ ମହାବ୍ରତେ
କୁସଙ୍ଗ ପରିହାସ ଖେଡ଼ି । କଳହ କ୍ରୋଧ ହିଂସା ହୁଡ଼ି
ମିଥ୍ୟା ବଚନ ନିନ୍ଦା ଛଳ । କାର୍ତ୍ତିକେ ବର୍ଜିବ ସକଳ
ଚଣ୍ଡାଳେ କଥା ନ କହିବ । ସ୍ତ୍ରିର ସଂସର୍ଗ ନ କରିବ
ସ୍ୱପ୍ନେ ନ ଇଚ୍ଛିବ ସଂଗ । ନ ଦେଖି କୃଠ ନଠ ରଙ୍ଗ
ବୃକ୍ଷ ଆରୋହଣ ନକର । ଅଥଳ ଜଳେ ନ ପହଁରି
ଭୁଜଙ୍ଗେ ନ କରିବ କ୍ରୀଡ଼ା । ଯେଣେ ଆତ୍ମାକୁ ଲାଗେ ପୀଡ଼ା
ତେଣେ ନୋହିବ ପରଦେଶ । ନ କର ପର ପାକେ ଗ୍ରାସ
ଏତେ ବର୍ଜିତ କର ନିତ୍ୟେ । ଶୁଣ କହିବା ଯେବ କୃତ୍ୟେ
ହବିଷ୍ୟ ଅନ୍ନ ଅର୍ଥେ ଧାନ । ବର୍ଜିତ ରଙ୍ଗ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ
ଶରଦ ଅନ୍ତେ ଯେତୁ ପାଚ । ବହୁ ବିଧାନେ ତାହା ସଞ୍ଚ
ଏତେ ଉତ୍ତରୁ ଧାନ ଫଳ । ରୂପ ଶୁଦ୍ଧ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଶୁକଳ
ସେ ଧାନ ତଣ୍ଡୁଳ ବରୁର । ଯେବା କଲଙ୍କ ଅପହର
ଅନ୍ନ ରାନ୍ଧିବ ଶୁଦ୍ଧ ପାତ୍ରେ । ଯେବା ବର୍ଜିତ ପନ୍ଦ ପତ୍ରେ
ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଅର୍ଥେ ଯାହା କଳ୍ପି । ସେ କଥା କହିବା ସଂକ୍ଷେପି
ଅଗ୍ନି ଅପାକ ଯେଉଁ ଲୁଣ । ହବିଷ୍ୟ ଯୋଗେ ତାକୁ ଆଣ
ଗୋକ୍ଷୀର ଘୃତାଦି ଲବଣୀ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନ୍ଦିରୁ ନ କିଣି
ମଦ୍ୟପ ଜନ ନ ଛୁଇଁବ । ଏମନ୍ତ ଗୋରସ ହୋଇବ
କାକୁଡ଼ି ବହୁବୀଜ ମଧ୍ୟେ । ବନ୍ତଳ ଫଳ ଲେଖି ଶୁଦ୍ଧେ
ମୂଳକେ ଯୋଗ୍ୟ ସର୍ବସାରୁ । କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣରେ ମୁଗ କରୁ
ଶୁକଳ ଇକ୍ଷୁ ନାରିକେଳ । ଅଗସ୍ତି ଶାକ ଧାତ୍ରି ଫଳ
ଆର୍ଦ୍ରକ ମୂଳ ଅଗ୍ରଭାଗେ । ସମାଦି ଶୁଦ୍ଧ ପାତ୍ର ଯୋଗେ
ଯାହାକୁ ଯେ ଅବା ମିଳନ୍ତ । ନ ଚାଇ ବିମୁଖ ନୋହିବ

ଅନ୍ନ ସଂଯୋଗ ପାତ୍ର ସାର । କହିବା ଶୁଣ ନୃପବର ॥
ଗାଲ ପଣସ ରମ୍ଭା ତରୁ । ପଲାଶ ନ ଘେନ ମଧ୍ୟରୁ ॥
ଏ ଗୃହ ବୃକ୍ଷ ଯେବା ମିଳେ । ଅନ୍ନ ସଂଯୋଗିବ ସେ ଦଳେ ॥
କି ଶିଷ୍ୟ ସ୍ୱାହାନ ନିମନ୍ତେ । ତକ୍ଷଣ ବୃକ୍ଷା କଲେ ଚିତ୍ତେ ॥
ସୋରଷ ରସ ଅଙ୍ଗେ ଘେନ । ଯେତେ ଦିବସେ ଧର୍ମ ହାନ ॥
ସେ କଥା ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ । ବିଶେଷେ ଏକାଦଶୀ ବ୍ରତେ ॥
ଏବଂ ପର୍ବାଣି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ । ଷଷ୍ଠ କଳାରେ ଯେବେ ଶଶୀ ॥
ପିତୃ ଦିବସ ଯେତେ ହେବ । ତୈଳ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବ ॥
ଏଥୁ ଉତ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ । କାର୍ତ୍ତିକ ହବିଷ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଆଦିତ୍ୟ ବାରୁଣୀ ପ୍ରବେଶ । ସେ କାଳେ କଳ୍ପିବ ହବିଷ୍ୟ ॥
ଅନ୍ନ ସଂଯୋଗେ ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନେ । ବସିବ ଧରଣୀ ଆସନେ ॥
ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ମୁଖ କରି । ହସ୍ତେ ତୁଳସୀ ଦଳ ଧରି ॥
କୃଷ୍ଣ କରିବ ନିବେଦନ । ତେବେଣେ ସନ୍ତୋଷ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଦେଇ ଅବଶେଷ । ଶିରରେ କଳ୍ପି କର ଗ୍ରାସ ॥
ଭୋଜନେ ନ କହିବ ବଚନ । ମଣ୍ଡନେ କରି ଆଚମନ ॥
ପୁଣି ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେ ବସି । ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଘୋଷି ॥
ଜାଗର ଜାଳି ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ । ବସାଇ ଦେବତାଙ୍କ ଆଗେ ॥
ନୋହିଲେ ତୁଳସୀ ଅଗ୍ରତେ । ଦୀପ ବସାଇ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି । ଜନ୍ମାଦି ପାପ ସର୍ବ ହରି ॥
ପୁଣି କାର୍ତ୍ତିକ ଦୀପ ଦାନେ । ଧର୍ମ ବର୍ଦ୍ଧିତ ଦିନେ ଦିନେ ॥
ଉଚିତ ଯେ ସଂଯୋଜଇ ଦୀପ । କିସ କହିବା ତାର ତପ ॥
ସପତ ଜନ୍ମ ପାପ ରାଶି । ତୃତୀୟ ସଂବତ୍ସରେ ନାଶି ॥
ପାପ ନ ଥିଲେ ପୁଣ୍ୟ ବଢ଼େ । ଅନ୍ତେ ଗରୁଡ଼ ଧ୍ୱଜ ଚଢ଼େ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନକୁ ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦୀପଦାନ ଫଳ । କାର୍ତ୍ତିକେ ଶୁଣ ମହୀପାଳ ॥
ଯେବଣ ଜନ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ । କାର୍ତ୍ତିକେ ତୃଣ ପାତ୍ର ଶୋଇ ॥

ସେ ତୃଣ ଅଗ୍ନି ଯେସନ୍ତେ ଧ୍ୱଂସେ । ବ୍ରହ୍ମ ପାତକ ତେସନ୍ତେ ନାଶେ ।
ଯମ ନିୟମ ଯେତେ ବିଧି । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ।
ଯେ ଅବା ତହିଁ ଫଳଶ୍ରୁତି । ଜାଣନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ବେଦପତି ।
ଏମନ୍ତେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ । ଯେ ବ୍ରତ ବିଧିମତ କରେ ।
କିସ କହିବା ତାର ଗୁଣ । ସେ ଜନ ସ୍ୱୟଂ ନାରାୟଣ ।
ଶ୍ରୀମୁଖେ କହିଛନ୍ତି ହରି । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ସମସରି
ଯେ ତେଣୁ ହୁଏ ଅନୁଗତ । ସେ ମୋତେ ଲଭଇ ନିୟତ ।
ଏବେ ହେ ଶୁଣ ନୃପନିଧି । କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦ୍ୟାପନ ବିଧି ।
ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ । ବ୍ରତେ ଉତ୍ସୁକ କରି ମନ ।
ଦ୍ୱାରେ ଯେ ତୁଳସୀ ବିଜୟେ । ସେଠାରେ ମଣ୍ଡପ ଗୋଟିଏ ।।
ତୋଳିବ ଅତି ଯତ୍ନ କରି । ଚାରି ଦିଗକୁ ଦ୍ୱାରଚାରି ।।
ମଣ୍ଡଣି କରିବ ମଣ୍ଡପ । ଉପରେ ଦେଇ ଚନ୍ଦ୍ରାତପ ।।
କୁସୁମ ଚାମର ବସନେ । ମଣ୍ଡପ ମଣ୍ଡିବ ଯତନେ ।।
ଗୋମୟ ଧେନୁ ଜଳ ଲିପି । ତୁଳସୀ ମୂଳେ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ଥାପି ।।
ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡଳ ଯୋଗେ । ଚିତ୍ର କରିବ ଭୂମି ଭାଗେ ।
ଦ୍ୱାରେ ସ୍ଥାପିବ ଦ୍ୱାରପାଳ । ପୂର୍ବ ଭାଗରେ ଅତିଶୀଳ ।
ଦକ୍ଷିଣ ସୁଶୀଳ ଦୁଆରି । ପଶ୍ଚିମେ ଜୟ ନାମ ଧରି ।
ବିଜୟ ସ୍ଥାପିବ ଉତ୍ତରେ । ମଣ୍ଡପ ଲିହିବ ଭିତରେ ।।
ସର୍ବସ ନାମ ଭଦ୍ର ଚିତ୍ର । ମଧ୍ୟେ କମଳ ଅଷ୍ଟପତ୍ର ।
ଦିଗପାଳଙ୍କୁ ତହିଁ ସ୍ଥାପି । ଯେ ପ୍ରଭୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦ ରୂପି ।
ଅଶେଷ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଜୀବନ । ତାହାଙ୍କୁ କରି ଆବାହନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ସ୍ଥାପି ତାଙ୍କ ମୂଳେ । ଘଟ ବସାଇ ପୂଜା ସ୍ଥଳେ ।
ପୀତ ବସନ ଆଚ୍ଛାଦିତ । ଜାଗର ଜାଳ ଗୁଆ ଘୃତେ ।
ଆଧି ଉପାଧି ଦୂର କରି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ତିନି ବେଦୁଁ ବରି ।
ସେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ୍ୱର । ଏମନ୍ତେ କଳ୍ପି ଦ୍ୱିଜବର ।
ତିନିଙ୍କି ଆସନେ ବସାଇ । ପୂଜିବ ଗନ୍ଧ ପୁଷ୍ପ ଦେଇ ।

ତାଙ୍କ ବଚନେ ପୁଣ ପୂଜା । ଅର୍ଚ୍ଚନ କରି ହେବ ରଜା ॥
ମଣ୍ଡପ ଉପରେ କଳସ । ଚନ୍ଦ୍ରାତପ ବାନ୍ଧି ଧୀନବାସ ॥
ଗୁରୁ ଦ୍ୱାରାଙ୍କ ପୂଜାବିଧି । ବିପ୍ର ବଚନେ କରି ସିଦ୍ଧି ॥
ପୂଜିବ ଜଗତ ଅଧିପ । ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ଧୂପ ଦୀପ ॥
ଶୁକଳ ପୁଷ୍ପ ଶିରେ ଦେଇ । ବୋଲିବ କୃଷ୍ଣ ଜାହ୍ନି ଜାହ୍ନି ॥
ବିବିଧ ଉପହାର ଦ୍ରବ୍ୟ । ମନ୍ତ୍ର ସୁମରି ଭୋଗ ଦେବ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଧରି ନିତ୍ୟେ । ଉତ୍ସବ ବାଦ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ଗୀତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବଞ୍ଚିବ ଶର୍ବରୀ । ନିଶୀ ପ୍ରଭାତେ ସ୍ନାନ କରି ॥
ପୂଜା ସ୍ଥାନରେ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ । ମନ୍ତ୍ର ସୁମରି ଭୋଗ ଦେବ ॥
ତିଳ କାଞ୍ଚନ ଗୋରୁ ଦାନ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କରି ନିବେଦନ ॥
ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କି ଭିନ୍ନ ଶାଢ଼ୀ । ଦେଇ କହିବ କରଯୋଡ଼ି ॥
ହେ ବିପ୍ରବର ତୁମ୍ଭେ ହରି । ମୋତେ ସଂସାରୁ କର ପାରି ॥
ଏମନ୍ତ କହିବ ବଚନ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେବ ଉତ୍ତ ଦାନ ॥
ତିଳ ପାୟସ ଦଧିରସେ । ଅନଳ ପୂଜିବ ସନ୍ତୋଷେ ॥
ବ୍ରତ ଦକ୍ଷିଣା ବିପ୍ରେ ଦେବ । ମେଲାଣି ମାଗି ଗୃହେ ଯିବ ॥
ଯାହା କାର୍ତ୍ତିକେ ଥିବ ଛାଡ଼ି । ଯତନ ପ୍ରକାରେ ତା ଲୋଡ଼ି ॥
ଭୁଆଇ ଅନୁକ୍ରମେ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବିପ୍ର ଭୋଜନେ ସମର୍ପିବ ॥
ଆରେକ ଦିନ ନିଜ ଗୃହେ । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଘେନି ସ୍ନେହେ ॥
ପାକ ସମ୍ବାଦ ଷଡ଼ରସେ । ଭୋଜନ କରିବ ସନ୍ତୋଷେ ॥
ଏମନ୍ତ କାର୍ତ୍ତିକ ବିଧାନେ । ବ୍ରତ ପାଳନ୍ତି ଯେଉଁ ଜନେ ॥
ତାହାଙ୍କ ଧର୍ମ ଫଳ ଯାହା । କହିବା ଶୁଣ ନରନାହା ॥
ସଂସାରେ ଯେତେ ଧର୍ମମାନ । ତୁଳା ପୁରୁଷ ଆଦି ଦାନ ॥
ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ସରସ୍ୱତୀ । ମଣି କର୍ଣ୍ଣିକା ପୁଣ୍ୟବତୀ ॥
ନର୍ମଦା ପ୍ରାଗ ଗୋଦାବରୀ । ସିନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗମେ ସୁରସୁରୀ ॥
ପ୍ରଭାସ ପ୍ରାଚୀ ବୈତରଣୀ । ଗୋମତୀ ରେବା କୃଷ୍ଣାବେଣୀ ॥

ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ତଟୋପୂଲା । ଯହିଁ ଜନମ ବିଷ୍ଣୁ ଶୀଳା ।
ବ୍ରାହ୍ମୀ ଯେ ମାନ ସରୋବର । ତହିଁ ବିଜୟ ଗଦାଧର ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରେଖା ମଧୁମତି । ସେ ହ୍ରଦ ସିନ୍ଧୁ ବନେ ସ୍ଥିତି ।
ପାପ ନାଶନୀ ପୁଣ୍ୟ ତୋୟା । ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ବିଷ୍ଣୁ କାୟା ।
ସରଯୁ ଶୀବ ଗଙ୍ଗା ନଦୀ । ଋଷି କୁଲ୍ୟାଦି ମହାନଦୀ ।
ଏ ଆଦି ପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥଜଳ । ସ୍ନାନ କଲେକ ଯେତେ ଫଳ ।
ରାଜ ସୂୟାଦି ଯେତେ କୃତ୍ୟ । ବେଦ ବିହିତ ଯେତେ ବ୍ରତ ।
ଯୋଗ ସମାଧି ଦାନ ଧ୍ୟାନ । ପ୍ରସାଦ ଆଦି କୀର୍ତ୍ତିମାନ
ବଞ୍ଚିବା ବନାଶ୍ରମେ ରହି । ତପେ ଦଗଧ କରି ଦେହି ।
ଏ ସର୍ବ ଧର୍ମ ତୁଲ କରି । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତେ ନୁହେଁ ସରି ।
ଯାବତ ପୁଣ୍ୟ କରି ଏକ । ସହସ୍ର ଗୁଣରେ କାର୍ତ୍ତିକ ।
ବିଷ୍ଣୁର ଇତ ପ୍ରିୟ ଯେଣୁ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହା ପୁଣ୍ୟ ତେଣୁ ।
ଅଙ୍ଗେ ଯେ ପାପ ବିନ୍ଧେ ଥାନ୍ତି । କାର୍ତ୍ତିକ ସଂକଳ୍ପରେ ଯାନ୍ତି ।
କେଶରୀ ଆଗମନ ପଥେ । ଯେହ୍ନେ ପଳାନ୍ତି ଗଜଯୂଥେ ।
ଏମନ୍ତେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହିମା । ବଚନେ କି ଦେବା ଉପମା ।
କାର୍ତ୍ତିକ ସ୍ନାନ ଯେତେ କରି । ଦଶ ଯାଗର ଫଳସରି ।
ହବିଷ୍ୟ ଶତ ଗୁଣ ଜାଣ । ଉଦ୍ୟାପନରେ ଲକ୍ଷ ଗୁଣ ।
ଯାଗ ଯୋଗରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଭୋଗ । କାର୍ତ୍ତିକେ ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଯୋଗ
ବିଧି ସଂକଳ୍ପେ ବ୍ରତ କଲେ । ଅକ୍ଷୟ ମୁକ୍ତି ପାଇ ଭଲେ ।
ଯାବତ ଧର୍ମ କରି ନରେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଯେ ନ କରେ ।
ତାର ସକଳ ଧର୍ମ ନାଶେ । ଯୁବତୀ ଯେହ୍ନେ ପରବାସେ ।
ସ୍ୱଧର୍ମ ପଣ ଯାଇ ତାର । କାର୍ତ୍ତିକ ହୀନ ତେହ୍ନେ ନର ।
କଞ୍ଚିତ ଯେବେ ଛନ୍ତି ପାଳ । ଅନ୍ୟ କର୍ମକୁ ଧର୍ମ ବଳ ।
କାର୍ତ୍ତିକ ପାଳି ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ । କଲେ ସଫଳ ସବୁ କର୍ମ ।
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଏକାଦଶୀ । ଆବର ପାଳନ ତୁଳସୀ
ଏ ତିନ ମହିମା ସମାନ । ବିଶେଷେ କାର୍ତ୍ତିକ ପ୍ରଧାନ ।

ପୂର୍ଣ ରଚନ ଧର୍ମ ସାର । ଏ ପଦ୍ମପୁରାଣ କେଶର ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ପରସନ୍ଧି । କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ ଯଥା ବିଧି ॥
ଯେ ଏହା ଶୁଣେ ଦିବ୍ୟ ଜ୍ଞାନେ । ସଂଶୟ ଦୂର କରି ମନେ ॥
ସେହି କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ ପାଇଁ । ସର୍ବ ଦୁରିତ କ୍ଷୟ ଯାଇ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଯେବା ଜନ ॥
ବିନା କାର୍ତ୍ତିକେ ଶୁଦ୍ଧ ନୋହି । ବିଷ୍ଣୁ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଛନ୍ତି କହି ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ବାକ୍ୟ ଉପଦେଶ । ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ପୃଥୁ ନାରଦ ସମ୍ବାଦେ କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦ୍ୟାପନ ଧର୍ମ କଥନେ ନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପୃଥୁରୁବାଚ

ତ୍ୱୟା ଯତ୍ କଥିତଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ବ୍ରତମୂଲସ୍ୟ ବିସ୍ତରାତ୍ ।
ଯଦିହ ତୁଳସୀ ମୂଲେ ପୂଜାଦିଷ୍ଟା ତ୍ୱୟୋଦିତା ।
ତେନାହଂ ଜ୍ଞାତୁ ମିଚ୍ଛାମି ମହାତ୍ମ୍ୟଂ ତୁଳସୀ ଭବଂ
କଥଂ ସତାପ୍ରିୟା ବିଷ୍ଣୋ ର୍ଦେବଦେବସ୍ୟ ଶାର୍ଙ୍ଗିଣଃ ।

ନାରଦ ବାକ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ ମନେ ଗୁଣି ॥
ଶ୍ରୀ ଏକାଦଶୀ ବ୍ରତ ରୀତି । ଜାଣିବେ ଯହୁଁ ଉତପତ୍ତି ॥
ତୁଳସୀ ମହିମା କଥନେ । ଶୁଣି ସଂଶୟ ରାଜା ମନେ ॥
ନାରଦ ମୁଖ ଗୃହୁଁ ଭଣି । ହେ ମୁନି ଅସମ୍ଭବ ବାଣୀ ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦ୍ୟାପନ । ତୁଳସୀ ମୂଳେ ଦୀପ ଦାନ ॥
ବିଶେଷେ ତୁଳସୀ ସେବନେ । ଅସଂଖ୍ୟ ଧର୍ମ ଦୀପ ଦାନେ ॥
ଏତେକେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୃକ୍ଷ ସେହୁ । ପୂର୍ବେ ସେ ଉପୁଜିଲା କାହୁଁ ॥
ସେକଥା କହ ମୁନିବର । ଶୁଣି ସଂଶୟ ଯାଉ ଦୂର ॥

ନାରଦ ଉବାଚ

ପୃଥୁ ବଚନେ ଦେବ ଋଷି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ମନୁ ବଂଶୀ
ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ଯହୁଁ ଜାତ । କହିବା ତହିଁର ଚରିତ
ଦେବେ ଯେ ପୂର୍ବ ସତ୍ୟଯୁଗେ । ବିବିଧ ସମ୍ପତ୍ତିର ଯୋଗେ
ମଘବା ନାମେ ସୁରପତି । ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ବୃହସ୍ପତି
ବହୁତ ସମ୍ପଦ ବୈଭବରେ । ଗଲେ ଯେ କପିଳାସ ପୁରେ
ଈଶ୍ୱର ଦରଶନ ଆଶେ । ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବେଶ କପିଳାସେ
ଦେଖିଲେ ଗିରିବର ଶୋଭା । ଧବଳ ଜ୍ୟୋତି ତାର ପ୍ରଭା
ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଫଟିକ ଗିରିବର । ବିବିଧ ମଣି ରତ୍ନ ସାର
କନକ ଆଦି ଅଷ୍ଟ ଧାତୁ । ବିରାଜେ ଜ୍ଞାନ ଗୁଣ ହେତୁ
ବିବିଧ ବନସ୍ପତିମାନେ । ନବପଲ୍ଲବ ଅନୁକ୍ଷଣେ
ପୁଷ୍ପ ମଣ୍ଡିତ ତରୁବରେ । ଅମୃତ ତୁଲ୍ୟ ଫଳ ଧରେ
ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମୂଳ ହେମ ବେଦୀ । ସୁନନ୍ଦା ନାମେ ବହେ ନଦୀ
ଶୁଦ୍ଧ ଶୀତଳ ପରିମଳ । ସର୍ବଦା ସ୍ରବ ବହେ ଜଳ
କମଳ କୁମୁଦ ମାଳେନ୍ଦୀ । ପୁଷ୍ପେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ନଦୀ
ସାରସଗଣ ଯୂଥେ ଯୂଥେ । ଯେହ୍ନେ ବିବୁଧେ ସ୍ୱର୍ଗପଥେ
ତଟରେ ବସନ୍ତି ସିଦ୍ଧଗଣ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ନାରାୟଣ
କେବଣ ଯୋଗୀ ଶିବ ପାଦେ । ମନ ନିବେଶି ଅପ୍ରମାଦେ
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଅଛନ୍ତି । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଶଚୀପତି
ସେ ବନେ ଯେତେ ପଶୁ ଜୀବେ । ନିର୍ଭୟେ ବିହରନ୍ତି ସର୍ବେ
ରୂପେ ଦିଶନ୍ତି ଦିବ୍ୟ ଶୋଭା । ସବୁରି ଦେହେ ଶିବ ପ୍ରଭା
କରିଣୀ ଯୂଥ ମତ୍ତଗଜ । ବହନ୍ତି ଐରାବତ ତେଜ
ବନେ ଚରନ୍ତି କାମଧେନୁ । ଶରଦ ଶଶି ପ୍ରାୟେ ତନୁ
ମୃଗ ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ସିଂହ ଶଶା । କେହି କାହାକୁ ନାହିଁ ହିଂସା
ସର୍ବେ ଭକ୍ଷନ୍ତି ପତ୍ର ଫଳ । ପିଇ ନର୍ମଦା ନଦୀ ଜଳ
ଶିବ ଆଶ୍ରମେ ମହା ତେଜା । ଦେଖି ବିସ୍ମରେ ଦେବରାଜା

ଶ୍ୱର ସମ୍ପଦକୁ ମୂଲ୍ୟ । ତିନି ଭୁବନେ ନାହିଁ ତୁଲ୍ୟ ॥
ଜନ ଦେଖନ୍ତି ଏତେ ଶୋଭା । କିବା ସୁନ୍ଦର ପୁର ପ୍ରଭା ॥
କେମନ୍ତେ ଦେଖିବା ଲୋଚନେ । ବୁଝିବା ଶଙ୍କର ଦର୍ଶନେ ॥
ଏତେ ଚିନ୍ତି ତହୁଁ ଚଳି । ଈଶ୍ୱର ସିଂହଦ୍ୱାରେ ମିଳି ॥
ବାସବ ଆଗମନ ଜାଣି । ଦ୍ୱାରେ ବସିଲେ ଶୂଳପାଣି ॥
ାସବ ଗର୍ବ ବିନାଶନେ । ଶିବ ବିଚାର କଲେ ମନେ ॥
ନିଜ ସ୍ୱରୂପ ଗୋପ୍ୟ କରି । ମାୟା ମନୁଷ୍ୟ ରୂପ ଧରି ॥
ଜରା ଅବସ୍ଥା ତନୁ କ୍ଷୀଣ । ମଳିନ ବସ୍ତ୍ର ବେଶ ହୀନ ॥
ଅଧୋ ବଦନେ ଦ୍ୱାରେ ବସି । ଇନ୍ଦ୍ର ତା ସନ୍ନିଧେ ପ୍ରବେଶି ॥
ହେ ବୃଦ୍ଧନର ପୁଚ୍ଛୁଁ ତୋତେ । ଦ୍ୱାରେ ବସିଛୁ କି ନିମନ୍ତେ ॥
କାଳେ ତୋ ପ୍ରାପ୍ତ ତନୁ ଦେଖି । କି ତୁ ଭିକ୍ଷୁକ ନିରମାକ୍ଷି ॥
ଯାଚକ କୁତ୍ରୁ ଅଛୁ ଆସି । କି ଅବା ଶିବ ପୁରେ ବାସୀ ॥
ଯେବେ ଶଙ୍କର ଗଣ ତୁହି । କହ ଈଶ୍ୱର ଛନ୍ତି କାହିଁ ॥
ଆମ୍ଭେ ଅମର ପୁର ରାଜା । ଦେଖିବୁ ଶଙ୍କର ଗିରିଜା ॥
କେମନ୍ତ ଶୋଭା ଶିବପୁର । ଈଶ୍ୱର ସମ୍ପଦ ବେଭାର ।
ଦେଖି ତ କରିଅଛୁ ସାଧ । ଯାହା ପଚ୍ଛୁରୁ କହ ବୃଦ୍ଧ ।
ବାସବ ଏମନ୍ତ ବଚନେ । ଶିବ ହସନ୍ତି ମନେ ମନେ ॥
ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନ ଦେଲେ ଉତ୍ତର । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ସୁନାଶିର ॥
କି ତୁ ବଧିର ଜଡ଼ ଜନ । ପୃଚ୍ଛିଲେ ନ କହୁ ବଚନ ॥
ଆମ୍ଭେ ଅମର ପୁର ରାଜା । ଦେଖିବୁ ଶଙ୍କର ଗିରିଜା ॥
ତୁ କେଉଁ ଗର୍ବେ ବସିଅଛୁ । କଥା ନ କହୁଁ ଆମ୍ଭେ ପୁଚ୍ଛୁ ॥
ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ରୁଦ୍ର ମନେ କୋପି । କଣ୍ଠରେ ଓଷ୍ଠ ଦନ୍ତ ଚାପି ॥
ଏମନ୍ତ ବାସବ ବଚନେ । ଶଙ୍କର କର୍କଶ ଲୋଚନେ ॥
ଦେଖି ସଙ୍କୋଚେ ସୁରପତି । ଦେଖିଲେ କୁଳୀଶ ଶକତି ॥
ରାଜସ ଗୁଣେ ଶଚି ନାହା । ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରହାରିଲେ ତାହା ॥
ସେ ବଜ୍ର ରୁଦ୍ର କଣ୍ଠେ ପଡ଼ି । ଶୁଭିଲା ଯେସନେ ଧଡ଼ିଧଡ଼ି ॥

ଅଙ୍ଗେ ନ ଭେଦିବ ଦେବଶର । ଉପୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ଭୂମିର
ଈଶ୍ୱର କଣ୍ଠେ ବଜ୍ର ବାଜି । ଅନଳ ଜାତ ହେଲା ଗର୍ଜି
କଣ୍ଠ ଧରିଲା କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ । ନିଜ ସ୍ୱରୂପେ ତ୍ରିଲୋଚନ
ବାସବ ଆଗେ ହେଲେ ଉଭା । ବିରାଜେ ଅଙ୍ଗ କୋଟ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରଭା
ମଣି କୁଣ୍ଡଳ ଫଣି ହାର । ଦେଖି କମ୍ପଇ ସୁନାଶିର
ଅନଳ ତେଜ ଭସ୍ମ ପାଇ । ଲୁଚିଲା ଗରୁ ପଦେ ଯାଇ
ଇନ୍ଦ୍ର ରକ୍ଷଣେ ବୃହସ୍ପତି । ଶିବଙ୍କୁ ଗୃହିଁ କଲେ ସ୍ତୁତି

ବୃହସ୍ପତି ଉବାଚ

କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର । ବୋଲଇ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର
ହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଅଧିପ । ସୃଷ୍ଟି କାରଣେ ତୋର ରୂପ
ତୁ ବ୍ରହ୍ମା ରୂପେ ସୃଷ୍ଟି କରୁ । ପାଳନେ ବିଷ୍ଣୁ ରୂପ ଧରୁ
ପୁଣି ସଂହାରୁ ରୁଦ୍ର ରୂପେ । ଏ ତିନି ମୂର୍ତ୍ତି କଳ୍ପେ କଳ୍ପେ
ଏଣୁ ଏ କାଳ ପରମାଣେ । ତୋର ମହିମା କେବା ଜାଣେ
ଯେ ତୋର ଚରଣେ ଶରଣ । ସେ ଖଣ୍ଡେ ଅକାଳ ମରଣ
ଅଶେଷ ବିପତ୍ତିରୁ ତରେ । ଯେ ନିତ୍ୟେ ଶିବ ନାମ ଧରେ
ତୁ ଦେବ ଦେବ ମହାଦେବ । ସର୍ବ ମଙ୍ଗଳ ସଦାଶିବ
ପ୍ରାଣିଙ୍କ ସୁଗତି ଦାୟକ । ନମୋ ନମସ୍ତେ ତ୍ରିଯମ୍ବକ
ଅନ୍ଧକ ରିପୁ ତ୍ରିପୁରାରି । ନମୋ ବିରୂପ ରୂପ ଧାରି
ତୋର ମହିମା ଅଗୋଚର । କାହିଁ ଜାଣିବ ପୁରନ୍ଦର
ନ ଜାଣି ଦ୍ରୋହ କଲା ତୋତେ । ଏବେ କମ୍ପଇ ଭୟ ଚିତ୍ତେ
ତୁ ଯେବେ ନ କରିବୁ ସାହା । ଆଉ ରକ୍ଷକ ଅଛି କାହା
କରୁଣା କର ତୋ ମହିମା । ଇନ୍ଦ୍ର ଅପ୍ରାଧ କର କ୍ଷମା
ସେବକ ହେଲେ ଅପରାଧି । ତୁ ପ୍ରଭୁ କରୁଣା ବାରିଧି
ଆମ୍ଭେ ସକଳ ସୁରଗଣ । ତୋର ସେବକ ନିଶ୍ଚେ ଜାଣ
ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଦୟା କର । ଜୀବନେ ବର୍ତ୍ତୁ ସୁନାଶୀର
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ଶୂଳ ପାଣି

ଙ୍ଗିରା ମୁଖୁ ଶୁଣି ହର । ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ଜୀବ ତୋର ॥
ନ୍ଦ୍ରର ଦେଲୁ ଜୀବ ଦାନ । ଏଣୁ ତୁ ଜୀବ ନାମ ଘେନ ॥
ବେ ଅମର ପୁରେ ଚଳ ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଆଖଣ୍ଡଳ ॥
ନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀମୁଖୁ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଜୀବ ସଙ୍ଗତେ ଶଚୀ ସାଇଁ ॥
ୀବ ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି । ଉଠ କପାଳେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ରନ୍ତି ବପଶତ ଗତି । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ଉମା ପତି ॥
ନ୍ଦ୍ର ମନରେ ଚିନ୍ତା କରି । ଗଲେ ଯେ ବାଚସ୍ପତି ପୁରି ॥
ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ ନୃପ । ଈଶ୍ୱର ଦେହୁ ଯେଉଁ ତାପ ॥
ଅନଳ ରୂପେ ଉତପତ୍ତି । ଦହଇ ଆକାଶେ ଧରଣୀ ॥
ତା ଦେଖି ଦେବ ବିଶ୍ୱନାଥେ । ଅଗ୍ନିକି ଘେନି ବାମ ହସ୍ତେ ॥
ଗଙ୍ଗା ସାଗର ଭେଟ ଯହିଁ । ସେ ଅଗ୍ନି ପକାଇଲେ ତହିଁ ॥
ବାହୁଡ଼ି ବିଜେ କପିଳାସେ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ ବସେ ॥
ରୁଦ୍ର ଅନଳ ପଡ଼ି ଜଳେ । ଇନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଜିଲା କର୍ମ ଫଳେ ॥
ଜାତ ବାଳକ ରୂପ ଧରି । କାନ୍ଦଇ ଘୋର ରାବ କରି ॥
ଧ୍ୱନି ଶୁଭଇ ତିନି ପୁରେ । ଶୁଣି କମ୍ପନ୍ତି ସୁର ନରେ ॥
ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ସର୍ବ ଜନ୍ତୁ । କେହି ନ ଜାଣେ କିସ ହେତୁ ॥
ସ୍ତମ୍ଭିତ ବାରିନିଧି ପାଣି । ଜଳଧି ରାଜା ତାହା ଶୁଣି ॥
ମିଳିଲା ବାଳକର ପାଶେ । କୁମର ରୂପ ଦେଖି ତୋଷେ ॥
ଦିବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ମହାତେଜ । ଯେସନେ ଜ୍ୟୋତି ଗ୍ରହରାଜ ॥
ଉତ୍ତାନଶାୟୀ ହୋଇ ପଡ଼ି । କାନ୍ଦଇ କରି ଘୋର ରଡ଼ି ॥
ସାଗର ସତ ପ୍ରାପ୍ତ ମଣି । କୋଳେ ଧଇଲା ତାହା ଆଣି ॥
କ୍ରୋଧ ନିବାରିବାକୁ ମନ । ବାଳକ କରଇ ରୋଦନ ॥
ବେଳକୁ ବେଳ ଦୀର୍ଘ ରଡ଼ି । ଯେସନେ ପ୍ରଳୟ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ॥
ଧ୍ୱନି ପୂରିତ ଦଶଦିଗେ । ଶୁଣି କମ୍ପନ୍ତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ ॥
ଉଲ୍କାପାତ ଯେସନେ ମହୀ । ଜଗତ ଜନ ଦେଖି ବିହି ॥
ଆରୋହୀ ମରାଳ ବାହାନେ । ପ୍ରବେଶ ସିନ୍ଧୁ ସନ୍ନିଧାନେ ।
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଦେଖି ଜଳେଶ୍ୱର । ଚରଣେ କଲା ନମସ୍କାର ।

ପୁତ୍ରକୁ ବ୍ରହ୍ମା କୋଳେ ଦେଇ । କହନ୍ତି ଭକ୍ତି ଭାବ ବହି
ହେ ପ୍ରଭୁ ଏ ମୋର ନନ୍ଦନ । ଜନ୍ମହୁଁ କରଇ ରୋଦନ
କେବେ ନୋହିଲା ଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଜଗତର ତାତ
ଏ ମୁଖ କ୍ରୋଧ ଶାନ୍ତ କର । ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଦିଅ ବର
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣରେ ଦାସ । ପୁତ୍ରକୁ କର ଗୋ ସନ୍ତୋଷ
ସାଗର ବାକ୍ୟେ ପଦ୍ମଯୋନି । ବାଳକ ପ୍ରତି ଦୟା ଘେନି
ବୋଇଲେ କ୍ରୋଧ ଶାନ୍ତ କର । ଯୁବା ଅବସ୍ଥା ହେଉ ତୋର
ସଂସାରେ ହୁଅ ମହାରାଜା । ସକଳ ଲୋକେ ପାଅ ପୂଜା
ଇଚ୍ଛାଏ ଭୋଗ କର ମହି । ତୋତେ ଜିଣନ୍ତା ନୋହୁ କେହି
ଜଳୁ ଯେ ହେଲୁ ଅବତାର । ନାମ ତୋ ହେଉ ଜଳନ୍ଧର
ଏମନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମ ବାକ୍ୟେ ବୋଧ କୁମର ଶାନ୍ତ ହେଲା କ୍ରୋଧ
ଯୁବା ଶରୀର ତତକ୍ଷଣେ । ନମିଲେ ବିଧାତା ଚରଣେ
କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ବେନି କର । ବୋଲଇ ଶୁଣ ବେଦ ବର
ତୁମ୍ଭ ସମାନେ ଏକ ଜଣେ । ମୋତେ ସମର୍ପ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଣେ
ସେ ମୋତେ କହୁ ରାଜ ନୀତି । ଯେବେ ପ୍ରସନ୍ନ ବେଦ ପତି
ସାଗର ସୁତ ବାକ୍ୟେ ବିହି । ଚିନ୍ତିଲେ ଶୁକ୍ର ମୁନି ତହିଁ
ତତକ୍ଷଣେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଅଗ୍ରତ । ଆସି ମିଳିଲେ ଭୃଗୁ ସୁତ
ଚରଣେ କଲେ ନମସ୍କାର । କଲ୍ୟାଣ କର ବେଦ ବର
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁକ୍ର ପଣ୍ତ । ତୁ ଯେ ସକଳ ଗୁଣେ ଖ୍ୟାତ
ଏ ସିନ୍ଧୁ ସୁତ ଜଳନ୍ଧର । ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ମଣ୍ଡଳେ ରାଜା କର
ତୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବୁ ଏହା ତୁଲେ । ଏମନ୍ତ କହି ବିହି ଗଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ଲୋକରେ ପରବେଶ । ନମଇଁ ମହାଦେବ ଦାସ
ସେ ବ୍ରହ୍ମା ଉତପତ୍ତି ଯହୁଁ । ତାଙ୍କ ଚରଣେ ଚିତ୍ତ ରହୁ

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ
ଜଳନ୍ଧର ଉତ୍ପତ୍ତି କଥନେ ବ୍ରହ୍ମା ବରଦାନେ
ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଶୁକ୍ରମାହୂୟ ରାଜ୍ୟେ ତଂ ଚାଭ୍ୟଷେଚୟେତ୍ ।
ଆମନ୍ତ୍ର୍ୟ ସଚ୍ଚିତଂ ନାଥଂ ବ୍ରହ୍ମାନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନମାଗତଃ ॥

ଶୁଣ ରାଜନ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନୀ । ବ୍ରହ୍ମା ବଚନେ ଶୁକ୍ର ମୁନି ॥
ଳନ୍ଧରଙ୍କୁ କରି ପୂଜା । ସିନ୍ଧୁ ଦେଶରେ କଲେ ରାଜା ॥
ନେକ ସମ୍ପଦ ବୈଭବର । ରହିଲେ ସିନ୍ଧୁଙ୍କ ନଗରେ ॥
ସେ ରାଜା ଜାତ ରୁଦ୍ର ଅଂଶେ । ବିଶେଷ ଇନ୍ଦ୍ର ଅପଯଶେ ॥
ନନ୍ତୁ ଜନ୍ତୁ ଉପୁଜିଲ । ତେଣୁ ଅସୁର ବୁଦ୍ଧି ହେଲ ॥
ଧାତା ଗଲେ ବର ଦେଇ । ଶୁକ୍ରଙ୍କ ତହୁଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ॥
ଗର ସୁତ ବଳ ବଳୀ । ନର ରାଜାଙ୍କ ଦର୍ପ ଦଳୀ ॥
ବ ସମ୍ପଦ କଲା ଠୁଳ । ସିନ୍ଧୁଙ୍କ ଦେଶେ ମହୀପାଳ ।
ସୁରେ ନାରାୟଣ ଡରେ । ଲୁଚି ଯେ ଥିଲେ ତଳ ପୁରେ ॥
ସେ ସର୍ବ ଶୁକ୍ରଙ୍କ ଆଦେଶେ । ମିଳିଲେ ଜଳନ୍ଧର ପାଶେ ॥
ଶୁମ୍ଭ ନିଶୁମ୍ଭ ବାଣାସୁର । ଅଘା ଶକୁନି ଶଙ୍ଖାସୁର ॥
ହେତି ପ୍ରହେତି ବିପ୍ରଚିତ୍ତି । ଧସ୍ମର ଧସ୍ର ଅଶ୍ୱପତି ॥
କାଳନେମିର ପୁତ୍ର କାଳ । ଗଜଶ୍ରବଣ ବକ୍ରମାଳ ।
ଶମ୍ବର ବୃଷ ପ୍ରଭ କାଶୀ । କୁମ୍ଭ କର୍କଶ ବେନ ଆସି ॥
ଆଇଲେ ବଳ ମହାବଳ । ହରିତସୁତ ତା ସକଳ ॥
ନିଷ୍ଟନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନି କାର୍ତ୍ତିମାଳେ । ମୟୂଦାନବ ଆସି ମିଳେ ॥
ଧୂ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟନ୍ଦ୍ର ଭାସକର । ଖଡ଼ଗରୋମା ମହାବୀର ॥
ଶୀଳ ଶୀଳ ଅନୁଦୟେ । ସୁରଭି ନଉରନ୍ତ ଦୟେ ॥
ଚଣ୍ଡ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ଆଦି । ସୁର ଯେ ପିଶୁନ ବିବାଦି ॥
ବଜ୍ର ଦଂଷ୍ଟ୍ର ଯେ ଶୁଭଭାନୁ । ବୃଷଭପ୍ରଭା ବ୍ରଜ ତନୁ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦୈତ୍ୟ ବଳ ଯେତେ । ବଳି କି ଗୁଡ଼ି ଯୋଦ୍ଧା ମତେ ॥
ମନେ ଦୁର୍ବୃତ୍ତି ସୁମରିଲେ । ଜଳନ୍ଧରଙ୍କୁ ଆଶ୍ରେ କଲେ ॥

ସାଗର ସୁତ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି । ବନ୍ଧୁ ସୋଦର ଭାବେ ଲେଖି
ସମ୍ପଦ ଦେଇ ରଖେ ପାଶେ । ଶୁକ୍ରଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଉପଦେଶେ
କାଳ ନଉମି ଦୈତ୍ୟ ଜେମା । ରୂପେ ସୁନ୍ଦରୀ ଦ୍ୱିତୀ ଉମା
ନାମ ତାହାର ବୃନ୍ଦାବତୀ । ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣୀ ସାଧ୍ୱୀ ସତୀ
ସେ କନ୍ୟା ଶୁକ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲେ । ଜଳନ୍ଧରକୁ ବିଭା କଲେ
ସେ ସତୀ ପତିବ୍ରତା ପୁଣ୍ୟେ । ଅସୁର ତେଜ ଦିନୁ ଦିନେ
ଦନୁଜବଳ ସଙ୍ଗେ ଘେନ । ଜିଣିଲା ସକଳ ମେଦିନୀ
ସପତ ଦ୍ୱୀପେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ହୋଇଲା ସାଗର ସନ୍ତତି
ସାଗର ସୁତ ଏକ ଦିନେ । ବିଜୟେ ସମ୍ଭବ ଆସନେ
ଶୁକ୍ର ସହିତେ ଦୈତ୍ୟବଳ । ସନ୍ନିଧେ ଅଛନ୍ତି ସକଳ
ଏମନ୍ତେ ରାହୁ ମହା ଦୈତ୍ୟ । ପାତାଳପୁରୁଁ ଉପଗତ
ମିଳିଲା ଜଳନ୍ଧର ଆଗେ । ନିଜ ଶରୀରେ ବେନ ଭାଗେ
ତାହାକୁ ଦେଖି ସିନ୍ଧୁ ସୁତ । ବୋଲଇ ଏ କି ବିପରୀତ
କେ ତୋତେ କଲା ବେନିଖଣ୍ଡ । କାହିଁ ପାଇଲୁ ଏତେଡ଼ ଦଣ୍ଡ
ଏ କଥା ମୋର ଆଗେ କହ । ଦେଖି ଆକୁଳ ମୋର ଦେହ
ଯେ ତୋତେ କଲା ଏତେ ସର । ଆଜ ସାରିବି ତାର ଶିର
ଏମନ୍ତେ ଜଳନ୍ଧର ବାକ୍ୟେ । ରାହୁ କହଇ ଅତି ଶୋକେ
ଦେବ ଦେବ ଏ କର୍ମ ମୋହର । ଭୃଗୁ ନନ୍ଦନଙ୍କୁ ପଚ୍ଛର
ରାହୁ ବଚନେ ଦୈତ୍ୟ ନାହା । ବୋଲଇ ଗୁରୁ କହ ଏହା
ରାଜା ବଚନେ ଶୁକ୍ର ମୁନି । କହନ୍ତି ଶିଷ୍ୟ ସ୍ନେହ ଘେନି
ଶୁଣ ରାଜନ ଚୂଡ଼ାମଣି । ଏପରି ସତ୍ୟଯୁଗ ବାଣୀ
ଦୁର୍ବାସା ଶାପେ ହତଶିରୀ । ତିନି ଭୁବନେ ଦୁଃଖ ପୁରି
ସଂପଦ ଆଶେ ସୁରାସୁର । ମନ୍ଦରେ ମନ୍ଥିଲେ ସାଗର
ସେ କ୍ଷୀର ସାଗର ମନ୍ଥନୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ କାମଧେନୁ
ପୁଷ୍ପକ ଆଦି ରଥ ଯେତେ । ସୁରାଦି ଔଷଧ ସହିତେ
ହରି ଚନ୍ଦନ ପାରିଜାତ । ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବାଦି ଐରାବତ

ାସ୍ତୁଭ ଆଦ ମଣିମାନେ । ଉପୁଜେ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନେ ॥
ା ଅପସରା ଅଷ୍ଟନାରୀ । ଅମୃତ ଘେନ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ॥
ମନ୍ତେ ଉପୁଜିଲେ ଯେତେ । ବସ୍ତୁ ତା ଦେବତାଙ୍କ ହାତେ ॥
ମର ଭଣ୍ଡାରେ ରଖାଇ । ଆପେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବରୀ ହୋଇ ॥
ଜନେ ପରସିଲେ ସୁଧା । ଖାଇବେ ବୋଲି ସର୍ବେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ॥
ଟ ଆଡବୋର ପନ୍ତି ମେଳେ । ବସିଲେ ଦେବେ କୁତୁହଳେ ॥
ଯ୍ୟା ମୋହିନୀ ରୂପ ଧରି । ଅମୃତ ପରସନ୍ତି ହରି ॥
ରାହୁ କଶ୍ୟପ ସନ୍ତତି । ସିଂହିକା ଗର୍ଭ ଉତପତ୍ତି ॥
ସୁର ପଣେ ବୁଦ୍ଧି ବଳେ । ମିଳିଲେ ଦେବତାଙ୍କ ମେଳେ ॥
ଧା ଭକ୍ଷିଲା ଆଗକରି । ଦେଖି କୋପିଲେ ନରହରି ॥
କ୍ରେ ଛେଦିଲେ ଏହା ପିଣ୍ଡ । ହୃଦୟୁ ଛାଡ଼ୁ ବେନି ଖଣ୍ଡ ॥
ମୃତ ପ୍ରସାଦୁଁ ନ ମଲା । ଏକ ଉଭୟୁ ମୂର୍ତ୍ତି ହେଲା ॥
ଦେଖି ବଳି ଆଦି ଦୈତ୍ୟେ । ଯୁଝିଲେ ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥
ହୁଁ ଜିଣିବେ ଦୈତ୍ୟଗଣ । ଦେବଙ୍କ ପକ୍ଷ ନାରାୟଣ ॥
ପେ ଗରୁଡ଼ କନ୍ଧେ ବସି । ଅନେକ ନିଶାଚର ନାଶି ॥
ୟେ ଭାଜିଲେ ଦୈତ୍ୟବଳ । ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେ କାଳ ॥
ଲି ଯେ ଗୋସି ଅଭିମାନେ । ଶରଣ ଗଲେ ତ୍ରିଲୋଚନେ ॥
ସନ୍ନେ ବର ଦେଲେ ହରି । ବଳି ହୋଇଲା ବଳୀୟାରି ॥
ଚ୍ଛିଭ ଅମର ଗଣ ଜିଣି । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ହୋଇଲା କାରେଣି ॥
ାନେ ହୋଇଲା ଅତି ଦାତା । ତା ଜାଣି ଜଗତ କରତା ॥
ାସ୍ୟା ବାମନ ରୂପେ ଆସି । ବଳିକ ମୋହିଲେ ଆକର୍ଷି ॥
ଦ୍ଦୁରେ ବପ୍ର ରୂପ ଧରି । ଦାନେ ହରିଲେ ତାର ଶିରୀ ॥
ଖିଲେ ନେଇ ତଳପୁରେ । ଯେସନେ ରାଜ ଭୟେ ଚୋରେ ॥
ସୁରେ ସେହି ମତ ହୋଇ । ଲୁଚିଲେ ତଳପୁରେ ଯାଇ ॥
ବେ ତୋ ଉଦଯୋଗ କାଳେ । ଆସି ଖଟିଲେ ପାଦତଳେ ।
ତ୍ମେ ଏହାଙ୍କୁ ଦୟା କର । ଅତି ଦୁର୍ଗତିରୁ ଉଦ୍ଧର ।

ଏବେ ପୁଚ୍ଛିଲ ଯେଉଁ କଥା । କହିଲି ଶୁଣ ମହାରଥୀ
ଏ ଗହ୍ଣ ଦଣ୍ଡ ଏ ପ୍ରକାରେ । ଏବେ ଘଟିଲା ଆସି ତୋରେ
ଏ ବାକ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ମୁଖୁ ଶୁଣି । କୋପେ କମ୍ପଇଁ ବୀରମଣି
ଘସ୍ମର ଦୈତ୍ୟ ଥିଲା ଆଗେ । ତାକୁ ବୋଇଲା ଯାଅ ବେଗେ
କହିବୁ ବାସବ ଅଗ୍ରତେ । ସିନ୍ଧୁ ମନ୍ଥିଲ କି ନିମନ୍ତେ
ତହୁଁ ଯେତେକ ଉପୁଜିଲା । ସବୁ ତା କାହା ବୋଲେ ନେଲା
ଯହୁଁ ନ ଥିଲା ରକ୍ଷକାର । ସେ ଧନ ଏଡ଼େ ଗର୍ବ ତାର
ଅସୁର କୁଳ ଦୂର କରି । ଦେବଙ୍କୁ ଧନ ଭୁଞ୍ଜେ ଶିରୀ
ଏବେ ମୁଁ ଜାତ ମହାବୀର । ସାଗରସୁତ ଜଳନ୍ଧର
ମୋର ପିଅର ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଦେବେ ନେଇଛ ବଳକୃତତେ୍ୟ
ସବୁ ତା ବାହୁଡ଼ାଇ ଦିଅ । ନୋହିଲେ ପ୍ରାଣ ମୂର୍ଚ୍ଛିଆଅ
ଏମନ୍ତ କହ ତାକୁ ଯାଇଁ । ଶୁଣି କି ବୋଲେ ଶଚୀସାଇଁ
ବୁଝି କରିବା ସିନା ଦ୍ୱନ୍ଦ । ପୂର୍ବେ ଯେ ରୋପିଛନ୍ତି ବାଦ
ଏମନ୍ତ କହି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ରାହୁକୁ ଗଉରବ କରି
ସନ୍ନିଧେ ରଖିଲା ବିଶ୍ୱାସେ । ଘସ୍ମର ଗଲା ସ୍ୱର୍ଗଦେଶେ
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସୁର ଆଳେ । ଦ୍ୱାରେ ଯେ ଥିଲେ ଦ୍ୱାରପାଳେ
ତାହାଙ୍କୁ କହି ଦୂତ ବେଗେ । ମିଳିଲା ସୁରପତି ଆଗେ
ଆସ୍ଥାନ ତଳେ ଉଭା ହୋଇ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ଶଚୀସାଇଁ
ଘସ୍ମର ନାମ ମୋ ବିଦିତ । ମୁଁ ଜଳନ୍ଧର ରାଜା ଦୂତ
ସେ ରାଜା ସାଗର ନନ୍ଦନ । ଅଟଇ ବଇରୀ ଗଞ୍ଜନ
ଅଶେଷ ଭୂମଣ୍ଡଳ ପତି । ବ୍ରହ୍ମା ବଚନେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ
ସକଳ ଲୋକେ ପ୍ରଭୁ ସେହି । ତାର ଉପରେ କେହି ନାହିଁ
ମୁଁ ତାର ଆଣିଛି ବାରତା । ଶୁଣ ହେ ସକଳ ଦେବତା
ପୂର୍ବେ ଯେ ମନ୍ଥିଲ ସାଗର । ବିଷ୍ଣୁ ସହିତେ ସୁରାସୁର
ତହୁଁ ପାଇଲ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ । ତୁମ୍ଭେ ଆଣିଛ ତାହା ସର୍ବ
ନ ଦେଇ ଅସୁରଙ୍କୁ କିଛି । ସେ କଥା ଜାଣି ସିନ୍ଧୁବଚ୍ଛି

ବଗୃହରେ ପିତା ଦ୍ରବ୍ୟ ତାର । ସାଗର ସୁତ ଜଳନ୍ଧର ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଇଛୁ ଉଦନ୍ତ । ସିନ୍ଧୁ ମନ୍ଥନେ ଯେତେ ବସ୍ତୁ ॥
ମୋର ଗୋଚରେ ଦିଅ ବେଗେ । ଦେନାଇଁ ଆସ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ॥
ରାଜାଙ୍କୁ କର ଦରଶନ । କୁଶଳ ଯେବେ ମନେ ଦେନ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦୂତ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କୋପେ କହଇ ବଜ୍ର ପାଣି ॥
କିଙ୍କର ଗଣଙ୍କୁ ଅନାଇଁ । ବୋଲଇ କି କହଇ ବାଇ ॥
ଏଠାରୁ ନିଅ କେଶ ଧରି । ଘଉଡ଼ି ଜୀବନେ ନ ମାରି ॥
ବାସବ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ । ଧାଇଁଲେ ସେ କିଙ୍କର ଗଣେ ॥
ଦସ୍ତୁର କେଶ ଧରି ନେଲେ । ନଗ୍ର ଉପାନ୍ତେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ॥
ପ୍ରାଭବ ପାଇ ମହାବଳୀ । ସିନ୍ଧୁଙ୍କ ଦେଶେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
କହିଲା ଜଳନ୍ଧର ଆଗେ । ଦସ୍ତୁର ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ରାଗେ ॥
ସକ୍ରୋଧେ ସାଗର ନନ୍ଦନ । ସାଜିଲା ଅସୁର ସଇନ୍ୟ ॥
ଶୁକ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବେଗେ ନେଇ । ସ୍ୱର୍ଗକୁ କଲା ଅଠକାଇ ॥
ସହସ୍ତ୍ର ଅକ୍ଷଉଣି ତା ବଳ । ଗମନ୍ତେ କମ୍ପେ ଭୂମଣ୍ଡଳ ॥
ରଥ ତୁରଙ୍ଗ ଯେ ପଦାତି । ରଣେ ସାଜନ୍ତ ରଙ୍ଗେ ଅତି ॥
ବଜାଇ ଢମକ ନିଶାଣ । ଚଳନ୍ତ ନିଶାଚରଗଣ ॥
ବିମଳ ଛତ୍ର ପନ୍ତ ପନ୍ତ । ନ ଦିଶେ ଦିନକର ଜ୍ୟୋତି ॥
ଆଠ ଚଳନ୍ତେ ଉଡ଼େ ରେଣୁ । ଗଗନ ଅନ୍ଧକାର ତେଣୁ ॥
ମେରୁ ପର୍ବତେ ଉଠି ବଳ । ଲଙ୍ଘିଲେ ଦେବତାଙ୍କ ସ୍ଥଳ ॥
ଜାଣି ସକଳ ସୁରଗଣେ । ଇନ୍ଦ୍ର ସହିତେ ମିଳି ରଣେ ॥
ଦେବ ଦାନବେ ଭେଟ ପଡ଼ି । ପ୍ରୀତି ଉପ୍ରେଧ ଦୂରେ ଏଡ଼ି ॥
କରନ୍ତି ସେହି ଘୋର ରଣ । ବର୍ଷନ୍ତ କୋଟି କୋଟି ବାଣ ॥
ବଜ୍ର ସଦୃଶେ ବାଣ ପଡ଼ି । ଶବଦ ଯେହ୍ନେ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ॥
ଦୁନ୍ଦୁଭି ନିଶାଣର ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ କମ୍ପେ ପୁର ତିନି ॥
ବିବିଧ ଅସ୍ତ୍ର ଆତଯାତ । ଦେବଙ୍କ ଶର ନିରଘାତ ॥
ଦୈତ୍ୟ ବର୍ଷନ୍ତ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶର । ଯେହ୍ନେ ପର୍ବତେ ଜଳଧାର ॥

ରଥ ମାତଙ୍ଗ ହସ୍ତୀ ଚଢ଼ି । ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଆଗ ବଢ଼ି ॥
ପଦାତି ବଳ ମିଶାମିଶି । ଯୁଝନ୍ତି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଦେଷି ॥
କାଣ୍ଡ କୁଠାର ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି । ପଶଦ୍ଧ ଭୁଷଣ୍ଡି ଶକତି ॥
ଗଦା ଗୁରୁଜ ଶୂଳ ଧରି । ଶତଘ୍ନ ପାଦଗଣ୍ଡ କରି ॥
କେ ଅସିପଣ କରେ ତୋଳି । ପ୍ରହାର କରୁଛନ୍ତି ବଳୀ ॥
ଆଡ଼ନ୍ତି ଘୁଡ଼ନ୍ତି ସବୁରି । କେ ମାଲ ଯୁଦ୍ଧେ ଧରାଧରି ॥
କେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ି ରଡ଼ି ଛାଡ଼େ । ଶବଦେ ଗିରିଶୃଙ୍ଗ ଝଡ଼େ ॥
ଦେବ ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ହାରଡ଼ାକେ । ମେରୁ କମ୍ପଇ ମହୀ ଶଙ୍କେ ॥
ବେଳକୁ ବେଳ ଯୁଦ୍ଧଠାଣ । ପଡ଼ନ୍ତି ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବାଣ ॥
ଶସ୍ତ୍ର ବଧାରେ ଶିର ଛିଡ଼ି । ମଡ଼ା ଉପରେ ମଡ଼ା ପଡ଼ି ॥
ଉଭୟ ଆଣ୍ଠୁ ଶିର ତୁଟି । କବନ୍ଧ ନାଚେ କୋଟି କୋଟି ॥
ରକତ ନଦୀ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ସାଗର ମାର୍ଗେ ବହି ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସମର । ବାସବ ସଙ୍ଗେ ଜଳନ୍ଧର ॥
ଯେତେ ଯୁଝିଲେ ଅଙ୍ଗ ଛଳେ । କହିଲେ ନ ସରିବ କାଳେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଦେବ ଦୈତ୍ୟ । ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ ॥
ଦିନ ଅନ୍ତରେ ବେନି ବଳେ । ରହନ୍ତି ଗଙ୍ଗା ବେନିକୂଳେ ॥
ନିଶା ଭାଗରେ ଶୁକ୍ର ଆସି । ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମି ମଧ୍ୟେ ପଶି ॥
ସୁମରି ମୃତ୍ୟୁ ସଞ୍ଜୀବନୀ । ଜିଆଁନ୍ତି ଅସୁର ସଇନୀ ॥
ରାଜା ଛାମୁଁଙ୍କୁ ଘେନି ଯାନ୍ତି । ତଦନନ୍ତରେ ବୃହସ୍ପତି ॥
ଦ୍ରୋଣାଦ୍ରି ପର୍ବତରୁ ଆଣି । ଯା ନାମ ବିଶଲ୍ୟ କରଣୀ ॥
ସେ ବୃକ୍ଷ ପତ୍ର ରସ ନେଇ । ଦେବଙ୍କୁ ଜୀବ ଦାନ ଦେଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ବଢ଼େ ବେନିବଳ । ରସ ପାଇଲେ ରଣ ଗୋଳ ॥
ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଅଙ୍ଗଛଳେ । ବିଶୁଦ୍ଧ କ୍ଷତ୍ରୀ ବେନିବଳେ ॥
ରଣେ ପଡ଼ନ୍ତି ଯେତେ କ୍ଷତ୍ରୀ । ରାତ୍ରେ ଜିଆନ୍ତି ବେନିମନ୍ତ୍ରୀ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ସାଗର ସୁତ କୋପଚିତ୍ତେ ॥
ଶୁକ୍ରଙ୍କୁ ପଚାରିଲା ରାଜ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ବାକ୍ୟସାଇଁ ॥

ମୁହିଁ ସଂଗ୍ରାମେ ଯେତେ ଯେତେ । ଦେବଙ୍କୁ ସଂହାରଇ ନିତ୍ୟେ ।
ସେ ପୁଣି ଆର ଦିନ ଆସି । ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ରଣେ ପଶି ।
କେମନ୍ତେ ପାନ୍ତି ନିଜ ଦେହ । ତୁମ୍ଭେ ତା କମ୍ପାଇ ନ କହ ॥
ନୃପତି ବଚନେ ସଂଶୟ । ଶୁକ୍ର କହନ୍ତି ଶୁଣ ରାୟ ॥
ଦେବଙ୍କ ଗୁରୁ ବୃହସ୍ପତି । ଜାଣନ୍ତି ସର୍ବ କର୍ମ ରୀତି ॥
ସେ ଯେ ଦେବଙ୍କ ହିତପାଇଁ । ଦ୍ରୋଣାଦ୍ରି ପର୍ବତକୁ ଯାଇ ॥
କେଉଁ ଔଷଧ ତହିଁ ଅଛି । ତାହା ଆଣନ୍ତି ଗୁରୁ ବାଛି ॥
ସେ ବୃକ୍ଷ ରସ ନାକେ ଦେଇ । ମୃତ ଦେବତାଙ୍କୁ ଜିଆଇ ।୨୬୦
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ନୃପମଣି । ଆମ୍ଭେ ନିଶ୍ଚୟ ଅଛୁଁ ଜାଣି ॥
କହିଲୁ ତୁମ୍ଭର ଆଗର । ମନ୍ତ୍ରୀର ଏମନ୍ତ ବିସ୍ତର ॥
ସକଳ କଥା ବୁଝିଥିବ । ନୃପତି ପୁଚ୍ଛିଲେ କହିବ ॥
ତୁ ଏବେ ଜାଣିଲୁ ନିଶ୍ଚୟ । ବିଚାର କାର୍ଯ୍ୟକର ରାୟ ॥
ମନ୍ତ୍ରୀ ବଦନୁ ଏହା ଶୁଣି । ସାଗର ସୁତ ମନେ ଗୁଣି ॥
ଗମନ କଲା ନିଶାକାଳେ । ଦେବ ଶଇଳ ଭୁଜ ବଳେ ॥
ଉପାଡ଼ି ଆଣିଲେ ତୁରିତେ । ସମୁଦ୍ରେ ରଖିଲା ଗୁପତେ ॥
ଗିରି ନ ଦେଖି ବୃହସ୍ପତି । ବିସ୍ମୟ ମନେ ବିଚାରନ୍ତି ॥
ଦେବଙ୍କ ନାହିଁ ଆଉ ଗତି । ଯାହା ଅର୍ଜିଲା ସୁରପତି ॥
ଈଶ୍ୱରେ କଲା ଦ୍ରୋହ କର୍ମ । ଏବେ ଛାଡ଼ିଲା ନିଶ୍ଚେ ଧର୍ମ ॥
ଏତେ ବିଚାରି ଗୁରୁ ଚିତ୍ତେ । କହିଲେ ଦେବଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ବିବୁଧ ଗଣେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ଦ୍ରୋଣାଦ୍ରି ଗିରି ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଣ ॥
ନାନା ଔଷଧ କରି ଯେତେ । ଅମର ପୀୟୂଷ ସହିତେ ॥
ଗୁପତେ ରଖିଥିଲି ତହିଁ । ମୋ ବିନୁ ନ ଚିହ୍ନନ୍ତି କେହି ॥
ଏବେ ଅସୁରେ ନେଲେ ହରି । ନ ଦେଖି ଗିରି ଆଦ୍ରିକରି ॥
ଏବେ ତ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ଆଉ । କାଲି ସମରେ କେବା ଜୀଉଁ ॥
ସାଗର ସୁତ ଜଳନ୍ଧର । ଛେଦିବ ସର୍ବଙ୍କର ଶିର ॥
ଏଥିକୁ ନାହିଁ ପରିତ୍ରାଣ । ମୋର ବଚନ ଏବେ ଶୁଣ ॥

ଉପେକ୍ଷି ସ୍ୱର୍ଗପୁର ବାସ । ପଳାଇ ଯିବା ସର୍ବେ ଆସ
କନକଗିରି ଗୁହାନ୍ତରେ । ଗୁପତେ ରହିବା ନିର୍ଭରେ
ମନେ ସୁମରି ଶିବପତି । ଖଣ୍ଡିବା ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଏମନ୍ତେ ଗୁରୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ । ସକଳ ଦେବ ଲୋକେ ଯାଇ ।
କାଞ୍ଚନ ଗିରି କୋଟେ ପଶି । ମନେ ସୁମରି କୃତ୍ତିବାସି ॥
ଗୁପତେ ରହିଲେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ । ଦେବଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ଦଇତ୍ୟେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବିହରନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗେ । ସାଗର ସୁତ କର୍ମ ଯୋଗେ ॥
ଦେବଙ୍କ ପଣ ଜଣେ ଜଣେ । ଆବୋରି ନିଶାଚର ଗଣେ ॥
କାଦରେଣି ହେଲେ ତିନି ପୁରେ । ଦେବେ ଲୁଚିଲେ ପ୍ରାଣ ଡରେ ॥
ବିପତ୍ତି ଖଣ୍ଡିବା ନିମନ୍ତେ । ମନ ନଦେଲି ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତେ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ଦେବଙ୍କ ଦେବ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ ॥
ସକଳ ଲୋକ ପରେ ବାସ । ନମଇଁ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ଦେବଲୋକ ଗୋପନଂ ନାମ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ଉବାଚ

ପ୍ରବିଷ୍ଟେ ନଗରଂ ଦୈତ୍ୟେ ଦେବାଃ ଶକ୍ରପୁରୋଗମାଃ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରି ଗୁହାଂ ପ୍ରାପ୍ୟନ୍ୟବଶନ୍ ଦୈତ୍ୟତାପିତାଃ ।

କହନ୍ତି ପଦ୍ମଯୋନି ସୁତ । ପଦ୍ମ ପୁରାଣେ ଏ ଉକତ
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଗ୍ରନ୍ଥ ସାର । ଶୁଣ ହେ ପୃଥୁ ନୃପବର ॥
ଦେବେ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ ଛାଡ଼ି ଗଲେ । କନକ ଗୁହା ଆଶ୍ରେ କଲେ ॥
ଅସୁରେ ତିନିପୁରେ ପୂରି । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ତିନି ଲୋକ ଶିରୀ ॥
ଦିନେ ନୃପତି ଜଳନ୍ଧର । ହକାରି ଶୁକ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀବର ॥
ଅଇସ ଭାବେ ହିଂସା ବନ୍ଧି । ପୁଚ୍ଛଇ ଦେବେ ଗଲେ କାହିଁ ।

ବେ କ ପ୍ରାଣେ ଥିବ ସୁର । ତେବେ କୁଶଳ କାହିଁ ମୋର ॥
ହେ ଯେ ଲୁଚିଥାଇ ବ୍ୟାଧି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଶତ୍ରୁ ପଣେ ସାଧି ॥
ଇଣ୍ଡ ସେହି ପରକାରେ । ପଳାଇ ଥାଇ ଯେବେ ଡରେ ॥
ପତେ ଥାଇ ଦିନା କେତେ । ପୁଣି ସାଧିଇ ବୁଧି ମତେ ॥
ଏଙ୍କୁ ବଗୁରଇ ମୁହିଁ । ମୋର ବଇଶ ଶଚୀସାଇଁ ।
। ଯେବେ ପ୍ରାଣ ଧେନ ଅଛି । ମୋର ସମ୍ପଦ କାହିଁ ଅଛି ।
ଏଙ୍କୁ କହ ମନ୍ତ୍ରୀବର, । କାହିଁ ଅଛନ୍ତି ସର୍ବ ସୁର ॥
ଣିଲେ ଯିବୁ ଏହିକ୍ଷଣି । ଲୁଚିଲ ଠାରୁ ଧରି ଆଣି ॥
ରିବ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତା । ତେବେ ମୁଁ ହୋଇବି ଅଚିନ୍ତା ।
ମନ୍ତେ ନୃପତି ବଚନେ । କହନ୍ତି ଭୃଗୁଙ୍କ ନନ୍ଦନେ ॥
ଶେ ରାଜନ ବିହି ବଶେ । ସକଳ ଦେବେ ତୋର ତ୍ରାସେ ॥
ନକ ଗିରି ଗହ୍ୱରରେ । ଲୁଚି ପାଷାଣ ଢାଙ୍କି ଦ୍ୱାରେ ॥
ପତେ ରହିଛନ୍ତି ସର୍ବେ । ପୁଣି କ ଉପାୟ କରିବେ ॥
ଙ୍କ ଉପାୟ ସିଦ୍ଧ ନୋହୁ । ପାରିଲେ ଧରି ଆଣ ତହୁଁ ॥
ମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ସେ ଜଳନ୍ଧର ଷାରମଣି ॥
ସୁର ବଳଙ୍କୁ ଅନାଇ । ବୋଲଇ ଯାଅ ବେଗ ହୋଇ ॥
ନକ ଗିରି କୋଷ୍ଠରାଜ । ଗନ୍ଧର୍ବେ ଜଗି ଥାଅ ଆଜ ॥
ଗିରି କୋଟେ ସର୍ବ ସୁରେ । ଲୁଚି ଅଛନ୍ତି ମୋର ଡରେ ॥
ମ୍ଭଙ୍କୁ ଜଣିବା ଉପାୟେ । ବଗୁରୁଛନ୍ତି ଦେବତାଏ ॥
ହାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ବଳ ପାଅ । ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ବିଧି ସଅ ॥
ମ୍ଭେ ମାରିବା ତାଙ୍କୁ ଧରି । ଉପାଡ଼ି ଗିରି ଆଦିକରି ॥
ମୁଦ୍ରେ ପକାଇବା ଆଣି । ସକଳ ସୁର ଶିର ହାଣି ॥
ଏଙ୍କୁ ଆଗେ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ । ଆଜକ ଗିରି ଜଗିଥାଅ ।
ମାତେ ଅବେଳ ଆଜ ଦିନ । ପ୍ରଭାତେ କରିବା ଗମନ ॥
ମନ୍ତ ବୋଲି ଆଠ ପେଶି । ନୃପତି ଅନ୍ତଃ ପୁରେ ପଶି ॥
ରିଲେ ସ୍ନାହାନ ଭୋଜନ । ନିଶାରେ ପଲ୍ୟଙ୍କେ ଶୟନ ॥

ଥାଟେ ଯେ ଗଲେ ଆଗେ ଚଳି । ଯେସନେ ସମୁଦ୍ର ଉଚ୍ଛୁଳି
କୂଳ ଲଙ୍ଘଇ କାଳ ବଶେ । ତେସନେ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ରାକ୍ଷସେ
କନକଗିରି ଚଳେ ପୂରି । ବେଢ଼ିଲେ ଶତେତପୁରେ କରି
ପର୍ବତେ ଉଠିଲେକ ସୈନ୍ୟ । ବରଷା କାଳେ ଯେହ୍ନେ ଘନ
ସେହ୍ନ ପ୍ରକାର ଦୈତ୍ୟ ବଳେ । ଘୋଟିଲେ କନକ ଶଇଳେ
ବାଣ ବଚନ ବାଦ୍ୟ ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ କମ୍ପଇଁ ମେଦିନୀ
ପର୍ବତ ଗର୍ଭେ ଦେବେ ଶୁଣି । ଅସୁର ଧାଇଁ ବୋଲି ଜାଣି
ହ୍ବାଦେ ଭରସା ନ କରି । ଆର୍ତ୍ତଙ୍କେ ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି
ହେ ଦେବ ଦେବ ଚକ୍ରଧର । ଖଳ ନାଶନ ବାନା ତୋର
ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ବାନା ବନ୍ଧୁ । ସୁଜନ ସନ୍ତାପ ନ ସହୁ
ସନ୍ଥ ପାଳନେ ଦେହ ଧରୁ । ସୁଜନ ଜନ ଦୁଃଖ ହରୁ
ମତ୍ସ୍ୟ କଚ୍ଛପ କାଳ ରୂପୀ । ନମୋ ନୃସିଂହ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାପି
ନମୋ ବାମନ ଦ୍ୱିଜବର । ଶଙ୍ଖ ସାରଙ୍ଗ ଚକ୍ରଧର
ଗଦା ସହିତେ ଭୁଜ ଚାରି । ଦୁଷ୍ଟ ଦାନବ ଦର୍ପହାରୀ
ଅବନୀ ଭାର କରୁ ନାଶ । ତୋତେ ସୁନ୍ଦର ପୀତବାସ
କୌସ୍ତୁମଣି ହୃଦେ ସାଜେ । ନମୋ ଦେବାଧି ଦେବରାଜେ
ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ । ଅନନ୍ତ ଶୟନ ଅଚ୍ୟୁତ
ଅଖିଳ ଜନ ଆତ୍ମା ରୂପୀ । ଆକାଶ ଜଳ ସ୍ଥଳ ବ୍ୟାପୀ
ସକଳ ହୃଦପଦ୍ମେ ଥାଉ । ଭବେ ଅଭବେ ଗତି ହେଉ
ଏଣୁ ତୋ ନାମ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ଆମ୍ଭ ଆର୍ତ୍ତଙ୍କ ପେଡ଼ି ସ୍ୱାମୀ
ତୁ ଆମ୍ଭ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଖ । ଘୋର ଦାନବଦଣ୍ଡୁଁ ରଖ
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦେବଲୋକେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଗୁରୁ ଶୋକେ
ଦେବଙ୍କ ଆର୍ତ୍ତଙ୍କ ବାରତା । ଜାଣିଲେ ଜଗତ କରତା
ଉପେକ୍ଷି ଅନନ୍ତ ଶୟନ । ସନ୍ନିଧେ ଗଲେ ସୁପର୍ଣ୍ଣ
ଅପୂର୍ବ ରୂପ ହୋଇ ହରି । ଗରୁଡ଼ କନ୍ଧେ ବିଜେ କରି
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ଚାହିଁ ଚକ୍ରପାଣି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ କମଳିନୀ

ସିନ୍ଧୁ ନନ୍ଦନ ଜଳନ୍ଧର । ସେ ଦୁଷ୍ଟ ସାନୁଜ ତୁମ୍ଭର ॥
ସର୍ବେ ତା ଯେନ ଦୈତ୍ୟ ବଳ । ଜିଣିଲା ଦଶଦିଗ ପାଳ ॥
କାଟେରେଣି ହେଲା ତିନିପୁରେ । ଦେବେ ପଳାଇ ତାର ଡରେ ॥
ଲୁଚିଲେ ଗହନ କାନନେ । ଏତେକେ ଶାନ୍ତ ନାହିଁ ମନେ ॥
ଦେବଙ୍କୁ ନିବାରିବ ତାଳେ । ଏମନ୍ତ ଭାବି ଦୈତ୍ୟବଳେ ॥
କନକ ଗିରି ବେଢିଛନ୍ତି । ଦେବେ ଆତଙ୍କେ ମୋତେ ଚିନ୍ତି ॥
ସେ ମୋର ଅଧିନ ଦେବତା । ତାଙ୍କ ବିପତ୍ତି ମୋତେ ଚିନ୍ତା ॥
ଯେ ସାଧୁ ଜନେ ହିଂସା କରି । ସେ ନିଶ୍ଚେ ମୋହର ବଇରି ॥
ଏବେ ମୁଁ ଦେବତାଙ୍କ ଛଳେ । ମାରିବି ଜଳନ୍ଧର ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କହନ୍ତି ସାଗର ଦୁଲଣୀ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟର ନାହା । ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଯାହା ॥
ସେ ବାକ୍ୟ ଶୁଣନ୍ତେ ମୁଁ କର୍ଣ୍ଣେ । ସଂଶୟ ହେଉଅଛି ମନେ ॥
ସେ ଜଳନ୍ଧର ମହାବୀର । ଈଶ୍ୱର ଅଂଶେ ଅବତାର ॥
ସାଗରୁ ହେଲା ଉତ୍ପତ୍ତି । ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ବେଦପତି ॥
ଅଭୟ ବର ତାକୁ ଦେଲା । ତେଣୁ ସେ ଜଗତ ଜିଣିଲା ॥
ଏ କଥା ଜାଣଇ ମୁଁ ଭଲେ । ତୁମ୍ଭେ ନ ଯୁଝ ତାର ତୁଲେ ॥
ଲଘୁଙ୍କ ଜନେ ଅମରଷ । ଉଭୟ ଲୋକେ ନାହିଁ ଯଶ ॥
ଏ କଥା ବୁଝି କାର୍ଯ୍ୟ କର । ତୁମ୍ଭେ ତ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର ॥
ଏତେ ଜଣାଇ କମଳଣୀ । ଶିରେ ନିବେଶୀ ବେନି ପାଣି ॥
ଭକ୍ତ ଆତୁରେ ଭଗବାନ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି କହନ୍ତି ବଚନ ॥
ଖଳ ନାଶନ ବାନା ମୋର । ତୁ ମୋତେ ନିରୋଧ ନ କର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଇତାରି । ଖଗ ଆସନେ ବିଜେ କରି ॥
ଯୁଦ୍ଧକୁ କରନ୍ତି ଗମନ । ଅଶେଷ ଜଗତ ଜୀବନ ॥
ଗରୁଡ଼ କନ୍ଧେ ଖବରାରି । କବା ଉପମା ଦେବା ତହିଁ ॥
ଯେସନେ ହେମଗିରି ଶିର । ଉଦୟ ନବ ଜଳଧର ॥
ଗଗନ ପବନର ଗତି । ବେଗେ ବିରାଜେ ବିଷ୍ଣୁ ଜ୍ୟୋତି ॥

ତମାଳପତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ତନୁ । ତେଜ ବରଜେ କୋଟି ଭାନୁ
ଦୁର୍ଦ୍ଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡ ଭୁଜ ଚାରି । ଗଦା ଖଡ୍ଗ ଚକ୍ର ଧରି
କନକ କମ୍ବୁ ବାମ କରେ । ଘନା ସମୀରେ ଧ୍ୱନି କରେ
ଶବଦେ ଦଶଦିଗ ପୂରି । ଦନୁଜ ପୁରେ ପଡ଼େ ହୁରି
ସିନ୍ଧୁଙ୍କ ଦେଶେ ଉତପାତ । ଗଗନୁ ପଡ଼େ ନିର୍ଘାତ
ଅସ୍ଥି ଖପର ଧୂମ ଧୂଳ । ଆଚ୍ଛାଦି ଗଗନ ନକଳ
ଲୋମ ରୁଧିର ଭସ୍ମ ମିଶି । ମେଘମଧ୍ୟେ ଗଗନୁ ବରଷି
ଭୂମି କମ୍ପଇ ଥରହର । ତା ଦେଖି ବୀର ଜଳନ୍ଧର
ପୁଚ୍ଛଇ ଶୁକ୍ରଙ୍କ ଅଗ୍ରତ । ହେ ମୁନି ଏ କି ବିପରୀତ
ମୋର ଭୁବନେ ଉତପାତ । କହ ଏ କେବଣ ଚରିତ
ଶୁକ୍ର ବୋଲନ୍ତି ରାଜା ଶୁଣ । ଦେବଙ୍କ ଛଳେ ନାରାୟଣ
ଗରୁଡ଼ ଆରୋହି ଆକାଶେ । ଆସନ୍ତି ତୋହର ଉଦ୍ଦେଶେ
ତାଙ୍କର ଦଇତାରି ବାନା । ତେଣୁ ଏ ଉପଦ୍ରବ ସିନା
ମନ୍ତ୍ରୀବରର ଏ ଉକତ । ଶୁଣି ସମ୍ବୋଧେ ସିନ୍ଧୁ ସୁତ
ଯୁଦ୍ଧ ଆମ୍ଭେ ସଜ ହୋଇ । ତୁରିତେ ସୈନ୍ୟ ସଖା ଘାଇ
ଆରୋହି ହେମମୟ ରଥେ । ଧାମେ ଉତ୍ତର ଦିଗ ପଥେ
କହଇ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଭଗବାନ
ଗରୁଡ଼ ପୃଷ୍ଠେ ବିଜେ କରି । ମିଳିଲେ ହେମ କୁଠ ଗିରି
ଦୈତ୍ୟ ଯେ ଜଳନ୍ଧର ବୋଲେ । ଦେବଙ୍କୁ ବନ୍ଧ କରିଥିଲେ
ଗୋବିନ୍ଦ ଆଗମନ କାଳ । ଭୟେ ଭାଜିଲେ ଦୈତ୍ୟବଳ
ବହୁତ ତୃଣ ଠୁଳ ହୋଇ । ଯେସନେ ଏକ ଠାବେ ଥାଇ
ସେ ଯେହ୍ନେ ଉଡ଼ନ୍ତି ପବନେ । ଅସୁରେ ଗୋବିନ୍ଦ ଦର୍ଶନେ
ଭାଜିଲେ ସେହି ମତ ହୋଇ । ଏମନ୍ତେ ଜଳନ୍ଧର ଯାଇ
ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ରହିଲୁ ଆବୋରି । ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖି ଦଇତ୍ୟାରି
ଦେବଙ୍କ ଛଳେ କୋପ ମୂର୍ତ୍ତି । ସେ କଥା ଜାଣି ଖଗପତି
ପକ୍ଷ ପବନ ଘୋର ବାତେ । ଗଗନେ ଉଡ଼ିଲେ ଦଇତ୍ୟେ

ବତାସେ ରେଣୁ ପ୍ରାୟେ ଉଡ଼ି । ପଡ଼ିଲେ ବନ ଗିରି ମାଡ଼ି
ପବନେ ଯେହ୍ନେ ରମ୍ଭାବନ । ତେହ୍ନେ ବିଛିନ୍ନ ଦୈତ୍ୟସୈନ୍ୟ
ତା ଦେଖି ଜଳନ୍ଧର କୋପି । ବାଣ ବର୍ଷିଲା ଦିଗ ବ୍ୟାପି
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲା ଶର ପୀଡ଼ା । ତିଳାର୍ଦ୍ଧେ ନ ଦିଶଇ ଛିଡ଼ା
ଭୂମି ଗଗନ ଅନ୍ଧକାର । ଚଳି ନ ପାରେ ଖଗେଶ୍ୱର
ସ୍ଥକିତ ହୋଇ ଶର କାଟେ । ବେଳକୁ ବେଳ ଶର ଫୁଟେ
ତା ଦେଖି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ଅସୁର ଶର ପଥ ହାଣି
ଦିଗ ଦିଶିଲା ଶୋଭାକର । ଗର୍ଜି ଗମଇ ଖଗେଶ୍ୱର
ଗରୁଡ଼ ସ୍କନ୍ଧେ ଜଗଜ୍ଜ୍ୟୋତି । ଦେବଙ୍କ ଛଳେ ଉଗ୍ରମୂର୍ତ୍ତି
ଗଦା ବୁଲାଇ କୋପ ମନେ । ପିଟିଲା ଅସୁର ବିମାନେ
ପ୍ରହାରେ ରଥ ଗଲା ଭାଜି । ଅସୁର ହୃଦେ ଶସ୍ତ୍ର ବାଜି
ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କରୁ ଝଡ଼ି । ଭୂମି ଉପରେ ଗଦା ପଡ଼ି
ଦେଖି ଅସୁର ମହାବଳୀ । ଗଦା ଟେକିଲା କରେ ତୋଳି
ପିଟିଲା ଖଗେଶ୍ୱର ମୁଣ୍ଡେ । ଯେହ୍ନେ କୁଳିଶ ଗିରି ଖଣ୍ଡେ
ତେହ୍ନେ ଶୁଭିଲା ଘଡ଼ଘଡ଼ି । ସୁପର୍ଣ୍ଣ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଯାଇ ପଡ଼ି
ତା ଦେଖି ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ଶଙ୍ଖ ଛୁଆଁଇ ତାର ଶିର
ଭୃତ୍ୟକୁ ଦେଲେ ଜୀବ ଦାନ । ବୋଇଲେ ଯାଅ ନିଜ ସ୍ଥାନ
ଆଜ୍ଞାରେ ଗଲା ଖଗପତି । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଶ୍ରୀପତି
ଖଡ଼ଗ ଧରି ବିଷ୍ଣୁ କରେ । ପ୍ରହାର କଲେ ଜଳନ୍ଧରେ
ଦୈତ୍ୟ ବଞ୍ଚାଇ ମାୟା ପଥେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପ୍ରହାରିଲା ମୁଥେ
ମୁଥ ବିଘାତେ ଜଗନ୍ନାଥ । ଧଇଲେ ଦାନବର ହାତ
ଅସୁର ଶସ୍ତ୍ର ଅପସରି । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ବାମ କରେ ଧରି
ତା ଦେଖି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ତେଜିଲେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଅସି
ହସ୍ତ ଆୟୁଧ ହୋଇ ହରି । ଦୈତ୍ୟକୁ ଗୃହି ଭୁଜେ ଧରି
ଦୈତ୍ୟ ଧଇଲା ବେନି କରେ । ମାଲ ବନ୍ଧାଣି ଯୁଦ୍ଧ ପରେ
ପୁଣି ଉଭୟେ ମନେ ଗୁଣି । ନିବନ୍ଧେ ଭୁଜେ ଭିଡ଼ାଭିଡ଼ି

ପଡ଼ି ଗଡ଼ନ୍ତି ଭୂମି ଘରେ । ଯେହ୍ନେ ସମରେ ବେନ ନାଗେ
ସିଂହ ଶାର୍ଦ୍ଦୁଳ ପ୍ରାୟେ ହିଂସି । ଯୁଝନ୍ତି ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗ ମିଶି
ପୁଣି ଛାଡ଼ନ୍ତି ପୁଣି ଧରି । ମୁଣ୍ଡକୁ ମୁଣ୍ଡ ମରାମରି
ନିର୍ଘାତ ପ୍ରାୟେ ଶୁଭେ ଧ୍ୱନି । ଅଗ୍ନି ଉଚ୍ଛୁଳେ ତେଜ ଘେନି
ପଞ୍ଚ ସଂଯୋଗ ପ୍ରାୟେ ଜ୍ୱଳେ । ଲିଭି ପଡ଼ଇ ଅଙ୍ଗ ଝାଳେ
ପାଦେ ମର୍ଦ୍ଦିତ ମହୀ ସ୍ଥଳୀ । କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଉଡ଼େ ଧୂଳି
ଦାନବ ଭୁଲେ ଦଇତାରି । ଦେବଙ୍କ ଛଳେ ଯୁଦ୍ଧ କରି
ସେ ଜଳନ୍ଧର ମହାବଳୀ । ମୂର୍ଖ ସ୍ୱଭାବେ କରେ କଳି
ଯାର ମହିମା ଅପ୍ରମିତ । ତାର ସଙ୍ଗତେ ସିନ୍ଧୁ ସୁତ
ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭେ ମାଲ ବନ୍ଧେ । ସୁମରି ମୁଖେ ମୁଖେ ସନ୍ଧେ
ଅଲପ ଅପସରି ରହି । ମାରନ୍ତି ମର୍ମସ୍ଥାନ ଚାହିଁ
ଭୁଜକୁ ଭୁଜ ଛନ୍ଦି ଧରି । ଚରଣେ ଚରଣ ଉଭାରି
ଗଡ଼ି ପଡ଼ନ୍ତି ମହୀ ଲୋଟି । ହୃଦକୁ ହୃଦ ପିଠାପିଠି
କେ ଛାଡ଼ି ପଛକୁ ପଳାଇ । ଛଡ଼ାଇ ଗଗନେ ଉଡ଼ଇ
ପୁଣି ମିଳନ୍ତି ଆସି ଆଗେ । ଧରି ଉଡ଼ନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗେ
ଆକାଶେ ହୋଇ ମିଶାମିଶି । ପୁଣି ଭୂମିରେ ପଡ଼େ ଆସି
ମେରୁ ପର୍ବତ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଶବଦ ପୂରି କମ୍ପେ ମହୀ
ପାଦେ ଧରଣୀ ଟଳମଳ । ପଡ଼ନ୍ତି ଭାଙ୍ଗି ଶାଳ ଶାଳ
ଗ୍ରାମ ପାଟଣା ପୁର ଦେଶ । ଅନେକ ଜୀବଜନ୍ତୁ ନାଶ
ସପ୍ତ ଦିବସ ଘୋର ରଣ । ଦିନକୁ ଦିନ ଯୁଦ୍ଧ ଠାଣ
ବିଶ୍ରାମ ନ କରନ୍ତି କ୍ଷଣେ । କାଳ ବିକାଳ ପ୍ରାୟ ରଣେ
ଘୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଦୀର୍ଘ ରଡ଼ି । ଯେସନେ ମେଘ ଘଡ଼ଘଡ଼ି
ପ୍ରଖର ନିଶ୍ୱାସ ପବନେ । ସ୍ଥାବରେ ଉଡ଼ିଲେ ଗଗନେ
ମେରୁ ସହିତେ ଟଳମଳ । ଭୟେ କମ୍ପିଲେ ଦିଗପାଳ
ଦୈତ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ଦଇତାରି । ବାହୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ସମସରି
ଏମନ୍ତେ କେତେ କାଳ ଗଲା । କେହିଁ କାହାକୁ ନ ଜିଣିଲେ

ତ ଅବଦ ପଞ୍ଚଗୁଣେ । ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତ ଅନୁକ୍ଷଣେ ||
ଦିତ୍ୟ ନୋହିଲ ଯନ୍ତ୍ରୁ କ୍ଷୟ । ମନେ ଭାଳନ୍ତ ଦେବରାୟ ||
ଦୈତ୍ୟ ଭୁଲେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ସଂସାର ନ ରହିବ ଭଲେ ||
ନେକ ଯୁଗ ବହିଯିବ । ଅସୁର ରଣେ ନ ଝୁଞ୍ଜିବ ||
ନ୍ୟ ବିଧାତା ବର ତୋର । କମଳା ବାକ୍ୟ କରିଧାର ||
ାରଣ ବାକ୍ୟେ ଯୁଦ୍ଧ ଆସି । ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ନ ପାରିଲ ନାଶି ||
ମର କଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ଦୁଃଖିତ ହେବ ଏବେ ମହୀ ||
ରଣେ ଝୁଞ୍ଜିଲେ ହେବ ଲଜ । ଏତେ ବିଚାରି ଦେବରାଜ ||
ୁଦ୍ଧ ଉପେକ୍ଷି ଭବଗ୍ରାହୀ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ପ୍ରୀତି ପଣେ କହି ||
ହେ ଜଳନ୍ଧର ମହାବୀର । ତୁ ଅଟୁ ବାନ୍ଧବ ଆମ୍ଭର ||
ଆମ୍ଭ ଅଶେଷ ଲୋକପତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆମ୍ଭର ପ୍ରିୟବତୀ ||
ସେ ଯେ ସମୁଦ୍ରୁ ଅବତାର । ତୁ ଖୀର ସମୁଦ୍ର କୁମର ||
ତେଣୁ ତୁ ଆମ୍ଭର ଶାଳକ । ନ ବୁଝି ଯୁଝିଲୁ ଅନେକ ||
ଏଥକୁ ନାହିଁ ଆମ୍ଭ ଛଳ । ଆମ୍ଭେ ଜାଣିଲୁ ତୋର ବଳ ||
ଏବେ ସନ୍ତୋଷ ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତ । ବନ୍ଧୁତ୍ୱରେ ପଡିବ ଏମନ୍ତ ||
ଦୈବ ଯୋଗେ ହୋଏ କଳ । ଯେ ସାଧୁ ସେ ତାହା ସମ୍ଭାଳ ||
ବିବାଦେ ନାହିଁ କିଛି ଲଭ । ପ୍ରୀତି ଯେ ପରମ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ||
ଏ କଥା ତୋର ମନେ ଘେନ । ଆମ୍ଭେ ହୋଇଲୁ ପରସନ୍ନ ||
ସନ୍ତୋଷେ ଯାଚୁଅଛୁ ବର । ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ଜଳନ୍ଧର ||
ବିଷ୍ଣୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁ ଏହା ଶୁଣି । ଅସୁର ମନେ ମନେ ଗୁଣି ||
ବିଚାର କଲା ହୃଦଭାଗେ । ଏ ମୋର ଶୁଭ କର୍ମ ଯୋଗେ ||
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ସନ୍ତୋଷେ ଯାଚୁଅଛୁ ବର ||
ଆବର ବନ୍ଧୁପଣ ଲେଖି । ଏ ଯେ ସଫଳ କର୍ମ ଦେଖି ||
ଏତେ ବିଚାରି ଜଳନ୍ଧର । ବୋଲଇ ଯେବେ ଦେବୁ ବର ||
ମାଗଇ ମୋର ଆମ୍ଭ ହିତେ । ତୁ ନାଥ ସ୍ୱଗଣ ସହିତେ ||
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ ଅଷ୍ଟନିଧି । ଯେ ତୋର ପ୍ରଭୁପଣ ବିଧି ||

ସକଳ ଘେନ ତୋ ସଙ୍ଗରେ । ବାସ କରିବୁ ମୋର ପୁରେ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟଯ ମୋର ଭଗ୍ନୀ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ । ତୁ ନାଥ ପ୍ରଭୁପଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁପଣେ ପାଇ । ରହିବ ଭକ୍ତବ ଶାନ୍ତ ହୋଇ
ଅସୁର ମୁଖୁ ପ୍ରିୟ ବାଣୀ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ଚକ୍ରପାଣି
ଯାହା ମାଗିଲୁ ଦୈତ୍ୟ ବୀର । ହେଉ ବୋଇଲେ ଗଦାଧର
ପୁଣି ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ପ୍ରିୟ ମତେ । କହନ୍ତି ଦେବତାଙ୍କ ହିତେ
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମହାବୀର । ଆମ୍ଭେ ରହିଲୁ ତୁମ୍ଭ ପୁର
କମଳା ଥିବ ଆମ୍ଭ ତୁଲେ । ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ଦିଗପାଳେ
ତୋର ବଚନ ପାଳିଥିବୁ । ଯାହା ମାଗିବୁ ତାହା ଦେବୁ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୋ ପୁରେ ଥିବେଯେବେ । ତୋତେ ଅପୂର୍ବ କସ ତେବେ
ଏବେ ତୁ ଆମ୍ଭ ବୋଲକର । ଦେବଙ୍କ ଯଥା ଅଧିକାର
ସନ୍ତୋଷେ ଦିଅ ତାଙ୍କ ମୂଳେ । ତୋ ଯଶ ରହୁ ରବିତଳେ
ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ଜଳନ୍ଧର । ଦେବଙ୍କୁ ଦେଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁର
ଧାନେ ଚଳିଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଦେବେ ମିଳିଲେ ପାଶେ ଆସି
ତାଙ୍କର ଯଥା ଅଧିକାର । ଦେଇ ପେଶିଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର
ପୁଣି ଚଳିଲେ ଚକ୍ରପାଣି । ଆସି ମିଳିଲେ କମଳିଣୀ
ତାଙ୍କ ସହିତେ ଅଷ୍ଟନିଧି । ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ସୁଖ ସିଦ୍ଧି
ବିଷ୍ଣୁ ଗ୍ରାମୁରେ ଉପଗତ । ଆନନ୍ଦ ଜଳନ୍ଧର ଚିତ୍ତ
ଭଗ୍ନୀ ଭଣୋଇ ଘେନ ସଙ୍ଗେ । ନିଜ ଭୁବନେ ଗଲା ବେଗେ
ସିନ୍ଧୁଙ୍କ ଦେଶେ ଫିରିବେଶ । ବିଷ୍ଣୁ ନିମନ୍ତେ ଦିବ୍ୟବାସ
ମଣ୍ଡିଲା ଅତି ଯତ୍ନକର । ବିଜେ କରିଲେ ତହିଁ ହରି
ସଙ୍ଗତେ ଦେବୀ କମଳିଣୀ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ମାତା ଠାକୁରାଣୀ
ଅଷ୍ଟ ନିଧିଙ୍କି ଘେନି ତୁଲେ । ଅସୁର ପୁରେ ବିଜେ କଲେ
ସେ ଜଳନ୍ଧର ନେତ୍ରେ ଦେଖି । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପାଇ ମହା ସୁଖି
ଦେବଙ୍କୁ ଦେଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁର । ଆପେ ଯେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ନୃପବର
ବଳିଙ୍କ ତଳ ପୁର ଦେଇ । ଆବର ଦୈତ୍ୟଗଣ ରହି

ଯାହା ଅନୁରୂପେ ବାସ । ସର୍ବଙ୍କୁ ଦେଇ କଲା ତୋଷ ॥
ବଙ୍କୁ କଲା ସର୍ବ ସୁଖୀ । ପ୍ରଜା ପାଳଇ ନେତ୍ର ଦେଖି ॥
ସ୍ୟ ସମ୍ପଦ ବସୁନ୍ଧରା । ହୋଇ ମନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ॥
କ୍ଷେ ଫଳନ୍ତି ଫୁଟେ ଫୁଲ । ସର୍ବଦା ନଦୀ ବହେ କୂଳ ॥
ତ୍ୟ ସେବନ୍ତି ଷଡ଼ଋତୁ । ସଦା ଆନନ୍ଦ ଜୀବଜନ୍ତୁ ॥
କାଳ ମୃତ୍ୟୁ ରୋଗ ଶୋକ । ଖଣ୍ଡିଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର ଲୋକ ॥
ମନ୍ତ୍ରେ ସିଦ୍ଧ ରାଜବାଳା । ଦିଶି ବୈକୁଣ୍ଠ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ କଲା ॥
ଷ୍ଣୁ କୁଂ ନିଜ ପୁରେ ରଖି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ ଭାବେ ଦେଖି ॥
ତି କରଇ ପୂଜା କର୍ମ । ଆତ୍ମା ନ ଚିହ୍ନି ମତ୍ତ ଭ୍ରମ ॥
ଦେବେ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ ପୁରୁ ଆସି । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ଗଣ ଋଷି ॥
ଳନ୍ଧରଙ୍କୁ ଭେଟି ନିତି । ତା ମନ ଜାଣି ଖଟିଥାନ୍ତି ॥
ପାଇ ହରି ଦରଶନ । ତେଣୁ ବଳିଲ ତାଙ୍କ ମନ ॥
ରତେ ବିଷ୍ଣୁ ପାଦେ ଧ୍ୟାନ । ଦେବେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ସୁଖେ ଦିନ ॥
ସେ ଦୁଃଖ ନିବାରଇ ଯେହୁ । ମୋ ମନ ତାଙ୍କ ପାଦେ ରହୁ ॥
ସାର ଦୁଃଖ ଯିବ ନାଶ । ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥
ପଦ୍ମ ପୁରାଣ ଚରିତ । ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଯେ ବିଦିତ ॥
ଗୀତ ଯେ କଲା ଗ୍ରନ୍ଥ ସାର । ସୁଜନେ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ବିଷ୍ଣୁ ଜଳନ୍ଧର ସଂଗ୍ରାମୋ ନାମ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—୦୦—

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସ ମାଂ ସଂପୂଜ୍ୟ ବିଧିବଦ୍ଦେବେଶ୍ଚ ଅତିଭକ୍ତିତଃ
ସଂପ୍ରହସ୍ୟ ତଦା ବାକ୍ୟଂ ଜଗାଦ ନୃପସତ୍ତମଃ

ନାରଦ ମୁନି ଅନୁରାଗେ । କହନ୍ତି ପୃଥୁ ରାଜା ଆଗେ ॥
ଶୁଣ ରାଜନ ଗ୍ରନ୍ଥସାର । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପାଇ ଜଳନ୍ଧର ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ ତାର ପୁରେ । ରହିଲେ ବାନ୍ଧବ ଭାବରେ ॥

ତେଣୁ ଅସୁର ମହାସୁଖୀ । ଜଗତ ଶିରୀ ପୁରେ ରଖି
ଦେବେ ଖଟନ୍ତି ଭୃତ୍ୟ ମତେ । ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଦୁଃଖ ଚିତ୍ତେ
ଏ ଅନ୍ତେ ଗଲା କେତେକାଳ । ଦିନେକି ସ୍ୱର୍ଗେ ସୁରପାଳ
ସକଳ ଦେବତାଙ୍କୁ ଘଇ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସନ୍ନିଧେ ବସାଇ

ବାସବ ଉବାଚ

କହନ୍ତି ଦେବ ପୁରନ୍ଦର । ହେ ମୁନି ଶୁଣ ଦୁଃଖ ଘୋର ।
ଆମ୍ଭର ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ତାଙ୍କ ବିଭୂତି ଦେବ ଗଣ
ସେ ପ୍ରଭୁ ଆମ୍ଭ ଦୁଃଖ ଦେଖି । ସ୍ୱଦେହେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଉପେକ୍ଷି
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ଘେନି ଲକ୍ଷ୍ମୀସାଇଁ । ରହିଲେ ଦୈତ୍ୟପୁରେ ଯାଇ ।
ସେ ମହାଦୈତ୍ୟଜଳନ୍ଧର । ଜଗତ ନାଥ ତାର ପୁର
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ ରଖି ପୁରେ । ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ଭୋଗ କରେ ।
ସେ ସର୍ବ ଆତ୍ମା ବାସୁଦେବ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ହୋଇଲେ ଅପୂର୍ବ ।
ତାଙ୍କ ଚରଣ ସେବା ବିନୁ । କିସଂ କାରଣ ଆମ୍ଭ ତନୁ ।
ଧିକ ଆମ୍ଭର ଯଶ ଶିରୀ । ହରି ଭକତି ଦୂର କରି ।
କି ପ୍ରୟୋଜନ ସ୍ୱର୍ଗ ସ୍ଥାନେ । କମ୍ପା ନ ଗଲୁ ଘୋର ବନେ ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ଜାଣ ମହାମୁନି । ଯେବଣ ଜନ ଦେହ ଘେନି ।
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତି ବିନୁ ବଞ୍ଚେ । କୋଟି କୁବେର ଧନ ସଞ୍ଚେ ।
ଭୁଞ୍ଜାଇ କୋଟି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶିରୀ । ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ନର୍କ ଭୋଗ କରି ।
ଆମ୍ଭ ବିଷମ ସେହି ମତି । ଅସୁର ଘରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ।
ବନ୍ଦୀ ହୋଇଲେ ଆମ୍ଭ ପାଇଁ । ଆମ୍ଭର ଆଉ ସୁଖ ନାହିଁ ।
ଯେ ଜଳନ୍ଧର ସିନ୍ଧୁ ସୁତ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କଲା ହୀନ କୃତ୍ୟ ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନେଇ ବନ୍ଦୀ କଲା । ଏ କର୍ମ କାହେଁ ନ ଥିଲା ।
ପୂର୍ବେ ହିରଣ୍ୟ ହିରଣାକ୍ଷ୍ୟ । ଦନୁ ଦାନବ ରକ୍ଷ ଭକ୍ଷ ॥
ମଧୁକୈଟଭ ମହାବୀର । ଶୂନ୍ୟ ନିଶୂନ୍ୟ ଶଙ୍ଖାସୁର ॥
ମାଳି ସୁମାଳି ମାଲ୍ୟବନ୍ତ । ବିଦ୍ୟୁତ କେଶ ବଜ୍ର ଦନ୍ତ ॥
ବଇଲୋଚନ ବଳୀ ବୀର । କାଳକ ଅନ୍ଧକ ଅସୁର ॥

ପୁର ତାରକ ସମ୍ବରେ । ଏମନ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟ ଥିଲେ ଯେତେ ॥
ଚ ନମୁଚ ଜମ୍ଭୁଦୈତ୍ୟ । କେହି ନ କଲେ ଏଡ଼େ କୃତ ॥
ଦେବଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଦେଉଥିଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ମାୟାରେ ନାଶ ଗଲେ ॥
ଏ ଦୈତ୍ୟ ନାମ ଜଳନ୍ଧର । ବଳେ ଜିଣିଲା ତିନିପୁର ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଦୁଷ୍ଟ ଦର୍ପ ହରେ । ତାଙ୍କୁ ରଖିଲା ନେଇ ଘରେ ॥
ଆଉ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କିସ ଗତି । ଏକା ଅଛନ୍ତି ଉମାପତି ॥
ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ଆରାଧନ । ଦାନବ କରିବେ ଦଳନ ॥
ଏ କଥା ହୁଅଇ ଯେମନ୍ତେ । ହେ ମୁନି ଉଆଅ ତୁରିତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସୁନାଶୀର । ନମିଲା ମୁନିଙ୍କ ପୟର ॥
ଶୁଣ ରାଜନ ଚୂଡ଼ାମଣି । ବାସବ ବାକ୍ୟ ଆମ୍ଭେ ଶୁଣି ॥
ସର୍ବ ଦେବଙ୍କ ସୀଉକାରେ । ଗଲୁ ଯେ ଜଳନ୍ଧର ପୁରେ ॥
ସିନ୍ଧୁ ନନ୍ଦନ ସଭାତଳେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲୁ ଶୁଭବେଳେ ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୈତ୍ୟ ରାଜା । ବିଶେଷେ କଲା ପାଦ ପୂଜା ॥
ସନ୍ନିଧେ ବସାଇ ଆସନେ । ପୁଚ୍ଛଇ କୋମଳ ବଚନେ ॥
ହେ ମୁନିବର କାହିଁ ଥିଲ । ମୋ ପୁରେ କି କାର୍ଯ୍ୟେ ଆଇଲ ॥
କାହିଁ ଦେଖିଛ କିସ ରୀତି । ମୋ ଆଗେ କହ ମହାମତି ॥
ମୁହିଁ ବୋଇଲି ଶୁଣ ରାଜ୍ୟେ । ଯେ ସ୍ଥାନେ ଶଙ୍କର ବିଜୟେ ॥
ନାମ ତା କପିଳାସ ଗିରି । ସକଳ ଗୁଣ ସୁଖ ଶିରୀ ॥
ଅବା ଦେବତା ପଞ୍ଚାନ୍ତର । ଶତ ଯୋଜନ ଉଚ୍ଚ ଯାର ॥
ହି ପ୍ରକାରେ ଧାର୍ଦ୍ଧପ୍ରତି । ଧବଳବର୍ଣ୍ଣ ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ॥
ବିବିଧ ବର୍ଣ୍ଣ ତରୁବର । କଳ୍ପ ବୃକ୍ଷହିଁ ପଞ୍ଚାନ୍ତର ॥
ଅମଳ ପୁଷ୍ପ ନିରନ୍ତରେ । ଅମୃତ ତୁଲ୍ୟ ଫଳ ଧରେ ॥
ନନ୍ଦା ନାମେ ବହେ ନଦୀ । ସ୍ନାନେ ଅଶେଷ ପାପ ଛେଦି ॥
ଶୁ ପତଙ୍ଗ ଆଦି ପକ୍ଷୀ । ସେ ବନେ ଦୁଃଖକୁ ଉପେକ୍ଷି ॥
ଦ୍ଧ କିନ୍ନର ଯକ୍ଷଗଣେ । ଯହିଁ ବସନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ର୍ବେ ବସନ୍ତି ତୋଷ ମନେ । ଶିବ ଗଉରୀ ପ୍ରସନ୍ନେ ॥

ହରଷ ଜାତ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ସୁଖେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଶିବଗଣେ
ଆମ୍ଭେ ସେ ବଚନେ ହନା କେତେ । ବଞ୍ଚିଲୁ ଶଙ୍କର ସଙ୍ଗତେ
ତହୁଁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଆଜ ତୋ ପୁରକୁ ଅଇଲୁ
ନାରଦ ବଦନୁ ଏ ବାଣୀ । ସାଗର ସୁତ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି
ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ତୋଷ ମନେ । ହେ ମୁନି କହ ପରସନ୍ନେ
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛଇ ଏମନ୍ତ । ଈଶ୍ୱର ସମ୍ପଦ ଯାବତ
ମୋର ସମ୍ପଦେ ସମ କଲେ । କେ ଏଥି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେବ ଭଲେ
ସେ କଥା କହ ମହାଋଷି । ଶୁଣି ବୋଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ହସି
ହେ ନୃପ ପଚାରିଲୁ ଯାହା । ସ୍ୱରୂପ କହିଲି ମୁଁ ତାହା
ଏ ତୋର ସମ୍ପଦକୁ ସରି । ଅତୁଳ୍ୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପୁରି
ତୋର ନଗରେ ଯେତେ ଲୋକ । ଈଶ୍ୱର ସମ୍ପଦୁ ଅଧିକ
ଭୋଗ କରନ୍ତି ଏକେ ଏକେ । କି ଅବା କହିବା ଅଧିକେ
ଯାବତ ରତ୍ନ ଏଥି ଅଛି । ଏକ କଥାଏ ବହି ଲେଛି
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରତ୍ନ ଯାହା ବୋଲି । ତାହା ତୋ ପୁରେ ନ ଦେଖିଲି
ଯେଉଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶିବ ପୁରେ । ସେତ ଅପୂର୍ବ ତୋର ଘରେ
ତେଣୁ ଏ ଯାବତ ସମ୍ପଦ । ତିନି ଭୁବନେ ରାଜପଦ
ରଥ ତୁରଙ୍ଗ ଗଜବଳ । ରତ୍ନ କାଞ୍ଚନ ଜନକୁଳ
ବିବିଧ ଭୋଗ ଆଦି କରି । ସର୍ବ କୁଶଳ ନାହିଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ
ଏଣୁ ଏ ନ ଦିଶଇ ଶୋଭା । କେଶ ବିହୀନେ ଯେହ୍ନେ ଗଭା
ନେତ୍ର ବିହୀନେ ଅଳଙ୍କାର । ଯୁବତୀ ହୀନେ ଯେତେ ଘର
ଶୁଣ ରାଜନ ସିନ୍ଧୁ ବତ୍ସ । ଏଣୁ ସମ୍ପଦ ତୋର ତୁଚ୍ଛ
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ରାଜା । ମନେ ପାଇଲା ମହାଲଜ୍ଜା
ଅଳପ କ୍ରୋଧେ ମନେ ଧରି । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ
ହେ ମୁନି କହ ମୋତେ ସତ । ଈଶ୍ୱର ଘରଣୀ କେମନ୍ତ
କେତେ ସୁନ୍ଦରୀ ନାମ କିସ । ବିଶେଷେ କହ ବ୍ରହ୍ମଶିଷ୍ୟ
ମୋର ଘରଣୀ ବୃନ୍ଦାବତୀ । ଏଥି ଯେ କେତେ ରୂପବତୀ

ଆବର ଅପସରୀ ଗଣେ । ରୂପେ ସୁନ୍ଦରୀ ଜଣେ ଜଣେ ॥
ରମ୍ଭା ମେନକା ତିଲୋତ୍ତମା । ଏହାଙ୍କୁ ନାହିଁ ଯେ ଉପମା ॥
ଉର୍ବଶୀ ଚନ୍ଦ୍ରରେଖା ମୂଳେ । ଦେଖିଲେ ମୁନି ମନ ଟଳେ ॥
କିନ୍ନରୀ ବିଦ୍ୟାଧରୀ ଶୋଭି । ମୁଖ ବିକାଶେ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭି ॥
ଏମାନେ ଅଛନ୍ତି ମୋ ପୁର । ଦେଖିଅଛ ତ ମୁନିବର ॥
ଆବର ଭଗିନୀ ମୋ ରମା । ସର୍ବ ଲାବଣ୍ୟନିଧି ସୀମା ॥
କୋଟିଏ ଗୁଣେ ସୁଲକ୍ଷଣୀ । ସର୍ବ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଶିରୋମଣି ॥
ଜଗତ ନାଥଙ୍କ ଘରଣୀ । ସେହି ମୋ ପୁରେ ଅଛି ପୁଣି ॥
ନିତ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦରଶନେ । ଆସନ୍ତି ଦେବ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଅଛ ତୋଳେ । ତୁମ୍ଭେ କହିଲ ଶିବ ଆଳେ ॥
ଏଥୁ ସୁନ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛି । ଏ ସର୍ବ ତା ତୁଲେ ନ ଗଛି ॥
ଏ ବଡ ଲାଗିଲା ସନ୍ଦେହ । ହେ ମୁନି ଏହି କଥା କହ ॥
ଈଶ୍ୱର ପୁରେ ଯେତେ ନାରୀ । ତା ରୂପ ନାମ ଆଦି କରି ॥
ରାଜା ବଚନେ ମୁନିବର । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଜଳନ୍ଧର ॥
ଯେତେ କହିଲୁ ଅନୁସରି । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ନାମ ଧରି ॥
ଏହାଙ୍କ ରୂପ ଏକ ଠୁଳେ । ତୁଲ୍ୟ ଯା ନୁହେଁ ପାଦ ତଳେ ॥
ଅଙ୍ଗୁଳି ଗୋଟିକକୁ ସରି । ଲକ୍ଷ ନୋହିବେ ଏତେ ସ୍ତ୍ରୀ ॥
ଯେ ଦେବୀ ଈଶ୍ୱର ଘରଣୀ । ସେ ହିମାଳୟର ଦୁଲଣୀ ॥
ପର୍ବତୁ ଉତପତ୍ତି ଯେଣୁ । ପାର୍ବତୀ ନାମ ତାର ତେଣୁ ॥
ଗଉର ଦେଖି ତାର କାନ୍ତି । କନକ ମନେ କଲା ଭ୍ରାନ୍ତି ॥
ଅଗ୍ନିରେ ପଶିଣ ଝାସିଲା । ତା ତୁଲେ ରୂପ ନ ଲଭିଲା ॥
କିସ କହିବା ତାର ଗୁଣ । ହେ ରାଜା ଏକ ମନେ ଶୁଣ ॥
ଈଶ୍ୱର କଳ୍ପେ ତପ କଲେ । ତେଣୁ ସେ କନ୍ୟାକୁ ପାଇଲେ ॥
ବିଧାତା କନ୍ୟା ରୂପ ଦେଖି । ବିଚ୍ଛେର କଲା ଅଷ୍ଟଆଖି ॥
ଏହି ସତ୍ତ୍ୱଶେ ଏକ ନାରୀ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଦେବ ବିଭା କରି ॥
ଏମନ୍ତେ ବିହି ଭାବି ମନେ । ରଚିଲା ପାର୍ବତୀ ବିଧାନେ ॥

ଶତ ବରଷ ଏକ ଚିତ୍ତେ । ନିର୍ମାଣ କଲା ବହୁମତେ
ପାର୍ବତୀ ରୂପକୁ ଦେଖିଲା । କେବେହେଁ ସମାନ ନହିଲା ॥
ତେଣୁ ବିଧାତା ଲଜ୍ଜା ପାଇ । ସମୁଦ୍ରେ ପକାଇଲା ନେଇ ॥
ସେ କନ୍ୟା ଲକ୍ଷ୍ମୀରୂପେ ଜାତ । କାଳେ ତା ଲଭିଲେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥
ସେ ଏବେ ତୋର ପୁରେ ଅଛି । ତାଙ୍କୁ କି ପାର୍ବତୀଙ୍କି ନହି ॥
ଆବର ଯେତେକ ସୁନ୍ଦରୀ । ସେ କାହିଁ ପାର୍ବତୀଙ୍କି ସରି ॥
ମାଣିକ ତୁଲେ କାଉବିନ୍ଦ । ଅମୃତ ତୁଲେ ଗୁଡ଼ ସ୍ୱାଦ ॥
କନକ ସଙ୍ଗେ ପଞ୍ଚଫୁଲ । ଲକ୍ଷ୍ୟ କି କଲେ ହେବ ତୁଲ ॥
କାମଧେନୁର ସଙ୍ଗେ ଗାଈ । ଯେତେ ଅନ୍ତର ଅଛି ହୋଇ ॥
ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରିରି । ଦେଖିଲେ ସେହି ଭାବେ ସରି ॥
ଅଶେଷ ଲୋକେ ପିତା ବିହି । ତା ରୂପ ଦେଖି ହୁଏ ମୋହି ॥
ଆମ୍ଭେ ନିଷ୍କାମ ତପୀଜନ । ପାର୍ବତୀ ରୂପ ହେଉ ଛନ୍ନ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ତାର ରୂପ ଚାହିଁ । ଈଶ୍ୱର ଅର୍ଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗେ ରହି ॥
ଲଭି ନପାରି ତାର ଲୀଳା । ଚିନ୍ତାରେ ତନୁ ହେଲା କଳା ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ଆନନ ଦେଖି ଭାଳି । ରୁଦ୍ର ମୁକୁଟ ତଳେ ଗଲି ॥
ଲୁଚି ବସିଲା ମନ ଦୁଃଖେ । ଭାବେ ଅଭାବେ ଛିଡ଼େ ବଢ଼େ ॥
ତା ରୂପ ଦେଖି ଯୋଗୀଜନେ । କନ୍ଦର୍ପ ଭୟେ ଗଲେ ବନେ ॥
ବେନି ନୟନ ବୁଜି ବସି । ଆତ୍ମାରେ ମନକୁ ନିବେଶି ॥
ଶିବ ଯେ ତାର ରୂପ ଦେଖି । ଯତନେ କଲେ ତିନି ଆଖି ॥
ପାଶରୁ ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି କ୍ଷଣେ । ମନ ନିବେଶି ପ୍ରିୟା ଗୁଣେ ॥
ସେ ପୁଣ ଯେମନ୍ତ ଯୁବତୀ । ଶିବ ତାହାକୁ ନୋହେ ପତି ॥
ସ୍ୱଭାବେ ରୁଦ୍ର ଯୋଗୀ ବେଶ । ମସ୍ତକେ ଜଟା ଅଙ୍ଗେ ଭସ୍ମ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶ ଶିବ ଧରି । ବିଳାସ କଲେ ଦ୍ରବ୍ୟ ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ଅବିବେକ ବିହି । କାହା ସଞ୍ଚିଲା ନେଇ କାହିଁ ॥
ଏଡ଼େ ସମ୍ପଦ ଦେଇ ତୋରେ । ଯୁବତୀ ରତ୍ନ ନାହିଁ ଘରେ ॥
ଏଣୁ ନ ଶୋଭଇ ତୋର ପୁର । ଏମନ୍ତ କହି ମୁନିବର ॥

ତକ୍ଷଣେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଯାଇ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ଉଚାଟ କରାଇ ॥
ନାରଦ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ସେ ଜଳନ୍ଧର ପାଞ୍ଚ ମନେ ॥
ଗଉରୀ ରୂପ ଅନୁସରି । କନ୍ଦର୍ପ ବାଣେ ତନୁ ଧାରି ॥
ସକଳ ଚିନ୍ତା ଏଡ଼ି ଦୂରେ । ତନୁ ତାପିତ କାମ ଜ୍ୱରେ ॥
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଜଳନ୍ଧର । ରାଇଲା ସିଂହିକା କୁମର ॥
ତାକୁ ବୋଇଲା ଯାଅ ବେଗେ । ହର ଉଦ୍ୟାନ ବନସ୍ୱରେ ॥
ସେ ବନେ କପିଳାସ ଗିରି । ଭେଟିବୁ ଯାଇଁ ତ୍ରିପୁରାରି ॥
ତାଙ୍କୁ କହିବୁ ମୋ ସନ୍ଦେଶ । ବୋଲିବୁ ରାଜା ସିନ୍ଧୁ ଶିଷ୍ୟ ॥
ନାମ ତାହାର ଜଳନ୍ଧର । ସର୍ବ ଭୁବନେ ଏକ ବୀର ॥
ବିଷ୍ଣୁ ସହିତେ ସର୍ବ ଦେବା । ତାହାଙ୍କୁ କରୁଥାନ୍ତି ସେବା ॥
ସେ ଯାହା ମାଗଇ ଯାହାକୁ । କେ ଅଛି ନଦେଇ ତାହାକୁ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବନ ଘୋରେ ଥାଅ । ରାଜାଙ୍କୁ କିଛିହିଁ ନ ଦିଅ ॥
ଏ କଥା ନୋହେ ଭଲ ପଣ । ଏବେ ନୃପତି ଆଜ୍ଞା ଶୁଣ ॥
ତୁମ୍ଭ ଘରଣୀ ହୈମବତୀ । ଯୁବତୀରତ୍ନ ରୂପ କାନ୍ତି ॥
ରାଜା ଯୋଗ୍ୟର ତାଙ୍କୁ ଦିଅ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ତପ କରୁଥାଅ ॥
ଯୁଭବେ ଯତିଙ୍କୁ ଯୁବତୀ । ସଙ୍ଗତେ ଥିଲେହେଁ ବିପତ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ହର ଆଗେ । ଶିବାକୁ ଘେନିଆସ ବେଗେ ॥
ଏମନ୍ତେ ନୃପତି ଆଦେଶେ । ରାହୁ ଗଲା କପିଳାସେ ॥
ମିଳିଲା ଯାଇଁ ଶିବପୁରେ । ନନ୍ଦୀ ଯେ ଥିଲେ ସିଂହଦ୍ୱାରେ ॥
ତାଙ୍କୁ କହିଲା ଦୂତ ବେଗେ । ନନ୍ଦୀ ଜଣାଏ ରୁଦ୍ର ଆଗେ ॥
ରାହୁକୁ ଘେନିଗଲା ଆସି । ବିଜୟ କରିଛନ୍ତି କାଶୀ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ । ରତ୍ନ ବେଦୀକା ବ୍ୟାଘ୍ରାମ୍ବରେ ॥
ପାଟେର ନେତ ଝୁଲି ପଡ଼ି । ସେବତୀ କୁସୁମ ପାଖୁଡ଼ି ॥
କର୍ପୂର ଗୁଣ୍ଡି ତଳେ ବାଞ୍ଛ । ପନିର ମାର ପାଶେ ସିଞ୍ଚ ॥
ଉପରେ ଚନ୍ଦ୍ରାତପ ଟାଣି । ସେ ପୁରେ ବିଜେ ଶୂଳପାଣି ॥
ଯୋଗ ଆସନେ ସଦାନନ୍ଦ । ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ନେତ୍ର ଅରବିନ୍ଦ ॥

ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଫଟିକ ତନୁକାନ୍ତ । ବିବିଧ ମଣି ବିରାଜନ୍ତ ॥
ଜଟା ମୁକୁଟ ଶିରେ ଶୋଭା । ଲଲାଟେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଇନ୍ଦୁ ପ୍ରଭା ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ବସୁମଣି । ପଶୁ ପାରୁଶେ ପଶୁପତି ॥
ପାରୁଶେ ପାରିଷଦଗଣେ । ଖଟି ଅଛନ୍ତି ଜଣେ ଜଣେ ॥
କୋଳେ ପାର୍ବତୀ ଛନ୍ତି ବସି । କ୍ଷୀର ସମୁଦ୍ରେ ଯେହ୍ନେ ଶଶୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଶିବ ଅବକାଶେ । ଅଛନ୍ତି ଶିବ ଗଣ ପାଶେ ॥
ରାହୁ ଦର୍ଶନ କଲା ଯାଇ । ମଣ୍ଡପ ତଳେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ସମ୍ମୁଖେ ଯୋଡ଼ି ବେନି କର । ବୋଲଇ ଶୁଣ ଦେବ ହର ॥
ମୁଁ ଜଳନ୍ଧର ରାଜା ଦୂତ । ତୁମ ଛାମୁରେ ଉପଗତ ॥
ଯେଉଁ ନିମନ୍ତେ ଅଛି ଆସି । ସେ କଥା ଶୁଣ ଦେବ କାଶୀ ॥
ଯେ ରାଜା ନାମ ଜଳନ୍ଧର । ସାଗରସୁତ ମହାବୀର ॥
ବିଧାତା ବଳେ ମହାବଳୀ । ଯୁଦ୍ଧେ ଅଇରିକୁଳ ଦଳି ॥
ବସ୍ତୁ ସମ୍ପତେ ଏବେ ଯେତେ । ରଖିଲା ଆପଣା ଆୟତ୍ତେ ॥
ସବୁ ସମ୍ପଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲା । ଯୁବତୀରତ୍ନ ନ ପାଇଲା ।
ତେଣୁ ନୃପତି ମନେ ଚିନ୍ତା । କି ଯୋଗେ ପାଇବା ବାରତା ॥
ତୁମ୍ଭର ପ୍ରିୟଯୁବତୀ ଯେହ୍ନୁ । ଯୁବତୀ କୂଳେ ରତ୍ନ ସେହ୍ନୁ ॥
ଗଉରୀ ହେମବନ୍ତ ଝିଅ । ଜଳନ୍ଧରକୁ ତାକୁ ଦିଅ ॥
ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ତପସ୍ୱୀ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଭୂଷଣ ନାରୀ ॥
ସଂସାରେ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସାର । ରାଜାଙ୍କୁ ଦିଅ ଉପହାର ॥
ତୁମ୍ଭ ଯୁବତୀ ଗୋଟି ଦିଅ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ସର୍ବ ଶୁଭେ ଥାଅ ॥
ଏମନ୍ତେ ରାହୁ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ଈଶ୍ୱର ସ୍ତମ୍ଭିଭୂତ ପୁଣି ॥
କୋପେ ନ ଦିଅନ୍ତି ଉତ୍ତର । ପୁରୁଷେ ହେଲା ଅବତାର ॥
ରୁଦ୍ର ଲଲାଟୁ ଅବତରି । ଘୋର ନୃସିଂହ ରୂପ ଧରି ॥
ଶୁକଳ ବର୍ଣ୍ଣ ତାର ତନୁ । ଜ୍ୟୋତି ବିରାଜେ କୋଟି ଭାନୁ ॥
ଚଞ୍ଚଳ ଜିହ୍ୱା ବିଦ୍ୟୁତ୍କାନ୍ତି । ଅସିତ ନଖ ଦନ୍ତପନ୍ତି ॥
ଉତ୍କଟ ଲୋମ ଦୀର୍ଘ ରଡ଼ି । ପିଙ୍ଗଳ କେଶ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ବଢ଼ି ॥

ନିଶ୍ୱାସ ବହେ ଖରତର । ଚକ୍ର ଆକାରେ ବୁଲେ କର ॥
ଜ୍ୱଳନ୍ତା ଅଗ୍ନି ପ୍ରାୟେ ଆଖି । ଅସୁର ଭୟ କଲା ଦେଖି ॥
ଶରଣ ଶିବ ପାଦ ଗତେ । ବୋଲଇ ରକ୍ଷାକର ମୋତେ ॥
ମୁଁ ଦୂତ ବଶେଷେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ମୋତେ ନାଶିବେ କ କାରଣ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପରମ ଈଶ୍ୱର । ସର୍ବ ମଙ୍ଗଳ ଶୁଭ କର ॥
ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନେ ପାପି ଜନେ । ନ ଯାନ୍ତି ଯମ ଦରଶନେ ॥
ଖଣ୍ଡନ୍ତି ଅଶେଷ ବପତ୍ତି । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି କୁବେର ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତ ମହିମା ତୁମ୍ଭର । ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ରକ୍ଷାକର ॥
ଦର୍ଶନ ଫଳ ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ମୋର ଅପ୍ରାଧ କ୍ଷୟ ଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ରାହୁ ମୁଖ ସ୍ତୁତି । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ଉମା ପତି ॥
ରାହୁକୁ ଦେଖିଲେ ଗୋସାଇଁ । ଉଭୟ ହସ୍ତ ଶିରେ ଦେଇ ॥
ତା ଦେଖି କୁପିତ ପୁରୁଷ । ବୋଲଇ ଖାଇବ ମୁଁ କସ ॥
ହର ବୋଇଲେ ଭକ୍ଷ ତୋତେ । ଏ ରାହୁ ଆଶ୍ରେ କଲା ମୋତେ ॥
ଶିବ ବଚନେ କ୍ରୋଧାଙ୍କୁର । ଭକ୍ଷିଲା ଆପଣା ଶରୀର ॥
ଚରଣୁ ହୃଦ ଯାଏ ଗିଳ । ଦେଖି ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ଶୂଳି ॥
ବୋଇଲେ ଏହ୍ୱ ଦ୍ୱାରେ ରଖ । ନାମ ତୋ ହେଉ କୀର୍ତ୍ତି ମୁଖ ॥
ମୋର ନବାସ ଆଗେ ଥାଅ । ପ୍ରଥମେ ପୂଜାବଧି ପାଅ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦେଇ ତାକୁ ବର । ରାହୁକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ହର ।
ଯେତନ ପଳା ଏ ଭବନୁ । ଶୁଣି କମ୍ପଇ ତାର ତନୁ ॥
ବସିଲା ଲୋହମୟ ରଥେ । ପଳାଇ ଗଲା ପଥେ ପଥେ ॥
ଶିବ ରହିଲେ ନଜ ବାସ । ନମଇଁ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକମହାତ୍ମେ ରାହୁ ପ୍ରବେଶେ କୀର୍ତ୍ତିମୁଖ ମହିମା କଥନେ ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତସ୍ତୁ ରାହୁଃ ପୁନରେବ ଜାତଃ
ସ୍ୱାତ୍ମାନମସ୍ମିଂଶ୍ଚିତ୍ତମନ୍ୟମାନଃ ।
ସମେତ୍ୟ ସର୍ବଂ କଥୟାଂ ବଭୂବ
ଜଳନ୍ଧରାୟେ ସବରେଷ୍ଟିତଂଚ ଯତ୍
ଜଳନ୍ଧରସ୍ତୁ ତତ୍ଶ୍ରୁତ୍ୱା କୋପାକୁଳିତ ମାନସଃ ।
ନିର୍ଜଗାମାଶୁ ଦୈତ୍ୟାନାଂ କୋଟିଭି ପାରିବାରିତଃ ॥

ନାରଦ ଉବାଚ

ମୁନି କହନ୍ତି ଶୁଣ ରାୟେ । ରାହୁ ପଳାଇ ମହା ଭୟେ
ମିଳିଲା ଜଳନ୍ଧର ଆଗେ । ମନ ବିରସ ମାନ ଭଙ୍ଗେ
କହିଲା ଯାବତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ଶୁଣି କୋପିଲା ବୃନ୍ଦାକାନ୍ତ
ମନ ଆକୁଳେ ମହା କୋପେ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ରାଇଲେ ସମୀପେ
ଶମ୍ଭୁ ନିଶମ୍ଭୁ ମୂଳେ ବଳ । ତୁରିତେ ସାଜିଲା ସକଳ
ରଥ ତୁରଙ୍ଗ ଗଜ ଖର । ପଦାତି ବଳ ବଳୟାଂର
ଶୁମ୍ଭ ମୁନିଙ୍କି ଆଗ କରି । ଯୁଦ୍ଧ ଉଦ୍ୟମେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ
ଆରୋହି ରତ୍ନମୟ ରଥେ । ଧନୁ ନାରାଚ ଘେନି ହସ୍ତେ
ଈଶାନ ମାର୍ଗ ଅନୁସରି । ଥାଟ ଚଳିଲେ ଦ୍ୱାର ପୂରି
ବନ ପର୍ବତ ମାଡ଼ି ଯାନ୍ତି । ଆକାଶେ ଅଶ୍ୱ ପନ୍ତି ପନ୍ତି
ଧରଣୀ ପୂରି ଗଜ ଯୁଥେ । ମଣି କାଞ୍ଚନ ମୟ ରଥେ
କ୍ଷିତି ଆକାଶ ପୂରିଗଲେ । ଯେସନେ ଜଳନ୍ଧର ବୁଲେ
ଆଦ୍ୟ ମିଥୁନ ମାସେ ଉଠି । ଧରଣୀ ଧରି ଶୂନ୍ୟେ ଘୋଟି
ତେସନେ ନିଶାଚର ବଳ । ମେଘ ଗର୍ଜନ ମୁଖ ରୋଳ
ନିଶାଣ ବାଣ ତଡ଼ବଡ଼ । ଯେହ୍ନେ ଶବଦ ଘଡ଼ଘଡ଼
ବିବିଧ ଅସ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦ କାନ୍ତି । ବିଜୁଳି ପ୍ରାୟେ ଝଟକନ୍ତି
ପବନ ଗତି ଥାଟ ଯିବା । ସେ ଜଳନ୍ଧର କି ମଘବା
ଚଳଇ ନିଜ ଦଣ୍ଡ ଘେନି । ପ୍ରଳୟ କରିବ ମେଦିନୀ

ତମନ୍ତ ଧ୍ୱଂଶ ଦୈତ୍ୟ ବଳ । ପ୍ରଚଣ୍ଡେ ଚଳେ ମହୀସ୍ଥଳ ॥
ପ୍ରଥମ ଦିନ ଥାଟ ନେଇ । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ତଟରେ ଯାଇ ॥
ସଦିନ ପାର ହୋଇ ବେଗେ । ରହିଲେ ହେମଗିରି ଲାଗେ ॥
ଥି ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ ରାଜନ୍ଦ୍ର । ସ୍ୱର୍ଗେ ଯେ ଥିଲେ ଦେବତାଏ ॥
ଦୈତ୍ୟକୁ ଦେଖି ଭୟ ମନେ । ଗଲେ ସେ କଇଲାସ ସ୍ଥାନେ ॥
ରୁଦ୍ର ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି । ଦେବେ କହିଲେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ଭୋ ପ୍ରଭୁ ଅମ୍ବିକା ରମଣ । ଆମ୍ଭ ଗୁହାରି କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣ ॥
ଅସୁର ଜଳନ୍ଧର ନାମ । ଅମର ଲୋକ ପରେ ଯମ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ସହିତ ରଣେ ଜିଣି । ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ବଳେ ଆଣି ॥
ରଖିଲା ନିଜପୁରେ ନେଇ । ତେତେବେହେଁ ଶାନ୍ତ ନ ଭଜଇ ॥
ତୁମ୍ଭ ଛାମୁକୁ ପୁଣି ଦୂତ । ପେଷି ଯେ ଥିଲା ସିନ୍ଧୁ ସୁତ ॥
ଆସି ଯେ ଥିଲା ଇନ୍ଦ୍ର ବାଧି । ଯାହା କହିଲା ମନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧି ॥
କେ ତାହା ବସାଇବ ତୁଣ୍ଡେ । ସେ ପୁଣି ଗଲା ବିନା ଦଣ୍ଡେ ॥
କହିଲା ଜଳନ୍ଧର ଆଗେ । ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଯେତେ ବାଗେ ॥
ଶୁଣି ଅସୁର କ୍ରୋଧ ହୃଦେ । ଦଣ୍ଡ ସାଧିଲା ତୁମ୍ଭ ବାଦେ ॥
ଅସୁର ବଳ ଘେନି ଆସି । ପଥେ ରହିଲେ ଆଜ ନିଶି ॥
କାଲି କରିବା ଘୋର ରଣ । କହିଲୁ ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥
ଦେବଙ୍କ ତହୁଁ ଏ ବଚନ । ଶୁଣି ବିସ୍ମୟ ତ୍ରିଲୋଚନ ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଚିନ୍ତା କରି ମନେ । ଶିବ ବସିଲେ ଯୋଗ ଧ୍ୟାନେ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଯୋଗାଦି ପୁରୁଷ । ରସି ପ୍ରବେଶ ହର ପାଶ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଦର୍ଶନ ପାଇ ଦେବେ । ରୁଦ୍ର ସହିତ ଉଠି ସର୍ବେ ॥
ନମିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ । ମଧ୍ୟେ ବିଜୟ ନାରାୟଣ ॥
ଦେବ ଜଣାନ୍ତ ଆଗ କରି । ଶ୍ରୀ ଦେବ ଶୁଣ ଦଇତ୍ୟାରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ପଞ୍ଚଭୂତ । ମହିମା କଲୁ ବିପରୀତ ॥
କାଳନାଶନ ନାନା ବହି । ଅସୁର ପୁରେ ଅଛ ରହି ॥
ନିଜ ସେବକେ ଦେଇ ଦୁଃଖ । ଏଥୁ ମଣୁଛ କେଉଁ ସୁଖ ॥

ଦେବକଣ୍ଟକ ଜଳନ୍ଧର । ତାହାକୁ କମ୍ପାଇ ନ ମାର
ଏବେ ଅସୁର ଦୁଷ୍ଟ ମତି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମାଗଇ ପାର୍ବତୀ
ନ ଦେଲୁ ବୋଲି କଲା କୋପ । ଯୁଝି ଆସୁଛି କଉଣପ
ଏ କସ ବିପଘାତ ବାଣୀ । ବିଚାର କହ ଚକ୍ରପାଣି
ରୁଦ୍ର ବଚନେ ଚକ୍ରଧର । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଦେବ ହର
ସେ ଜଳନ୍ଧର ତୁମ୍ଭ ଅଂଶେ । ଜାତ ହୋଇଲା ସିନ୍ଧୁ ଦେଶେ
ଯେଣୁ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସାନୁଜ । ଏ ଦୁଇ ଉପ୍ରୋଧେ ଦନୁଜ
ଆମ୍ଭରେ ନୁହଇ ବିନାଶ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଛି ତେବେ ଯଶ
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରି ସନ୍ଥ ରଖ । ହସି କହନ୍ତି ପଦ୍ମମୁଖ
ବିଷ୍ଣୁ ବଚନେ ବିଶ୍ୱନାଥ । ଶିରେ ନିବେଶି ବେନି ହସ୍ତ
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଗଦାଧର । ଦୈତ୍ୟ ନାଶନେ ଏକ ଶର
ସବୁ ଦେବଙ୍କ ତେଜ ଭରି । ମୋତେ ଆୟୁଧ ଦିଅ କରି
ସେ ଶରେ ମାରିବି ଅସୁର । ଦେବଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ଜଳନ୍ଧର
ଈଶ୍ୱର ବଚନେ ପ୍ରମାଣେ । ସକଳ ଦେବେ ତତକ୍ଷଣେ
ଯେ ଯାହା ଅଙ୍ଗୁ ତେଜ କାଢ଼ି । ରଖିଲେ ଏକଠାରେ ବାଛି
ବିଷ୍ଣୁ ଆୟୁଧ କଲେ ତାହା । ସୁଦରଶନ ବୋଲି ଯାହା
ସେ ଚକ୍ର ତେଜ ଅନର୍ଗଳା । ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟ ଯାର ଜ୍ୟୋତିମାଳା
ଆଦିତ୍ୟ ତେଜ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ତେତିଶ କୋଟି ଗୁଣେ ଉଇଁ ।
ସେ ଚକ୍ର ଦେଇ ନାରାୟଣ । ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ କଲେ ସମର୍ପଣ ।
ଦୈତ୍ୟ ଜାଣିବ ବୋଲି ଡରେ । ତୁରିତେ ଗଲେ ଯେଝା ପୁରେ ॥
ଦାନବ ପୁରେ ବିଜେ ହରି । ନ ଜାଣେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଦି କରି ॥
ଏଥି ଅନ୍ତରେ ନିଶି ଶେଷେ । ଅରୁଣଜ୍ୟୋତି ପର କାଶେ ॥
ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଗ୍ରହପତି । ଉଦୟ ଅସ୍ତ ଗଲା ରାତି ॥
ଦୈତ୍ୟ ଯେ ଥିଲେ ହେମଗିରି । ପ୍ରଭାତେ ଆଠ ସଜକରି ॥
ଧାଇଁଲେ ହରପୁର ମାର୍ଗେ । ଦେବେ ବାସନ୍ତି ଗୃହଁ ସ୍ୱର୍ଗେ ॥
ଅସୁର ଆଠ ବେନି ଯାଇ । ଶରଣୀ ନଦୀ ତୀରେ ରହି ॥

ବାଜଇ ଝମକ ନିଶାଣ । ଶୁଣି ଧାଇଁଲେ ରୁଦ୍ରଗଣ ॥
ସବହୁଁ ଥିଲେ ସଜ ହୋଇ । ଯେଣୁ ବାରତା ଥିଲେ ପାଇ ॥
ବେଗେ ଧାଇଁଲେ ଶସ୍ତ୍ର ଘେନ । କାମ କାହାଳ ଶିଙ୍ଘା ଧ୍ୱନ ॥
ବଜାଇ କଲେ ମହାଗୋଳ । ତାଳ ଡମ୍ବରୁ କୁତୁହଳ ॥
ରୁଦ୍ର ଆଜ୍ଞାରେ ଥାଟ ଘେନ । କାର୍ତ୍ତିକ ବିନାୟକ ବେନ ॥
ନନ୍ଦୀ ଭୃକୁଟି ମହାକାଳ । ଖିମକ ବୀରଭଦ୍ର ମେଳ ॥
ଏହାଙ୍କ ତୁଲେ ରୁଦ୍ରଗଣ । ଚଉଦକୋଟି ପରମାଣ ॥
ଜୟନ୍ତ ଅଜୟନ୍ତ ବେନି । ପିଶାଚ ବଳ ଖର୍ବ ତନ ॥
ଭୂତ ବେତାଳ ବୀରଚଣ୍ଡ । କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ କରେ ଲୌହଦଣ୍ଡ ॥
ଶୂଳ ଶକତି ଚର୍ମ ଢାଲ । ଘେନି ଧାଇଁଲେ ପଲ ପଲ ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ସିଦ୍ଧ ସାଧକ ଦିଗମ୍ବରୀ ॥
ସମାଧି ଆସନ ଉପେକ୍ଷି । ବେଗେ ଧାଇଁଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖି ॥
ପର୍ବତୁ ଓହ୍ଲାଇ ତୁରିତେ । ମିଳିଲେ ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଅସୁରେ ରୁଦ୍ରବଳ ଦେଖି । ବନ୍ଧିଲେ ଉପ୍ରୋଧ ନ ରଖି ॥
ଶମ୍ଭୁ ନିଶମ୍ଭୁ ବେନି ବୀର । ଅସୁର ଥାଟେ ଆଗୁଁସାର ॥
ଈଶ୍ୱର ଥାଟେ ସେନାପତି । କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୱର ମହାମତି ॥
ତାହାଙ୍କ ପଛେ ରୁଦ୍ରବଳ । ଅସୁର ଥାଟେ କଲେ ଗୋଳ ॥
ଟଙ୍କ ନାରାଚ ଶୂଳ ପେଷି । ଉଭୟ ଥାଟ ମିଶାମିଶି ॥
ବେନି ସାଗର ଭେଟ ପ୍ରାୟ । ସମର ଗତି ଅପ୍ରମେୟ ॥
ବଜାଇ ନାନା ବାଦ୍ୟ ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ କମ୍ପେ ପୁର ତିନି ॥
ଘାତ ପ୍ରାୟେ ବାଣ ବୃଷ୍ଟି । ଦିଶଇ ଧୂମମୟ ସୃଷ୍ଟି ॥
ଉଭୟ ଥାଟେ ମୁଖଗୋଳ । ଶବଦ କରେ କୋଳାହଳ ॥
ରଣୀ ନଦୀକୂଳେ ରଣ । ଅସୁର ଥାଟେ ଶିବଗଣ ॥
ଙ୍କ କୁଠାର ବାଣ ପେଷି । ଘଡିକେ ଦୈତ୍ୟବଳ ନାଶି ॥
ପଡ଼ିଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ମଡ଼ା । ତଳେ ଧରଣୀ ନାହିଁ ଛଡ଼ା ॥
ଞ୍ଚଯୋଜନ ଆୟତରେ । ମଡ଼ା ପଡ଼ିଲେ ନଦୀଅଞ୍ଚରେ ॥

ଯେସନେ ବନ୍ଧ କାଟି ଦେଲେ । ଲୋଟି ପଡ଼ନ୍ତି ପଦ୍ମ ଫୁଲେ ।
ସେ ରୂପେ ନିଶାଚରଗଣେ । ପଡ଼ି କାର୍ତ୍ତିକଗଣ ବାଣେ ।
ଖ୍ରିମକ ଭଦ୍ରସେନ ବୀର । ବଜ୍ର ସଦୃଶ ତାଙ୍କ ଶର ।
ବହୁତ ଦୈତ୍ୟବଳ ଛେଦି । ରକତେ ବୁହାଇଲେ ନଦୀ ।
ଶିବ ସଇନ୍ୟ ଧର୍ମ ବଳେ । ସେଦିନ ଜୟ କଲେ ହେଲେ ।
ଅସୁର ଥାଟେ ପରାଜୟେ । ଏମନ୍ତେ ରବି ଅସ୍ତ ହୁଏ ।।
ସମର ଛାଡ଼ି ଦୁଇ ବଳେ । ରହିଲେ ନଦୀ ବେନି କୂଳେ ।।
ନିଶାରେ ଭୃଗୁସୁତେ ଆସି । ସମର ଭୂମିମଧ୍ୟେ ପଶି ।।
ସୁମର ମୃତ୍ୟୁ ସଞ୍ଜିବନୀ । ଜିଆଇଁ ଅସୁର ସଇନ ।।
ମିଳନ୍ତି ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ । ପୁଣି ସମର ଆର ଦିନେ ।।
ପ୍ରଭାତୁ ମିଳି ବେନି ବଳେ । ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଅଙ୍ଗ ଛଳେ ।।
ପଡ଼ନ୍ତି ଦୁଇବଳ ଲୋକ । ଅସୁର ମରନ୍ତି ଯେତେକ ।।
ରାତ୍ରେ ଜିଆନ୍ତି ଭୃଗୁସୁତେ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦିନାକେତେ ।।
ରଜନୀ କାଳେ ଜଗି ବସି । ଜାଣିଲେ ଶିବ ପୁରବାସୀ ।।
କହିଲେ ଶଙ୍କର ଅଗ୍ରତ । ହେ ପ୍ରଭୁ ଶୁଣ ବିପରୀତ ।।
ଯେତେ ଅସୁର ଘୋରରଣେ । ନତଂ ନାଟନ୍ତି ଶିବଗଣେ ।।
ଶୁକ୍ର ଜିଆନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ରାତ୍ରେ । ଏଣୁ ଅକ୍ଷୟ ଦୈତ୍ୟଗୋତ୍ରେ ।
ଶୁଣି ବିସ୍ମୟେ ବ୍ୟୋମକେଶ । ସକ୍ରୋଧେ ଛାଡ଼ିଲେ ନିଶ୍ୱାସ ।।
ଯୁଗାନ୍ତେ ପ୍ରାୟେ ଘୋର ବାତ । ଏକପିଶାଚୀ କଲେ ଜାତ ।।
କିସ କହିବା ତାର ମୂର୍ତ୍ତି । ଗର୍ଜ୍ଜନେ କମ୍ପିଲା ଧରଣୀ ।।
ମୁକୁଳ କେଶ ଥରହର । ବଦନ ଅଟେ ଗିରିବର ।।
କର୍ଣ୍ଣ ନାସିକା ନେତ୍ର ତୁଣ୍ଡ । ଜିଣି ଅନଳ ସାତ କୁଣ୍ଡ ।।
ପର୍ବତ ପ୍ରାୟେ ବେନି ସ୍ତନ । ଶିଖେ କି ଉଦେ ନବଘନ ।।
ତେସନେ ଦିଶେ କୁଚକାଳ । ଭୁଜ କି ଦିଶେ ଆଦ୍ର୍ରାବଳୀ ।।
ବିସ୍ତାରହ୍ରଦ ଗିରିତଳେ । ଯେହ୍ନେ ଦିଶଇ ଖରବେଳେ ।।
ଉଦର ତାର ଲକ୍ଷ ତେହ୍ନେ । ଉତ୍ସର୍ଗ ତାଳ ତରୁ ଯେହ୍ନେ ।।

ହେମନ୍ତେ ହଶେ ପାଦ ବେନି । ଅତି ଭୀଷଣ ଘୋର ଧନି ॥
କୋପେ କମ୍ପଇ ତାର ଦେହି । ଚରଣେ ଦଳୁଅଛି ମହୀ ॥
ଏମନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ଆଗେ । ହର ବୋଇଲେ ଯାଅ ବେଗେ ॥
ଅସୁର ଗୁରୁ ଭୃଗୁଋଷି । ଯା ନାମ ଶୁକ୍ର ମହାଋଷି ॥
ତାହାକୁ ନବାସ ଗୁପତେ । ସମର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ॥
ପ୍ରାଣେ ନ ମାର ରଖିଥିବୁ । ସମର ଅନ୍ତେ ଛାଡ଼ି ଦେବୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶିବ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ପିଶାଚୀ ରଣେସ୍ଥାନେ ଯାଇ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଶାକାଳେ । ଯେସନ୍ତେ ମନ୍ଦର ମହାଜଳେ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଥାଟେ ମିଳି । କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ମଣ୍ଡାଗିଲି ॥
ଯେସନ୍ତେ ସାରଙ୍ଗ ରାଜପକ୍ଷୀ । ନୀର ଉପେକ୍ଷି କ୍ଷୀର ଭକ୍ଷି ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଶିବ ଦୂତି । ସମରେ ଅସୁର ନପାତି ॥
ଦୈତ୍ୟ ଯେତେକ ଶସ୍ତ୍ର କଲେ । ତା ଅଙ୍ଗେ ନ ଭେଦିଲା ତିଳେ ॥
ଉଦର ପୂର୍ତ୍ତି କରି ବାଳୀ । ଅସୁର ଗୁରୁ ଆଗେ ମିଳି ॥
ରଥୁ ଆଣିଲା ତାକୁ ଧରି । ବୃକ୍ଷ କୁସୁମ ପ୍ରାୟେ କରି ॥
ଅଧର ଅଙ୍ଗେ ନେଇ ଖୋସି । ଗିରି କନ୍ଦରେ ଗଲା ପଶି ॥
ତା ଦେଖି ହାହାକାର କରି । ଅସୁର ରଣେ ଅପସରି ॥
ଗୁରୁ ଅଭାବେ ମନେ କ୍ରୋଧୀ । ଶିବଗଣଙ୍କୁ ଶର ବାନ୍ଧି ॥
ନୃପତି ଠାରୁ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ଶମ୍ଭୁ ନିଶମ୍ଭୁ ବେନି ଭାଇ ॥
କାଳନେମିକି ସଙ୍ଗେ ଘେନି । ଯୁଦ୍ଧେ ଟେକିଲେ ବୀର ତିନି ॥
ତା ଦେଖି ନନ୍ଦି ମହାବଳୀ । କାଳନେମିକି ଉଗାଳି ॥
ଶମ୍ଭୁ ସମ୍ମୁଖେ ବିନାୟକ । ନିଶମ୍ଭୁ ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ କାର୍ତ୍ତିକ ॥
ଏମନ୍ତ ଷଡ଼ ମହାବଳୀ । ଉଭୟେ ଥାଟେ ରଣେ ମିଳି ॥
ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଏକେ ଏକେ । ଦୁର୍ଲଭ ରଣ ତିନି ଲୋକେ ॥
ନିଶମ୍ଭୁ ପଞ୍ଚବାଣ ସନ୍ଧି । କାର୍ତ୍ତିକ ଉପରକୁ ବନ୍ଧି ॥
ବାହାନ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଘାତେ ମୟୂର ମୋହି ଗଲା ॥
ପଦାତି ହୋଇ ଶିବସୁତ । ଅସୁର ଯୁଦ୍ଧ ଅପ୍ରମିତ ॥

ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ଶୂଳ ପିଟି । କାଳନେମି ରଥ ଫାଟି ॥
କେତୁ ସାରଥି ସାତ ଅଶ୍ୱ । ଏକ ପ୍ରହାରେ ହେଲେ ନାଶ ॥
ପୁଣି କୁଠାର ପେଶି ନନ୍ଦୀ । କାଳ ନେମିର ଧନ ଛେଦୀ ॥
ବିରଥୀ ହୋଇ ଦୈତ୍ୟ ବୀର । ଘେନଲା ଚର୍ମ ଅସିବର ॥
ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱର କରେ ଫଳା । ସମରେ ତେଜ ଅନର୍ଗଳା ॥
କେଳକୁଁ କେଳ ଯୁଦ୍ଧ ଠାଣ । ପଡଇ ବଜ୍ରସମ ବାଣ ॥
ପର୍ବତ ଶିଖରୁ ପଥରେ । ପଡ଼ିଲେ ଯେସନ୍ତେ ଧ୍ୱନି କରେ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ବାଣ ବୃଷ୍ଟି । ଶବଦେ କମ୍ପୁ ଅଛି ସୃଷ୍ଟି ॥
ଶମ୍ଭୁ ସଙ୍ଗତେ ଗଣପତି । ମାଲ ବନ୍ଧରେ ଜନ୍ତାଜନ୍ତି ॥
ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ାଗଡ଼ି । କେଶଗ୍ରି ପ୍ରାୟେ କରି ରଡ଼ି ॥
ଚଣ୍ଡକ ପ୍ରାୟେ ମୁଷ୍ଟି ଘାତ । ପେଟକୁ ପ୍ରହାରନ୍ତି ନାଥ ॥
ଅସୁର ଘାତେ ଗଜାନନ । କ୍ଷଣେ ହୋଇଲେ ଅଚେତନ ॥
ପୁଣି ଚେତନା ପାଇ ରଣେ । ପରଶୁ ଧରି ତତକ୍ଷଣେ ॥
ଶେଷରେ ଶମ୍ଭୁ ମୁରୁଛିତ । ଏମନ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ ଅପ୍ରମିତ ॥
ଘୋର ସମର ଧ୍ୱନି ଶୁଣି । ରଣେ ବିଜୟେ ଶୂଳପାଣି ॥
ଆରୋହି ବୃଷଭ ବାହନେ । ସଙ୍ଗେ ଅଛନ୍ତି ଗଣମାନେ ॥
ଭୂତ ବେତାଳ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଡାକିନୀଗଣ ଆଦି କରି ॥
ଧାଇଁଲେ କଳକଳା ନାଦେ । ବାଦନ କରି ନାନା ବାଦ୍ୟେ ॥
ଡମ୍ବରୁ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ପୂରେ । ବନ ପର୍ବତ ନାଦ ପୂରେ ॥
ସଙ୍ଗେ ଅସଂଖ୍ୟ ଯୋଗିବଳ । ଯେସନେ ନୀହାର ପଟଳ ॥
ଅସୁର ଥାଟେ ଆସି ମିଶି । ଶିବ ନାରାଚେ ରିପୁ ଧ୍ୱଂସି ॥
ରଣେ ଆନନ୍ଦ ପଶୁପତି । ବାଣ ବିନ୍ଧନ୍ତି କୋପେ ଅତି ॥
ପିନାକ ଧନୁର୍ଗୁଣ ନାଦେ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ହୃଦେ ଶର ଭେଦେ ।
ଏକ ନାରାଚେ ସେ ଧୂର୍ଜଟି । ସୈନ୍ୟ ମାରନ୍ତି କୋଟି କୋଟି ॥
ତା ଦେଖି ଜଳନ୍ଧର ରଥେ । ଆରୋହି ଧନୁ ଧରି ହାତେ ॥
ପ୍ରତି ଜଣରେ ଶର କରି । ଶିବଙ୍କୁ ତିନି ବାଣ ମାରି ॥

ଗଣପତିଙ୍କି ପଞ୍ଚବାଣ୍ଟ । ବୀରଭଦ୍ରକୁ ଗୃର ପୁଣ ॥
ନନ୍ଦୀ କାର୍ତ୍ତିକ ଥିଲେ ବନ୍ଧେ । ତାଙ୍କୁ ପେଟିଲେ ଏକ ଚନ୍ଦେ ॥
ମଣିଭଦ୍ରକୁ ଲୌହଦଣ୍ଡେ । ସର୍ବଗଣଙ୍କୁ କାଣ୍ଡେ କାଣ୍ଡେ ॥
ଏକାବେଳକେ ଶତେ ଶର । ସନ୍ଧାନ କଲା ଜଳନ୍ଧର ॥
ତା ଦେଖି ପଶୁପତି ପୁଣି । ଦୈତ୍ୟ ନାରାଚ ସବୁ ହାଣି ॥
ଯେ ବୀରଭଦ୍ର ରଣେ କାଟି । ଅସୁର ରଥେ ଶୂଳ ପିଟି ॥
ବିରଥୀ ହୋଇ ଦୈତ୍ୟନାଥ । ପୁଣି ଆରୋହି ଅନ୍ୟ ରଥ ॥
ବ୍ରହ୍ମ ଶକତି ଧରି କରେ । ପିଟିଲା ବୀରଭଦ୍ର ଶିରେ ॥
ଦୈତ୍ୟ ପ୍ରହାରେ ଭଦ୍ରବୀର । ରଣେ ହୋଇଲା ଅପହାର ॥
ଏ ଗୃର ଷେନୀ ମାଲଯୁଦ୍ଧେ । ପଡି ଗଡ଼ନ୍ତି ମାଲବନ୍ଧେ ॥
ହେତି ପ୍ରହେତି ବୀର ବେନି । ଯୁଝନ୍ତି ଶାଲ ଶିଲ ଘେନି ॥
ଏମନ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ର ଗଲା ବେଳ । ରଣ ଉପେକ୍ଷି ବେନିକୁଳ ॥
ରହିଲେ ବେନିଭାଗ ହୋଇ । ମଧ୍ୟେ ଯୋଜନେ ଛଡ଼ା ରହି ॥
ହରି ବିଜୟୀ ନିଜ ପୁରେ । ସ୍ନାହାନେ ସାରି ଗଙ୍ଗାମାରେ ॥
ଈଶ୍ୱରଭାବେ ସଦାନନ୍ଦ । ଘେନାଇ ପାରିଷଦ ବୃନ୍ଦ ॥
ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ ରଙ୍ଗେ ପଶି । ଆନନ୍ଦେ ମୁହାଇଲେ ନିଶି ॥
ସେ ମହାଦେବ ବିଶ୍ୱବାସ । ନମଇଁ ମହାଦେବ ଦାସ ॥
ଜୀବନ କାରଣ ନିମନ୍ତେ । ଶରଣ ହର ପାଦଗତେ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଦୟା ଅନୁରାଗେ । ପଦ୍ମ ପୁରାଣ ଗୀତ ଯୋଗେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ଏ ଚରିତ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଅମୃତ ॥
ତୁଳସୀ ଉତପତ୍ତି ବାଣୀ । ଶୁଣି ସଂସାରୁ ତରି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ସାରସ୍ୱତ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଅମୃତ ୧୯୬ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ
ଜଳନ୍ଧର ସଂଗ୍ରାମେ ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ପତିତଂ ବୀରଭଦ୍ରଂ ତୁ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାରୁଦ୍ରଗଣା ଭୟାତ୍ ।
ଆଗତାସ୍ତେ ରଣଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା କ୍ରୋଶମାନା ମହେଶ୍ୱରଂ ।
ଆହ କୋଲାହଳଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଗଣନାଂ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଃ ।
ଅଭ୍ୟାଗାଦ୍ ବୃଷଭରୁଢ଼ଃ ସଂଗ୍ରାମଂ ପ୍ରହସନ୍ନିବ ॥

ଶୁଣ ସକଳ ମୁନଗଣ । ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ନାରାୟଣ
କହନ୍ତ ସତ୍ୟଭାମା ଆଗେ । ଯେ ଇତିହାସ କୃତଯୁଗେ
ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନ ସମ୍ବାଦ । ପୃଥକୁ କହନ୍ତ ନାରଦ
ଶୁଣ ସ୍ୱଜନ ମନତୋଷେ । ହର ଭୁବନ କପିଳାଶେ
ସକଳ ରୁଦ୍ରଗଣ ମିଳି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲେ ନଉଛାଳି ।
ଗଜ ବଦନ ଗଣେଶ୍ୱର । ସମ୍ମୁଖେ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର ।
ଈଶ୍ୱର ମୁଖ ଚାହିଁ ଭଣି । ବୋଲନ୍ତ ଶୁଣ ଶୂଳପାଣି ।
ଦୈତ୍ୟର ରଣେ ଯେତେ ଖଣ୍ଡି । ଆଗେ ଦେଖିଲେ ପଶୁପତି ।
ପଡ଼ିଲା ବୀରଭଦ୍ର ରଣେ । ଆମ୍ଭ ସମାନେ ଏକଜଣେ ।
ତାର ସଙ୍ଗତେ ବଳ ଯେତେ । ସଂଖ୍ୟା ନୋହିଲା ମଲେକେତେ ।
ସେ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ତୁମ୍ଭ ମନେ । ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ ଅବଧାନେ ।
ଏ ତୁମ୍ଭ କେଉଁ ପ୍ରଭୁପଣ । ଆପଣା ହାନି ନ ପ୍ରମାଣ ।
ଏହି ପ୍ରକାରେ କଲେ କାର୍ଯ୍ୟ । କାହାକୁ ଉପୁଜିବ ଲାଜ ।
ଏ ତୁମ୍ଭ ଶତ୍ରୁ ଜଳନ୍ଧର । ରଣେ ଜିଣିଲା ସୁରନର ।
ଜଗତନାଥ ଚକ୍ରପାଣି । ତାହାଙ୍କୁ ନେଲା ରଣେ ଜିଣି ।
ରଖିଲା ନେଇ ନିଜ ପୁରେ । ଏ ବଡ଼ କର୍ମ ତ୍ରିଲୋକରେ ।
ଏବେ ଆମ୍ଭର ଶତ୍ରୁ ପଣେ । ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛି ଅକାରଣେ ।
ତୁମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କୁ ନ ଜିଣିଲେ । ସଂସାର ନ ରହିବ ଭଲେ ।
ଏଥକୁ ହୁଅ ସାବଧାନ । ଦେବଙ୍କ ଦୁଃଖ ମନେ ଘେନ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଣେଶ ବଚନେ । ସେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଅବଧାନେ ॥

ବୋଲନ୍ତ ଶୁଣ ସର୍ବଗଣେ । ଆଜ ଦେଖିବ ତୁମ୍ଭେ ରଣେ ॥
ମାର ବଦୁର୍ବୃତ୍ତ ଦଇତ । ସେ ଜଳନ୍ଧର ସିନ୍ଧୁ ସୁତ ॥
ତାର ନଧନ ଯେବେ ନାହିଁ । ମୋର ସଦନେ କାର୍ଯ୍ୟ କାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଦେବ କାଶୀ । କପିଳାସୁତ ପୃଷ୍ଠେ ବସି ॥
ଯୁଦ୍ଧକୁ ହୋଇଲେ ବାହାର । ଜ୍ୟୋତି ବିରାଜେ ଦିନକର ॥
ପଞ୍ଚ ବଦନ ତ୍ରିଲୋଚନ । ଯେହ୍ନେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୁତାଶନ ॥
ଜଟା ମୁକୁଟ ସପ୍ତଫେଣୀ । ଲଲାଟ ଶିଖେ ନିଶାମଣି ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ କଣ୍ଠେ ହାର । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୂତ୍ରେ ନର ଶିର ॥
ଯେ ଜନ ଶିବ ଆଶ୍ରେ କରେ । ତା ଶିର ହର ହୃଦେ ଧରେ ॥
ଭୂତ ଭୁଜଙ୍ଗଗଣ ସାଜେ । ଦଶ ଆୟୁଧ ଦଶଭୁଜେ ॥
କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ । ତ୍ରିଶୂଳ ପିନାକ ଶକତି ॥
ଖଡ୍ଗ ପରଶୁ ମୁଦ୍‌ଗର । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଜ୍ୟୋତି ପରଖର ॥
ଧବଳ ତନୁ ଜ୍ୟୋତି ରାଜେ । ଶ୍ୱେତ ବୃଷଭ ପରେ ବିଜେ ॥
ଶିବ ଗମନ୍ତେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ । ବାଜେ ଡମ୍ବରୁ ନବଲକ୍ଷ ॥
ତା ଦେଖି ରୁଦ୍ରଗଣେ ଧାଇଁ । ପ୍ରଳୟ ଅଗ୍ନି ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥
ଶିଙ୍ଘା ଉପାଙ୍ଗ ଶଙ୍ଖ ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ ପୂରିଲା ମେଦିନୀ ॥
ଶୁଣି ଅସୁର ବଳ କମ୍ପେ । ଶବଦ ସିଂହ ପ୍ରାୟେ ଝାମ୍ପେ ॥
ବନ ପଶୁଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଦୈତ୍ୟକୁ ବୁଦ୍ଧି ନ ଦିଶଇ ॥
ମନ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଧବେ ଚିନ୍ତାକୁଳେ । ଭାଳୁଥିଲେ ଯେ ଦୈତ୍ୟବଳେ ॥
ଏମନ୍ତ କାଳେ ଶିବଗଣ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ରଣସ୍ଥାନେ ॥
ଶିବଙ୍କୁ ଦେଖି ଜଳନ୍ଧର । ଭୟେ କମ୍ପଇ ଥରହର ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଦେଖି ପାପ । ଯେହ୍ନେ ହୁଅଇ ହୃଦକମ୍ପ ॥
ତେହ୍ନେ ଅସୁର ଭୟ କରି । ପୁଣି କ୍ଷତ୍ରିୟ ଗୁଣ ଧରି ॥
ରଥ ଆରୋହି ଧାଡିକାରେ । ଧନୁ ନାରାଚ ଧରି କରେ ॥
ଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇଲା ଆଗୁସାର । ସାରଥି ସିଂହିକା କୁମର ॥
ତା ଦେଖି ଦୈତ୍ୟବଳ ପଛେ । ଲାଗିଲେ ସିନ୍ଧୁପତି କାଛେ ॥

ନାନା ଆୟୁଧ କରେ ଧରି । ଦୈତ୍ୟ ଧାଇଁଲେ ଦିଗ ପୂରି ।
ବଜାଇ ଢମକ ନିଶାଣ । ଦୈତ୍ୟ ଭେଟିଲେ ଶିବଗଣ ।
ଧନୁ ଆକର୍ଷି ଶର ବନ୍ଧି । ଆବୋର ଏକେ ଏକେ ବାଧି ॥
ଶୁଣ ରାଜନ ବସ୍ତୁ ଲୀଳା । ଯେ ଯାହା ଭୁଲେ ଯୁଦ୍ଧ କଲା ॥
ତାହା କହିବା ଏକେ ଏକେ । ଶମ୍ଭୁ ଆବୋର ନିଅମ୍ବକେ ॥
ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଅନର୍ଯ୍ୟାପ । ଶର ଶବଦେ ସପ୍ତ ଦ୍ୱୀପ ॥
ଚମକ ହୋଏ ଟଳମଳ । ସ୍ୱର୍ଗେ କମ୍ପନ୍ତି ଦିଗପାଳ ॥
ନିଶମ୍ଭୁ ଭୁଲେ ଗଣପତି । ବାଣ ବିନ୍ଧନ୍ତି ପ୍ରତି ପ୍ରତି ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ସଙ୍ଗେ ଜଳନ୍ଧର । ଯୁଦ୍ଧ କରଇ ଅଗୋଚର ॥
ବାଣ ବିନ୍ଧନ୍ତି କୋଟି କୋଟି । ବର୍ଷାଣେ ଯେହ୍ନେ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି ॥
କାଳନେମି ମହାକାଳ । ଖ୍ୟମକ ଭୁଲେ ବା ସକଳ ॥
ଏ ଗୃହ କ୍ଷେତ୍ରୀ ମାଲ ଯୁଦ୍ଧେ । ପଡ଼ି ଗଡ଼ନ୍ତି ରଣ ମଧ୍ୟେ ॥
ହେତି ପ୍ରହେତି ବୀର ବେନି । ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଶିଳା ଘେନି ॥
ପ୍ରହେତି ନନ୍ଦୀ ଯୁଦ୍ଧ କଥା । କହିଲେ ନ ସରିବ ପୋଥା ॥
ଏମନ୍ତେ ଏକ ଏକ ରଣ । ନିର୍ଘାତ ପ୍ରାୟେ ଶୁଭେ ବାଣ ॥
ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଅହର୍ନିଶି । ଉଭୟେ ଥାଟେ ମିଶାମିଶି ॥
ରଣେ ପଡ଼ିଲେ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ଚନ୍ଦ୍ର କୁଠାରେ ତୀକ୍ଷଣ ବାଣେ ॥
ଶସ୍ତ୍ର ବିଧାତେ ଶିର ଛିଡ଼ି । କିଂଶୁକ ପୁଷ୍ପ ପ୍ରାୟେ ଝଡ଼ି ॥
କବନ୍ଧ କୋଟି କୋଟି ନାଚେ । ମଡ଼ା ପଡ଼ନ୍ତି ଅସ୍ଥି ଘଞ୍ଚେ ॥
ରଥ ମାତଙ୍ଗ ଖର ବାଜି । ନିତ୍ୟେ ପଡ଼ନ୍ତି ରଣେ ଗର୍ଜି ॥
ଧରଣୀ ଦିଶେ ରଙ୍ଗବର୍ଣ୍ଣ । ଶରେ ପୀଡ଼ିତ ମହାଶୂନ୍ୟ ॥
ରଣେ ଈଶ୍ୱର କୋପମୂର୍ତ୍ତି । ଯୁଗାନ୍ତେ କାଳ ଯେହ୍ନେ ଜ୍ୟୋତି ॥
ସେହି ସ୍ୱରୂପେ ତ୍ରିପୁରାରି । ରଣେ ଅସୁର ବଳ ମାରି ॥
ଶୂଳ ପ୍ରହାରେ ଶମ୍ଭୁ ରଥ । ଭଙ୍ଗି ହୋଇଲା ଖଣ୍ଡ ଶତ ॥
ବିରଥୀ ହୋଇ ମହାବୀର । ଶିବ ଛାମୁରୁ ହେଲା ଦୂର ॥
ସେ ଶୂଳ ପିଟି ଉମାକାନ୍ତ । ଖଡ଼୍ଗରେ ବ୍ୟୋମାକୁ କଲେ ହତ ॥

ଲକ୍ଷ ଦୈତ୍ୟ କେଶ ଧରି । ପଚରଣ୍ଡ ପେନ ତାକୁ ମାରି
। ସଙ୍ଗେ ଦଶଲକ୍ଷ ରଥୀ । ବୃଷଭ ପକାଇଲା ମନ୍ଥି ॥
ପୁଚ୍ଛେ ଅଶ୍ୱ କୋଟି ମଣ୍ଡି । ପଦାତି ନ ଗଲ ଗଣିତା ॥
ସୁର ନାମ ମହାବଳୀ । ତାକୁ ବଦନ ଠେସି ତୋଳି ॥
କାଇ ଦେଲା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ । ସିଂହ ପାଡିଲା ନେଇ ତଳେ ॥
ଡ଼ି ଅସୁର ହୃଦ ଫୁଟି । ପୁଣି ବୃଷଭ ମୁଖ ଛାଟି ॥
କାଇ ଦେଲା ଅତି ବେଗେ । ଦୈତ୍ୟ ପଡ଼ିଲା ସିନ୍ଧୁ ଭାଗେ ॥
। ଦେଖି ଜଳନ୍ଧର ଚିତ୍ତେ । ଭୟେ ଭାଳଇ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥
ମହାଦେବ ବିଶ୍ୱନାଥେ । ମୋର ମରଣ ଏହା ହାତେ ॥
ଷ୍ଟଶ୍ୟେ ସର୍ଜ୍ଜିଲା ଦଇବ । କେ ଏହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ ॥
ଯ ପ୍ରତିଆଶେ କଲି ଏହା । ଲଭିତ ନ ପାରିଲି ତାହା ॥
ଯେତେ ପାର୍ବତୀ ରୂପ ଦେଖି । ତେବେ ସେ ଏ ଜନମ ସୁଖୀ ॥
ାୟାରେ କରିବି ଉପାୟେ । ଧରିବି ସଦାନନ୍ଦ କାଏ ॥
ିବ ଗଉରୀ ସନ୍ନିଧିକୁ । ବିଶ୍ୱାସେ ହରିବି ତାହାକୁ ॥
ତବେ ଲଭିବି ସର୍ବଜୟ । ମୃତ୍ୟୁକୁ ନାହିଁ ମୋର ଭୟ ॥
ତେ ବିଚୁରି ହୃଷ୍ଟମତି । ମିଳିଲା ଶମ୍ଭୁଦୈତ୍ୟ କତି ॥
ାକୁ ବୋଇଲା ପ୍ରିତି ପଣେ । ଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ଭାଳି ଥାଅ କ୍ଷଣେ ॥
ଯାଇ ଆସିବି ତୁରିତେ । ବିଚୁରି ଭଣୋଇ ସଙ୍ଗତେ ॥
ସ ଦେବ ନାମ ମାୟାଧର । ଜାଣଇ ଅନେକ ବିଚୁର ॥
ୁଦ୍ଧେ ଜିଣିବ କେଉଁ ବାଗେ । ବିଚୁରି ଲେଉଟିବି ବେଗେ ॥
ମନ୍ତ୍ର କହି ଦୈତ୍ୟନାଥ । ଶମ୍ଭୁକୁ ଦେଲା ନିଜ ରଥ ॥
ରଥେ ବସି ଦୈତ୍ୟବୀର । ଶିବ ସଙ୍ଗତେ ଯୁଦ୍ଧ କର ॥
ଶ୍ୟପ ସୁତ ବିପ୍ରଚିତ୍ତି । ରଣେ ଆବୋରି ବିଶ୍ୱପତି ॥
ରନ୍ତି ଅସଂଖ୍ୟକ ରଣ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ॥
ଣ ଉପେକ୍ଷି ଜଳନ୍ଧର । ସେଠାରୁ ଗଲା କେତେ ଦୂର ॥
ଜ ଶରୀର କରି ଗୋପ୍ୟ । ମାୟାରେ ହେଲା ଶିବ ରୂପ ॥

ପଞ୍ଚ ବଦନ ଦଶଭୁଜ । ବିପୁଳ ବପୁ ଜ୍ୟୋତି ରାଜ
କରେ ତ୍ରିଶୂଳ ପାଶୁପତ । ମୁଖରେ ତିନ ତିନ ନେତ୍ର
ଏମନ୍ତେ ପଞ୍ଚଦଶ ଆଖି । ପଞ୍ଚ ବଦନେ ଭସ୍ମ ମାଖି
ଭ୍ରୁକୁଟି କୁଟିଳ କପୋଳେ । ଅର୍ଦ୍ଧ ଶୀତାଂଶୁ ଜ୍ୟୋତିଜ୍ୱଳେ
ଶିରେ ମୁକୁଟ ଜଟା ଭାର । ସ୍ରବ ପଡୁଛି ଗଙ୍ଗାଧାର
କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବିତ ଅସ୍ଥିମାଳ । ଶ୍ରବଣେ ମର୍କତ କୁଣ୍ଡଳ
ଶ୍ୱେତ ବୃଷଭ ପୃଷ୍ଠ ଯୋଗେ । ଗମନ କପିଳାସ ମାର୍ଗେ
ବିବିଧ ରତ୍ନ ମଣି ଘଞ୍ଚେ । ବୃଷଭ ମଣ୍ଡି ଅଛି ସଞ୍ଚେ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶିଙ୍ଗ ଶିଖେ ହୀରା । ରତ୍ନ ମୁକୁଟ ମଣି ତୋରା
କପୋଳେ ଶୋଭେ ସୁନାଗୁନ୍ଦ । ମଧ୍ୟେ ମାଣିକ୍ୟ ଅରବିନ୍ଦ
ଘାଗୁଡି ଘଣ୍ଟି ଘଣ୍ଟ ମାଳେ । ଲମ୍ବି ପଡୁଛି ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ
ପାଦେ ନୂପୁର ଗୁର ସାଜେ । ଚଳନ୍ତେ ରୁଣୁଝୁଣୁ ବାଜେ
ପାଟର କେଶ ନେତ ତୁଳ । ପାରିଜାତକ ଫୁଲ ଫୁଲ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଉଡ଼ି ସୁରେଖେ । ଦର୍ପଣ ଯନ୍ତ୍ର ବେଢ଼ ପାଖେ
ଶ୍ୱେତ ଚାମର ପ୍ରାୟେ ପୁଚ୍ଛ । ହର ବୃଷଭ ଉପଲକ୍ଷ
ତାର ଉପରେ ଜଳନ୍ଧର । ଜାଣି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବେଦ ବର
ସଧୀରେ ଚଳେ ଲୀଳାଗତି । କନ୍ୟାସି ବୃନ୍ଦେ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି
ଅପୂର୍ବ ବେଶ ନବରଙ୍ଗେ । ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ଅଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗେ
ଗନ୍ଧର୍ବ ତାନେ ଗୀତ ସ୍ୱରେ । ମଙ୍ଗଳ ଜୟ ଶଙ୍ଖ ପୂରେ
ତାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ଯନ୍ତ୍ର ରବା । ଏମନ୍ତେ କରୁଛନ୍ତି ସେବା
ଶିବ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଅସୁର ଶିବପୁରେ ଯାଇ
ପାର୍ବତୀ ଦାସୀମାନେ ଆସି । ଥାଇ ଯେ ସିଂହଦ୍ୱାରେ ବସି
ଜୟ ଶବଦ ଶୁଣି ବେଗେ । ଉଠି ଚାହାଁଲେ ରାଜ ମାର୍ଗେ
ଦେଖିଲେ ବଳେ ବିଶ୍ୱନାଥେ । ଗଏସ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି ପଥେ
ପଶୁବାହାନେ ପଶୁପତି । ଶୀରେ ଧରାଇ ଫୁଲ ଛତି
ଯୁବତୀଗଣ ପାଶେ ବେଢି । ଆସନ୍ତି ପଟୁଆର ପଡ଼ି

କତେବେହେଁ ଦୂରେ ଶିଙ୍ଘା ନାଦ । ଶୁଭୁଛି ରଣ ଜୟ ବାଦ୍ୟ ॥
ମନ୍ତେ ଦେଖି ଦାସିଗଣେ । ପାର୍ବତୀ ଆଗେ ତତକ୍ଷଣେ ॥
ହିଲେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଇଁ । ଦେବୀ ମାତା ଆସ ବେଗ ହୋଇ ॥
ମ୍ଭ ବଲ୍ଲଭ ନିପୁରର । ଆସନ୍ତି ରଣ ଜୟ କର ॥
କଟେ ଆସି ପରବେଶ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେବା ଆସ ॥
ମନ୍ତେ ଦାସି ମୁଖୁ ଶୁଣି । କନକ ଶଇଲ ଦୁଲଣୀ ॥
ଜ ଆସନୁ ଉଠି ବେଗେ । କାଞ୍ଚନମାଳା ସଖୀ ସଙ୍ଗେ ॥
ର୍ଭୁଁ ବାହାର ହୋଇ ଆସି । କ୍ଷୀର ସମୁଦ୍ରେ ଯେସନେ ଶଶୀ ॥
ାସୀଙ୍କ କରେ ଅର୍ଘ୍ୟସ୍ଥାଳୀ । ଆସନ୍ତେ ପଡ଼େ ହୁଲହୁଲ ॥
ବର୍ ହୋଇଲେ ବାହାର । ଦେବୀଙ୍କି ଦେଖିଲା ଅସୁର ॥
ଯେମନ୍ତେ ଶୁଣିଥିଲା ପୂର୍ବେ । ନାରଦ ବଚନ ପ୍ରଭାବେ ॥
ସେହି ସ୍ୱରୂପ ଆଗେ ଦେଖି । ପିଛୁଡ଼ି ନ ପାରିଲା ଆଖି ॥
ାର୍ବତୀ ରୂପ ଅଗ୍ନି କାନ୍ତି । ଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ଭ୍ରାନ୍ତି ॥
ରଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଇନ୍ଦୁ ପ୍ରଭା । ତହୁଁ ଅଧିକ ମୁଖ ଶୋଭା ॥
ଲ ବସନ ପହରଣ । ସୁରଙ୍ଗ ନେତ ଉପରଣ ॥
ବେନି ଲୋଚନେ ରୂପ ଚାହିଁ । ଅସୁର କମ୍ପମାନ ଦେହୀ ॥
ାର୍ବତୀ ଅଙ୍ଗ ଆଭରଣ । ଯେସନେ ଆଦିତ୍ୟ କରଣ ॥
ରେ ସୀମନ୍ତ ମଥାମଣି । ନାଶାରେ ମୁକୁତା ବସଣି ॥
ା ଦେଖି ସାଗର ନନ୍ଦନ । ହୃଦୟୁ ହୁଏ କମ୍ପମାନ ॥
ୁରଙ୍ଗୀ ଲୋଚନେ ଅଞ୍ଜନ । ଦାନବ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଗଞ୍ଜନ ॥
କର୍ଣ୍ଣେ ତାଟଙ୍କ ବେନି ଦେଖି । ବନ୍ଧ ପଲାଲ ବେନି ଆଖି ॥
ଲ କୁନ୍ତଳ କେଶ ଭାର । କୁସୁମ ଫୁଟି ଦଶେ ଶୀର ॥
ନକ କମ୍ବୁ କଣ୍ଠ ଦେଶେ । ମୁକୁତା ଗୃପସର ବସେ ॥
ହେ ବାହୁଟି କରେ ଚୁଡ଼ି । କାଞ୍ଚନେ ନବରତ୍ନ ଜଡ଼ି ॥
ଙ୍ଗୁଳିମାନଙ୍କରେ ମୁଦି । କରଣେ ଦୈତ୍ୟ ମନ ଭେଦି ॥
ବଲକୁ ବେଲ ମନ ମୋହେ । ଅନ୍ତରେ କାମଅଗ୍ନି ଦହେ ॥

ପାରଦ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳକୁ ଗୃଧ୍ରେଁ । ଯେସନେ ବନ ମୃଗ ରହି
ନୂପୁର ଦେଖା ବେନ ପାଏ । ସେ ରବ ଘଣ୍ଟି ଧ୍ୱନି ପ୍ରାଏ
ଶୁଣି ଅସୁର ଶ୍ରୁତି ପୃଷ୍ଠେ । ମନ ତା ରହିଲା ସଙ୍କଟେ
ତା ଦେଖି ଲୁବ୍ଧକ କୁମାର । ପ୍ରହାର କଲା ପଞ୍ଚ ଶର
ମର୍ମେ ବାଜଲା ବାଣ ଯାଇ । ଅସୁର ଅଚେତନ ହୋଇ
ବୃଷର ଉପରୁ ପଡ଼ିଲା । ବୃକ୍ଷୁ କି କୁସୁମ ଝଡ଼ିଲା
ଅସୁର ସେହି ପରକାରେ । ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ଉପରେ
ତା ଦେଖି ଦେଖା ମନେ ଭ୍ରାନ୍ତ । ଜାଣିଲେ କପଟ ମାୟା ଯନ୍ତ
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଗଗନେ ବିଜୁଳି ଯେସନ
ଦାସୀ ସହିତେ ମହା ମାଈ । ରହିଲେ ଗୋପ୍ୟ ସ୍ଥାନେ ଯାଇଁ
ଅସୁର ମୋହେ ପଡ଼ିଥିଲା । କ୍ଷଣକେ ଚେତନା ପାଇଲା
ଲଜ୍ଜେ ବାହୁଡ଼ ସିନ୍ଧୁ ଶିଷ୍ୟ । ପୁଣି ହୋଇଲା ନିଜ ବେଶ
ରତ୍ନ ବାଞ୍ଛନ ରଥେ ବସି । ଯୁଦ୍ଧେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଆସି
ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ କଥା । ଅମ୍ବିକା ପାଇ ମନେ ବ୍ୟଥା
ପୁରେ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ବସି । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି
ଯେ ପ୍ରଭୁ ବିଜେ ସର୍ବ ଭୂତେ । ପୁରୁ ବାହାର ଅନ୍ତର୍ଗତେ
ଅଶେଷ ଲୋକ ଚିନ୍ତା ମଣି । ବିଜେ ଗରୁଡ଼ ମନ ଜାଣି
ଧ୍ୟାନ ଗୋଚରେ ହୋଇ ଦୃଶ୍ୟ । ସମ୍ମୁଖେ ହେଲେ ପରବେଶ
ବିଷ୍ଣୁ ଦର୍ଶନ ଦେବ ପାଇ । ଆନନ୍ଦେ ଶିର କର ଦେଇ

ପାର୍ବତ୍ୟୁବାଚ

ହେ ପ୍ରଭୁ ଦେବ ନାରାୟଣ । ତୋ ନାମ ପରମ କାରଣ
ପରମ ହଂସ ଯାଷା ଜ୍ଞାନେ । ତୋତେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯୋଗୀଜନେ
ତୋ ରୂପ ଧ୍ୟାନ ମାର୍ଗେ ଦେଖି । ଆତ୍ମାକୁ କରୁଥାନ୍ତି ସୁଖି
ଅନ୍ତେ ମିଳନ୍ତି ତୋ ଭୁବନେ । ନ ଯାନ୍ତି ଯମ ଦରଶନେ
ଏମନ୍ତ ମହିମା ତୋହର । ଶରଣ ଜନଙ୍କ ସୋଦର
ଯେ ଜନ କାଳ ଭୟେ ଡ଼ର । ତୋର ଶରଣ ଆଶ୍ରେ କର

ତୋର ବପତି ଆଉ ନାହିଁ । ସକଳ ଲୋକାଶ୍ରୟ ତୁହି ॥
ତୁ ଦେବ ଦେବ ନିରଞ୍ଜନ । ତୋର ଅଭାବେ ମୂର୍ଖ ଜନ ॥
ସଂସାରେ ହେଉଥାନ୍ତି ଧନ୍ଦ । ଯେସନେ ରଜା ଘରେ ବନ୍ଦ ॥
ମୁଁ ଏହା ଭଲେ ଅଛି ଜାଣି । ତୁ ନାଥ ସର୍ବ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ସକଳ ଜୀବ ପରେ ବସୁ । ସୁଜନ ରଖି ଦୁଷ୍ଟ ନାଶୁ ॥
ଏଣୁ ତୋ ଦଇତ୍ୟାରି ବାନା । ଭକତ ହିତେ ବଜ୍ର ସେନା ॥
ପୁନଏ କହିଚନ୍ତି ପୂର୍ବେ । ମୋର ଗୁହାରି ଶୁଣ ଏବେ ॥
ଅସୁର ନାମ ଜଳନ୍ଧର । ବଳେ ଜିଣିଲା ତିନି ପୁର ॥
ସର୍ବ ସମ୍ପଦ କଲା ଜୁରି । ତଥାପି ସେ ଲୋଭୀ ଅସୁର ॥
ମୋତେ ଲଭିବ ବୋଲି କରି । ଏମନ୍ତ ମନରେ ବିଚାରି ॥
ମାୟାରେ ଧରି ଶିବ ରୂପ । ମୋର ଭୁବନେ କଉଣପ ॥
ଦୁଷ୍ଟ ବେଶରେ ଆସିଥିଲା । ମୋ ରୂପ ଦେଖି ମୋହ ଗଲା ॥
ଧର୍ମ ସେ କଲା ପ୍ରତିକାର । ନୋହିଲେ ସତୀତ୍ୱ ବେଭାର ॥
ତୁ ନାଥ ସର୍ବ ଧର୍ମଗୁରୁ । ମୋତେ ଯେ ରଖିଲୁ ହସ୍ତରୁ ॥
ଏବେ ମୁଁ କରିବି କେମନ୍ତ । ବିଚାରି କହ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ॥
ସେ ଜଳନ୍ଧର ଥିଲେ ଭଲେ । ନିଶ୍ଚେ ସୁଜନେ ନାଶ ଗଲେ ॥
ଅଧିକେ କି କହିବି ଆଉ । ହେ ପ୍ରଭୁ ବୁଝି ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ଏମନ୍ତ ଦେବୀ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ହସି କହନ୍ତି କମ୍ବୁ ପାଣି ॥
ଶୁଣ ଗୋ ଦେବୀ ଶାକମ୍ବରୀ । ମାୟାକୁ ମାୟା କରି ପାରି ॥
ମୋ ନାମ ମାୟାଧର ଯେଣୁ । ମାୟା ମୁଁ ନ ସହଇ ତେଣୁ ॥
ବିଶେଷେ ସାଧୁତାରେ ପୁଣି । ମାୟା କରନ୍ତି ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ ॥
ମୁହିଁ କରଇ ତାକୁ ମାୟା । ଯାବତ ଥିବ ତାର କାୟା ॥
ତାବତ ସୁଖ ନାହିଁ ମୋର । କହନ୍ତି କରୁଣା ସାଗର ।
ଏବେ ଏ ଜଳନ୍ଧର ଆସି । ମାୟାରେ ତୁମ୍ଭ ପୁରେ ପଶି ॥
ଏତେ ଲଭିଲା ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ । ଆମ୍ଭେ କରିବା ମାୟା ଆଜ ॥
ସେ ଆଗେ କଲା କର୍ମ ନାଶ । ପଛନ୍ତେ ନାହିଁ କିଛି ଦୋଷ ॥

ସେ ଯେଉଁ ରୂପେ ଅପରାଧୀ । ଆମ୍ଭେ କରିବା ସେହି ବୁଦ୍ଧି
ତାର ଯୁବତୀ ସଦାଗୃହରେ । ଦୈତ୍ୟ ଅକ୍ଷୟ ତ୍ରିପୁରେ
ତାହା କରିବୁ ଆମ୍ଭେ ନାଶ । ତେବେ ମରିବ ସିନ୍ଧୁ ଶିଷ୍ୟ
ଏତେକ କହି ଭଗବାନ । ସେଠାରୁ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ
ବିଷ୍ଣୁ ବଚନେ ମହାମାୟେ । ମନରୁ ଛାଡ଼ିଲେ ସଂଶୟେ
ସେ ଦୁର୍ଗା ମାଧବ ଚରଣେ । ମୋ ମନ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ
ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ । ସୁଜନେ କ୍ଷମା କର ଦୋଷ

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଜଳନ୍ଧର ମାୟା ବିଧାନେ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ନାରଦ ଉବାଚ

ବିଷ୍ଣୁ ଜଳନ୍ଧରଂ ଗତ୍ୱା ତଦ୍ଦୈତ୍ୟ ପୁରଂ ଭେଦଂ ।
ପତିବ୍ରତସ୍ୟ ଭଙ୍ଗାୟ ବୃନ୍ଦାୟୃଷ୍ଟାକୋରନ୍ମତିଃ ।

ଶୁଣ ରାଜନ ମନୁ ବଂଶୀ । ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ଶୀବ ପୁରୁ ଆସି ।
ପ୍ରବେଶ ଜଳନ୍ଧର ପୁରେ । ମାୟା ରଚିଲେ ତାର ଠାରେ ॥
ସେ ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ଶୁଣ କହିବା ନୃପବର ॥
ସୁଜନ ଜନଙ୍କର ହିତେ । ବିସ୍ତର କରି ପଞ୍ଚ ଭୂତେ ॥
ବୈଷ୍ଣବୀ ମାୟାରେ ଅଚ୍ୟୁତ । ମୋହିବେ ବୃନ୍ଦାବତୀ ଚିତ୍ତ ॥
ସେ ଜଳନ୍ଧର ରାଜା ରାଣୀ । ସ୍ୱାମୀ ସେସନେହ ମନେ ଗୁଣି ॥
ପତି ଭାବରେ ମନ ଦେଇ । ରାତ୍ରେ ପଲଙ୍କେ ଥିଲା ଶୋଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ନିଶି ଅର୍ଦ୍ଧମାନେ । ନିଦ୍ରାରେ ଦେଖଇ ସ୍ୱପନେ ॥
ସେ ନିଜ ପତି ଜଳନ୍ଧର । ଅଙ୍ଗେ ତଇଲ ଜର ଜର ॥
ବସ୍ତ୍ର ବିହୀନ ମୁକ୍ତ କେଶ । କଣ୍ଠରେ ମାଳ ରଙ୍ଗପୁଷ୍ପ ॥
ଆରୋହି ମହିଷୀ ବାହନ । ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଗମନ ॥

ସ୍ତରେ ଛିନ୍ନ ମୁଣ୍ଡ ଅଛି । ଏ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲ ମୃଗାକ୍ଷୀ ॥
କ୍ଷଣେ ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହୋଇ । ଉଠି ବସିଲା ମହା ଦେଈ ॥
ମନ୍ତ୍ରମେ ମଣିଲ ସଙ୍କୁଳ । ବହୁଛି ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ॥
ହାଣ ନେଇ କରେ ନୃତ୍ୟ । ଦୂରରେ ଶୁଭିଲା ନିର୍ଘାତ ॥
ଲ୍ଲୁକ ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ି ଆସି । ଡାକିଲା ଗୃହପରେ ବସି ॥
ର ବାହାରେ ଶିବା ରବେ । ଶବଦ ଶୁଣି ଶ୍ୱାନ ଧାବେ ॥
ମନ୍ତ ଉପଦ୍ରବ ଧ୍ୱନି । ଶୁଣନ୍ତେ ଅସୁର କାମିନୀ ॥
ଲଇ ମନରେ ବିଷାଦେ । ଆବର ନ ଭଜଇ ନିଦେ ॥
ସି ରଜନୀ ପୁହାଇଲା । ପ୍ରଭାତେ ଶୁଭ ନ ଦେଖିଲା ॥
ନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲା ବାହାର । ଦେଖିଲା ପୂର୍ବେ ଦିନକର ॥
ଦୟ କାଳେ ଶ୍ୱେତ ବର୍ଣ୍ଣ । ମଣ୍ଡଳ ଦିଶେ ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥
ରୁଟେ ତାରାଗଣ ଦିଶେ । ଶୋଣିତ ଧାରା ଶୂନ୍ୟ ଖସେ ॥
ଗ ଦିଶନ୍ତି ଧୂମ୍ର ମୟେ । ତା ଦେଖି ବୃନ୍ଦାବତୀ କାୟେ ॥
ୟେ କମ୍ପଇ ଥରହର । ଲୋଚନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁ ଧାର ॥
ଣି ମିଳିଲା ପୁରେ ଆସି । କ୍ଷଣମାତ୍ରକ ସ୍ଥିରେ ବସି ॥
ମୀ ଭାବରେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ । ଆକୁଳ ତାର ପଞ୍ଚ ଭୂତ ॥
ନରେ କରଇ ବିଚାର । ବାଳ ସ୍ୱରୂପୀ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ॥
ବ ସଂହାରେ ଯୋଗବଳେ । ଧରଣୀ ଧ୍ୱଂସେ ଅନ୍ତକାଳେ ॥
ତେଣୁ କାଳଜ୍ଞ ନାମ ତାର । ଜୀବ ଉପରେ ଜୀବେଶ୍ୱର ॥
ାର ସଙ୍ଗତେ ମୋର ପତି । ନ ଜାଣି କଲା ଯେ ଅପ୍ରୀତି ॥
 କାହୁଁ ଜିଣିବେ ତାହାଙ୍କୁ । ଏ କଥା ନ ଆସେ ମନକୁ ॥
ଶ୍ଚେ ହୋଇବେ ଆପେ ନାଶ । ଏ କଥା ହେଉଅଛି ଦୃଶ୍ୟ ॥
କେମନ୍ତେ ପାଇବି ବାରତା । ଏତେ ବିଚାରି ମନେ ଚିନ୍ତା ॥
ଣି ଉଠିଲା ଧାତ୍ରକାରେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ପୁରେ ପୁରେ ॥
କାହିଁ ନ ରହେ ତାର ମନ । ତେଜିଲା ଅସନ ବସନ ॥
ବେଗେ ସାରିଲା ନିତ୍ୟକର୍ମ । କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ମତି ଭ୍ରମ ॥

ଏକ ବସନ ଅଛି ପିନ୍ଧି । ନେଁଟଣି ଛନ୍ଦେ କେଶ ବାନ୍ଧି
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ବେନି ସଖୀ । ପୁରୁ ବାହାର ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ।
ଗୋଗୋଷ୍ଠେ ହେଲା ପରବେଶ । ତହିଁ ନ ଦେଖି ସୁଖ ଲେଶ ।
ବେଗେ ବାହାର ହେଲା ତହୁଁ । ନିପୁଣ୍ୟ ଗଲୁଅଛି ତହୁଁ ।
ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ଉଠି । ଦିଗମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ପତି ଆଗମ ଅନୁସରି । ଚିତ୍ତ ନ ପାରେ ସ୍ଥିର କରି ॥
ନଷ୍ଟେ ପ୍ରମାଦ ବୋଲି ଭାଳି । ଜଗତ ମଣୁ ଅଛି ସଳି ॥
ସଖୀଙ୍କ ବଚନ ନ ଶୁଣେ । ବିଚ୍ଛେଦେ ଭ୍ରମେ ଏଣେ ତେଣେ ॥
ନଗ୍ର ବାହାର ହୋଇ ସତି । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ୱରୂପ ମନେ ଚିନ୍ତି ॥
ପଶିଲା ଯାଇ ବନ ମଧ୍ୟରେ । ଉଠିଲା ପର୍ବତ ଉପରେ ॥
ଆପେ ଆପଣା କର୍ମ ନିନ୍ଦି । ଦଶ ଦିଗକୁ ଚାହିଁ କାନ୍ଦି ॥
ତହିଁ ସଖୀଙ୍କ ଭୁଜ ଧରି । ଆକୁଳେ ପର୍ବତୁ ଉତୁରି ॥
ବନେ ବୁଲଇ ଦୁଃଖେ ପଡ଼ି । ବିଷ୍ଣୁ ମାୟାରେ ବୁଦ୍ଧି ହୁଡ଼ି ॥
ସ୍ୱାମୀ ବିଚ୍ଛେଦେ ଦୁଃଖ ମନେ । ଖୋଜି ବୁଲଇ ବନେ ବନେ ॥
ବେନି ସଜନୀ ଛନ୍ତି ମେଳେ । ଏମନ୍ତ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟା ବଳେ ॥
ଘୋର ଦାନବ ବେନି ବେଗେ । ମିଳିଲେ ବୃନ୍ଦାବତୀ ଆଗେ ॥
ସିଂହର ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କ ମୁଖ । ବିକଟ ଦନ୍ତ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନଖ ॥
ଉଦ୍ଧର୍ଗ କଣ୍ଠ ପୃଷ୍ଠ ହନୁ । ପର୍ବତ ପ୍ରାୟେ ଦିଶେ ତନୁ ॥
ମୁକୁଳା କେଶ ଉଚ୍ଚ ଆଖି । ଯୁବତୀ ଭୟ କଲେ ଦେଖି ॥
ଅସୁର ଘୋର ନାଦ କରି । କରେ କଣ୍ଟକ ବୃକ୍ଷ ଧରି ॥
ପାଟି ବିସ୍ତାରି ଧାଇଁଛନ୍ତି । ତା ଦେଖି ଭୟେ ବୃନ୍ଦାବତୀ ॥
ବେନି ସଜନୀ ଘେନି ସଙ୍ଗେ । ପଳାଇ ମନର ଆତଙ୍କେ ॥
କେତେକ ଦୂରେ ଏକ ଋଷି । ଯୋଗ ଧ୍ୟାନରେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
ଅପୂର୍ବ ରୂପ ଦିବ୍ୟ ଶୋଭା । ଅନଳ ପ୍ରାୟ ଜ୍ୟୋତିପ୍ରଭା ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ଶିରେ ଜଟା । ପିନ୍ଧିଛି ତମ୍ବାର କାଛଟା ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଭସ୍ମ ବିଲେପନ । ମଉନେ ନିଶ୍ଚଳ ଆସନ ॥

ବେନ ନୟୁନ ବୃକ୍ଷ ବସି । ମନକୁ ବ୍ରହ୍ମରେ ନବେଶି ॥
ଏମନ୍ତ ଯତ୍ତି ଆଗେ ଦେଖି । ବୃନ୍ଦା ସହିତେ ତିନି ସଖି ॥
ଚରଣ ଗଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଅସୁରେ ଦେଖିଲେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥
ଆତଙ୍କେ ଡ଼ାକନ୍ତି ତରୁଣୀ । ମୁନ ଗୃହିଁଲେ ତାହା ଶୁଣି ॥
ହସ୍ତ ଉଠାଇ ହୁଁ ହୁଁ କରି । ଅସୁରେ ପଳାଇଲେ ଡ଼ରି ॥
ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ବୃନ୍ଦା ହୃଦେ । ପ୍ରଣାମ କଲା ମୁନ ପାଦେ ॥
କରଯୁଗଳ ଶିରେ ଦେଇ । ବୋଲଇ ଶୁଣିବା ଗୋସାଇଁ ॥
ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସାଦେ ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଣେ । ରକ୍ଷା ପାଇଲୁ ତିନିଜଣେ ॥
ଏବେ ମୁଁ ପୁଚ୍ଛଇ ଏମନ୍ତ । ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଜ୍ଞ ତପୋବନ୍ତ ॥
ତ୍ରୃଣିପୁ କାଳ କଥାଜାଣ । ମୋର ବଚନ ଏବେ ଶୁଣ ॥
ମୋ ସ୍ୱାମୀ ନାମ ଜଳନ୍ଧର । ଈଶ୍ୱର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ତାର ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାସେ ଯୁଦ୍ଧ କଲା । କେହି କାହାକୁ ନ ଜିଣିଲା ॥
ଆଜ ମୁଁ ଦେଖିଲି ସ୍ୱପନ । ମୋର ସ୍ୱାମୀର କୁଶଳୁନ ॥
ତେଣୁ ମୋ ମନେ ଗୁରୁ ଚିନ୍ତା । ସବୁ ଲାଗଇ ବିଷ ପିତା ॥
ବୁଲଇ ବାତୁଳ ସ୍ୱଭାବେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭେଟିଲଇଁ ଏବେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ମୋର ଯଶ । ପାଇବି ସ୍ୱାମୀର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଭଲେ କି ଅଛି ମୋର ପତି । ବିଚାରି କହ ମହାଯତି ॥
ବୃନ୍ଦାର ଏ ବଚନ ଶୁଣି । ସେ ମୁନ ହୃଦପଦ୍ମେ ଗୁଣି ॥
ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦେଶେ । ଗୃହିଁଲେ ଉତ୍ତର ଆକାଶେ ॥
ଏହି ସମୟେ ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗେ । ବାନର ବେନି ଗୋଟି ବେଗେ ॥
ଗିରି କନ୍ଦର ପ୍ରାୟେ ଦିଶି । ପବନୁ ବେଗେ ଖସି ଆସି ॥
ତାହାଙ୍କ କରେ ମୃତ୍ୟୁ ପିଣ୍ଡ । ଛେଦନ କରି ଗଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡ ॥
ଦୁହେଁ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଧରି । ବେଗେ ଭୂମିରେ ଅବତରି ॥
ମୁନିଙ୍କ ଆଗେ ତାହା ଥୋଇ । ଗଲେ ସେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ॥
ସେ ମୃତଶବ ବେନି ଖଣ୍ଡ । ବୃନ୍ଦା ଚହ୍ନିଲା ସ୍ୱାମୀମୁଣ୍ଡ ॥

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଜଳନ୍ଧର ଅଙ୍ଗ । ଚକଟେ ଦିଶୁଅଛୁ ରଙ୍ଗ ॥
ଯେ ପୂର୍ବ ଆଭରଣ କାୟେ । ସର୍ବ ସର୍ଙ୍କୁନ ତାର କାୟେ ॥
ବସ୍ତ୍ର ସହିତେ ଅସ୍ତ୍ର ଧନୁ । ବାଣେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ତନୁ ॥
ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଅଛୁ ଲୋଳ । ସାଗର ସୁତ ମହାବଳ ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ବୃନ୍ଦାବତୀ । ସ୍ୱାମୀ ନିଧନେ ମହାସତୀ ॥
କାନ୍ଦଇ ଧରଣୀରେ ପଡ଼ି । ହୃଦରେ ବେନି କର ପାଡ଼ି ॥
ପୁଣି ସାଉଁଟି ସ୍ୱାମୀ ଶିର । ନିରେଖି କରେ ଆହାକାର ॥
ତା ବେନି ସଖୀଛନ୍ତି ଧରି । ଙ୍କକଲେ କାନ୍ଦଇ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ସୁମରି ସ୍ୱାମୀ ଗୁଣମାନ । ବୋଲଇ ଧିକ ମୋ ଜୀବନ ॥
ହେ ନାଥ ମୋର ପ୍ରାଣ ନାହା । ଋପୁମର୍ଦ୍ଦନ ତୋର ବାହା ॥
ବିଧାତା ବରେ ବୀର ତୁହି । ଜିଣିଲୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମହୀ ॥
ଅଭିବ ବଳ ଧୂମକେତୁ । କେ ତୋତେ ଦେଲା ଅପମୃତ୍ୟୁ ॥
ଏତେ ଅବସ୍ଥା ତୋର ଗୁହିଁ । ମୋ ପ୍ରାଣ ଅଛୁ କମ୍ପା ରହି ॥
ତୁ ଯେ ନ ଦେଖ ମୋର ଦୁଃଖ । ଜୀବନ୍ତେ ଦେଲୁ କେତେ ସୁଖ ॥
ସେ ଗୁଣ ଶୁଝିବି କେମନ୍ତେ । ହେ ନାଥ ଘେନିଯାଅ ମୋତେ ॥
ତୋର ଜୀବନ ଅଛୁ ଯହିଁ । ମୋ ପ୍ରାଣ ବେଗେ ପଶୁ ତହିଁ ॥
ମୋର ଶରୀର ତୋର ପିଣ୍ଡେ । ଦହନ ହେଉ ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡେ ॥
ଏକଥା କରିବାଇଁ ବେଗେ । ବୁଦ୍ଧି ତ ଦିଶୁଥାଇ ଆଗେ ॥
ତୁ ନାଥ ରାଜ ରାଜେଶ୍ୱର । ତୋର ବାନ୍ଧବ ଚକ୍ରଧର ॥
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦଶଦିଗ ପାଳେ । ସୁର ଅସୁର ନରମେଳେ ॥
ଏ ସର୍ବେ ତୋର ବଶବର୍ତ୍ତୀ । ଏବେ ପାଇଲୁ ଏଡେ ଶାସ୍ତି ॥
କମ୍ପା ଅମାନ୍ତ କର୍ମ କଲୁ । ଈଶ୍ୱରେ ଅପରାଧୀ ହେଲୁ ॥
ସେ ଶିବ ନାରୀ ମହାସତୀ । ତାର ହରଣେ କଲୁ ମତି ॥
ଏଣୁ ଟତା ମରଣ ଉଚିତ । ମୁଁ ଯେ ପାଳଛୁ ସତୀବ୍ରତ ॥
ଏ ଧର୍ମ କେଣେ ଗଲା ମୋର । ଦେଖିଲି ମୃତ୍ୟୁ ପିଣ୍ଡ ତୋର ॥
ଏଣୁ ମୁଁ ନ ଯାଇ ପରତେ । ହେ ମୁନି କହ କନା ମୋତେ ॥

ଅନ୍ୟାୟ ନାହିଁ ମୋର ମନେ । ବିଧବା ହୋଇଲି କେସନେ ॥
ମୁନି ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସତି । ଯେବେ ସ୍ୱଧର୍ମେ ତୋର ମତି ॥
ତେବେ ବର୍ତ୍ତିବ ତୋର ନାହା । ଶୁଣ ସଂଶୟ ଅଛି ତାହା ॥
ଜଗତ ଈଶ୍ୱର ପୁରୁଷ । ସେ ଯାହା କରିଅଛି ନାଶ ॥
ରଣେ ତୋ ପତି ମୁଣ୍ଡ କାଟି । ତା ଭୃତ୍ୟ ନନ୍ଦ ଯେ ଭୃକୁଟି ॥
ଶବ ଚଳଇ ତାର ହାତେ । ସେ ଆଣି ପକାଇଲେ ଏଥେ ॥
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖି ଅଛ ଶବ । କେମନ୍ତେ ବୋଲିବା ଜୀଇବ ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ବୃନ୍ଦାବତୀ । ମୁନିରେ କଲା ସେ ବିନତି ॥
ତାହାଙ୍କ ଆଗେ ମୁଣ୍ଡ ଥୋଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଏ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ପୁଣି ଉଠିଲା ତତକ୍ଷଣ । ହସ୍ତରେ ସାଉଁଟି ଚରଣ ॥
କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର । ବୋଲଇ ଶୁଣ ମୁନିବର ॥
ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ବ୍ରହ୍ମ ବେତ୍ତା । ବିଷ୍ଣୁ ସମାନେ ବରଦାତା ॥
ମୋର ବିନତି ତୁମ୍ଭେ ଘେନ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଦିଅ ଜୀବଦାନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପୁଣ ପୁଣି । ପ୍ରଣାମ କରଇ ତରୁଣୀ ॥
ତାର ବିନୟ ଭାବ ଦେଖି । ମୁନି ବୋଇଲେ ବୁଜଆଖି ॥
କ୍ଷଣେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କର । ଜୀଆଇ ଦେବା ତୋର ବର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତନ ସଖି । ବସନେ ନିବେଶିଲେ ଆଖି ॥
ସେ ମୁନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ ପିଣ୍ଡ ଛୁଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଆସି ମିଳିଲା ଜଳନ୍ଧର । ଧନୁ ନାରାଚ ଧରି କର ॥
କଟି କିଙ୍କିଣି ନାଦ ଶୁଣି । ତୁରତେ ଚାହିଁଲେ ତରୁଣୀ ॥
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜଳନ୍ଧର ମୂର୍ତ୍ତି । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ବୃନ୍ଦାବତୀ ॥
ଉତ୍ସୁକ କରି ପଞ୍ଚମନ । ଦରିଦ୍ରେ ଯେହ୍ନେ କୋଟିଧନ ॥
ସୁରଙ୍ଗ ଚୂତ ଫଳ ଚାହିଁ । ବାଳକେ ଯେହ୍ନେ ଦୂରୁ ଚାହିଁ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ବୃନ୍ଦାବତୀ । ସନ୍ନିଧେ ଦେଖି ନିଜ ପତି ॥
ନିର୍ଭୟେ କଲା ଆଲିଙ୍ଗନ । ବଦନେ ଦେଲା ଚୁମ୍ବଦାନ ॥
ପୁଲକେ ରୋମାବଳି ଗାତ୍ରେ । ଆନନ୍ଦେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ନେତ୍ରେ ॥

ସ୍ନେହେ ବଲ୍ଲଭ ମୁଖ ଚୁମ୍ବି । ବୋଲଇ ତୁମ୍ଭେ ଥିଲ କାହିଁ ।
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ମୋ ମନ । ଦଗଧ ପଡ଼ିଲ ଯେସନ
ହେମନ୍ତ ହୋଇ ଯୋଡ଼ୁ ଥିଲି । ଆଜ ସେ ଦୁଃଖ ଦୂର ଗଲି
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଥିଲ ଘୋର ରଣେ । ଛେଦନ ହୋଇ ଶିବ ବାଣେ
ବାନରେ ଆଣି ମୃତ ପିଣ୍ଡ । ମୋ ଆଗେ ଦେଲେ ବେନଖଣ୍ଡ ।
ଏଠାରେ ଥିଲେ ଏକ ଯତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କଲଇଁ ଭକତି ।
ତେଣୁ ସେ ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଲେ ଜୀବଦାନ ।
ମୋର କାମନା ସିଦ୍ଧ କରି । ସେ କେଣେ ଗଲେ ତପଚାରି
ତୁମ୍ଭେ ତ ପାଇଲ ଜୀବନ । ଏ କଥା ମୋର ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ ।
ଏବେ ପୁରକୁ ଚାଲ ଯିବା । ଗହନ ବନେ କମ୍ପା ଥିବା ।
ବୃନ୍ଦା ବଚନ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ମାୟା ପୁରୁଷ ବାକ୍ୟ ଭଣି ।
ହେ ପ୍ରିୟେ ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ସର୍ବ କୁଶଳ ତୋର ପୁଣ୍ୟେ ।
ମରଣୁ ଜୀଆଇଲୁ ମୋତେ । କି ପଟାନ୍ତର ଦେବି ତୋତେ ।
ଏବେ ତୁ ମୋର ବୋଲ ଘେନ । ଏ ଯେ ଅରଣ୍ୟ ରମ୍ୟ ସ୍ଥାନ ।।
ଏଠାରେ ରହି ଦିନା କେତେ । କ୍ରିଡ଼ା କରିବା ମନ ସୁସ୍ଥେ ।।
ସମର ଶ୍ରମ ଦେହୁଁ ହରି । ବନେ କରିବା ନିଜ ପୁରୀ ।।
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ବୃନ୍ଦାବତୀ । ସ୍ୱାମୀ ସେନେହେଁ କଲି ପ୍ରୀତି ।।
ତପିନେ ଏକ ପୁର ରଚି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ଦିନ ବଞ୍ଚି ।।
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଛଡ଼ମାସ । ଶରଦ ଋତୁ ପରବେଶ ।।
ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ମାୟାରୂପ ଧରି । ହରିଲେ ଜଳନ୍ଧର ନାରୀ ।।
ତା ପତିବ୍ରତ କରି ନାଶ । ପୁଣି ଚିନ୍ତିଲେ ନିଜ ବେଶ ।।
ମନେ ବିଚାର କଲେ ହରି । ଏ ସତୀ ହୋଇଲା ଦୋଗୁଣୀ ।।
ସ୍ୱଧର୍ମ ପଣ ହେଲା ଦୂର । ଏବେ ମରିବ ଜଳନ୍ଧର ।।
ଦେବଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେବେ ହେବ । ଆମ୍ଭ ଏ ରୂପ କମ୍ପା ହେବ ।।
ଏତେ ବିଚାରି ନରହରି । ବୃନ୍ଦାକୁ କୋଳେ ଛନ୍ତ ଧରି ।।
ମାୟା ମୁରତି ଉପେକ୍ଷିଲେ । ନିଜ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶିଲେ ।।

ମେଘ ଗମ୍ଭୀର ବାଣୀ ଶୁଣି । ସେ ଜଳନ୍ଧର ରାଜା ରାଣୀ ॥
ଲଉଟି ଚାହିଁଲା ନରେଶି । କାତର ବିଷ୍ଣୁ ରୂପ ଦେଖି ॥
ସ୍ତମ୍ଭେ ବୁଲିଲା ନୟନ । କମ୍ପେ ଅଧର ଘନ ଘନ ॥
କାନ୍ତୁ ଉଠିଲା ଧାଡିକାରେ । ପୁଣି ଚାହିଁଲା ଆଉ ଥରେ ॥
ାତ୍ୟକ୍ଷେ ବିଜେ ଦେବହରି । କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ରୂପ ଧରି ॥
ାତସୀ ପୁଷ୍ପ ବର୍ଣ୍ଣ କାନ୍ତି । ନୀଳ ନବୀନ ଘନ ଜ୍ୟୋତି ॥
ାଦମ୍ବ କଜ୍ଜଳ ସଂକାଶେ । ପୀତ ଅମ୍ବର ମଧ୍ୟ ଦେଶେ ॥
ାଜାନୁ ଲମ୍ବେ ଭୁଜ ଚାରି । ଧନୁ ନାରାଚ ଗଦା ଧରି ॥
ାମ୍ବୁଜ ପୁଷ୍ପ ଏକ କରେ । ମଣି ମୁକୁଟ ଶୋଭେ ଶିରେ ॥
ାର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ କଣ୍ଠେ ହାର । ଭୁଜେ କଙ୍କଣ ରତ୍ନସାର ॥
ାଦେ ନୂପୁର ବେନି ଶୋଭା । ଆଦିତ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଭା ॥
ାପାଳେ ଚନ୍ଦନର ବିନ୍ଦୁ । ନିଶି ଗର୍ଭରେ ଯେହ୍ନେ ଇନ୍ଦୁ ॥
ାଣ୍ଠେ ଲମ୍ବଇ ବନମାଳ । ଶୀରି ବାହୁଟି ଭୁଜ ମୂଳ ॥
ାଙ୍ଗୁଳି ମାନଙ୍କରେ ମୁଦି । ନବଗ୍ରହଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ନିନ୍ଦି ॥
ାମନ୍ତ ରୂପେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ବୃନ୍ଦାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଅଳ୍ପ ହସି ॥
ା ଦେଖି ବୃନ୍ଦା କଲା କୋପ । ବୋଇଲା ଧିକ ତୋର ରୂପ ॥
ାକ ତୋହର ପ୍ରଭୁ ପଣ । ତୁ ଯେ ସଂସାର ବଡ ଜାଣ ॥
ାକଳ ଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଳୁ । ତୁ ପରା ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
ାତୋ ନାମ ଧରି ପାପୀଜନେ । ସଂସାରୁ ତରନ୍ତି କେସନେ ॥
ାମୀ ପତି ବାନ୍ଧବ ବେଶରେ । ଏହା ଅର୍ଜିଲୁ ରଖି ଘରେ ॥
ା ତ ସୁହୃଦ ଫଳ ଦେଲୁ । ଏଡ଼େ ଅକର୍ମ କର୍ମ କଲୁ ॥
ାର୍ଖଜନଙ୍କୁ ନାହିଁ ଦୟା । ଏବେ ଜାଣିଲି ତୋର ମାୟା ।
ାଯବଣ ବେନି ଦୈତ୍ୟ ବନେ । ଦେଖି ଡରିଲୁ ଭୟ ମନେ ।
ାଯେ ଋଷି କରୁଥିଲା ତପ । ସେ ବେନି ମର୍କଟ ସ୍ୱରୂପ
ାଯେ ମୃତଶବ ମୋର ଆଗେ । ଏ ସବୁ କୃତ୍ୟ ତୋର ଯୋଗେ
ାସ୍ତ୍ରି ଅବଳା ଯୁବତୀ । ଏଡ଼େ କପଟ କର୍ମ ମୋତେ

କପଟେ ହରିଲୁ ମୋ ତପ । ଏବେ ତୁ ଘେନ ମୋର ଶାପ ॥
ତୋର ଭାରିଯା ନାମ ଶିଖି । ତାକୁ ଅସୁର ନେବ ହରି ॥
ମୋତେ ଭଣ୍ଡିଲୁ ଯେଉଁ ବାଗେ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ତୋର ଆଗେ ॥
ଅସୁର ଦେବ ଶିର ବେନି । ତୋ ନାରୀ କାନ୍ଦୁ ତାହା ଘେନି ॥
ତୁ ଯେଉଁ ଯତି ବେଶ ଧରି । ମୋତେ ଭଣ୍ଡିଲୁ ମାୟା କରି ॥
ସେହି ସ୍ୱରୂପେ ବନେ ବୁଲ । ତୋ ସଖା ହେଉ କପିକୁଳ ॥
ଧର୍ମ ପୁରାଣ ଯେବେ ସତ । ଏ ତୋତେ ହେଉ ପରାପତ ॥
ମୋତେ ଯେ କଲୁ ବିଡ଼ମ୍ବନ । ଏ ଦେହ ହେଲା ଅକାରଣ ॥
ମୁଁ ଏହା ନ ରଖିବି ଆଉ । ତୋର ଉପରେ ହତ୍ୟା ହେଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବୃନ୍ଦାବତୀ । ବହ୍ନିକି ଆଣିଲା ଝଟତି ॥
ବନେ ଯେ ଥିଲା କାଷ୍ଠ ରାଶି । ଅନଳ ସେ କୁଣ୍ଡେ ପ୍ରବେଶି ॥
ସମିଧ ପାଇ ଅଗ୍ନି ଜ୍ୱଳେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡାନଳ ବିକରାଳେ ॥
ତା ଦେଖି ଜଗତ ଠାକୁର । ବୃନ୍ଦାକୁ ସମ୍ଭାଳନ୍ତି କର ॥
ବୋଲନ୍ତି ନ ପଡ଼ ଅନଳେ । ତୋ ପତି ବଞ୍ଚିଛି କୁଶଳେ ॥
ବିପଦ କଥାକୁ ନ ଭାଳ । ଆତ୍ମେ କରିବା ସବୁ ଭଲ ॥
ଏମନ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ ବଚନେ । ବୃନ୍ଦା ତା ନ ଶୁଣିଲା କର୍ଣ୍ଣେ ॥
ହବ୍ୟବାହନ ଘରେ ବସି । ତକ୍ଷଣେ ହେଲା ଭସ୍ମ ରାଶି ॥
ଦେଖି ସେ ଅବଳାର ମତି । ବିସ୍ମୟ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପତି ॥
ଅଙ୍ଗେ ତା ଭସ୍ମରାଶି ବୋଳି । ଶନ୍ତାରେ ନ ପାରିଲେ ଚଳି ॥
ବୃନ୍ଦାକୁ ମନେ ଧ୍ୟାନ କରି । ଯେହ୍ନେ ଅଚଳ ମହାଗିରି ॥
ତେମନ୍ତ ଭାବେ ନାରାୟଣ । ବ୍ରତରେ ହୋଇଲେ ମଗନ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣ କମଳେ । ସୁଜନେ ଚିନ୍ତ ଯୋଗବଳେ ॥
ତେଣେ ହୋଇବେ ପ୍ରଭୁ । ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟେ ବିଷ୍ଣୁ
ବୃନ୍ଦାବତୀ ହରଣେ ନାମ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ଉବାଚ

ତତୋ ଜଳନ୍ଧରୋ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ରୁଦ୍ରମତ୍ୟନ୍ତବନ୍ଦମଂ ।
ଚକାର ମାୟୟା ଗୌରୀଂ ତ୍ର୍ୟମ୍ବକଂ ମୋହୟନ୍ନିବ ॥

ଶୁଣ ହେ ପୃଥୁ ମହାରଥୀ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଯେଉଁ କଥା ॥
ସେ ଜଳନ୍ଧର ନାମେ ବୀର । ଶିବ ସଙ୍ଗତେ ଯୁଦ୍ଧ ତାର ॥
ଘନକୁ ଘନ ଯୁଦ୍ଧ ବଳ । ହର ଅସୁର ରଣେ କଲ ॥
ଏମନ୍ତେ ସିନ୍ଧୁ ରାଜା ସୁତ । ଯୁଦ୍ଧେ ଦେଖିଲେ ବିପରୀତ ॥
ପରମ ସୁଖ ପାଇ ରଣେ । ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ॥
ତା ଦେଖି ସାଗର ତନୟ । ମନରେ ଉପୁଜିଲା ଭୟ ॥
ବିଚାର କଲା ହୃଦ ମଧ୍ୟେ । ଏହାଙ୍କୁ କେ ଜିଣିବ ଯୁଦ୍ଧେ ॥
ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ଭୟ ନାହିଁ କିଛି । ସମରେ ନୃତ୍ୟ କରୁ ଅଛି ॥
ଏଣୁ ଅଜେୟ ଶୂଳପାଣି । ମାୟା ନ କଲେ ନୋହେ ଜିଣି ॥
ଏତେ ବିଚାରି ଦୈତ୍ୟ ରାୟ । ମାୟାରେ ରଚିଲା ଉପାୟ ॥
ସମର ଛାଡ଼ି ବେଗେ ଗଲା । ଘଡ଼ିକେ ବାହୁଡ଼ି ଆଇଲା ॥
ପାର୍ବତୀ ରୂପ ପ୍ରାୟେ କରି । ରଥେ ବସାଇ ଏକ ନାରୀ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଆସି ରଣେ । ଦେଖନ୍ତି ସର୍ବ ଶିବଗଣେ ॥
ରଥେ ବସାଇ ଦିବ୍ୟ ନାରୀ । ବାନ୍ଧିଛି ପାଦ ପାଣି ଧରି ॥
ଶମ୍ଭୁ ନିଶମ୍ଭୁ ବେନି ଭାଇ । ତାଙ୍କ ଗୋଚରେ ଦେଲା ନେଇ ॥
ସେ ମହା ଯୁବତୀକି ଧରି । କୋପେ ବିପୋତେ ମୁଖେ ମାରି
ଭର୍ତ୍ସନା କରି ଦ୍ୟନ୍ତି ଗାଳି । ବିକଳେ କାନ୍ଦୁଅଛି ବାଳୀ ॥
ମତ୍ତ କୋକିଳ ପ୍ରାୟେ ବାଣୀ । ବୋଲଇ ରଖ ଶୂଳପାଣି ॥
ହେ ରୁଦ୍ରଗଣେ ଗଣପତି । ତୁମ୍ଭେ ଦେଖନ୍ତେ ଏତେ ଶାସ୍ତି ॥
ହେ ମୋର ପୁତ୍ର ଷଡ଼ମୁଖ । ତୁ ଦେଖୁଅଛୁ ଏତେ ଦୁଃଖ ॥
ନନ୍ଦୀଭୃଙ୍ଗିରେ ମହାକାଳ । ଧିକ ତ ହେଉ ତୁମ୍ଭ ବଳ ॥

ଅସୁର ଧରି ଆଣି ବେଗେ । ଦଣ୍ଡ ଦେଉଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଆଗେ
ଏହା ଯେ ଅର୍ଜି ଥିଲି ମୁହିଁ । ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାପ୍ତେ ପତି ପାଇ
ହେ ପ୍ରଭୁ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟର ନାହା । କେମନ୍ତେ ସହୁଅଛ ତାହା
ଅସୁର ଗଞ୍ଜୁ ଅଛି ମୋତେ । ତୁମ୍ଭେ ଜୀଇଁଛ କି ନିମନ୍ତେ
ପାରିଲେ ମୋତେ ରକ୍ଷାକର । ନୋହିଲେ ରଣୁ ଅପସର
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବାଳୀ କାନ୍ଦି । ଈଶ୍ୱର ବଳ ବୀର୍ଯ୍ୟ ନିନ୍ଦି
ଶୁଣି ସକଳ ଶିବଗଣେ । ତରସ୍ତ ହେଲେ ଜଣେ ଜଣେ
କେ ଶସ୍ତ୍ର ନ ପାରନ୍ତି ଧରି । ଅସୁର ଛିଦ୍ର ପାଞ୍ଚି ମାରି
ଶିବ ଯେ ସଖି ଅପମାନେ । ବହୁତ ଦୁଃଖ ଜାତ ମନେ
ନିଜ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନିନ୍ଦା କରି । ଅଧୋବଦନ ତ୍ରିପୁରାରି
ବୋଲନ୍ତି ଧରଣୀକି ଚାହିଁ । କି କର୍ମ କଲି ଆଣି ବିହି
ଏଡ଼େ ବିବାଦ ଯେଉଁ ଅର୍ଥେ । ସେ ତ ପଡ଼ିଲା ଶତ୍ରୁ ହାତେ
କ୍ଷମା ହୋଇଲା ଏଡ଼େ କର୍ମ । ସତାଯେ ଗୃହଯୁଗେ ଧର୍ମ
ଅସୁରେ କଲେ କେଉଁ ତପ । ପାର୍ବତୀ ଅଙ୍ଗେ ନାହିଁ ପାପ
ତେବେ ପାର୍ବତୀ ହେଉ ପରି । ଯେ ତାକୁ ଦଣ୍ଡି ଅଛି ଧରି
ହେ ଶମ୍ଭୁ ନିଶମ୍ଭୁ ରାକ୍ଷସେ । ମରନ୍ତୁ ଗଉରୀ ସକାଶେ
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶାପ ଦେଇ । ପୁଣି ଚିନ୍ତିଲେ ଉମା ସାଇଁ
ଏ ସର୍ବ ମିଥ୍ୟା ଦେବ ପରା । ଯେ ଅଗ୍ନି କାନ୍ତି ଉଗ୍ରତାରା
ତାଙ୍କୁ ଛୁଇଁବ କାହିଁ ଦୈତ୍ୟ । ଏମନ୍ତ ବୋଲି କଲେ ନୃତ୍ୟ
ତା ଦେଖି ଦୈତ୍ୟ ଜଳନ୍ଧର । ବିନ୍ଧିଲା କୋଟି କୋଟି ଶର
ବରଷାକାଳେ ଯେହ୍ନେ ଜଳ । ବୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ମେଘମାଳ
ସେହି ପ୍ରକାରେ ସିନ୍ଧୁ ସୁତ । ବାଣ ବିନ୍ଧିଲା ଅପ୍ରମିତ
ଈଶ୍ୱର ଅଙ୍ଗେ ବାଣ ପଡ଼ି । ଯେସନେ ପର୍ବତ କୁହୁଡ଼ି
ଶରେ ଶରୀର ହେଲା ଗୋପ୍ୟ । ତା ଦେଖି ଶିବ କଲେ କୋପ
ରୁଦ୍ର ସ୍ୱରୂପେ ଶୂଳପାଣି । କ୍ରୋଧିତ ଯୁଗାନ୍ତ ଅଗ୍ନି ଜାଣି

ନିର୍ଭୟେ ବିଜେକଲେ ଯୁଦ୍ଧେ । ଯେସନ୍ତେ ମନ୍ଦର ସିନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟେ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଅନ୍ଧକାର । ରିପୁ ମନ୍ଥନେ ଶୂଳଧର ॥
ମାରନ୍ତି ଅସୁର ସଇନ୍ୟ । ଯେସନ୍ତେ ବତାସେ ରମ୍ଭାବନ ॥
ଲୋଟି ପଡ଼ନ୍ତି ଭୂମି ଗତେ । ଯେସନ୍ତେ ଈଶ୍ୱର ଶୂଳଘାତେ ॥
ପଡ଼ିଲେ ଅନେକ ଅସୁର । ତା ଦେଖି କୋପେ ଜଳନ୍ଧର ॥
ବିନ୍ଧଇ ଅସଂଖ୍ୟକ ବାଣ । ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡକୁ ଯେସନ୍ତେ ତୃଣ ॥
ଅସୁର ଶର ସେହି ରୂପେ । ଦଗଧ ହୋଇଲେ ରୁଦ୍ରତାପେ ॥
ମହାବୃଷଭ ଆତଯାତ । ଦୈତ୍ୟ ପଡ଼ନ୍ତି ପଦାଘାତେ ॥
ଅସ୍ଥି ମାଉଁସ ମିଶି ଦଳ । ରୁଦ୍ର ତେଜରେ ଯାନ୍ତି ଜଳ ॥
ତା ଦେଖି ନିଶାଚର ଆଠ । ପଳାନ୍ତେ ନହଶଇ ବାଟ ॥
ଗରିଷ୍ଠ ଦୈତ୍ୟମାନେ ଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ ॥
ସୈନ୍ୟ ଅଭାବେ ଜଳନ୍ଧର । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଗୁଣେ ମହାବୀର ॥
ମରଣେ ଉପେକ୍ଷିଲା ଶଙ୍କା । ଯାଇ ବିରୋଧୁ ରଣ ରଙ୍କା ॥
ପରିଘ ଯେନ ପରଚଣ୍ଡେ । ପିଟିଲା ରୁଦ୍ର ରଥ ଖଣ୍ଡେ ॥
ଧ୍ୱଜ ଶୁଭିଲା ଘଡ଼ଘଡ଼େ । ବୃଷଭ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଯାଇ ପଡ଼େ ॥
ବାହାନ ଅଭାବେ ଈଶ୍ୱର । ହେଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୋଧଭର ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଆୟୁଧ ସୁଦର୍ଶନ । କରେ ଧଇଲେ ତ୍ରିଲୋଚନ ॥
ବିଶ୍ୱ ମୂରତି ଯେ ପ୍ରକାଶି । କାଳ ପୁରୁଷ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷ । ଅଶ୍ୱ ସଂହାର ବିଶ୍ୱବାସ ॥
ତାର ଶ୍ରୀକରେ ବିଷ୍ଣୁ ବାଣ । ବିଶେଷେ ଦେବଙ୍କ କାରଣ ॥
ସେ ଚକ୍ର ଚଣ୍ଡ କରର କାଟି । ତେଜେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଫୋଟି ॥
ଦୈତ୍ୟ ନାଶନେ ଦେବ କାଶୀ । ଚକ୍ରକୁ ପେଶିଲେ ଆକର୍ଷି ॥
ଶବଦ କଲା ଦଶ ଦିଶେ । କମ୍ପିଲେ ଧରଣୀ ଆକାଶେ ॥
ପ୍ରଖର ତେଜାନ୍ତ ତାର ଦେଖି । ଦୈତ୍ୟ ବୁଜିଲା ବେନି ଆଖି ॥
ଚକ୍ର ପଡ଼ିଲା ବକ୍ଷ ସ୍ଥଳେ । ଯେସନ୍ତେ ରଡ଼କ ଗିରିମାଳେ ॥
ତେସନ୍ତେ ଶବଦ ପରଚଣ୍ଡ । ଛିଡ଼ିଲା ଜଳନ୍ଧର ମୁଣ୍ଡ ॥

ଶିର ଶରୀର ଏକାବେଳେ । ରଥୁ ପଡ଼ିଲା ଝଳ ତଳେ
ଧ୍ୱନି ଶୁଭିଲା ତିନିପୁରେ । ଚକ୍ର ମିଳିଲା ହର କରେ
ଅସୁର ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ପଡ଼ି । ଓଷ୍ଠେ ଅଳପ ଦନ୍ତ ଭିଡ଼ି
ନୟନେ ଗୁହ୍ଣାଁଇଲା ତରଟି । ଦେଖିଲା ଶିବ ରୂପ ଗୋଟି
ତାର ଶରୀର ଜ୍ୟୋତି ଲିଙ୍ଗେ । ପଶିଲା ଯାଇଁ ରୁଦ୍ର ଅଙ୍ଗେ
ଯେ ତାର ନାରୀ ବୃନ୍ଦାବତୀ । ଅଗ୍ନିରେ ଝାସିଥିଲା ସତୀ
ତା ଆତ୍ମା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ଥିଲା । ଗଉରୀ ଅଙ୍ଗେ ସମ୍ଭାଇଲା
ଦେଖନ୍ତି ସର୍ବ ଦେବତାଏ । ଶୂନ୍ୟେ ଶୁଭିଲା ଜୟେ ଜୟେ
ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ସୁରମୁନି । ବିଶେଷେ ପୂଜାବିଧି ଘେନି
ଆସି ମିଳିଲେ ଶିବ ପାଶେ । ଜୟ ମଙ୍ଗଳ ନାଦ ଘୋଷେ
ବିବିଧ ଉପହାର ଦ୍ରବ୍ୟ । ଶିବଙ୍କୁ ସମର୍ପିଲେ ସର୍ବ
ସ୍ନାନ କରାଇ ଗଙ୍ଗାମ୍ଭରେ । ଅଙ୍ଗ ମଣ୍ଡିଲେ ଅଳଙ୍କାରେ
ପୁଷ୍ପ ଚନ୍ଦନ ଗନ୍ଧ ଧୂପ । ପଞ୍ଚ ଆଳତି ହେମଦୀପ
କପିଳାକ୍ଷୀରେ ଅର୍ଘ ଦେଇ । ଶିବଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କରାଇ
ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଦେବ ଲୋକ । ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ତ୍ରିଅମ୍ବକ
ନମୋ ଈଶ୍ୱର ନମୋ ଶିବ । ତୁ ଦେବ ଦେବ ମହାଦେବ
ସର୍ବ ଦେବଙ୍କ ଶିରୋମଣି । ନମୋ ଶଙ୍କର ଶୂଳପାଣି
ତୁ ଦେବ ଆଦ୍ୟ ମହେଶ୍ୱର । ବୃଷଭ ଧ୍ୱଜ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର
ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ପତି । ତୋତେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ସିଦ୍ଧଯତି
ନମସ୍ତେ ଦେବ ପଶୁପତି । ତୁ ଦେବ ଏକା ଈଶମୂର୍ତ୍ତି
ତୋର ଚରଣେ ଯୋଗିଜନେ । ଶଙ୍କା ଉପେକ୍ଷି ଘୋରବନେ
ଆନନ୍ଦେ କାଳ କାମ ନାଶି । ଜନ୍ମ ମରଣ ଦୁଃଖ ଧ୍ୱଂସି
ସେ ଭସ୍ମ ରେଣୁ ଅଙ୍ଗେ ମାଖି । ଆତ୍ମାକୁ କରୁଥାନ୍ତି ସୁଖୀ
ଏଣେ ତୋ ବିଭୂତି ସମ୍ପଦ । ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରମୋଦ
ଅଜ୍ଞାନୀ ଜନଙ୍କୁ ତୋ ଭବ । କେବେହେଁ ନୁହଇ ସୁଲଭ
ପାଷାଣ୍ଡେ ତୋର ମାର୍ଗ ଭୁଲି । ସଂସାରେ ମରୁଥାନ୍ତି ବୁଲି

ତୋର ବିଭୂତି ତେଜ ଭ୍ରାନ୍ତ । ସିନ୍ଧୁଜ ପ୍ରାପ୍ତେ ନାଶ ଯାନ୍ତି ॥
ଏ ଦୈତ୍ୟ ସାଗର ତନୟ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କାଳଦଣ୍ଡ ପ୍ରାୟ ॥
ଦେବାଙ୍କୁ ଦେଲା ଯେତେ ଦୁଃଖ । ତୋତେ ନ ଚହ୍ନି ମହାମୂର୍ଖ ॥
ତୋର ଶ୍ରୀ କରେ ପ୍ରାଣ ଦେଲା । ତେଣେ ଜଗତ ଦୁଃଖ ଗଲା ॥
ହୁ ଦେବ ଦେବ ଦୁର୍ଗାପତି । ଖଣ୍ଡିଲୁ ଦେବଙ୍କ ବିପତ୍ତି ॥
ଏଣେ ହୋଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ସୁଖୀ । କେ ପାରେ ତୋ ମହିମା ଲେଖି ॥
କେବଳ ଶିବ ନାମ ତୋର । ଜପନ୍ତେ ଦୁଃଖ ଯିବ ଦୂର ॥
ଯେ ଜନ ସୁମରିବ ନିତ୍ୟେ । ସେ ଶିବଲୋକେ ଯିବ ଅନ୍ତେ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ଏବେ ଦୁର୍ଲଭ କଥା ଶୁଣ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ତବ ପ୍ରିୟା ଛଳେ । ଅସୁର ପୁରେ ମାୟାବଳେ ॥
ହରିଲେ ଜଳନ୍ଧର ନାରୀ । କପଟେ ଦୈତ୍ୟ ରୂପ ଧରି ॥
ତା ସତୀବ୍ରତ କରିନାଶ । ପୁଣ ଧଇଲେ ନିଜ ବେଶ ॥
ସେ ରୂପ ଦେଖି ବୃନ୍ଦାବତୀ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଶାପ ଦେଇ ସତୀ ॥
ଆପେ ଅନଳେ ଦେଲା ଝାସ । ତା ଦେଖି ଅନାଦି ପୁରୁଷ ॥
ବିଷାଦେ ସ୍ତମ୍ଭିଭୂତ ହୋଇ । ବଦରୀ ସ୍ଥାନେ ଛନ୍ତି ରହି ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁଃସହ ପ୍ରମାଦ । କେମନ୍ତେ ଖଣ୍ଡିବ ବିଷାଦ ॥
ଆମ୍ଭେ ନ ଜାଣୁ ସୁରମୁନି । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଏକ ଆତ୍ମା ବେନି ॥
କହ ଏଥକୁ ଉପଦେଶ । ବିଷ୍ଣୁ କେମନ୍ତେ ହେବେ ତୋଷ ॥
ମନ ସନ୍ତାପ ଉପେକ୍ଷିବେ । ସନ୍ତୋଷେ ନିଜ ପୁରେ ଯିବେ ॥
ଏଥକୁ କହିବା ଉପାୟେ । ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦେବତାଏ ॥
ନମିଲେ ଈଶ୍ୱର ଚରଣେ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣେ ॥
ଏମନ୍ତ ଦେବଙ୍କ ବଚନେ । ଶ୍ରୀ ମହାଦେବ ସୁପ୍ରସନ୍ନେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସର୍ବ ଦେବେ । ବିଷ୍ଣୁ ବିସ୍ମୟ ମନ ଯେବେ ॥
କେ ତାଙ୍କୁ ପାରିବ ପ୍ରବୋଧି । ମୋତେ ତ ନଦିଶଇ ବୁଦ୍ଧି ॥
ଯୋଗ ମାୟାଦି ମହାମାୟେ । ସେ ଅବା ଜାଣିଲେ ଉପାୟେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କୁ କର ସ୍ତୁତି । ଖଣ୍ଡିବେ ସେ ତୁମ ଦୁର୍ଗତି ॥

ଏମନ୍ତ କହି ଉପଦେଶ । ହର ଗମିଲେ କପିଳାସ ॥
ସକଳ ଶିବ ଗଣ ଭୁଲେ । ନିଜ ଭୁବନେ ବିଜେ କଲେ ॥
ଗଉରୀ ଈଶ୍ୱର ଅଗ୍ରତେ । ଦର୍ଶନେ ସୁଖ ଅବା କେତେ ॥
ଜାଣନ୍ତି ଅବା ବେନି ଜନେ । କେ ତାହା ବର୍ଣ୍ଣିବ ବଚନେ ॥
ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ ରାଏ । ଶିବ ଆଜ୍ଞାରେ ଦେବତାଏ ॥
ଜାହ୍ନବୀ ଜଳେ ସ୍ନାନ କରି । ଯୋଗମାୟାଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରି ॥
ମହା ଶୂନ୍ୟକୁ ଗୁହାଁ ସ୍ତୁତିରେ । କର ନିବେଶି ବେନି ଶିରେ ॥
ସର୍ବ ବଦନେ ଏକ ସ୍ତୁତି । ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ଆଦିଶକ୍ତି ॥
ନମୋ ତ୍ରିପୁର ମହାମାୟେ । ତ୍ରିଗୁଣ ଲକ୍ଷଣ ଉପାୟେ ॥
ମନ ମୋହିନୀ ମହାମାୟା । ବିଶ୍ୱ ସମ୍ଭବା ବିଶ୍ୱ କାୟା ॥
ବିଶ୍ୱ ସଂସାରେ ଅଧିକାରୀ । ସର୍ବ ସ୍ୱରୂପୀ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱରୀ ॥
ସର୍ବ ମଙ୍ଗଳ ନାମ ବହୁ । ଆର୍ତ୍ତି ଭଜନ ଦୁଃଖ ଦହୁ ॥
ଆମ୍ଭେ ତୋହର ନିଜ ଭୃତ୍ୟ । ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଆଦିମାତ ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ତୁତି ଦେବ ଭଣି । ସେ ଯୋଗ ମାୟା ଯୋଗେ ଜାଣି ॥
ଆକାଶେ ହୋଇଲେ ଉଦୟ । ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟ ତେଜ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ॥
ଯେସନେ ନିର୍ଧୂମ ଅନଳ । ବିରାଜେ ଗଗନ ମଣ୍ଡଳ ॥
ଦେଖନ୍ତି ସର୍ବ ଦେବଗଣ । ଆକାଶେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ କିରଣ ॥
ତେଜ ପ୍ରକାଶେ ଦଶଦିଶେ । ରବି ମଣ୍ଡଳ ଅଗ୍ନି କି ସେ ॥
ତେମନ୍ତ ବିରାଜଇ ପ୍ରଭା । ଯେହ୍ନେ ସୁନ୍ଦର ରତ୍ନ ଆଭା ॥
ସେହି ସ୍ୱରୂପେ ମହାମାୟେ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଦେବତାଏ ॥
ମୁହିଁ ଜାଣିଲି ତୁମ୍ଭ ମନ । ଯେଣେ ସନ୍ତୋଷ ଭଗବାନ ॥
ଏକଥା କହିବା ବିସ୍ତରି । ସଂସାରେ ତିନିରୂପ ଧରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ମହାଦେଈ । ଅନ୍ତର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରାୟେ ଯାଇ ॥
ଗଗନେ ହୋଇଲେ ଅଦୃଶ୍ୟ । ପୁଣି ଭୂମିରେ ପରବେଶ ॥
ମିଳିଲେ ତିନିରୂପ ଧରି । ନାମ ଶାରଦା ଶିରୀହରୀ ॥
ଶ୍ୱେତ କୁସୁମ କୁନ୍ଦ କାନ୍ତି । ତ୍ରିଲୋକ ମୋହନ୍ତି ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତି ॥

ଦେବଙ୍କ ଆଗେ ଉଭା ହୋଇ । ବୃକ୍ଷର ବୀଜ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ॥
ତିନିହେଁ ହେଲେ ତିନି ମୂର୍ତ୍ତି । ବୋଇଲେ ଏଣେ ବିଷ୍ଣୁ ତୁଷ୍ଟି ॥
ତାଙ୍କ ସନ୍ନିଧେ ନେଇ ବୁଣ । ସନ୍ତୋଷ ହେବେ ନାରାୟଣ ॥
ଏ ବୀଜୁଁ ହେବ ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷ । ତେଣୁ ସଂସାର ଜନ ମୋକ୍ଷ ॥
ଦେବଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ । ଏ ବନସ୍ପତି ତି ଜଗତେ ॥
ହୋଇବ ସର୍ବ କାମ ସିଦ୍ଧି । ଏବେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଏଣେ ବାଧି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଶୁଭକେଶୀ । ଗଲେ ସେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ମିଶି ॥
ତହୁଁ ସକଳ ସୁରମୁନି । ତି ବନସ୍ପତି ବୀଜ ଘେନି ॥
ଚଳିଲେ ନାରାୟଣ ପାଶେ । ସେ ସଙ୍ଗେ ମହାଦେବ ଦସେ ॥
ସର୍ବ ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଥିଲି । ବିଷ୍ଣୁ ଦର୍ଶନେ ନିସ୍ତରିଲି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟେ
ଜଳନ୍ଧର ବଧୋ ନାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ଉବାଚ

କ୍ଷିପ୍ତେଭ୍ୟସ୍ତତ୍ର ବୀଜେଭ୍ୟୋ ବନସ୍ପତ୍ୟୋଽଭବନ୍ ।
ଧାତ୍ରୀଚ ମାଳତୀ ଚୈବ ତୁଳସୀ ଚ ନୃପୋତ୍ତମ ॥

ମୁନି ବୋଲନ୍ତି ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଶୁଣ । ବିଷ୍ଣୁ ସମୀପେ ଦେବଗଣ ॥
ତିନି ଦେବୀଙ୍କ ତିନି ମଞ୍ଜି । ବୁଣିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ମନ ରଞ୍ଜି ॥
ଶୀତଳ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି କରି । ଦେବେ ଚଳିଲେ ଜୟା ସ୍ମରି ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ଥାନେ । ବୃକ୍ଷ ଅଙ୍କୁରେ ପଞ୍ଚଦିନେ ॥
ଅପୂର୍ବ ଶୋଭା ତିନି ଦ୍ରୁମ । ଏବେ କହିବା ତାଙ୍କ ନାମ ॥
ଶୁଣ ରାଜନ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନେ । ସେ ବୃକ୍ଷ ତ୍ରିଗୁଣ ବିଧାନେ ॥
ଯେ ଦେବୀ ଅଂଶେ ଯେଉଁ ଗୁଣ । ବୃକ୍ଷ ବିଧାନେ ତାହା ଶୁଣ ॥
ରଜ ଗୁଣରେ ସରସ୍ୱତୀ । ତା ଅଂଶେ ଧାତ୍ରୀ ଉତପତ୍ତି ॥
ତୁଳସୀ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣେ ଜାତ । ଗଉରୀ ଅଂଶରେ ଉଦ୍ଭୂତ ॥

ରମା ଅଂଶରେ ତମୋ ଗୁଣେ । ମାଳତୀ ଉପୁଜିଲା ବନେ
ଏମନ୍ତେ ତିନ ବୃକ୍ଷ ଶୋଭା । ଏକୁ ଅନେକ ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରଭା ॥
ବିଷ୍ଣୁ ସନ୍ନିଧେ ବନସ୍ପତି । ଅପୂର୍ବ ଶୋଭା ସେ ଦିଶନ୍ତି ॥
ଯେବଣ ବୃକ୍ଷ ଯେଉଁ ରୂପ । ତାହା କହିବା ଶୁଣ ନୃପ ॥
ଧାତ୍ରୀ ଯେ ଅଂଶ ସରସ୍ୱତୀ । ଶୁକଳ ବର୍ଣ୍ଣ ତାର ଜ୍ୟୋତି ॥
ବର୍ତ୍ତୁଳ ଫଳ କ୍ଷୁଦ୍ର ପତ୍ର । ଯେହ୍ନେ ବରୁଣ ଦଣ୍ଡଛତ୍ର ॥
ତେମନ୍ତେ ଦିଶେ ତରୁ ଶୋଭା । ଦେଖି ଗୋବିନ୍ଦ ମନ ଲୋଭା ॥
ଗଉରୀ ଅଂଶେ ବୃନ୍ଦାବତୀ । ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ଉତପତ୍ତି ॥
ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଗୁଣେ କରି ଧ୍ୟାନ । ରୂପ ହୋଇଲା କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ॥
ତା ଦଳ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମଞ୍ଜରୀ । ସୁବାସେ ବିଷ୍ଣୁ ମନ ହରି ॥
ତା ଦେଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତମ ଅଂଶେ । ମାଳତୀ ଫୁଲ ରୂପେ ବାସେ ॥
ଉଭାଏ ରହି ନ ପାରିଲା । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଆଉଜିଲା ॥
ଏମନ୍ତେ ଯୋଗ ମାୟା ବଳେ । ନିବିଧ ରୂପ ମହୀ ତଳେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ସମୀପେ ବୃକ୍ଷ ତିନ । ଯେ ଯାହା ଗୁଣ ମାନ ଘେନ ॥
ଏକୁ ଆରେକ ଶୋଭା ଦ୍ରୁମ । ନବ ପଲ୍ଲବ ମନୋରମ ॥
ସୁଗନ୍ଧ ସୁଶୀତଳ ବାୟୁ । ଉଲ୍ଲାସ କଲେ ବିଷ୍ଣୁ କାୟୁ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ । ବୃନ୍ଦା ରୂପକୁ ଥିଲେ ଧ୍ୟାଇ ॥
ଅପୂର୍ବ ବନସ୍ପତି ଦେଖି । ହରି ମନରେ ହେଲେ ସୁଖୀ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଦିବ୍ୟରୂପ ଧରି । ରହିବା ଠାରୁ ଅବତରି ॥
ଧାତ୍ରୀ ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ବେନି । ତାହାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗତରେ ଘେନି ॥
ବୈକୁଣ୍ଠେ ବିଜେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ଅରଣ୍ୟେ ରହିଲେ ମାଳତୀ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଆଗମ ଅନୁସରି । ମାଳତୀ ବନେ ବାସକରି ॥
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ନରପତି । ଧାତ୍ରୀ ତୁଳସୀ ବନସ୍ପତି ॥
ସେ ବେନି ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମହିମା । କହିବା ଶୁଣ ପୁଣ୍ୟତମା ॥
ବିଷ୍ଣୁ ସେ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ଗଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନେ ମିଳିଲେ ॥
ତା ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ଦେବେ । ଶିବ ସହିତେ ମିଳି ସର୍ବେ ॥

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ସିନ୍ଧୁ ଦେଶେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଛାମୁକୁ ସର୍ବେ ଗଲେ ॥
ସକଳ ଦେବସ୍ତ୍ରିଙ୍କି ମିଳି । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି କଲେ ନଉଁଛୁଳି ॥
ଯୋଗ ମାୟାକୁ ସ୍ତୁତି କରି । ବୃନ୍ଦାକୁ ଆଣିଲେ ଉଦ୍ଧରି ॥
କମଳଧ୍ୱଜ ରଥ ନେଇ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ସେ ଯାନେ ବସାଇ ॥
ସକଳ ଦେବଗଣ ଭୁଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନକୁ ଗଲେ ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ କଲେ ଦରଶନ । ସନ୍ତୋଷ ଦେଖି ପ୍ରଭୁ ମନ ॥
ଆନନ୍ଦ ସବୁଙ୍କର ଚିତ୍ତ । ନମିଲେ ପ୍ରଭୁ ପାଦଗତ ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁ କୋଳେ ଦେଇ । ଦର୍ଶନେ କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇ ॥
ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ନାରାୟଣ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଦେବଗଣ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ତୁମ୍ଭ ଉପକାରେ । ରହିଲୁ ଜଳନ୍ଧର ପୁରେ ॥
ସେ ଦୃଷ୍ଟ ନାଶ ଯିବ ଯେଣେ । ଆମ୍ଭେ ପ୍ରବେଶ ହେଲୁ ତେଣେ ॥
ତାର ଘରଣୀ ବୃନ୍ଦାବତୀ । ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣୀ ସାଧ୍ୱୀ ସତୀ ॥
ତାର ସ୍ୱଧର୍ମ ଫଳ ଘେନ । ଦୈତ୍ୟ ଜିଣିଲା ପୁର ତିନ ॥
ଆମ୍ଭେ ତା ଜାଣି ହେଲୁ ତୋଷ । ତା ସତୀବ୍ରତ କଲୁ ନାଶ ॥
ମାୟାରେ ଦୁଃଖ ଦେଲୁ ଯେତେ । ସେ ଧର୍ମ ନୋହେ କଦାଚିତେ ॥
ତେଣୁ ଆମ୍ଭର ମନ ମୋହ । ପର୍ବତ ପ୍ରାୟେ ହେଲା ଦେହ ॥
ଯେବେ ଆପଣା କର୍ମ ମାନ । ରହି ଯେ ଥିଲୁ ଦେହ ଘେନ ॥
ତୁମ୍ଭେ ସକଳେ ସୁର ଲୋକେ । ମୋ ଦୁଃଖ ଦେଖି ଗୁରୁ ଶୋକେ ॥
ଯୋଗମାୟାକୁ ସ୍ତୁତି କରି । ବୃନ୍ଦାକୁ ଆଣିଲ ଉଦ୍ଧରି ॥
ସେ ବୃନ୍ଦା ମୋର ଅପମାନେ । ଝାସି ଯେ ଥିଲା ହୁତାଶନେ ॥
ମୋର ଉପରେ ଦେଇ ଦୋଷ । ନିଜ ଶରୀର କରି ଧ୍ୱଂସ ॥
ଯେ ଆତ୍ମା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ଯାଇ । ତ୍ରିଗୁଣେ ତିନି ଭାଗ ହୋଇ ॥
ତିନି ଯେତେକ ତମ କଲା । ସେ ଭାବ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେହେ ଦେଲା ॥
ଯେ ତାର ରଜଗୁଣ ଭାବ । ଶାରଦା ଅଙ୍ଗେ ହେଲା ଠାବ ॥
ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଭାବ ଯେତେ ହୋଇ । ଗଉରୀ ଅଙ୍ଗରେ ସମ୍ଭାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଗୁଣେ ତିନିଭାଗେ । ଆତ୍ମା ଯେ ଥିଲା ତିନି ଅଙ୍ଗେ ॥

ସେ ପୁଣି ଯୋଗମାୟା ବଳେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପୁଣ୍ୟ ଫଳେ
ବୀଜ ସ୍ୱରୂପେ ଜାତ ହୋଇ । ମୋ କ୍ରୋଧେ ସ୍ଥାବରକୁ ପାଇ
ତେଣୁ ତା ପୂର୍ବେ ଦୋଷ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ଥିବ ବହି
ସେ ତିନ ବୃକ୍ଷଙ୍କର ଗୁଣ । କହିବା ଏକେ ଏକେ ଶୁଣ
ସେ ମୋର ଆତ୍ମା ସମ ଦ୍ୱିଜା । ପାଇବ ସର୍ବ ଲୋକେ ପୂଜା
ଯେବଣ ଜନ ତାଙ୍କୁ ଜାଣି । ମୋ ପୂଜାବିଧି ଯୋଗେ ଆଣି
କରିବ ମୋତେ ସମର୍ପଣ । ସେ ଧର୍ମ ଏକେ ଏକେ ଶୁଣ
ଯେ ବୃନ୍ଦାବତୀ ତିନ ମୂର୍ତ୍ତି । ମୋ ଅର୍ଥେ ହେଲା ବନସ୍ପତି
ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ରଖିଲି ଯେମନ୍ତେ । ସେ କଥା ଶୁଣ ଦ୍ୱିଜପତେ
ମାଲତୀ ଦେହେ ତମ ଦେଖି । ବନେ ଅଇଲି ତାଙ୍କୁ ରଖି
ସେ ଯେ ବନସ୍ତେ ଥିବେ ରହି । ମୁଁ ଯେବେ ନରଦେହ ବହି
ଜାତ ହୋଇବ ଯଦୁକୁଳେ । ବନେ ବିରଜ ସୁତ ମେଳେ
ବିହାର କରିବ ଦ୍ୱିପିନେ । ମାଲତୀ ଲଭିବ ସେ ଦିନେ
ଶିର ହୃଦରେ ମାଳ କରି । ମାଳତୀ ପୁଷ୍ପ ଥିବୁ ଧରି
ଯେ ମୋତେ ଦେବ ସେ କୁସୁମ । ମାଳା ଗୋଟିକେ ଯଜ୍ଞଧର୍ମ
ଅବଶ୍ୟ ଲଭିବ ସେ ଜନ । ବିଶେଷେ ଏକାଦଶୀ ଦିନ
ଏବେ ତୁଳସୀ ଧର୍ମ ଶୁଣ । ସେ ବୃକ୍ଷ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଲକ୍ଷଣ
ହୋଇବ ତ୍ରିଲୋକେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି । ମୋର ସମାନେ ପୂଜା ବିଧି
ପାଇବ ସକଳ ଲୋକରେ । ବିଶେଷେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ
ତୁଳସୀ ଆରାଧିବ ଯେହୁ । ତାଙ୍କ ସୁକୃତ ଫଳ କହୁଁ
ରୋପିଣ ପାଳିବ ଯତନେ । ତ୍ରିସନ୍ଧ୍ୟାନହିଁ ଜଳଦାନେ
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ପୂଜାକରି । ଚତୁରବିଧ ପାପ ହରି
ମନ ବଚନ କାୟ କୃତ୍ୟେ । ଏମନ୍ତେ ପାପ ଥିବ ଯେତେ
ପ୍ରଥମ ଦିନ ଯିବ ନାଶ । ଦିନକୁ ଦିନ ପୁଣ୍ୟ ଯଶ
ବଢ଼ିବ ବାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟେ । ପୁଣି ନୋହିବ ଆଉ କ୍ଷୟେ
ଯେ ବାର ପର୍ବ ଦିନ ମୋତେ । ପୂଜା କରିବ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ

ସକଳ ବ୍ରତ ତପ ଫଳେ । ତା ଅଙ୍ଗେ ରହିବ ନିଶ୍ଚଳେ ॥
ପାଳନେ ସର୍ବ ତୀର୍ଥ ଧର୍ମ । ଦର୍ଶନେ ସର୍ବ ଇଷ୍ଟ କାମ ॥
ଯେ ଜଳ ଦାନ ଦେବ ନିତ୍ୟ । ତୁଳାଦି ଦାନ ଫଳ ଯେତେ ॥
ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାପତ ଦିନେ ଦିନେ । ଭ୍ରମ ନୋହିବ ଭବ ବନେ ॥
ତୁଳସୀ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କଲେ । କି ପୁଣ୍ୟ ଅନ୍ୟ ତୀର୍ଥ ଗଲେ ॥
ଅଶେଷ କ୍ଷେତ୍ର ତୀର୍ଥ ଫଳ । କ୍ଷଣକେ ପାଇବ ସକଳ ॥
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାଦି ଯେତେ ଦୋଷ । ପଦ ପଦକେ ଯିବ ନାଶ ॥
ପୂଜନେ ସର୍ବ ଯଜ୍ଞ ବିଧି । ପ୍ରାପତ ହେବ ଫଳ ସିଦ୍ଧି ॥
ପ୍ରଣାମ ଯେ କରିବ ଆଗେ । ତା ସର୍ବ ପାପ ଭୂମି ଭାଗେ ॥
ତକ୍ଷଣେ ପାପ ହେବ ନାଶ । ତା ଅଙ୍ଗେ ପୁଣ୍ୟ ପରବେଶ ॥
ଗୁଣ ସକଳେ ସୁରଲୋକେ । ଯେ ଜନ ତୁଳସୀ ପାଳକେ ॥
ଯେଉଁସା ସଞ୍ଚ ବିଧିମତେ । ଲେପନ କରୁଥିବ ନିତ୍ୟେ ॥
ଯେଉଁ ସା ହେବ ଯେତେ ପୀଢ଼ । ଜାଣିବ ତେତେ ରହିକୁଢ଼ ॥
ସେତେ ଭୁବନେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଆସି । ମୋର ସମୀପେ ଥିବ ବସି ॥
ମୂଳକ ହେବ ଯେତେ ରେଣୁ । ତେତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯୁଗ ଗଣୁ ॥
ମାର ମନ୍ଦିରେ ଥିବ ସୁଖେ । ଅନ୍ତେ ନ ପଡ଼ିବ ଦୁଃଖେ ॥
ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟେ ଯେଉଁ ଜନ । ତୁଳସୀ ମୂଳେ ଦୀପ ଦାନ ॥
ବାରେ ବସାଇବ ନିତ । ଅଗ୍ନି ପରାୟେ ତାର ଜ୍ୟୋତ ॥
ମନ୍ଦିର ହେବ ସବୁ ଗୁଣେ । କମଳା ନ ଛାଡ଼ିବ କ୍ଷଣେ ॥
ପାର କନ୍ଦରେ ନିତ୍ୟ ଥିବ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧନ ଜନ ହେବ ॥
ତୁଳସୀ ଆରାଧନେ ବାଢ଼ । ଯେ ଯେତେ କରିବ ଉହାଡ଼ ॥
ସ ବାଡ ଯେତେଦିନ ଥାଏ । ମୋ ପୁରେ ତେତେ ଦିନ ଯାଏ ॥
କୈବଲ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜୁଥିବ ବସି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
ତୁଳସୀ ମୂଳୁ ଅନ୍ୟଦଳ । ବାଛି ଯେ କରିବ ନିର୍ମଳ ॥
ପାର ଦୁରିତ ସର୍ବ ଧ୍ୱଂସେ । କଳଙ୍କ ନ ଲାଗଇ ବଂଶେ ॥
ତୁଳସୀ ମୂଳରୁ ମୃତ୍ତିକା । ଯେ ଦେନେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପଣ୍ଡରୀକା ॥

ତାର କଳୁଷ ଦେହୁ କ୍ଷୟ । ରବି ପ୍ରକାଶେ ଶବ ପ୍ରାପ୍ୟ ।
ତୁଳସୀ ଦଳ ଯତ୍ନ କରି । କି ଅବା କୋମଳ ମଞ୍ଜରୀ ॥
ଅଥବା ଶୁଷ୍କକାଷ୍ଠ ମାଳେ । ମୋତେ ସମର୍ପି ଏକାବେଳେ ॥
କଣ୍ଠି କଣ୍ଠରେ ଥିବ ଧରି । ସେ ଜନ ମମ ସଙ୍ଗେ ସରି ॥
ତା ଅଙ୍ଗେ ନ ରହିବ ପାପ । ଗରୁଡ଼ ଆଗେ ଯେହ୍ନେ ସର୍ପ ॥
ଯା ଗୃହେ ତୁଳସୀ କାନନ । ଥିବ ମନ୍ଦର ସନ୍ନିଧାନ ॥
ତେଣେ ନ ଯିବ ଯମଦୂତ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁଅଛି ସତ୍ୟ ॥
ତୁଳସୀ କାଷ୍ଠ ଶିଳେ ଘୋରି । ପୂଜାରେ ମୋତେ ଲାଗି କରି ॥
କପାଳେ ଘେନିବ ତିଳକ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବତା ସେ ଲୋକ ॥
ସେ ଜନ ଯିବ ଯେଉଁ ମାର୍ଗେ । ବିପତ୍ତି ନ ଥିବ ସେ ବାଟେ ॥
ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ଯେଉଁ ଦ୍ୱାରେ । ମୋତେ ଦେଖିବ ତାର ଘରେ ॥
ତାର ଭୁବନେ ବିଷ୍ଣୁ କ୍ଷେତ୍ର । ତା ଅଙ୍ଗ ସର୍ବଦା ପବିତ୍ର ॥
ତୁଳସୀ ଗୁଳ୍ମାରେ ସଶ୍ରଦ୍ଧେ । ଯେ ଦେବ ପିଣ୍ଡ ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧେ ॥
ତାର ସଗୋତ୍ର ସାତକୁଳେ । ବସିବେ ଆସି ବିଷ୍ଣୁ ଆଳେ ॥
ଯାବତ ଥିବ ବସୁମତୀ । ତାବତ ନ ପଡ଼େ ଦୁର୍ଗତି ॥
ମୃତ୍ୟୁ କାଳରେ ଯେଉଁ ଜନ । ତୁଳସୀ ନିକଟେ ଶୟନ ॥
ତୁଳସୀ ଦଳ ଥିବ ମୁଣ୍ଡେ । ଉଦକ ଦେଉଥିବ ତୁଣ୍ଡେ ॥
ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଯିବ । ସେ ଆସି ମୋ ଅଙ୍ଗେ ମିଶିବ ॥
କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଏଥୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଶୁଣ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାପୀ ହୋଇଥିବ । ଅକାଳେ ଅଜ୍ଞାନେ ମରିବ ॥
ତା ମୃତ୍ୟୁପିଣ୍ଡ ଦଗ୍ଧକାଳେ । ତୁଳସୀ କାଷ୍ଠ ଯେବେ ମିଳେ ॥
ଦହନେ ପକାଇଲେ ନେଇ । ତା ଆତ୍ମା ଯିବ ମୋକ୍ଷ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତ ତୁଳସୀ ଚରିତ । ଯେତେ କହିଲୁ ତୋତେ ସତ୍ୟ ॥
ଏକ କଥାଏ ପାଳଥିବ । ଯେବଣ ଦିନେ ନ ତୋଳିବ ॥
ସେ କଥା ଶୁଣ ସର୍ବ ଦେବେ । ଗ୍ରହଣ ରବି ଚନ୍ଦ୍ର ଯେବେ ॥

ଦ୍ୱାଦଶୀ ସଙ୍କରାନ୍ତି ଦିନେ । ଅଥବା ଚତୁର୍ଥୀ ସମ୍ପର୍କେ ॥
ପ୍ରତ୍ୟହ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ନିଶି । ଅଶୌଚରେ ନ ତୋଳ ତୁଳସୀ ॥
ଯେ ଅବା ଅଜ୍ଞାନେ ତୋଳିବ । ମୋତେ ଦଣ୍ଡିବା ଦୋଷ ହେବ ॥
ପୁଣି କହନ୍ତି ବନମାଳି । ତୁଳସୀ ମମ ଅର୍ଥେ ତୋଳି ॥
ଏଥି ଯେ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟେ ଖଣ୍ଡେ । ତା ନଖ ଘାତ ମୋର ପିଣ୍ଡେ ॥
ବାଳିବା ପ୍ରାୟେ ହେବ ତ୍ରାସ । ଶୁଣ ହେ ସକଳ ତ୍ରିଦଶ ॥
ତୁଳସୀ ଦଳ ମୋ ନିମନ୍ତେ । ଯେ ଜନ ତୋଳେ ଅବିରତେ ॥
କରପଲ୍ଲବ ତାର ଧନ୍ୟ । କିସ କହିବା ତାର ପୁଣ୍ୟ ॥
ବିଶେଷ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ । ତୁଳସୀ ସେବା କରି ନରେ ॥
ଲଭିବେ କୈବଲ୍ୟ ମୁକତି । ଖଣ୍ଡିବେ ଅଶେଷ ବିପତ୍ତି ॥
ତୁଳସୀ ମୂଳେ ଉଦ୍ୟାପନ । ଯେ କରେ କାର୍ତ୍ତିକ ବିଧାନ ॥
ସେ ଜନ ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁରେ । ଆସି ମିଳିବ ଦେହାନ୍ତରେ ॥
ଲୀନ ହୋଇବ ମୋର ଅଙ୍ଗେ । ନୋହିଲେ ଥିବ ମୋର ସଙ୍ଗେ ॥
କେବେହେଁ ନୋହିବ ଅନ୍ତର । ଏ ବାକ୍ୟ ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର ॥
ଏବେ ହେ ଶୁଣ ସୁରଗଣେ । ଧାତ୍ରି ଯେ ଏହି ପରମାଣେ ॥
ସେ ତେଣେ ହୋଇବ ସେ ବାସୀ । ତାର ସକଳ ପାପ ନାଶି ॥
ପଶ ଲଭଇ ତବ୍ରତଳେ । ମୋତେ ପାଇବ ଅନ୍ତକାଳେ ॥
ସେ ଧାତ୍ରି ଫଳ ପତ୍ର ଯୋଗେ । ତୁଳସୀ ଦଳ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ॥
ସଂଖ୍ୟା ନ କରି ଦେବ ମୋତେ । ତେବେ ସନ୍ତୋଷ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
ପତ୍ର ଗୋଟିକେ ରତ୍ନମଣି । ଫଳ କାଞ୍ଚନ ପରିମାଣି ॥
ଏମନ୍ତେ ହୋଇବ ସନ୍ତୋଷ । ବସି ମହନ୍ତି ହୃଷୀକେଶ ॥
ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷେ ଦେବଲୋକେ । ଧାତ୍ରି ଯେ ବିଶେଷ କାର୍ତ୍ତିକେ ॥
ସକଳ ସୁରମୁନି ସଙ୍ଗେ । ମୁଁ ଥିବି ଧାତ୍ରି ବୃକ୍ଷ ଅଙ୍ଗେ ॥
ତେଣେ ସେ ବୃକ୍ଷ ପତ୍ର ଫଳ । ଅକାମେ ସ୍ୱକାମେ ନ ତୋଳ ॥
ଆଶ୍ୱିନମାସୁ ଭଳି ଆଣି । କାର୍ତ୍ତିକ ଆଗମନ ଜାଣି ॥
ଯତ୍ନେ ସାଇତି ରଖିଥିବ । କାର୍ତ୍ତିକେ ଆହାର କରିବ ॥

ସ୍ନାହାନେ ଶିରପରେ ଲେପି । ସ୍ମରଣେ ମୋର ନାମ ଜପି
କଣ୍ଠରେ ଆଭରଣ କରି । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ହରି
ଲଭିବ ଯଶ ଶ୍ରୀ ଆୟୁଷ । ଅନ୍ତେ ପାଇବ ମୋ ନିବାସ
ଧାତ୍ରି ଛାୟାରେ ଯେଉଁ ଜନ । କରିବ ଗୋବିନ୍ଦ କୀର୍ତ୍ତନ
ଦଣ୍ଡକେ ଦଶଯୁଗ ଲେଖି । ମୋ ପୁରେ ବସି ହେବ ସୁଖୀ
କାର୍ତ୍ତିକେ ଧାତ୍ରି ବୃକ୍ଷ ତଳେ । ହବିଷ୍ୟ ଅନ୍ନ ଏକବେଳେ
ଯେ ଜନ କରିବ ଭୋଜନ । ତା ପାପ ହୋଇବ ଦହନ
ଅଶୌଚ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥିଲେ ଭକ୍ଷି । ସେ ଦୋଷ ନ ଲାଗିବ କିଛି
ନିର୍ମଳ ହୋଇବ ଶରୀର । ତେଣୁ ଅଁଳା ନାମ ତାର
କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ଏମନ୍ତ ତିନି ବନସ୍ପତି
ସେ ବୃନ୍ଦାବତୀ ତିନିଗୁଣେ । ବିପ୍ରଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ
ଅଁଳା ତୁଳସୀ ମାଳତୀ । ଏ ତିନି ମୋର ପ୍ରିୟବତୀ
ବିଶେଷେ ତୁଳସୀ ପ୍ରଧାନ । ସଂସାରେ ମୋହର ସମାନ
କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ମୋଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଜାଣ
ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ସେବା କଲେ । ମୋତେ ପାଇବ ପ୍ରାଣି ଭଲେ
ତୁଳସୀ ବିନା ଯେତେ ଭୋଗ । ମୋତେ ନୁହଇ ଉପଯୋଗ
ତୁଳସୀ ଦଳେ ମୋତେ ପୂଜ । ତୁଳସୀ ଘେନି ମୋତେ ଭଜ
ତୁଳସୀ ଦେବ ମୋର ଶୀରେ । ପ୍ରାଣି ବସିବେ ମୋର ପୁରେ
ଏକଥା ତୁମ୍ଭେ ଭଲ ଜାଣ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ମୁନି ସୁରଗଣ
ଯକ୍ଷ ରାକ୍ଷସ ନର ନାଗେ । ଯେ ଜ୍ଞାନଚେତା ଦଶଦିଗେ
ଶିବ ସହିତେ ସିଦ୍ଧ ଯତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋହର ପ୍ରିୟବତୀ
ପାର୍ବତୀ ଆଦି ସ୍ତ୍ରୀଗଣେ । ସର୍ବେ ମୋ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ
ଯେ ତାରେ ହେବ ଅପରାଧୀ । ତାର ନ ଗଚ୍ଛେ କର୍ମ ସିଦ୍ଧି
କହିବା ଶୁଣି ସର୍ବେ ଦେବେ । ମୁଁ ତାକୁ ମାୟା କଲି ଯେବେ
ସେ ଦୋଷ ବିଚାରି ମନରେ । ରହିଲି ପର୍ବତ ଆକାରେ
ଏ ଦେହେ ଅଛି ସେହି ରୂପ । ସତ୍ୟ ବଦିତେ ହେଉ ପାପ

ସେ ପାପ ବଜ୍ର କୀଟ ରୂପେ । ମୋ ଦେହ କାଟୁଥିବ କୋପେ ॥
ସହସ୍ର ସମ୍ବତ୍ସରେ ଶିଳା । ଗଣ୍ଡକୀ ଜଳେ ହେବ ମେଳା ॥
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଶିଳା ମୋର ମୂର୍ତ୍ତି । ପୂଜା କରିବେ ବିପ୍ର ଯତି ॥
ତୁଳସୀ ଦଳେ ପୂଜା କରି । ଭବସାଗରୁ ହେବେ ପାରି ॥
। ମୋର କଲ୍ କର୍ମ ଗୁଣ । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ତେବେ ସକଳ ଦେବେ ଚଳ । ଆମ୍ଭ ବଚନ ପ୍ରତି ପାଳ ॥
ତୁଳସୀ ମହିମା ଜଗତେ । ବିସ୍ତାର କର ଯେଝା ମତେ ॥
ସମସ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁ ଆଜ୍ଞା ଘେନ । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ସୁରମୁନ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଚରଣେ ପୂଜା କଲେ । ଯେ ଯାହା ଭୁବନକୁ ଗଲେ ॥
ପୃଥ୍କୁ କହନ୍ତି ନାରଦ । ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକର ସମ୍ବାଦ ॥
ଶୁଣୁ ଏ ତୁଳସୀ ମହିମା । ବଚନେ କି ଦେବା ଉପମା ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଏଡ଼େ ପ୍ରିୟ ଫୁଲ । ସଂସାରେ ନାହିଁ ତାକୁ ତୁଲ ॥
କହିଲ ସ୍ନାନ ସାରି ତୋଳି । ତେବେଣ ସନ୍ତୋଷ ବନମାଳି ॥
ଅଶୁଚି ବେଳେ ଯେବେ ଛୁଇଁ । ହିନକେ ଧର୍ମ କ୍ଷୟ ଯାଇ ॥
ସ୍ନାନ ନ କରି ଆନ ପୁଷ୍ପ । ତୋଳିଲେ ସର୍ବ ଦେବେ ତୋଷ
ସ୍ନାନ ନ କରି ତୋଳି ଯେବେ । ପୂଜାରେ ଫଳ ନାହିଁ ତେବେ ॥
ଅନେକ ଧର୍ମ ହୋଏ କ୍ଷୟ । ଭସ୍ମ କୁଣ୍ଡରେ ଘୃତ ପ୍ରାୟ ॥
ସମସ୍ତେ ପୁଷ୍ପଙ୍କ ଚୟନ । ଧାତ୍ରୀ ତୁଳସୀ ବର୍ଦ୍ଧମାନ ॥
ଯେ ତାହା ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି କରି । ଶିର ହୃଦରେ ନେଇ ଧରି ॥
ତାର ଦୁରିତ ନାଶେ ହେଲେ । ଅଳପ ଅଗ୍ନି ଯେସନ୍ତେ ଜଳେ ॥
। କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ହେ ରାଜା ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥
ଯେ ପୁଚ୍ଛିଲୁ ଶୁଦ୍ଧମତି । ତୁଳସୀ କାହୁଁ ଉତପତ୍ତି ॥
ସେ କଥା କହିଲି ସଂକ୍ଷେପି । ସେ ଧର୍ମ ସର୍ବ ଲୋକେ ବ୍ୟାପି ॥
ଯେ ଏହା ଶୁଣନ୍ତି ଶ୍ରବଣେ । ପ୍ରସ୍ତାବ ବାକ୍ୟ ମୁଖେ ଭଣେ ॥
ସେହି ଲଭଇ ମୋକ୍ଷ ଗତି । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଫଳ ଶ୍ରୁତି ॥
କିହିଲ ନ କର ସଂଶୟେ । ନିନ୍ଦିଲେ ମହାପାପ ହୋଏ ॥

ଏ କଥା ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରମତ । ଅମ୍ବୁଜ ପୁରାଣେ ଉକତ
ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ ବ୍ରହ୍ମ କହିଲା । ସଂସାର ସାଗରକୁ ଭେଳା
କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ । ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ
ତାଙ୍କ ଚରଣ ପରସାଦେ । ପଦ ପ୍ରସରେ ମୋର ହୃଦେ
କହଇ ସାଧୁଜନ ଆଗେ । ସୁଜନେ ଶୁଣ ଅନୁରାଗେ

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ
ତୁଳସୀ ମହିମା କଥନେ ନାମ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟ

ଷୋଡ଼ଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପୃଥୁର ଉବାଚ

ସେତିହାସମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ କଥିତଂ ତ୍ୱୟା ।
ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମିଦଂ ସମ୍ୟକ୍ ତୁଳସ୍ୟାସ୍ତୁ ଶ୍ରୁତଂ ମୟା ॥

ନାରଦ ପାଦେ କରି ପୂଜା । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ପୃଥୁ ରାଜା
ହେ ମୁନିବର ପୁଣ୍ୟ ଦେହା । କହିଲ ପଚାରିଲି ଯାହା
ତୁଳସୀ ଆଦି ଜନ୍ମ ବାଣୀ । ଆତ୍ମା ପବିତ୍ର ହେଲା ଶୁଣି
ତେଣୁ ତୁଳସୀ ମୂଳେ ସିଦ୍ଧି । କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦ୍ୟାପନ ବିଧି
ସେ ମହାତପ ବ୍ରତ ଫଳେ । ଏବେ କହିବା ତପଶୀଳେ
ପୂର୍ବେ କେ ଉଦ୍ୟାପନ କରି । ଭବସାଗରୁ ଗଲେ ତରି
ସେ କଥା କହ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ । ଅଖିଳଜନ ଉପକାରେ
ନାରଦ ନୃପତି ବଚନେ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସାବଧାନେ
କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦ୍ୟାପନ ଧର୍ମ । ଶୁଣନ୍ତେ ଶୁଭ ସବୁ କର୍ମ
ସେ କଥା କହିବା ପ୍ରସ୍ତାବେ । ଯେ ଧର୍ମ ଇତିହାସ ପୂର୍ବେ

ନାରଦ ଉବାଚ

ଆସୀତ୍ ସହ୍ୟାଦ୍ରି ଶିଖରେ କରବୀରପୁରେ ପୁରା ।
ବ୍ରହ୍ମଣୋଧର୍ମବିତ୍ କଶ୍ଚିତ୍ ଧର୍ମଦତ୍ତ ଇତି ସ୍ମୃତଃ ॥

ସହ୍ୟାଦ୍ରି ନାମ ଗିରିପାଶେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କରବୀର ଦେଶେ

ନାମ ତାହାର ଧର୍ମଦତ୍ତ । ବିଷ୍ଣୁ ସେବାରେ ଅନୁରତ ॥
ଜାଣଇ ସର୍ବ ଧର୍ମ ଖଣ୍ଡ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତେ ମହାପ୍ରୀତ ॥
ଏମନ୍ତେ ଏକ ସମ୍ବତ୍ସରେ । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ବିଧିକରେ ॥
ମାସ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ୟାପନ । ସାରିଲା ଯାବତ ବିଧାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ନିଶି ଅବଶେଷେ । ନୃସିଂହ ଦରଶନ ଆଶେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି । କରେ ଉଦକ ପାତ୍ର ଧରି ॥
ସେ ଜଳେ ମିଶ୍ରିତ ତୁଳସୀ । ମୁଖେ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଘୋଷି ॥
ପଥେ ଚାଲଇ ଦ୍ୱିଜବର । ସ୍ୱଭାବେ ଗିରି ଭୟଙ୍କର ॥
ନୃସିଂହରୂପୀ ନରହରି । ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ବିଜେକରି ॥
ବିପ୍ର ଗମଇ ସେହି ମାର୍ଗେ । ଏକ ପିଶାଚୀ ଆସି ବେଗେ ॥
ପଥ ନିରୋଧି ଅଛି ରହି । ଦ୍ୱିଜ କାତର ତାକୁ ଚାହିଁ ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି । ଲମ୍ବୋଷ୍ଠ ବକ୍ର ଦନ୍ତପନ୍ତି ॥
ଉଲଗ୍ନ ମୁକୁଳିତ କେଶ । କରାଳ ମୁଖ ଶୁଷ୍କ ମାଂସ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ କଳେବର । ଅସ୍ଥି ଜଡ଼ିତ ଚର୍ମ ଶିର ॥
ରକ୍ତ ନୟନ ଘୋର ଧ୍ୱନି । ଜିହ୍ୱାରେ ଜଳୁଅଛି ବହ୍ନି ॥
ଲମ୍ବିନୀ ପକ୍ଷୀ ପ୍ରାୟେ ସ୍ତନ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ନାସିକା ପବନ ॥
ଶରୀର ଧୂମ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶି । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଓଗାଳିଲା ଆସି ॥
ତାହାକୁ ଦେଖି ଧର୍ମଦତ୍ତ । ହସ୍ତେ ଯେ ଥିଲା ତମ୍ବାପାତ୍ର ॥
ତୁଳସୀ ଜଳ ସହିତରେ । ଫିଙ୍ଗିଲା ପିଶାଚୀ ଉପରେ ॥
ଅଙ୍ଗେ ପଡିଲା ତାଙ୍କ ଯାଇ । ପିଶାଚୀ ଦିବ୍ୟରୂପ ହୋଇ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଗେ ହେଲା ଉଭା । ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାୟେ ମୁଖ ଶୋଭା ॥
କାଞ୍ଚନ ପ୍ରାୟେ ତନୁ ଗୋରି । ଯେସନେ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଦ୍ୟାଧରୀ ॥
ମୂଲ୍ୟ ଅଲଙ୍କାର ବାସ । ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ଜାତିପୁଷ୍ପ ॥
ଦେଖି ଶରୀରେ ଭୂଷଣ । ତା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
...ଭୟ ନାହିଁ କିଛି । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୁଖ ଚାହିଁ ପୁଚ୍ଛି ॥
...ହ୍ମଣ କି କାରଣେ । ରୂପ ଅନ୍ତର ଏହିକ୍ଷଣେ ॥

ଆଇଲୁ ଯେଉଁ ରୂପ ଧରି । ସେ ରୂପ ଦେଖି ଭୟ କରି
ତୋତେ ଫିଙ୍ଗିଲି ଜଳପାତ୍ର । ତେଣୁ ସୁନ୍ଦର ତୋର ଗାତ୍ର
କହ ଏ କିସ ବିପରୀତ । ପୂର୍ବେ ତୁ କଲୁ କେଉଁ କୃତ୍ୟ
କି ଜନ୍ମ ଲଭିବୁ ତୁ କାହିଁ । କି ଦୋଷେ ପାପ ତନୁ ବହି
ଘୋର ଗହନ ମାର୍ଗେ ଥିଲୁ । ଏବେ କି ଭାବେ ନିସ୍ତରିଲୁ
ତୁ ଏହା କହ ପରମାଣି । ମୋର ସଂଶୟ ଯାଉ ଶୁଣି
ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି
ବୋଲଇ ଶୁଣ ଦ୍ୱିଜବର । ଏ ଯେ ଅର୍ଜିଲି କର୍ମ ମୋର
କହିବି ଶୁଣ ବିପ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ପୂର୍ବେ ଯେ ନଗ୍ର ସଉରାଷ୍ଟ୍ର
ସେ ଦେଶେ ବିଷ୍ଣୁ ଭିକ୍ଷୁ ନାମେ । ଦ୍ୱିଜ ବଞ୍ଚଇ ଗୃହ ଧର୍ମେ
ମୁହିଁ ସେ ଦ୍ୱିଜର ଘରଣୀ । କଳହା ନାମେଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ
ମୁଁ ପାପୀ ଯେମନ୍ତ ଦୁର୍ମତି । ସ୍ୱାମୀରେ ହୋଇଲି ଅପ୍ରୀତି
ଯାହା ବୋଲଇ ମୋର ନାହା । ମୁଁ ସୁଖ ନ ମଣଇ ତାହା
ସଂଯୋଗେ ନ ଦିଅଇ ଅନ୍ନ । କହଇ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ
ଗୃହେ ଯେ ଭଲ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥାଇ । ମୁଁ ତାହା ଭୁଞ୍ଜଇ ଲୁଚାଇ
ମୋ ତହୁଁ ଉବୁରଇ ଯାହା । ଚୁଲିରେ ନିବେଶଇ ତାହା
ସ୍ୱାମୀ ଯହିଁକି ମନ କରେ । ମୁଁ ତାହା ନ ରଖଇ ଘରେ
ସ୍ୱାମୀ ପୁଚ୍ଛିଲେ କଟର କଳି । ତାର ବଚନ ମୋର ସଳି
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ ଦିନ । ମୋରେ ଭାଜିଲା ସ୍ୱାମୀ ମନ
ଅନ୍ୟ କନ୍ୟାଏ ଦେଖି ଶୋଭା । ତାକୁ ହୋଇଲେ ବିପ୍ର ବିଭା
ତା ଦେଖି ସହି ନ ପାରିଲି । ମହୁରା ପାନ କରି ମଲି
ମୋ ପ୍ରାଣ ପ୍ରେତ ପିଣ୍ଡେ ଭରି । ଯମ କିଙ୍କର ନେଲେ ଧରି
ଚର୍ମରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧି ଭିଡ଼ି । ମୁଣ୍ଡେ ପ୍ରହାରି ବେତ ବାଡ଼ି
ଯାତନା ପଥେ ଘେନି ଗଲେ । ଯମ ସମ୍ମୁଖରେ ନେଇ ଦେଲେ
ମୋତେ ଅନାଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । କାଳ କୃତାନ୍ତ ରୂପଧରି
ପୁଚ୍ଛିଲେ ଶବ ଗୁପତକୁ । ବୋଇଲେ କି ଦଣ୍ଡ ଏହା

ବିଚାରି କହ ତୁମ୍ଭେ ବେଗେ । ଧର୍ମତ ଦିଶୁନାହିଁ ଆଗେ ॥
ପାପ ଲକ୍ଷଣ ଏହା ଦେହ । ପାଞ୍ଜିରେ କି ଲେଖିଛୁ କହ ॥
ପୁଣ କରିବା ଯେଉଁ କର୍ମ । ବିଚାରି କହ ଧର୍ମାଧର୍ମ ॥
ରାଜା ବଚନେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବେନି । କର୍ମ ଲିଖନ ପାଞ୍ଜି ଘେନି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଏ ବଡ଼ ପାପୀ ଦୁରାଚାରୀ ॥
କିଛିହିଁ କରିନାହିଁ ତପ । କେତେ କହିବା ଏହା ପାପ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳେ ଦେହ ବହି । ଆଚାର ହୀନା ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ରୋହୀ ॥
ପତିଙ୍କ ଦେଲା ଯେତେ ଦୁଃଖ । ତେଣୁ ନ ଚାହିଁ ତାର ମୁଖ ॥
ଯେତେ ଅକର୍ମ କଲା ପୂର୍ବେ । ଦୁଷ୍ଟ ସ୍ୱଭାବେ ମତ୍ତ ଗର୍ବେ ॥
ପାପିନୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଲୁଚାଇ । ପାକ ଭାଣ୍ଡରେ ଅନ୍ନ ଖାଇ ॥
ତାହାଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ଏବେ ଯାହା । କହିବୁ ଶୁଣ ଜନ୍ତୁ ନାହା ॥
ସେ ପାପ ଫଳେ ଜନ୍ମ ସାତ । ମାର୍ଜାରୀ ରୂପେ ହେବ ଜାତ ॥
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭକ୍ଷୀ ଘରେ ଘରେ । ଗଞ୍ଜଣା ପାଇବ ଶରୀରେ ॥
ପୂର୍ବେ କେ କୁଟୁମ୍ବଙ୍କୁ ବଞ୍ଚି । ଭଲ ପଦାର୍ଥ ଭୁଞ୍ଜେ ଲୁଚି ॥
ଏ ପାପେ ଜାତ କରି ବାଳ । ଭକ୍ଷିବ ଗର୍ଭ ଫୁଲ ଫଳ ॥
କଳହା ମହା ପାପ ଘେନି । ଛଦଅନ୍ତରେ ଜନ୍ମ ତିନି ॥
ଡାକିନୀ ରୂପେ ଜାତ ହେବ । ସକଳ ଜନେ ବୈରଭବ ॥
ପୂର୍ବ ଚଞ୍ଚଳ ମତି ଘେନି । କୁଠାର ରୂପେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଯୋନି ॥
ନିଶାର ଶମଶାନେ ହେର । ନାନା ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଭୋଗକରି ।
ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଦୁଃଖ ଦେବା ଫଳେ । ପୁଣି ଜନ୍ମିବ ଗିରିମାଲେ ॥
ବନେ ପିଶାଚୀ ରୂପ ହୋଇ । କର୍ମେ କଳହା ନାମ ବହି ॥
ଭ୍ରମୁ ଯେ ଥିବ ଅନୁବ୍ରତେ । ସୁଖ ନ ଲଭେ କଦାଚିତେ ॥
ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ନିନ୍ଦା ପାପେ । ବିବର୍ଣ୍ଣ ଭୟଙ୍କର ରୂପେ ॥
ନାନା କେଳଶ ସହି ଅଙ୍ଗେ । କେହି ନ ଥିବ ଆଉ ସଙ୍ଗେ ॥
ଯେବଣ ତୁଣ୍ଡେ ନିତ୍ୟେ କଳି । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦେଉଥିଲା ଗାଳି ॥
ସେ ତୁଣ୍ଡେ ଜଳୁଥିବ ଜୁଇ । କିଛିହିଁ ନ ପାରିବ ଖାଇ ॥

ଏମନ୍ତେ ଯୁଗ ଏକସ୍ତରି । ଥିବ ପିଶାଚୀ ରୂପ ଧରି ॥
ହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ-ସାବଧାନେ । ଏମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବଚନେ ॥
ଯମ ବୋଇଲେ ଏତେ ହେଉ । ଏ ପାପୀ ବେଗେ ଏଥୁ ଯାଉ ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଧର୍ମରାଜା ମୁଖେ । ଶୁଣି ପଡ଼ିଲି ଘୋର ଦୁଃଖେ ॥
ମାର୍ଜ୍ଜାରୀ ହେଲି ଜନ୍ମ ସାତ । ଡାକିନୀ ରୂପେ ପୁଣି ଜାତ ॥
ତିନି ଜନମ ଅନ୍ତେ ମୁହିଁ । ଏବେ ପିଶାଚୀ ରୂପ ହୋଇ ॥
ଆଜକୁ ପନ୍ଦର ବରଷ । ଏ ବନେ କରଅଛୁ ବାସ ॥
ଅକର୍ମୀ ଦେହେ ଦୁଃଖ ଯେତେ । ତାହା କହିବି ଅବେ କେତେ ॥
କ୍ଷଣେ ତ ସୁସ୍ଥ ନାହିଁ ମନ । ନିରତେ ହୋଇ ଛନ୍ନଛନ୍ନ ॥
କ୍ଷୁଧା ଅନଳେ ଆତ୍ମା ଦୁଃଖୀ । ତୃଷାରେ ଓଷ୍ଠ କଣ୍ଠ ଶୁଖି ॥
କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ପୋଡ଼ୁଥାଇ । ପିତ୍ତ ଶ୍ଳେଷମା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥
ସୁସ୍ଥେ ମୁଁ ନ ପାରଇ ବସି । ଅଷ୍ଟ ଦିଗକୁ ଅହର୍ନିଶି ॥
ନିଷ୍କାମେ ଫୁଟୁଥାଇ ଧାଇଁ । ବାତୁଳ ଜନ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥
କାହିଁ ତ ନ ଦେଖଇ ସୁଖ । ଅନବରତ ଏକା ଭୋକ ॥
ତା ଶାନ୍ତି ନିମନ୍ତେ ପଦାର୍ଥେ । କିଛିହିଁ ନ ମିଳଇ ହାତେ ॥
ବୃକ୍ଷେ ଯେ ଫଳ ଫଳିଥାଏ । ମୋର ଗ୍ରହିଁଲେ ଜଳିଯାଏ ॥
ଅନଳ ପ୍ରାୟେ ଦିଶେ ମୋତେ । ମୁଁ ତାହା ଭକ୍ଷିବି କେମନ୍ତେ ॥
ତେଣୁ ତା ନ ପାରଇ ଭକ୍ଷି । ଯେମନ୍ତେ କର୍ମେ ଅର୍ଜ୍ଜିଅଛି ॥
ତେଣୁ ନ ଲଭୁ ଫଳମାନ । ବିକଳେ କରଇ ରୋଦନ ॥
ପବନ ଗିରି ଝରେ ଜଳ । ସେ ମୋତେ ସଦୃଶ ଗରଳ ॥
ଅନଳ ଭୁଞ୍ଜେ ଜନ୍ତୁଥାଇ । ଶୀତ ତପନ ଆର୍ଦ୍ଧ ହୋଇ ॥
ସେ କଥା ଶୁଣ ପୁଣ୍ୟଦେହା । ପ୍ରେତ ପିଶାଚ ଭୋଗ ଯାହା ॥
ଶୁକ୍ର ଶୋଣିତ ପୂଜ ଲଳ । ଶ୍ରବଣ ବିଟ ନେତ୍ର ଜଳ ॥
ନାସା ଶ୍ଳେଷ୍ମ ସ୍ୱେଦ ବାନ୍ତ । ଯେବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଘୃତ ଖାନ୍ତ ॥
ଦୀପ ନିର୍ବାଣ କାଳେ ପୁଣି । ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ ॥
ପତି ବିନାଶ କାଳେ ନାରୀ । ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜଇ ନ ବିଚାରି ॥

ଯେ ତମଭରେ ଦାନ ଦେଇ । ସେ ସର୍ବ ପ୍ରେତ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେବେ ମିଳେ । ପ୍ରେତ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ନେଇ ବଳେ ॥
ମୁଁ ତହୁଁ ଲଭଇ କଞ୍ଚିତ । ଭୋଜନେ ତୋଷ ନୋହେ ଚିତ୍ତ
ସୁମରି ପୂର୍ବ କଲ୍ କର୍ମ । କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ମତିଭ୍ରମ ॥
କାନ୍ଦୁ ଯେ ଥାଇ ବନେ ପଶି । କରାଶେ ତରୁମୂଳେ ବସି ॥
ପ୍ରାଭବ ପାଉଥାଇ ତହିଁ । ଆହା ବୋଲନ୍ତା କେହି ନାହିଁ ॥
ଏ କଷ୍ଟେ ଥିଲି ଘୋର ବନେ । ଆଜ ମୁଁ ତବ ଦରଶନେ ॥
ଦୁଃସହ ଘୋର ଦୁଃଖରାଶି । ତବ ପ୍ରସାଦେ ସର୍ବ ନାଶି ॥
ଆତ୍ମା ପବନ ହେଲା ମୋର । ଗତ ଅପ୍ରାଧ ଗଲା ଦୂର ॥
ଏବେ କାରଣ କର ମୋତେ । ନମଇଁ ତୁମ୍ଭ ପାଦଗତେ ॥
କଳହା ମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନେ ମନେ ଗୁଣି ॥
ପାଷାଣ ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ମଉନେ ବସ୍ତୁ ରୂପ ଧାଇ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରଇ ମନେ । ରାଜନ ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥
ଅଧମ ମହାଦେବ ଦାସ । ଏକଥା ଶୁଣି ମହା ତୋଷ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଚିନ୍ତି ହୃଦେ । ଶରଣ ଗଲା ପଦ୍ମପାଦେ ॥
ଅଜ୍ଞାନ ସ୍ତ୍ରୀ ଶଙ୍କର ହିତେ । ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଅର୍ଥ ଗୀତେ ॥
ଜଗତେ କଲି ପରକାଶ । ସୁଜନେ ନ ଘେନିବ ଦୋଷ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକମାହାତ୍ମ୍ୟେ କଳହା ଗତଜନ୍ମ କର୍ମ କଥନେ ନାମ ଷୋଡଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—o—

ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ଉବାଚ

ଶୁଣ ରାଜନ ସାବଧାନେ । ବିପ୍ର ଯେ କଳହା ବଚନେ ॥
କ୍ଷଣେ ମଉନବ୍ରତ ହୋଇ । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଗୁହିଁ ॥
ହେ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ଚନ୍ଦ୍ରାନନା । ଏ ତୋର ପୁଣ୍ୟ କର୍ମ ଘେନ ॥
ଲୁଭ୍ରମୁ ଯେ ଥି ପାପପଥେ । କମ୍ପା ନ ଗଲୁ ପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥେ ॥

ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ନାରାୟଣ । କଦାପି ନ କଲୁ ଉଚ୍ଚାରଣ ॥
ଅତି ଦୁସ୍ତର ଦୁଃଖ ସହି । ପିଶାଚୀ ତନୁ ଥିଲୁ ବହି ॥
ଏବେ ପାଇଲୁ ଦିବ୍ୟ ଦେହ । ପୁଣି କାହିଁକି ଯିବୁ କହ ॥

କଲହୋବାଚ

ପୂର୍ବକର୍ମବିପାକେନ ଦଶାମେତାଂ ଗତାସ୍ମ୍ୟହଂ
ତତ୍କଥଂ ତୁ ପୁନର୍ବିପ୍ର ଯାହ୍ୟମଂ ଗତିମୁତ୍ତମାଂ ।

ହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ମୁଁ ମହାପାପୀ ଜ୍ଞାନହୀନେ ॥
କାହୁଁ ଜାଣିବି ଭଲ ଗତି । ପିଶାଚୀ ହେବି ମନ୍ଦଗତି ॥
କେଉଁ ଜନ୍ମରେ କେତେ ଭାଗ୍ୟେ । ଭେଟ ପଡ଼ିଲ ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ॥
ତୁଳସୀଦଳ ଜଳ ସଙ୍ଗେ । ପ୍ରାପତ ହେଲା ମୋର ଅଙ୍ଗେ ॥
ଏଣେ ଖଣ୍ଡିଲି ମହାପାପ । ସୁନ୍ଦର ହେଲା ମୋର ରୂପ ॥
କାହିଁକି ଯିବି ବୋଲି ମୋତେ । ତୁମେ ଯେ ପଚାରିଲ ହିତେ ॥
ମୁହିଁ ଜାଣିଲି ତାହା କିସ । ତୁମ୍ଭେ କହିବ ଉପଦେଶ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପିତା ତୁମ୍ଭେ ଗୁରୁ । କେମନ୍ତେ ତରିବି ସଂସାରୁ ॥
ଏ କଥା ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋତେ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଇଷ୍ଟ ଦଇବତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କରଯୋଡ଼ି । ବିପ୍ର ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି ॥

ନାରଦ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ କଳହା ବଚନେ । ବିପ୍ର ବିଚାରୁଅଛି ମନେ ॥
ଏ ଯେ ଯୁବତୀ ଅଲକ୍ଷୀତ । ଆମ୍ଭରେ ଖଣ୍ଡିଲା ଦୁରିତ ॥
ଏବେ କାହିଁକି ଯିବ ଏହି । ବନ୍ଧୁ ସୋଦର କେହି ନାହିଁ ॥
ଆମ୍ଭେ ନ ଦେଲେ ପୁଣ୍ୟ ଗତି । ନିରକ୍ଷ ହୋଇବ ଯୁବତୀ ॥
ଉତ୍ତମଜନେ ଛନ୍ତି କହି । ଦୟା ଉପରେ ଧର୍ମ ନାହିଁ ॥
ଦୟା ଯେ ପର ଉପକାର । ସକଳ ଧର୍ମ ପରେ ସାର ॥
ଏଣୁ ଏହାକୁ ନିସ୍ତାରିବି । ମୋର ଧର୍ମରୁ ଅଧେ ଦେବି ॥
ସେ ଧର୍ମଫଳେ ଏ ସୁନ୍ଦରୀ । ଘୋର ସଂସାରୁ ଯାଉ ତରି ॥
ଏତେ ବିଚାରି ବିପ୍ରବର । ହସ୍ତେ ଘେନିଲା କୁଶ ନୀର ॥

ଆପଣା କଲ୍‌କର୍ମ କୃତ୍ୟ । କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦ୍ୟାପନ ବ୍ରତ ॥
ସେ ଧର୍ମ ବେନି ଭାଗ କଲ୍ । କଳହା କରେ ଜଳ ଦେଲ୍ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଧର୍ମ ଭାଗ ପାଇ । କଳହା ଗଲ୍ ମୋକ୍ଷ ହୋଇ ॥
କି ଅବା ଦେବା ପଟାନ୍ତର । ଦ୍ୱିଷ୍ଟ କମଳା ଅବତାର ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ଦୀପଦାନ ଫଳେ । ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ ଜ୍ୟୋତି ଜ୍ୱଳେ ॥
ଅଙ୍ଗେ ଅମୂଲ୍ୟ ଆଭରଣ । ବିରାଜେ ଆଦିତ୍ୟ କିରଣ ॥
ଝିନପତମା ଅଙ୍ଗେ ଶୋଭା । କନକ କାନ୍ତି ପ୍ରାୟେ ଆଭା ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ ବିପ୍ର ଦେଖି । ମନକୁ କଲ୍ ମହା ସୁଖୀ ॥
ଏହି ସମୟେ ଶୂନ୍ୟ ପୁରୁ । ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକାଶ ହେଲ୍ ଦୂରୁ ॥
ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡଳ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି । ଆସଇ ଆକାଶରୁ ଖସି ॥
ଶୁଦ୍ଧସୁବର୍ଣ୍ଣମୟ ଯାନ । ଅଷ୍ଟରତ୍ନରେ ଶୋଭମାନ ॥
ମଣୀ ଦର୍ପଣ ଯନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ର । ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାୟେ ବିରାଜନ୍ତ ॥
ଶ୍ୱେତ ଚାମର ରଙ୍ଗ ଶାଢ଼ୀ । ହୀରା ମାଣିକ୍ୟ ହେମ ଜଡ଼ି ॥
ପାରିଜାତକ ପୁଷ୍ପମାଳ । ମୁକୁତା ସୋଣା ପରିମଳ ॥
ଧ୍ୱଜ କମଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଚିହ୍ନ । ପତାକା ଉଡ଼େ ବିତପନ ॥
ସେ ରଥେ ବିଷ୍ଣୁଗଣେ ବସି । ତାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ନାଦ ଘୋଷି ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଗୁଣ ଗୀତ ସ୍ୱରେ । ଗାୟନ କରୁଛନ୍ତି ଧୀରେ ॥
ଉର୍ବଶୀ ପ୍ରାୟେ ଲକ୍ଷ ନାରୀ । ଖଣ୍ଡି ଚାମର କରେ ଧରି ॥
ବିବିଧ ଉପହାର ଘେନି । ବିମାନେ ଉଭାରି କାମିନୀ ॥
ଅତିଶୀଳ ସୁଶୀଳ ମେଳେ । ଅଶ୍ୱ ବହିନେ ଯାନ ଚଳେ ॥
ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳୁ ରଥେ ଖସି । ଭୂମି ନିକଟେ ହେଲ୍ ଆସି ॥
ସେ ବେନି ବିଷ୍ଣୁ ଅନୁଚରେ । କଳହା କର ଧରି କରେ ॥
ବିମାନେ ବସାଇଲେ ତୋଳି । ଯୁବତୀ ଦେଲେ ହୁଳହୁଳି ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ଧର୍ମଦତ୍ତ । ଭୂମିରେ କଲ୍ ଦଣ୍ଡବତ ॥
ବିଷ୍ଣୁଗଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ ପୁଣି । ଶିରେ ନିବେଶି ବେନି ପାଣି ॥
ବୋଇଲେ କ୍ଷଣମାତ୍ର ରହ । କାହୁଁ ଅଇଲ ତୁମ୍ଭେ କହ ॥

କି ତୁମ୍ଭେ ଦେବ ଯକ୍ଷ ଋଷି । କି ଅବା ବଇକୁଣ୍ଠ ବାସୀ ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ତୁମ୍ଭ କାୟ । ବିରାଜୁଅଛି ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ॥
ଏଣୁ ଜାଣିଲି ଉପଦେଶୀ । ନିଶ୍ଚୟ ବଇକୁଣ୍ଠ ବାସୀ ॥
ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞାରେ ଆସିଅଛ । ମୁଁ ଏହା ଜାଣିଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
କଳହା ମୁକତି କାରଣେ । ଆଇଲେ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ ॥
ଏ ନାରୀ ଧର୍ମଭାଗ ପାଇ । ଯାଉଅଛି ଯେ ମୋକ୍ଷ ହୋଇ ॥
ମୁଁ ଏହା ଦେଖିଲି ନୟନେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ମହାପୁଣ୍ୟେ ॥
ସଂସାରୁ ନିସ୍ତରିଲା ନାରୀ । ମୁଁ ଯେ ସେ ବ୍ରତ ଅଛି କରି ॥
ମୋତେ ହୋଇବ କେଉଁ ଗତି । ବିଚାରି କହ ଶୁଦ୍ଧମତି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଖରୁ ଏମନ୍ତ । ଶୁଣି କହନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତ ॥

ଅନ୍ତଶୀଳ ଉବାଚ

ହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ତୋର କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମଦାନେ ॥
ପିଶାଚୀ ପାପ ଦେହ ଲେଛି । ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକକୁ ଯାଉଅଛି ॥
ତୁ ସ୍ୱୟଂ ଅର୍ଜିଅଛୁ ଧର୍ମ । ଜନ୍ମହୁଁ ଦହି ପାପ କର୍ମ ॥
ସର୍ବ ସୁକୃତ କର୍ମ ତୋର । ବିଷ୍ଣୁ ସେବାରେ ତତପର ॥
ବେଦାଧ୍ୟୟନେ କର୍ମକାଣ୍ଡେ । ବଣାନୋହଛି ଧର୍ମଦାଣ୍ଡେ ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଶୁଦ୍ଧ ଧର୍ମରାଶି । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ଏକାଦଶୀ ॥
ତୁଳସୀ ସେବା ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
ସୁମରୁ ଥାଅ ଶୁଦ୍ଧ ମନେ । ଏକଥା ଜାଣୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ॥
ଦିନେକ ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁରେ । ଶ୍ରୀହରି ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥
ଭୃତ୍ୟଙ୍କ ଗୁଣ କହୁଥିଲେ । ପୁଣି ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ବିପ୍ର ଧର୍ମଦତ୍ତ । ବୈଷ୍ଣବ ଗୁଣେ ସାରସ୍ୱତ ॥
ତାର ଭାରିଯା ତିନିଗୋଟି । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ନେହରେ ଥାନ୍ତି ଖଟି ॥
ଗୃହସ୍ଥ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ । ଆମ୍ଭ ସେବାରେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ତିନିହେଁ କରୁଥାନ୍ତି ସେବା । କି ପଟାନ୍ତର ତାଙ୍କୁ ଦେବା ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେବା କଲେ ଯେତେ । ସେ ଗୁଣ ଶୁଝିବା କେମନ୍ତେ ॥

ତାଙ୍କ ମରଣ କାଳ ଜାଣି । ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନକୁ ଆଣି ॥
ଦୁର୍ଲଭ ଦେହ ତାଙ୍କୁ ଦେବା । ଆମ୍ଭ ନିକଟେ ରଖିଥିବା ॥
ଆମ୍ଭ କୈବଲ୍ୟ ଭୋଗ ପାଇ । ପାରୁଣେ ଥିବେ ସୁଖୀ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦଶଲକ୍ଷ ଯୁଗ । ପାଇବେ ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଭୋଗ ॥
ତଦଅନ୍ତରେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ । ସରଯୂ ନାମେ ନଦୀକୂଳରେ ॥
ଅଯୋଧ୍ୟା ନାମେ ମହାଦେଶେ । ଜାତ ହୋଇବ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶେ ॥
ନାମ ହୋଇବ ଦଶରଥ । ନୃପତି ପଣେ ସାମରଥ ॥
ହୋଇବ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତେ ରାଜା । ଯୁଗତେ ତା ତିନି ଭାରିଯା ॥
କୌଶଲ୍ୟା କଇକେୟୀ ପୁଣି । ସୁମିତ୍ରା ସହ ତିନି ରାଣୀ ॥
ସେ ସତୀ ସାଧବୀଙ୍କ ଗର୍ଭେ । ଆମ୍ଭେ ଜନ୍ମିବୁ ପୁତ୍ରଭାବେ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ନାମେ ଅବତରି । ଏକେ ଚତୁର୍ଦ୍ଧାରୂପ ଧରି ॥
ରଞ୍ଜିବା ଭକତଙ୍କ ମନ । କହିଲେ କମଳ ଲୋଚନ ॥
ଏ କଥା ଶୁଣିଅଛୁ ଆମ୍ଭେ । ହେ ବିପ୍ର କି ପଚ୍ଛର ତୁମ୍ଭେ ॥
ନିଶ୍ଚୟ ବଇକୁଣ୍ଠ ଯିବ । ଅଳପ ଦିନ ଏଥି ଥିବ ॥
ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ କୃତ କୃତ୍ୟ । ବିଷ୍ଣୁ ଭାବରେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥
ସେ ବିପ୍ର ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତ ପାଦେ । ମୋ ମନ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ । ହରି ଚରିତ ସୁଧାରସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟେ ବିଷ୍ଣୁଦୂତ ଓ ଧର୍ମଦତ୍ତ ସମ୍ବାଦେ ନାମେ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ଉବାଚ

ଇତ୍ଥଂ ତଦ୍‌ବଚନଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଧର୍ମଦତ୍ତଃ ସବିସ୍ମୟଃ ।
ପ୍ରଣମ୍ୟ ଦଣ୍ଡବଦ୍ଭୂମୌ ବାକ୍ୟଂ ବେଦମୁବାଚହ ॥

ଶୁଣ ରାଜନ ଚୂଡ଼ାମଣି । ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ॥
ସେ ବିପ୍ରବର ଧର୍ମଦତ୍ତ । ପୁଣି ଭୂମିରେ ପ୍ରଣମିତ ॥

ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ । ବୋଲଇ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ ।
ପ୍ରାଣି ସୁଗତି ଅର୍ଥେ ବିହି । ଷଡ଼ ପ୍ରକାରେ ଧର୍ମ କହି ॥
ଯଜ୍ଞାଦି ଦାନ ତୀର୍ଥ ବ୍ରତ । ତପସ୍ୟା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ମତ ।
ଏ ବିଧି ଧର୍ମ ଷଡ଼ ଗୁଣେ । ଯେ କରେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଲକ୍ଷଣେ ॥
ବହୁତ ଦିନେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ । ଅନ୍ତେ ଅଚ୍ୟୁତ ପାଶେ ଯାଇଁ ॥
ତୁଳସୀ ଜଳ ପ୍ରାପ୍ତି ମାନେ । କଳୁଷ ନ ରହିବ ଗାନେ ॥
ଏ କଥା ଦେଖିଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । କଳହା ନାମେ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱ ମୋକ୍ଷ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମହିମା । ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଙ୍କ ପୁଣ୍ୟ ଆତ୍ମା ॥
ଆଉ କି ଦେଖିଅଛ କାହିଁ । ତୁଳସୀ ଯେନ ତପ ଦାହି ॥
ସଂସାରୁ ଯାଇଛନ୍ତି ତରି । ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ସେବା କରି ॥
ଏ କଥା ଦେଖିଥିଲେ କହ । ମୋର ସଂଶୟ ମନୁ ଦହ ॥
ବିପ୍ର ବଚନେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ ॥
ତୁଳସୀ ମହିମା ଯେମନ୍ତ । କହିବା ତହିଁର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ କାଞ୍ଚି ନଗ୍ରପତି । ନାମ ତା ଶୈଳ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତ ପଣେ ରାଜା । ଧର୍ମେ ପାଳଇ ଜନ ପ୍ରଜା ॥
ଯାବତ ଅରଜଇ ବିତ୍ତ । ତାବତ ଧର୍ମେ ଥାଇ ଚିତ୍ତ ॥
ଧର୍ମେ ସକଳ ଜନେ ପ୍ରୀତି । ଧର୍ମେ ସଞ୍ଚଇ ସର୍ବ କୀର୍ତ୍ତି ॥
ଆତ୍ମାର କାରଣ ନିମନ୍ତେ । ବିଷ୍ଣୁ ସେବଇ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ପୂର୍ବେ ସମୁଦ୍ରତୀରେ ରାଜା । ନିତ୍ୟେ କରଇ ବିଷ୍ଣୁ ପୂଜା ॥
ପାଷାଣେ ଦେଉଳ ତୋଳାଇ । ପାରୁଶେ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଇ ॥
ବିବିଧ ତରୁ ଫଳ ପୁଷ୍ପେ । ଯତନେ ରୋପି ଗୃହପାଶେ ॥
ଗଢ଼ାଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିମା । ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷଉତ୍ତମା ॥
ପ୍ରାସାଦ ମଧ୍ୟେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଥାପି । ଆଗେ ପୂଜଇ ନାମ ଜପି ॥
ନବୀନ ରତ୍ନ ହୀରା ନୀଳା । ମାଣିକ୍ୟ ମୁକୁତା ପୋହଳା ॥
ବୈଡ଼ୂର୍ଯ୍ୟ ପଦ୍ମରାଗ ମଣି । ମର୍କତ ରତ୍ନ ଆଦି ଆଣି ॥
ମଣ୍ଡଣି କରି ବିଷ୍ଣୁ ଅଙ୍ଗେ । ବସ୍ତ୍ର କୁସୁମ ନାନା ରଙ୍ଗେ ॥

ବିବିଧ ଉପହାର ବାଢ଼ି । ପୂଜା କରିବ ସ୍ତୁତି ପଢ଼ି ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ଧୂପ ଦୀପ । ସଂଯୋଗି ଶ୍ରୀହରି ସମୀପ ॥
ପୂଜା କରଇ ଶୁଦ୍ଧ ମନେ । ଆଜ୍ଞା ମାଗଇ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ପରମ ଈଶ୍ୱର । ମୋର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ସୁଖି କର ॥
ପ୍ରକାଶ ହୁଅ ସର୍ବ ହୃଦେ । ମୋ ମନ ରହୁ ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ମାଗେ । ଜଗତଜନ ଅନୁରାଗେ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେ କାଳ ଗଲା । ଦିନେ ଏମନ୍ତ କୃତ୍ୟ ହେଲା ॥
ନୃପତି ବିଷ୍ଣୁ ପୂଜାକାଳେ । ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସି ମିଳେ ॥
ନାମ ତାହାର ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ । ସେହି ନଗ୍ରରେ ତାର ବାସ ॥
ଦଶମୀ ତିଥି ନିଶି ଶେଷେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଦରଶନ ଆଶେ ॥
ସ୍ନାହାନ ସାରି ପ୍ରାତଃକାଳେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଦେବଆଳେ ॥
ହସ୍ତେ ତା ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜରୀ । ବିଶେଷେ ପଞ୍ଚ ଦ୍ରୋଣେ ଭରି ॥
ଦେଉଳ ଭିତରେ ସମ୍ଭାଇ । ମଣ୍ଡିଲା ବିଷ୍ଣୁ ଅଙ୍ଗେ ନେଇ ॥
ତୁଳସୀ ଦଳେ ବିଷ୍ଣୁ ବେଶ । ତାହାଙ୍କୁ ହୋଇଲା ଅଦୃଶ୍ୟ ॥
ତା ଦେଖି କୋପେ ନୃପବର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କରଇ ଧିକ୍କାର ॥
ବୋଲଇ ଧିକ ତୋର ବୁଦ୍ଧି । ତୁ କିସ ଜାଣୁ ପୂଜାବିଧି ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଦୁଃଖୀ ଅକିଞ୍ଚନ । ଦରିଦ୍ର ପଣେ ଜ୍ଞାନ ହୀନ ॥
ତୋତେ ମିଳିବ ଅବା କିସ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ କରିବୁ ସନ୍ତୋଷ ॥
ଦେଖ ମୋହର ପୂଜାବିଧି । ରତ୍ନକାଞ୍ଚନେ ସର୍ବ ସିଦ୍ଧି ॥
ମଣ୍ଡିଛି ବିଷ୍ଣୁ କଳେବର । କେମନ୍ତେ ଦିଶନ୍ତି ସୁନ୍ଦର ॥
ତୁ ଆସି ବେଶ ଭ୍ରାନ୍ତ କଲୁ । ତୁଳସୀ ଦଳେ ଉହାଡ଼ିଲୁ ॥
ତେଣୁ ମୋ ମନେ ମହାତାପ । ନ ଦେଖି ବିଷ୍ଣୁ ନିଜ ରୂପ ॥
ତୁ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୁଦ୍ଧି ନଷ୍ଟ । କେବଳ ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥
ତେଣୁ ସହିଲୁ ତୋର ଦୋଷ । ଆଉ ବୋଲିବା ଅବା କିସ ॥
ରାଜା ବଚନ ବିପ୍ର ଶୁଣି । ସଧୀରେ କହୁଅଛି ବାଣୀ ॥
ହେ ନୃପ ନ କରିବା କୋପ । ମୋ ଠାରୁ ଶୁଣିବା ସ୍ୱରୂପ ॥

ଉତ୍ତମ ଋଷିଙ୍କ ବଚନେ । ମୁଁ ଶୁଣିଅଛୁ ପୂର୍ବେ ବନେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ପୂଜା ନିମନ୍ତେ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବହୁ ବିଧାନେ ଭିଆଇବ ॥
ପୃଥିବୀ ତୁଲେ ପାତ୍ର କରି । ବ୍ରହ୍ମା ବଚନେ ଶକ୍ତି ଧରି ॥
ଦ୍ରବ୍ୟ ସିଞ୍ଚିବ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ । ସାତ ସମୁଦ୍ର ଜଳ ଯେତେ ॥
ଅର୍ଘ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ତେତେ କ୍ଷୀର । ମେରୁ ସମାନେ ଅଳଙ୍କାର ॥
ସପତ ନିଧି ରତ୍ନମଣି । ମଣ୍ଡିବ ବିଷ୍ଣୁ ଅଙ୍ଗେ ଆଣି ॥
ପାରିଜାତକ ଆଦି ପୁଷ୍ପେ । ମଳୟ ଚନ୍ଦନ ସୁବାସେ ॥
ଜଗତେ ଯେତେ ସ୍ୱାଦୁଫଳ । ପୂଜାରେ ବାଢ଼ିବ ସକଳ ॥
ଷୋଡ଼ଶ ଭାବେ ପୂଜାବିଧି । ନିଗମ ମନ୍ତ୍ର କରି ସିଦ୍ଧି ॥
ବ୍ରହ୍ମମୁନିଙ୍କ ଉପଦେଶେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପୂଜିବ ହରଷେ ॥
ତେଣେ ହୋଇବ ଯେତେ ଧର୍ମ । ତୁଳସୀ ଦଳେ ନୋହେ ସମ ॥
ତୁଳସୀ କୋମଳ ମଞ୍ଜରୀ । ବେନି ହସ୍ତରେ ଥିବ ଧରି ॥
ଯେ ତାହା ଦେବ ବିଷ୍ଣୁ ଶିରେ । ସେ ଧର୍ମ କହିଲେ ନ ସରେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଛନ୍ତି କହି । ବିଧାତା ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ଲହି ॥
ଈଶ୍ୱର ଆଦି ମୁନିଗଣେ । ପ୍ରକାଶ କଲେ ଜଣେ ଜଣେ ॥
ତେଣୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଏ ତୁଳସୀ । ଗୋବିନ୍ଦ ପୂଜାରେ ପ୍ରଶଂସି ॥
କେବେ ଏ କଥା ନୋହେ ମିଛ । ତୁ ରାଜା ଗୁରୁ ଦ୍ୱାରେ ପୁଛ ॥
ଏମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଚନେ । ରାଜା କହଇ କୋପମନେ ॥
ତୁ ବିପ୍ର ନିଷ୍ଟେ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ । ମୋତେ କରାଉ ଆସି ରୁଷ୍ଟ ॥
ଏ ମୋର ଧର୍ମ କୀର୍ତ୍ତି ଯେତେ । ପ୍ରକାଶ ହେଉଛି ଜଗତେ ॥
କେ ଏହା ସଂଖ୍ୟା କରିପାରି । ତୁ କାହିଁ ମୋର ସଙ୍ଗେ ସରି ॥
ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ କେତେ ରୋପି । ଆପେ ବୋଲାଉଅଛୁ ତପୀ ॥
ଆପଣା ଗୁଣ କହୁ ବହି । ମୋର ଅଶେଷ ଧର୍ମ ନିନ୍ଦି ॥
ଏକଥା ପ୍ରଚ୍ଛିନ୍ନ ବୁଝିବା । ଚାଲ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେ ଯିବା ॥
ମୋ ଗୁରୁ ମୁଦ୍ଗଲ ଋଷି । ସର୍ବଦା ଗୟା ତୀର୍ଥବାସୀ ॥
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ବିପ୍ରଗଣେ । ଅଛନ୍ତି ବୈଷ୍ଣବ ଲକ୍ଷଣେ ॥

ଯାଗ ସମ୍ବାଦ ଧର୍ମ ବାଟେ । ଅଛନ୍ତି ଗୟା ନଦୀତଟେ ॥
ସେଠାରେ ଧର୍ମ କର୍ମ ବିଧି । ପ୍ରଚ୍ଛିନ୍ନ ହେଉଅଛି ସିଦ୍ଧି ॥
ତାଙ୍କ ନିକଟେ ଚାଲ ଯିବା । ଏ କଥା ତାଙ୍କୁ ପଚାରିବା ॥
ତୁଳସୀ ସେବା ଧର୍ମ ଫଳ । ଆଉ ଯାବତ କର୍ମ ଠୁଳ ॥
କେ ଏଥେ ଗୁରୁ ଲଭିଥିବା । ବିପ୍ର ଗୋଷ୍ଠିରେ ପଚାରିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଣି ॥
ସେ ଦିନ ନିଜ ପୁରେ ରହି । ପ୍ରଭାତୁ ଗଲେ ପଥ ବାହି ॥
ତୃତୀୟ ଦିନ ଅବଶେଷେ । ମିଳିଲେ ଗଦାଧର ଦେଶେ ॥
ଦେଖିଲେ ଗୟା ନଦୀ ତୀରେ । ଦକ୍ଷିଣ କୂଳ ବନଘୋରେ ॥
ବହୁତ ଶିଷ୍ୟଗଣ ତୁଟେ । ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ମୁଦୁଗଲେ ॥
ବହୁତ ସମ୍ଭାର ଭିଆଇ । ନିରନ୍ତେ ଅନ୍ନଦାନ ଦେଇ ॥
ବିବିଧ ବନ ମନୋହର । ନିର୍ମାଣ ଧର୍ମଶାଳା ପୁର ॥
ପତି ବୈଷ୍ଣବବୃନ୍ଦ ମିଳି । ତୁଳସୀ ବନ ପ୍ରତିପାଳି ॥
ଳିଆଇ ନାନା ଉପହାର । ବିଷ୍ଣୁ ସେବାରେ ତତପର ॥
ତୁଳା ମକର ମେଷ ମାସ । ଶ୍ରୀ ଏକାଦଶୀ ଉପବାସ ।
ଏ ଧର୍ମ ମାନ କହି ମୁଖେ । ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଅତି ସୁଖେ ॥
ତା ଦେଖି ଚୋଳ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ଆନନ୍ଦେ ଗୃହେଁ ଚଉକନ୍ତି ॥
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ ଦ୍ୱିଜବର । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଚକ୍ରଧର ॥
ଆନନ୍ଦ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନ ଦେଖି । ରାଜା ସହିତ ଚଳେ ସୁଖି ॥
ତୁମର ଗୁରୁ ଉପଦେଶ । କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥
ସକଳ ଲୋକେ ଶୁଣନ୍ତି ହରି । ଭବସାଗରୁ ଯିବ ତରି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟେ ଚୋଳରାଜ ବିଷ୍ଣୁଦାସ ସମ୍ବାଦେ ନାମ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟ ।

ଊନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତ ଉବାଚ

ଏବଂ ସମାରାଧୟତୋଃ ଶ୍ରିୟଃପତିଂ
ତୟୋସ୍ତୁ ଚୈଳେଶ୍ୱରବିଷ୍ଣୁଦାସୟୋଃ ।
ଅଗାଇ କାଳେ ବହୁତଦ୍‌ବ୍ରତୟୋ-
ସ୍ତନ୍ନିଷ୍ଠସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟକର୍ମଣୋରପି ॥

ଶୁଣ ହେ ବିପ୍ର ଧର୍ମଦତ୍ତ । ଯେ ପୂର୍ବେ ପ୍ରଚ୍ଛିନ୍ନ ଉକତ ॥
ସେ ରାଜା ଚୈଳ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ଧର୍ମେ ନିଷ୍ଠୟ ତାର ମତି ॥
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଦାସଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ଗୟାକୁ ଗମନ କରନ୍ତେ ॥
ମିଳିଲେ ମୁଦ୍‌ଗଲ ପାଶେ । ଚରଣେ ନମିଲେ ବିଶେଷେ ॥
କଲ୍ୟାଣ କଲେ ମୁନିବର । ରାଜା କହଇ ଯୋଡ଼ିକର ॥
ହେ ଗୁରୁ ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ଆମ୍ଭେ ବିବାଦୀ ବେନି ଜନେ ॥
ଧର୍ମ ପଚ୍ଚର ଆସିଅଛୁ । ଯେ ଯାହା କର୍ମେ ଅର୍ଜିଅଛୁ ॥
କହିବୁ ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ସତ । ତୁମ୍ଭେ ବୁଝିବ ବେନିମତ ॥
ଅଧିକ ହେବ କାହାଧର୍ମ । ତୁମ୍ଭେ କହିବ ଯଥାକର୍ମ ॥
ପ୍ରଥମେ ମୋର ଧର୍ମ ଶୁଣ । ମୋ ଇଷ୍ଟ ଦେବ ନାରାୟଣ ॥
ତାର ସନ୍ତୋଷେ ମୋର ବୁଦ୍ଧି । ନିତ୍ୟ କରଇ ପୂଜାବିଧି ॥
ଯାବତ ଅରଜଇ ଧନ । ଦାନେ ସନ୍ତୋଷ ମୋର ମନ ॥
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତି ଅତିଥି ପ୍ରଦେଶୀ । ଏହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ଦେଇ ତୋଷି ॥
କରଇ ଧର୍ମ କୀର୍ତ୍ତିମାନ । କୂପ ତଡ଼ାଗ ଉପବନ ॥
ଗୋଶାଳା ଧର୍ମଶାଳା ଘର । ନିରକ୍ଷ ଜନଙ୍କ ମନ୍ଦିର ॥
ପ୍ରାସାଦ ପ୍ରାକାର ମଣ୍ଡପ । ବିଜେ କରାଇ ବିଷ୍ଣୁ ରୂପ ॥
ଆଧି ଉପାଧିରେ ଭିଆଇ । ଯତନେ ଛତ୍ରଦାନ ଦେଇ ॥
ଗ୍ରୀଷମ କାଳେ ଜଳଦାନ । ସର୍ବଦାକାଳେ ମିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ॥
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତିଜନ ଗ୍ରାସେ ଆଞ୍ଚି । ନିରତେ ଦେଉଥାଇ ଯାଚି ॥
ରାଜସୂୟାଦି ଯଜ୍ଞ ଯେତେ । କରୁଥାଇ ମୁଁ ବିଧିମତେ ॥

ଆବର ଦେଶ କାଳ ଦ୍ୱିନେ । ସୁପାତ୍ରେ ଦାନ ଶୁଦ୍ଧମନେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଧର୍ମ ମୋର ଯେତେ । ସଂକ୍ଷେପି କହିବି ମୁଁ କେତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଏ କଥା ଅନୁସର । ବୁଝିବା ବିପ୍ରଙ୍କୁ ପଚାର ॥
ଏ ଧର୍ମ କରିଅଛୁ ଯେତେ । ଲକ୍ଷ କ ମୋ ଧର୍ମ ସଙ୍ଗତେ ॥
ଏ ବାଣୀ ଶୁଣି ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ । କହୁଛି ଯାଜ୍ଞିକର ପାଶ ॥
ବୋଲଇ ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ମୁଁ ଦ୍ୱିଜ ଥାଇଁ ତୋଷମନେ ॥
ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ସେବା କରି । ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ମନେ ଧରି ॥
ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରି ମୁଖେ । ଦିନ ବଞ୍ଚଇ ଦୁଃଖ ସୁଖେ ॥
ଏଥୁ ମୋ ଆନ ଧର୍ମ ନାହିଁ । ନୃପତି ତୁଲେ ବାଦ କାହିଁ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଏ ଧର୍ମ ଅନୁସରି । ରାଜାଙ୍କୁ କହ ବୋଧ କରି ॥
ଏ ବାଣୀ ମୁଦ୍‌ଗଲ ଶୁଣି । ଉପ୍ରୋଧ କରି ମନେ ଗୁଣି ॥
ଜାଣିଲେ ବିପ୍ର ଧର୍ମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ନୃପତି କରିଛି ଅନିଷ୍ଟ ॥
ସ୍ୱଭାବେ ରଜ ଗୁଣ ଫଳେ । ତାମସ ଉପୁଜଇ ବଳେ ॥
ଏ କଥା ଉଚିତ ଏହାର । ଆମ୍ଭେ କହିଲେ ନୃପବର ।
କି ଅବା ନୋହିବ ସନ୍ତୋଷ । ଏ ଆମ୍ଭ ଯଜମାନ ଶିଷ୍ୟ ॥
ଏ କେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମହାତପୀ । ମିଛ କହିଲେ ହେବା ପାପୀ ॥
ଏଥକୁ ଉପାୟ କରିବା । ଅନ୍ୟ ମୁଖରେ କୁହାଇବା ॥
ଏତେ ବିଚାରି ମୁନିବର । ରାଜାଙ୍କୁ କହନ୍ତି ମଧୁର ॥
ହେ ନୃପ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ । ତୁମ୍ଭେ ଆସିଲ ଯହିଁ ପାଇଁ ॥
ସେ କଥା କହିବା ପ୍ରଚ୍ଛିନ୍ନ । ଏବେ ଆମ୍ଭର ବାକ୍ୟ ଶୁଣ ॥
ଯାଗ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଯାଏ । ତୁ ରାଜା ଥାଅ ଏହିଠାଏଁ ॥
ବିପ୍ରହିଁ ଥାଉ ତୋର ମେଳେ । ତୁ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜ ଯାଗଶାଳେ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଉଥିବା ସଞ୍ଜା । ଧର୍ମହିଁ କରୁଥିବା ପଞ୍ଜା ॥
ଦେବଙ୍କୁ ହବି ଦେଇ ତୋଷି । ସମସ୍ତେ ସଭା କରି ବସି ॥
ଫେଡ଼ିବା ତୁମ୍ଭର ସନ୍ଦେଶ । ଶୁଣି ନୃପତି ମନେ ତୋଷ ॥
ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଘେନି ଶିରେ । ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜଇ ତାଙ୍କ ଘରେ ॥

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସଙ୍ଗେ ବସାଘର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ମୁନିବର ॥
ସେ ବିପ୍ର ପାଇଣ ସମ୍ମାନ । ସ୍ୱହସ୍ତେ ପାକ କଲା ଅନ୍ନ ॥
ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଦି ଯତ୍ନ କରି । ରଖିଲେ ପତ୍ର ପାତ୍ରେ ଭରି ॥
କବାଟ କଲା ନିଜ ଦ୍ୱାରେ । ନଦୀକି ଗଲେ ସ୍ନାନ ଅର୍ଥେ ॥
ସ୍ନାନ କରିଣ ଗୟା ତୀରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି ଘରେ ॥
ଦ୍ୱାରେ କବାଟ ଫିଟିଅଛି । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ନାହିଁ କିଛି ॥
ଦେଖି ବିସ୍ମୟ ବିପ୍ରବର । ମନରେ କରଇ ବିଚାର ॥
ମୁଁ ଯେ କବାଟ ଗଲି କଲି । ଫିଟାଇ ଦେଲା କେ ଅର୍ଗଳି ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ସବୁ ନେଲା । ଭଲା ସେ ବାଟ ଚାହିଁ ଥିଲା ॥
ଏ କଥା ହୋଇଲେ ପ୍ରକାଶ । ଲୋକେ କରିବେ ଉପହାସ ॥
ବୋଲିବେ ଆହେ ବିପ୍ରବର । ଏ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନେ ନାହିଁ ଚୋର ॥
ଆହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୋହିଲା । ତେଣୁ ବୋଲୁଛି ଚୋର ନେଲା ॥
ଦୋସରା ଭୋଜନ ନିମନ୍ତେ । କରୁଛି ବିଚାରିବେ ଚିତ୍ତେ ॥
କି ଅବା ସମ୍ଭାଳିବେ ଚୋରି : ଚୋରକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବେ ଧରି ॥
ସେ ଦଣ୍ଡ ଆମ୍ଭ ଯୋଗୁଁ ହେବ । ଯେବେ ସେ ପ୍ରାଭବ ପାଇବ ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଦୀନ ହୀନ ନରେ । ସେ ସିନା ଅନ୍ନ ଚୋରି କରେ ॥
ତାର ଶରୀରେ ବଳ କାହିଁ । ଗଞ୍ଜଣା ନ ପାରିବ ସହି ॥
ପ୍ରାଭବ ପାଇଲେ ମରିବ । ସେ ହତ୍ୟା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଲାଗିବ ॥
କି ଅବା ଧର୍ମ ଆତ୍ମା ଜନେ । ଚୋରକୁ ନ ଦଣ୍ଡିବେ ଜ୍ଞାନେ ॥
ଆମ୍ଭ ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖେ ପଡ଼ି । ପୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଥିବ ଲୋଡ଼ି ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରନ୍ଧାଇବେ ଅନ୍ନ । କେମନ୍ତେ କରିବା ଭୋଜନ ॥
ସ୍ୱଭାବେ ସାୟଂ କାଳ ଗଲା । ରଜନୀ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ॥
ନିଶାରେ ପୂଜା ବୈଶ୍ୱଦେବ । କେବେହେଁ ନିର୍ବାହ ନୋହିବ ॥
ରନ୍ଧନ ନ କରିବା ଯେବେ । ସୁଜନେ ସନ୍ତୋଷ ନୋହିବେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଅଛି ବହୁ କ୍ଲେଶ । ଏ କଥା କଲେ ପରକାଶ ॥
ତେଣୁ ଏ ନିଜ କର୍ମ ଦୋଷେ । ଆଜ ରହିବା ଉପବାସେ ॥

ଏତେ ବିଚାରି ଦ୍ୱିଜବର । ଭୁଞ୍ଜିଲା କମଣ୍ଡଳୁ ନୀର ॥
ସନ୍ତୋଷେ ପୁହାଇଲେ ନିଶୀ । ପ୍ରଭାତେ ସ୍ନାନ ସାରି ଆସି ॥
ଇଷ୍ଟ ଦେବତା ପୂଜା ସାରି । ବିଷ୍ଣୁ ଗାୟତ୍ରୀ ଜପ କରି ॥
ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ସେ ଯାଜ୍ଞିକେ । ଯାବତ ଚରଣ ସେବକେ ॥
ହବିଷ୍ୟ ଅନ୍ନକୁ ତଣ୍ଡୁଳ । ନବୀନ ଭାଣ୍ଡ କାଠ ଜଳ ॥
ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଅର୍ଥେ ମୁଗ ଘୃତ । ଦଧି ଲବଣ ଯେବା କୃତ ॥
ଅନଳ ଆଦି ତୃଣ କଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ଦାସକୁ ଆଣି ଦେଲେ ॥
ବିପ୍ର ତା ଦେଖି ତୋଷ ଚିତ୍ତେ । ସ୍ୱପାଦ ସମ୍ପାଦି ତୁରିତେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ସ୍ନାହାନ ବେଗେ ସାରି । କରେ ତୁଳସୀ ଜଳ ଧରି ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଥିଲା ଯହିଁ । ଯାଇ ଦେଖିଲା କିଛି ନାହିଁ ॥
ଚକିତ ହୋଇ ଦ୍ୱିଜବର । ଆତ୍ମା ବୋଧିଲା ଭକ୍ଷି ନୀର ॥
ସେ କଥା ପ୍ରକାଶ ନ କଲା । ଉପାସେ ସେଦିନ ରହିଲା ॥
ଆରେକ ଦିନେ ବିପ୍ର ପୁଣି । ରାନ୍ଧଣା ସଞ୍ଜା ଦେଲେ ଆଣି ॥
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ । ସେ ଦିନ ରାନ୍ଧିଲା ପାୟସ ॥
ଶୀତଳ ଅର୍ଥେ ପତ୍ରେ ବାଢ଼ି । ଆପେ ବସିଲା ଦ୍ୱାର ମାଡ଼ି ॥
ଷୁଧାରେ ପାଇ ବଡ଼ ଶ୍ରମ । ଅଳପ ଆକର୍ଷିଲା ଘୁମ ॥
ତକ୍ଷଣେ ତେଜିଲା ଅଳସ । ଚାହିଁଲା ନ ଦେଖି ପାୟସ ॥
ମନେ ନୋହିଲା ଆତ୍ମା ବୋଧି । ଉଦକ ପାନେ ଆତ୍ମା ବୋଧି ॥
ପୁଣିହିଁ ଚତୁର୍ଥ ଦିବସେ । ଅନ୍ନ ରାନ୍ଧିଲା ନିରଳସେ ॥
ସତ୍ୱରେ ପଖାଳ ପୟର । କ୍ଷୁଧାରେ ହୋଇ ତତପର ॥
ଅନ୍ନ ରାନ୍ଧିଲା ଯତ୍ନ କରି । କରେ ଉଦକ ଚଳୁ ଧରି ॥
ୋବିନ୍ଦ ରୂପ ମନେ ଚିହ୍ନି । ଧ୍ୟାନ ଗୋଚରେ ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ॥
ଷ୍ଣୁଙ୍କୁ କଲା ନିବେଦନ । ଚାହିଁଲା ପାତ୍ରେ ନାହିଁ ଅନ୍ନ ॥
ନ ଦେଖି ବିମୁଖ ନୋହିଲା । ବିଚାରେ ମୋର କର୍ମ ଭଲା ॥
କେଉଁ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଦୀନଜନ । ନିତ୍ତ ହରଇ ମୋର ଅନ୍ନ ॥
ଆତ୍ମା କରଇ ତାର ତୋଷ । ଏ ମୋର ପୂର୍ବ ଭାଗ୍ୟ ଯଶ ॥

ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଲା । ସେ ଦିନ ଉପବାସ କଲା ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । କେ ନେଇ ଯାଏ ତାର ଅନ୍ନ ॥
ନୟନ ପିଚ୍ଛୁଡ଼ିଲ ମାତେ । ଅନ୍ନ ନ ଥାଇ ଆଉ ପାତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ସପ୍ତ ଦିନ ଗଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନେ ବିଚାରିଲା ॥
କେ ହରୁଅଛି ଅନ୍ନ ମୋର । ମୋତେ ତ ନ ହେଲା ଗୋଚର ॥
କି ସେ ଦେବତା ଭୂତ ପ୍ରେତ । କେ କରୁଅଛି ଏଡ଼େ କୃତ୍ୟ ॥
କିବା ଉରଗ ନରଦୁଃଖୀ । ମୁହିଁ ତ ନ ପାରିଲି ଦେଖି ॥
ଆଜ ଧରିବି ବିପ୍ର ମନ । ତୁରିତେ ସାରିଲା ରନ୍ଧନ ॥
କୋଠିରେ ଭୋଜନ ସଂଯୋଗି । ଭିତରେ ବସିଅଛି ଜଗି ॥
ଏହି ସମୟେ ଏକ ନର । ଅତି ଦୁର୍ବଳ କଳେବର ॥
ବପୁସେ ବୃଦ୍ଧ ଅସ୍ଥି ଚର୍ମ୍ମ । ଚଣ୍ଡାଳରୂପୀ ହୀନକର୍ମ୍ମା ॥
ଛିଣ୍ଡା ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ବସ୍ତ୍ର ଧଡ଼ି । କଟିରେ ବାନ୍ଧିଅଛି ଭିଡ଼ି ॥
ଗଳାରେ ଲମ୍ବିଅଛି ଖଣ୍ଡେ । ପାଟ ଦଉଡ଼ି ତାର ମୁଣ୍ଡେ ॥
ଚଳନ୍ତେ ତନୁ ଥର ଥର । ନୟନୁ ଝରୁଅଛି ନୀର ॥
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣକେ ତାହା ପୋଛି । ଆଗ ପଛକୁ ଚାହୁଁ ଅଛି ॥
ଅଳପ ନଇଁବା ପରାୟେ । ମନେ ଉପୁଜୁ ଅଛି ଭୟେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୃହେ ଆସି ମିଳି । ବାଢ଼ିଲି ଅନ୍ନ ବେଗେ ତୋଳି ॥
ମନ୍ଦିରୁ ହୁଅନ୍ତେ ବାହାର । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଡାକିଲା ପଛର ॥
କିମ୍ପା ନେଉଛ ଶୁଖା ଅନ୍ନ । ଭିତରୁ ଦିଅଇ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଗୋକ୍ଷୀର ଘୃତ ଦଧି ଲୁଣ । ସଂଯୋଗି ଦେବି ଏହି କ୍ଷଣ ॥
ସ୍ୱସ୍ଥାନେ ବସି ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜ । ମନରୁ ଭୟ ଭ୍ରାନ୍ତି ତେଜ ॥
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ର ବାକ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣେ । ଶୁଣି ଚଣ୍ଡାଳ ଭୟ ମନେ ॥
ଅନ୍ନ ପକାଇ ପଳାଇଲା । ଆଗେ ଯେ ଉଚ୍ଚଭୂମି ଥିଲା ॥
ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ମୁହଁ ମାଡ଼ି । ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ଗଲା ଛାଡ଼ି ॥
ତା ଦେଖି ବିଷ୍ଣୁଦାସ ଧାଇଁ । ଅତି ଆକୁଳ ମନ ହୋଇ ॥

ଅନ୍ନ ଶ୍ରେରକୁ ଟୋଳ ବେଗେ । ଦେଖିଲା ଜୀବ ନାହିଁ ଅଙ୍ଗେ ॥
ଡାଟକା ହୋଇ ଦ୍ୱିଜବର । ମୁଖେ ସିଞ୍ଚିଲା ଶୀତ ନୀର ॥
ପଦ୍ମ ପଲ୍ଲବ ବେନି କରେ । ସମ୍ମୁଖେ ବିଞ୍ଚେ ଧିରେ ଧିରେ ॥
ନିଜ ବସନ ଘେନି ଧୂଳି । ପୋଛି ଆପଣା ଅଙ୍ଗେ ବୋଳି ॥
ନିର୍ଜୀବ ଦେଖି ତାର ଦେହେ । ବିପ୍ର ବୁଡିଲା ଶୋକ ମୋହେ ॥
ବିକଳେ କରଇ ରୋଦନ । ବୋଲଇ ଧିକ ମୋ ଜୀବନ ॥
ଏଡ଼େ ଅକର୍ମ କର୍ମା କଲି । ନିଷ୍ଠୁରେ ଜୀବ ଥାଉଁ ମଲି ॥
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତି ଜନ ଅନ୍ନ ଗ୍ରାସ । ମୂର୍ଖ ସ୍ୱଭାବେ କଲି ନାଶ ॥
ମୁନିଏ କହିଛନ୍ତି ପୂର୍ବେ । ଖାଇବା ଗ୍ରାସ ଭାଙ୍ଗେ ଯେବେ ॥
ସପତଜନ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଅନ୍ନ ନ ମିଳେ କଦାଚିତେ ॥
ସେ ପ୍ରାଣୀ କୃମି ପୋକ ହୋଇ । ତପତ ନର୍କେ ପଡ଼ି ଥାଇ ॥
ଯୁଗ ଅନ୍ତରେ ପଶୁ ଯୋନି । ଲଭଇ ପୂର୍ବ କର୍ମ ଘେନି ॥
ମୁଁ ଏହା ଜାଣଇ ସ୍ୱରୂପ । ଅଜ୍ଞାନେ ଅର୍ଜିଲି ପାପ ॥
ଏମନ୍ତେ କରଇ ରୋଦନ । ଶୁଣି ଅନେକ ବିଦ୍ୱଜନ ॥
ଆସି ମିଳିଲେ ତାର ପାଶ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ବିପ୍ର ଦାଶ ॥
ବୋଲଇ ଏ ଅତିଥି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ମୋ ଯୋଗୁ ହେଲା ପ୍ରାଣଭ୍ରଷ୍ଟ ॥
ତେଣୁ ମୁଁ ଏହାର ସଙ୍ଗତେ । ଅନଳେ ଝାସିବି ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ॥
ଏଥିକୁ କର ଉଦଯୋଗ । ନାହିଁ ମୋ ଜୀବନରେ ଭୋଗ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିପ୍ର ଶୁଦ୍ଧମନ । ଜାଣିଲେ ଜଗତ ଜୀବନ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ । ସେ ମୃତ ଶବ ଗଲା କେଣେ ॥
ଆପଣେ ଦିବ୍ୟରୂପ ଧରି । ଗରୁଡ଼ ପୃଷ୍ଠେ ବିଜେ କରି ॥
ଦେଖନ୍ତି ସୁର ନର ଋଷି । ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ଅତସି ପୁଷ୍ପ କାନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ । ପୀତବସନ ପରିଧାନ ॥
ଚକ୍ର କମଳ ଶଙ୍ଖ ଗଦା । ଯେ ଅଳଙ୍କାର ଅଙ୍ଗେ ସଦା ॥
ଏକୁ ଆରେକ ତେଜ କାନ୍ତି । ଜ୍ୟୋତି ଶରୀରେ ବିରାଜନ୍ତି ॥
ଶୁଭଇ ଜୟ ଶଙ୍ଖନାଦ । ପାରୁଶେ ବେଢ଼ି ପାରିଷଦ ॥

ବହୁତ ସମ୍ପଦ ବେଭାରେ । ମିଳଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ ଠାରେ ।
ଗୃହ ଆୟୁଧ ଗୃହ ଭୁଜେ । ଯେସନ ଦେବାଧି ଦେବରାଜେ ।
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ବେନି କରେ ଟେକି । ଗରୁଡ଼ କନ୍ଧେ ବନମାଳି ।
କୋଳେ ବସାଇ ଯାନ୍ତି ଶୂନ୍ୟେ । ଦେଖନ୍ତି ଗପୁ ବାସୀ ଜନେ ।
ରଜା ଯେ ଗୁରୁ ପାଶେ ଥିଲା । ତା ଦେଖି ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲା ।
ଗୁରୁଙ୍କୁ କହଇ ରାଜନ । କସ ପୃଚ୍ଛିବ ଆଜ ପୁଣ୍ୟ ।
ଦେଖ ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ମ ଗୁଣ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଆସି ନାରାୟଣ ॥
ଗରୁଡ଼ ଆସନେ ବସାଇ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନିଜ ପୁରେ ନେଇ ॥
ମୁଁ ଯେ ଅନେକ ପୁଣ୍ୟ କରି । ନୋହିଲି ବିପ୍ର ସଙ୍ଗେ ସରି ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଜୀବନ । ମୋତେ ନୋହିଲେ ଅବଧାନ ॥
ତେଣୁ ବିଅର୍ଥେ ଜନ୍ମ ମୁହିଁ । ଏ ଦେହେ ଥିବ କାହିଁ ପାଇଁ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଅଭାବେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ସମ୍ପଦ ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତ ମଣି ॥
ତାର ଜୀବନ ଧିକ ଧିକ । ଯାବନ୍ତ ଭୋଗ ସବୁ ନର୍କ ॥
ଏଣୁ ମୋ ଦେହେ ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ । ଅନଳେ ଝାସ ଦେବି ଆଜ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରସାଇଁ । ପଡ଼ିଲା ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡେ ଡେଇଁ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ଥିଲେ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ । ତକ୍ଷଣେ ଲେଉଟିଲେ ବେଗେ ॥
ପଙ୍କ ଅନଳ କୁଣ୍ଡେ ପଶି । ରାଜାକୁ ଧଇଲେ ଆକର୍ଷି ॥
ବିକ୍ରମୀ ଗରୁଡ଼ କନ୍ଧରେ । ବିଜୟ କଲେ ଧାଡକାରେ ॥
ବେନି ଜାନୁରେ ବେନି ଭୃତ୍ୟ । ବସାଇ କଲେ କୋଳାଗ୍ରତ ॥
ଦକ୍ଷିଣେ ଦ୍ୱିଜ ବାମେ ନୃପ । ଯେସନେ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବରୂପ ॥
ମଧ୍ୟେ ସୁନ୍ଦର ଦେବରାୟ । ଶୂନ୍ୟେ ଶୁଭଇ ଜୟ ଜୟ ॥
ପଥେ କୁସୁମ ବୃଷ୍ଟି କରି । ବୈକୁଣ୍ଠେ ବିଜେ କଲେ ହରି ॥
ସେ ବେନି ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ପାରୁଶେ । ରଖିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସେ ॥
ଯେ ବିପ୍ର ନାମ ଅତିଶୀଳ । ସୁଶୀଳ ନାମେ ମହୀପାଳ ॥
ହେ ଧର୍ମଦତ୍ତ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ । ସେ ବେନି ବିଷ୍ଣୁଗଣ ଆମ୍ଭେ ॥
ଏବଦା ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକେ ଥାଉଁ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତେ ପୂଜା ପାଉଁ ॥

ଯେ ପୂଜେ ଉଦ୍ୟାପନ କାଳେ । ସେହି ବସନ୍ତ ଆତ୍ମ ମେଳେ ॥
ତୁ ଯେ ପୁଚ୍ଛିଲୁ ଧର୍ମଶ୍ରିତ । ତୁଳସୀ ସେବା ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତ ॥
ଏ ବେନି ସମକକ୍ଷ ଜାଣ । କହି ଅଛନ୍ତି ନାରାୟଣ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବିଶ୍ୱାସ । ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟେ ଅତିଶୀଳ ସୁଶୀଳ ଚରିତ କଥନେ ନାମ ଊନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଧର୍ମଦତ୍ତ ଉବାଚ

ଜୟଶ୍ଚ ବିଜୟଶ୍ଚୈବୌ ବିଷ୍ଣୋର୍ଦ୍ୱାଃସ୍ଥୌ ତୁ ସର୍ବଦା ।
କିନ୍ତୁ ତାଭ୍ୟାଂ ପୁରା ଗୀର୍ଣ୍ଣଂ ଯସ୍ମାଦ୍ଭିଷ୍ଣୁ ପଧାରିଣୋ ॥

ଶୁଣ ରାଜନ ତୋଷ ମନେ । ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତଙ୍କ ବଚନେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ତନୁ ପୁଲକିତ । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ଧର୍ମଦତ୍ତ ॥
ହେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ ତୁମ୍ଭ ବାଣୀ । କୃତାର୍ଥ ହେଲି କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି ॥
ଏବେ ମୁଁ ପଚାରିବି ଯାହା । ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ କହ ତାହା ॥
ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗତେ ବେନି ଜନେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଉଦ୍ୟାପନେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ସନ୍ନିଧେ ବିଜେ କରି । ଜୟ ବିଜୟ ନାମେ ଦ୍ୱାରୀ ॥
ସେ ବେନି ଜନଙ୍କର ଧର୍ମ । ପୂର୍ବେ ସେ କଲେ କେଉଁ କର୍ମ ॥
ସେ କଥା କହ ମୋର ଆଗେ । ଶୁଣିବି ତୁମ୍ଭ ଅନୁରାଗେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତ କଥା ଶୁଣି । ତରିବ ଭବ ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଚନେ । ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ ସାବଧାନେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବିପ୍ରବର । ପୂର୍ବେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର ॥
କର୍ଦ୍ଦମ ନାମେ ମହାମୁନି । ତା ପତ୍ନୀ ମନୁର ନନ୍ଦିନୀ ॥
ନାମ ତାହାର ଦେବହୂତି । ସାଧ୍ୱୀ ସୁନ୍ଦରୀ ମହାସତୀ ॥
ତାର ଉଦରେ ନବ ନାରୀ । ସେ କନ୍ୟା ନବଋଷି ବରି ॥

ପୁଣି ଜନ୍ମିଲେ ପୁତ୍ର ଭିନ । କପିଲ ବିଷ୍ଣୁ କଳା ଧେନ ।
ସିଦ୍ଧ ଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ରହି । ଯୋଗ ସାଧନେ ଜ୍ଞାନ କହି ॥
ଆବର ଦେବହୂତି ନାମ । ଜୟ ବିଜୟ ନାମେ ସାନ ॥
ସେ ବେନି ଭାଇ ଗୁଣବନ୍ତ । ଧର୍ମେ ନିପୁଣ ଜ୍ଞାନରତ ॥
ନିଗମ ଆଦି ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ି । ଦିନକୁ ଦିନ ଜ୍ଞାନ ବଢ଼ି ॥
ଜାଣିଲେ ଆତ୍ମାର କାରଣ । ସେବିଲେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ ॥
ସେ ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ସନତ କୁମାରଙ୍କ ସାନ ॥
କପିଲ ନାମେ ମହାମୁନି । ତାହାଙ୍କ ଠାରୁ ଦୀକ୍ଷା ଘେନି ॥
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ମହାମନ୍ତ୍ର । ଅଷ୍ଟ ଅକ୍ଷରେ ଭେଦ ଯନ୍ତ୍ର ॥
ଷୋଡ଼ଶ ଉପଚାରେ ପୂଜା । ଯେଣେ ସନ୍ତୋଷ ଦେବରାଜା ॥
ଗୁରୁଙ୍କ ମୁଖୁଁ ସର୍ବ ଶିଖି । ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ କରି ସୁଖୀ ॥
ଜୟ ବିଜୟ ବେନି ଭ୍ରାତ । ନିତ୍ୟେ ସେବନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତି ବିନା ଆନେ । ସୁଖ ନ ଗଛେ ତାଙ୍କ ମନେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଅନ୍ତେ । ମରୁତ ନାମେ ମହୀପତେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତିରେ ଚିତ୍ତ ଧରି । ଜୟ ବିଜୟ ଯଜ୍ଞେ ବରି ॥
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତକୁ ବ୍ରହ୍ମା ପଣେ । କନିଷ୍ଠ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବରଣେ ॥
ଭିଆଇ ବହୁତ ସମ୍ଭାର । ପୂଜିଲା ଅଗ୍ନି ଆଦି ସୁର ॥
ମର ଲୋକଙ୍କୁ ମିଷ୍ଟଅନ୍ନ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲା ମହାଦାନ ॥
ସେ ଅବଭୃତ ସ୍ନାନକାଳେ । ଋତ୍ୱିକ ଗଣଙ୍କର ମେଳେ ॥
ଜୟ ବିଜୟ ବେନି ଭାଇ । ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଧନ ଦେଇ ॥
ଦକ୍ଷିଣା ପାଇ ମନ ତୋଷେ । ଗଲେ ସେ ଆପଣାର ଦେଶେ ॥
ଧନ ରଖାଇ ଯତ୍ନକରି । ଜୟ ବିଜୟ କର ଧରି ॥
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଯାଇ ବସି । କନିଷ୍ଠ ଭାଇକି ଆଶ୍ୱାସି ॥
ଜୟ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବାବୁ । ତୁ ମୋର ବଚନ ଘେନିବୁ ॥
ରାଜା ଦେଇଛି ଯେତେ ଧନ । ଆମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ତପିଜନ ॥
ଧନରେ ହେଲେ ଆସକତ । ଧର୍ମ ସେ ନୋହିବ ପ୍ରାପତ ॥

ତେଣୁ ଏ ଧନ କି କରିବା । ଗୁରୁଙ୍କୁ ସବୁ ନେଇ ଦେବା ॥
ଏ ଧନେ କରନ୍ତୁ ସେ ଯାଗ । ଏଣେ ଆମ୍ଭର ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ବିଜୟ କହୁଅଛି ବାଣୀ ॥
ହେ ଭ୍ରାତ ମୋର ବାକ୍ୟ ଘେନ । ଆମ୍ଭ ଅର୍ଜିତ ଯେତେ ଧନ ॥
ବେନି ଭାଇଙ୍କ ସମମତେ । ଦେବ ତା ପିତାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ସେ ଆମ୍ଭ ତାତ ଆଦ୍ୟ ଗୁରୁ । ଧନରେ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ କିଛି ଦେଉ । ପୁତ୍ର ଅର୍ଜିଲା ଯଶ ପାଉ ॥
ସାନଜ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ଜୟ କହୁଛି କୋପମନେ ॥
ତୁ ଶିଶୁ କିଛିହିଁ ନ ଜାଣୁ । କୁଟୁମ୍ବ ସ୍ନେହ ମନେ ଆଣୁ ॥
ପିତା ଜନନୀ ଇଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ । ଏ ସର୍ବ ମାୟା ମୋହସିନ୍ଧୁ ॥
ବାରି ତନୟ ସେହି ମତ । ଲହରୀ ପ୍ରାୟେ ହୋଏ ଜାତ ॥
ଉଠଇ ଗିରି ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । କୂଳେ ବାଜିଲେ ଭଙ୍ଗି ଯାଇ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ସ୍ନେହ ସେହି ମତ । ଆତ୍ମାକୁ ପତନ କରନ୍ତ ॥
ଗୁରୁ ସେ ଗତି ମୁକ୍ତି ଦ୍ୟନ୍ତି । ଆତ୍ମାକୁ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ॥
ଉତ୍ତମ ଜ୍ଞାନ ଦୀକ୍ଷା ଦେଇ । ଅନ୍ତେ ଅଚ୍ୟୁତ ପୁରେ ନେଇ ॥
ତେଣୁ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦେ ସେବା । ଅନ୍ୟେ କି ପ୍ରୟୋଜନ ଅବା ॥
ଅଗ୍ରଜ ବାକ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ବିଜୟ କହୁଅଛି ବାଣୀ ॥
ହେ ଭ୍ରାତ ଜ୍ଞାନ କଥା କହୁ । ସେ ଜ୍ଞାନ ଉପୁଜିଲା କାହୁଁ ॥
ଦେହ ନ ଥିଲେ କାହୁଁ ଜ୍ଞାନ । ଦେହ ବିହୀନେ ସର୍ବଶୂନ୍ୟ ॥
ଯାବତ୍ ଅଛି ଦେହ ବୁଦ୍ଧି । ତାବତ ସର୍ବ କର୍ମ ସିଦ୍ଧି ॥
ସକଳ ଜ୍ଞାନ ସାଧିପାରି । ଏ ଦେହ ଥିବା ଯେବେ ଧରି ॥
ତେଣୁ ଏ ଦେହ ସାରସ୍ୱତ । ଯହୁଁ ଏ ହୋଇଲା ସମ୍ଭୂତ ॥
ତା ନାମ ପିତା ମାତା କହି । ଏ ପିଣ୍ଡେ ଅଧିକାରୀ ସେହି ॥
ତାଙ୍କ ଚରଣେ ତେଣୁ ସେବା । ଅର୍ଜି ଉତ୍ତମ ଧନ ଦେବା ॥
ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ ଆଗେ କରି । ପଛେ ଯାବତ ଇଷ୍ଟ ବରି ॥
ଯେବଣ ଜନ ମୂର୍ଖପଣେ । ନ ସେବେ ପିଅର ଚରଣେ ॥

ନିଜ ମାତାକୁ ଦୁଃଖ ଦେଇ । ଆନ ଗୁରୁଙ୍କୁ ସେବେ ଯାଇଁ ॥
କ ଅବା ତପ ସାଧିବାରେ । ଗଙ୍ଗାଦି ନାନା ତୀର୍ଥ କରେ ॥
ତାର ସୁକୃତ ଫଳ ଯେତେ । ଜନନୀ କ୍ରୋଧେ ଜୁଳେ ନିତ୍ୟେ ॥
ପିତାଙ୍କୁ କଲେ ଅସନ୍ତୋଷ । ସକଳ ଧର୍ମ ଯାଇ ନାଶ ॥
ଏଣୁ ପିଅର ପାଦେ ସେବ । ପଶ୍ଚାତେ ଅନ୍ୟ ଇଷ୍ଟ ଭାବ ॥
ଏ କଥା ତୁମ୍ଭ ମନେ ଘେନ । ମାତା ପିତାଙ୍କୁ ଦେବା ଧନ ॥
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ଜଟେ ଶୁଣି । ବୋଲଇ ତୁରେ ମୂଢ଼ପ୍ରାଣୀ ॥
ଧନ ଲୋଭରେ ଦେଉ ମନ । ମୋ ଠାରୁଁ ତୋର କେତେ ଜ୍ଞାନ
ଗୁରୁ ବୋଷସୁ ଅପରାଧି । ଧନ ଗ୍ରହଣେ କଲୁ ବୁଦ୍ଧି ॥
ମୋର ବଚନ ଭଙ୍ଗ ବଲେ । ଏ ଦୋଷୁ ଗ୍ରାହ ହୁଅ ଜଳେ ॥
ଜଳଚରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ବଞ୍ଚ ତୁ ଜଳଜନ୍ତୁ ଖାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶାପ ଦେଲା । ଶୁଣି ବଜସୁ କୋପ କଲା ॥
ବୋଇଲା ନାହିଁ ମୋର ଦୋଷ । ନ ବୁଝି କମ୍ପା କଲୁ ରୋଷ ॥
ଶାପ ଯେ ଦେଲୁ ମୂର୍ଖପଣେ । ଓପ୍ରୋଧ ଗୁଡ଼ ଅକାରଣେ ॥
ଏଣୁ ତୁ ଗଜମୂର୍ଖ ହୁଅ । ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଥାଅ ॥
ଏମନ୍ତେ ଶାପ ଅନ୍ୟେ ଅନ୍ୟେ । ଦେଇ କାତରେ ବେନି ଜନେ ॥
ଧର୍ମ ସୁମର ମନେ ଦୁଃଖ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ କରୁଣା ଜଳଧି । ତୋର ସଷ୍ଟିଲ ସବ୍ବଧି ॥
ସକଳ ଜୀବେ ତୋର ବାସ । ତୁ ପ୍ରଭୁ ପରମ ପୁରୁଷ ॥
ପରମ ଆତ୍ମା ରୂପେ ଥାଉ । ଜୀବକୁ ଜଗତ ଭ୍ରମାଉ ॥
ଜଗତ ତୋର ମାୟାବଳେ । ଶକଟଚକ୍ର ପ୍ରାୟେ ଚଳେ ॥
ଏଣୁ ଏ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟ ଜଗତ । କାହାର ନୁହଇ ଆୟତ ॥
ତୁ ନାଥ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର ॥
ଯାହା କରିବୁ ତୋର ଇଚ୍ଛା । କେ ଲଭିପାରେ ମନୋବାଞ୍ଛା ॥
ପ୍ରାଣୀ ଯେ ସଦା ସୁଖ ଅର୍ଥେ । ପଡ଼ନ୍ତି ଘୋର ତମ ପଥେ ॥
ଆତଙ୍କେ ତୋ ନାମ ସୁମରି । ପୁଣି ଦୁସ୍ତରୁ ଯାନ୍ତି ତରି ॥

ଆମ୍ଭେ ସୋଦର ବେନ ଭାଇ । ଅର୍ଥ ମଦରେ ହେଲୁ ବାଇ ॥
ଶାପ ବହିଲୁ ଏକେ ଏକେ । ଏବେ ମରୁଛୁ ଗୁରୁ ଶୋକେ ॥
ଆରତେ ତୋ ନାମ ସୁମରୁ । ତୁ ନାଥ ଉଦ୍ଧର ଦୁସ୍ତରୁ ॥
ଭକତ ଜନଙ୍କ ସୋଦର । ହେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ କୃପାକର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେନଭାଇ । ହରି ଚରଣେ ମନ ଦେଇ ॥
ତାଙ୍କ ଆରତଙ୍କ ମନ ଜାଣି । ଅଶେଷ ଲୋକ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ବେନ ଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଆସି । ପ୍ରକାଶ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ଅପୂର୍ବ ଶୋଭା ଦିବ୍ୟ କାନ୍ତି । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ବେନି ଯତି ॥
ଜୟ ବିଜୟ ବେନ ଭାଇ । ଭୂମିରେ ପାଏ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ତୁରିତେ ଉଠି ଯୋଡ଼ି କର । ବୋଲନ୍ତି ସ୍ୱାମି ଚକ୍ରଧର ॥
ସ୍ୱାମି ଜଗତନାଥ ସ୍ୱାମି । ତୋ ବିନା ଅନ୍ୟଗତି ନାହିଁ ॥
ଆମ୍ଭ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କର୍ମ ଦୋଷ । ତବ ଦର୍ଶନେ ହେଉ ନାଶ ॥
ଅଧିକ କି କହିବୁ ସ୍ୱାମୀ । ତୁ ନାଥ ସ୍ୱୟଂ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
ଆମ୍ଭର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦୁଃଖ । ଜାଣି ବିନାଶ ପଦ୍ମମୁଖ ।
ଭକ୍ତ ବଚନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀସାଇଁ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବେନ ଭାଇ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଆମ୍ଭର ଭକତ । ନାମ ଆମ୍ଭର ଭକ୍ତହିତ ॥
ଯେ ମୋର ଭକତ ବଚନ । ମୁଁ ତାହା ନ କରଇ ଆନ ॥
ତେଣୁ ତୁମ୍ଭର ଶାପ ଯୋଗ । ଅବଶ୍ୟ ଅଙ୍ଗେ ହେବ ଭୋଗ ॥
ଗଜ କୁମ୍ଭୀର ରୂପ ହୋଇ । ଜଳ ସ୍ଥଳରେ ବେନ ଭାଇ ॥
ଉଭୟ ଭେଟ ପରଯନ୍ତେ । ସମସ୍ତ ଯାଉ ଏହି ମତେ ॥
ଯୋଗେ କୁଞ୍ଜର ଜଳପାନେ । ଗଣ୍ଡକୀ ତୀରେ ଏକଦିନେ ॥
ତୃଷାରେ ପିଉଥିବ ପାଣି । ସେ ଜଳେ ଥାଇ ଗ୍ରାହମଣି ॥
ଗଜକୁ ଧରିବ ତୁରିତେ । ସେ ଗଜ ସୁମରିବ ମୋତେ ॥
ମୁହିଁ ଆସିବ ତାହା ଜାଣି । ଚକ୍ରେ କୁମ୍ଭୀର ମୁଣ୍ଡ ହାଣି ॥
ଗଜ ମୋ ରୂପକୁ ଅନାଇଁ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବ ସେହି ଠାଇଁ ॥
ସେ ଦୁଇ ଆତ୍ମାହିଁ ତୁମ୍ଭେ ବେନ । ମୁହିଁ ସଙ୍ଗତେ ଯିବ ଯେନ ॥

ମୋର ସ୍ୱରୂପେ ମୋର ପୁରେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ରହିଥିବା ହାରେ ॥
ମୋତେ ଭଜିବେ ଯେଉଁ ଜନ । ପ୍ରଥମେ ତବ ଦରଶନ ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବେ ଭକତି । ତେବେ ପାଇବେ ମୋର ଗତି ॥
ମୁଁ ଏହା କରିବି ନିଶ୍ଚୟ । ଏଥିକୁ ନ କର ସଂଶୟ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଗଲେ ଗଗନ ମାର୍ଗେ ପଶି ॥
ଜୟ ବିଜୟ ବେନି ଭାଇ । ବିଷ୍ଣୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ॥
କେତେହେଁ କାଳ ଅନ୍ତେ ପୁଣି । ଅର୍ଜିଲେ କର୍ମକୁ ନ ଜାଣି ॥
ଗଜ ସ୍ୱରୂପେ ଜୟ ପୁନ । ରହିଲେ ବନେ ଆଶ୍ରା ଘେନ ॥
ବିଜୟ ଗ୍ରାହ ରୂପ ଧରି । ଗଣ୍ଡକୀ ଜଳେ ବାସ କରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ କାଳ ଗଲା । ଯେମନ୍ତେ କର୍ମ ଲେଖିଥିଲା ॥
ଶ୍ରୀହରି କହିଥିଲେ ଯାହା । ସେହି ପ୍ରକାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାହା ॥
ଗଜ କୁମ୍ଭୀର ଯୁଦ୍ଧକାଳେ । ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ରହିତଳେ ॥
ପ୍ରାଣୀ ଆତଙ୍କ ସହିଁ ହରି । ତେଣୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ହରି ॥
ଗଜ ଆତଙ୍କ ମନ ଜାଣି । ଚକ୍ରେ କୁମ୍ଭୀର ମୁଣ୍ଡ ହାଣି ॥
ବେନି ଜନକୁ ମୁକ୍ତି ଦେଲେ । ସେ ସ୍ଥାନେ ହରିକ୍ଷେତ୍ର କଲେ ॥
ଗଜ କୁମ୍ଭୀର ଯେ ନିସ୍ତାରି । ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ଗଲେ ହରି ॥
ଜୟ ବିଜୟ ତାଙ୍କ ନାମ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଗୁଣେ ନାହିଁ ସମ ॥
ତାଙ୍କ ଚରିତ ଯେବା ଶୁଣି । ସେ ଅନ୍ତେ ପରଲୋକ ଜିଣି ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ମଣ୍ଡଳେ ବସନ୍ତି । କୈବଲ୍ୟ ଭୋଗ ଭୁଞ୍ଜୁଥାନ୍ତି ॥
ଶୁଣ ହେ ବିପ୍ର ଧର୍ମଦତ୍ତ । ବିଷ୍ଣୁ ଆଜ୍ଞାହିଁ ବାକ୍ୟ ସତ ॥
ପୁଣି କହନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଗଣ । ହେ ବିପ୍ର ଦୃଢ଼ମନେ ଶୁଣ ॥
ତୁ ନିଶ୍ଚେ ଯିବୁ ବିଷ୍ଣୁପୁର । ଏବେ ଆମ୍ଭର ବୋଲକର ॥
କ୍ଷିତିରେ ଥିବୁ ଯେତେ ଦିନ । ଆନନ୍ଦ କରୁଥିବୁ ମନ ॥
ଧର୍ମରେ କରୁଥିବୁ ଆଶା । ଉପେକ୍ଷି କାମ କ୍ରୋଧ ହିଂସା ॥
ଜନ୍ତୁରେ ଥିବ ଦୟା ଭାବ । ଜାଣିବୁ ସ୍ୱୟଂ ବାସୁଦେବ ॥
ତୁଳା ମକର ମେଷ ତିନି । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଦୀକ୍ଷା ଘେନି ॥

ପ୍ରାତ ସ୍ନାହାନ ଦିନେ ଦିନେ । ସନ୍ତୋଷ ହବିଷ୍ୟ ଭୋଜନେ ॥
ଆବର ବ୍ରତ ଏକାଦଶୀ । ଗୋ ବିପ୍ର ଅତିଥି ତୁଳସୀ ॥
ଏହାଙ୍କୁ ପୂଜା ଧର୍ମ କରି । ପ୍ରାଣୀ ତରନ୍ତି ଭବ ବାରି ॥
ତୁ ଏଣେ କରି ତତ୍ତ୍ୱ ଜ୍ଞାନ । ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକରେ ଯେବେ ମନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦୂତ ବେନି । ସଙ୍ଗତେ କଳହାକୁ ଘେନି ॥
ଆରୋହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବିମାନ । ଗଲେ ଯେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ ॥
ସୁଜ୍ଞାନ ପାଇ ଧର୍ମଦତ୍ତ । ନିଜ ଆଶ୍ରମେ ଉପଗତ ॥
ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପୃଥୁ ରାଜା ଆଗେ । ନାରଦ ମୁନି ଅନୁରାଗେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ମହୀପତି । ଏତେ ଲକ୍ଷଣେ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତି ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ମୂଳ କରି । ସେବିଲେ ଭଜ ଜଳୁ ତରି ॥
ବିନା କାର୍ତ୍ତିକ ନ ଆରାଧି । କେବେହେଁ ଧର୍ମ ନୋହେ ସିଦ୍ଧି ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ସ୍ଥାନେ ଯେତେ ବ୍ରତ । ସେ ସବୁ ମନ୍ତ୍ର ଜଳ ଶ୍ରୋତ ॥
ତେଣ୍ଡିଲେ ବହୁଥାଇ ନୀର । ରଖିଲେ ଶୁଖିଯାଉ ଧାର ॥
ସେ ରୂପେ ସର୍ବ ଧର୍ମ ବିଧି । ସାଧିଲେ ହେଉଥାଇ ସିଦ୍ଧି ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ ନୋହେ କ୍ଷୟ । ସର୍ବଦା ସୁର ନଦୀ ପ୍ରାୟ ॥
ବିଧି ପ୍ରକାରେ ବେଳେ କଲେ । ସର୍ବଦା ବହୁଥାଇ ତୁଲେ ॥
ସେ ସୁଧାଧାରା ପୁଣ୍ୟମୟ । ଆତ୍ମା ସେ ଜଳେ ହଂସ ପ୍ରାୟ ॥
କେବେହେଁ ନପଡ଼ଇ ଦୁଃଖେ । ଆନନ୍ଦେ ବିହରଇ ସୁଖେ ॥
ତେଣୁ ଏ କାର୍ତ୍ତିକ ଚରିତ । ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ କବା ଗୀତ ॥
ଶୁଣିଣ ମନରେ ସନ୍ତୋଷ । ବିନାଶେ ଅଶେଷ କଳୁଷ ॥
ମୁକତି ଲଭେ ଅନ୍ତ କାଳେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଧର୍ମ ଫଳେ ॥
ଈଷିତେ ଜଣେ ଯମ ସୀମା । ଏମନ୍ତେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହିଁମା ॥
ଅବୋଧ ମହାଦେବ ଦାସ । ଏତୁର କହିବ ତା କିସ ॥
ବୁଧ ଜନଙ୍କ ଅନୁରାଗେ । ପୁରାଣ ଅର୍ଥ ଗୀତ ଯୋଗେ ॥
ସଂସାରେ କରି ପରକାଶ । ସୁଜନେ ଶୁଣି ହୁଅ ତୋଷ ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ
ଜୟ ବିଜୟେ କଥନେ ନାମ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟ

ଏକତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ନାରଦ ବାକ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ସେ ପୃଥୁ ରାଜା ନୃପମଣି
ବୋଲନ୍ତ ଶୁଣ ମୁନିବର । ତୁମ୍ଭେ କହିଲ ଧର୍ମସାର
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଧର୍ମମେଳେ । ଆଉ କି ଅଛି ଏହିତଳେ
ସେ କଥା ଜାଣିଥିଲେ କହ । ଜଗତ ଜନ ଦୁଃଖ ଦହ
ମୁନି ବୋଲନ୍ତ ଧର୍ମ ଅଛି । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଫଳ ଭଞ୍ଜି

ନାରଦ ଉବାଚ

କୃଷ୍ଣା କୃଷ୍ଣତନୁଃ ସାକ୍ଷା ଦ୍ବେଣୀ ଦେବୋ ମହେଶ୍ୱରଃ
ତତ୍ସଙ୍ଗ ମପ୍ରଭାବାଂଶ୍ଚ ନାଲଂ ବକ୍ତୁଂ ଚତୁର୍ମୁଖଃ ।
ତଥାପିତତ୍ସମୁତ୍ପତ୍ତିଂ କୀର୍ତ୍ତୟିଷ୍ୟାମି ତାଂ ଶୃଣୁ ॥

ସେ କଥା ଶୁଣ ମହାରଥ । ଯେ କୃଷ୍ଣବେଣୀ ନାମେ ତୀର୍ଥ
ସେ ପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥ ଆଦ୍ୟମାସେ । ରୋହିଣୀ ପ୍ରଥମ ଦିବସେ
ଯେ ସ୍ନାନ କରେ ଏକାବେଳେ । କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ପ୍ରାତଃକାଳେ
ସକଳ ପାପ କ୍ଷୟ ଯାଇ । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ଫଳ ପାଇ
ଅନ୍ତେ ଲଭଇ ବିଷ୍ଣୁପୁର । ଯାବତ ରବି ନିଶାକର
ତାବତ ଥାଇ ବିଷ୍ଣୁ ଆଳେ । ସେ କୃଷ୍ଣ ବେଣୀ ତୀର୍ଥ ଫଳେ
ଏମନ୍ତ ନାରଦ ବଚନେ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ପୃଥୁ ମନ
ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ନର ନାହା । ହେ ମୁନି ମୋତେ କହ ତାହା
ଏମନ୍ତ ପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥ ଯେହୁ । ପୂର୍ବେ ସେ ଉପୁଜିଲା କାହୁଁ
ସେ କଥା କହ ମାୟାଯତ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ତୀର୍ଥ ପୁଣ୍ୟ ଖ୍ୟାତ

ନାରଦ ଉବାଚ

ଶୁଣ ରାଜନ ସାବଧାନେ । ଯେ ସତ୍ୟଯୁଗେ ପୂର୍ବ ଦିନେ
ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ଯଜ୍ଞ କର୍ମକୃତ୍ୟ । ଗୋବିନ୍ଦ ଶଙ୍କର ସହିତେ
ସକଳ ସୁରମୁନି ତୁଲେ । କର୍ଣ୍ଣେୟ ଗିରି ଶିଖେ ଗଲେ
ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନେ ରହି ସର୍ବେ । ଯେ ଯଜ୍ଞ ବିଧି କୃତ୍ୟ ପୂର୍ବେ

ସର୍ବେ ଜାଣନ୍ତି ବେଦ ବର । ଭିଆଇ ବହୁତ ସମ୍ଭାର ॥
ଭୃଗୁକୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବରଣେ । ବିଧାତା ବରିଲେ ଆପଣେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରିତିରେ କରି ବାଞ୍ଛା । ଯଜ୍ଞ ସଂକଳ୍ପେ କଲେ ଇଚ୍ଛା ॥
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ନାରାୟଣ । ବୋଲନ୍ତି ଆମ୍ଭ ବାକ୍ୟ ଶୁଣ ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପତ୍ନୀ ସୁରୀ । ତାର ନନ୍ଦନୀ ନାମ କ୍ଷୀରୀ ॥
ସେ ଯେ ଆମ୍ଭର ପ୍ରିୟବତୀ । ସକଳ ଗୁଣେ ସରସ୍ୱତୀ ॥
ଯେ ତାଙ୍କ ମାତା ତୁମ୍ଭ ନାରୀ । ବିଶେଷେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ନାମ ଧରି ॥
ତାଙ୍କୁ ସୁମରି ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନେ । ସଂକଳ୍ପ କର ଆବାହନେ ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଭୃଗୁ ମୁନି । ବୋଲନ୍ତି କାଳ କୃତ୍ୟ ଘେନି ॥
ହେ ସର୍ବ ଜନେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ତିନିଜଣ ॥
ସୁରୀ ସାବିତ୍ରୀ ଗାୟତ୍ରୀ । ଏ ତିନି କାଳ ରୂପ ଧରି ॥
ସୁରୀ ଯେ ସାୟଂକାଳ ରୂପୀ । ସାବିତ୍ରୀ ମଧ୍ୟକାଳ ବ୍ୟାପୀ ॥
ପ୍ରଭାତ କାଳେ ଗାୟତ୍ରୀ । ଏ ତିନି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ନାରୀ ॥
ଏଥକୁ କାଳ ବର୍ତ୍ତମାନେ । ବିଚାର କର ସାବଧାନେ ॥
ପ୍ରଥମେ ସୁମରିଲେ ସନ୍ଧ୍ୟା । ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଧନ୍ଦା ॥
ଏଥକୁ ମୋର ବୋଲ କର । ଯଜ୍ଞେ ଗାୟତ୍ରୀ ନାମ ଧର ॥
ସେ ପ୍ରାତଃକାଳ ଦିନ ଆଦି । ସଂକଳ୍ପେ ସୁମରିବ ଯଦି ॥
ଯଜ୍ଞ ହୋଇବ ବିଧି ମତେ । ଯାବତ କର୍ମ ଯଥା କୃତେ ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଭୃଗୁ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ନିଶ୍ଚୟ କଥା ବୋଲି ଜାଣି ॥
ସକଳ ମୁନି ସନମତେ । ବିଧାତା ସୁମରିଲେ ଚିତେ ॥
ଗାୟତ୍ରୀ ନାମ ସୁମରଣେ । ଆସି ମିଳିବେ ତତକ୍ଷଣେ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶେ । ସେ ଦେବୀ ମିଳିଲେ ହରଷେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଘେନି ବେଦପତି । ଯଜ୍ଞର ସଂକଳ୍ପ କରନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଦେବୀ ସୁରୀ । ମନେ ଉତ୍ସୁକ ମହା ଭରି ॥
ସନ୍ନିଧେ ମିଳିଗଲେ ଆସି । କହନ୍ତି ସର୍ବ ସମଦର୍ଶୀ ॥
ତୁମ୍ଭେ ସକଳ କଥା ଜାଣ । ମୋ କଥା ସମସ୍ତେ ହେଁ ଶୁଣ ॥

ତୁମ୍ଭର ସଖିଲା ଜଗତ । ଯଜ୍ଞରେ ଯେତେ ବାଧିମତ ॥
ଏବେ ଅଧର୍ମ କୃତ୍ୟ କଲ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞେ ନ ବରିଲ ॥
ଅପୂଜ୍ୟ ଜନ କରି ପୂଜା । ବିବେକ ପଣ କଲ ତେଜ୍ୟା ॥
ଯେ ଦେଶେ ଏମନ୍ତ ବିଗୃର । ଲଘୁଭ୍ୱ ଜନେ ସୁପକାର ॥
ସେ ଦେଶେ ନଷ୍ଟେ ଧର୍ମ ଦାନ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟ ତିନ ॥
ଅବଶ୍ୟ ଉପୁଜଇ ଏତେ । ଅକୀର୍ତ୍ତି ଶୁଭଇ ଜଗତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ କି ନ ଜାଣ ଏକଥା । ନଷ୍ଟେ ଆଶାରେ କଲ ବୃଥା ॥
ଏଠାରେ ଅଛ ଯେତେ ଲୋକ । ଜଡ଼ର ପ୍ରାୟେ ଅବିବେକ ॥
ମୁଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଘରଣୀ । ସେ ମୋର ସାନ ସପତଣୀ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ପତି ସଙ୍ଗେ ବରି । ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭ ଅଛ କରି ॥
ଏଣୁ ଅଚେତ ସର୍ବଜନ । ମୋର ଶାପକୁ ଯୋଗ୍ୟମାନ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ସୁର ମୁନି । ସମସ୍ତେ ମୋର ଶାପ ଘେନି ॥
ନଦୀ ସ୍ୱରୂପେ ଅଷ୍ଟ ଦିଗେ । ଏଠାରୁ ବହି ଯାଅ ବେଗେ ॥
ସୁରୀ ବଚନେ କୋପ କରି । କ୍ରୋଧେ ବୋଲନ୍ତି ଗାୟତ୍ରି ॥
ତୋର ଗୃହସ୍ଥ ଏକା ବିହି । ମୁଁ ତ ନୋହିଲି କିଛି କାହିଁ ॥
ତହିଁକି କଲୁ ଏତେ କୋପ । ଏକୁ ଅନେକ ଦେଲୁ ଶାପ ॥
ଏ ଦୋଷେ ତୁହି ହୁଅ ନଦୀ । ଧର୍ମ ପୁରାଣ ସତ୍ୟ ଯଦି ॥
ଏମନ୍ତେ ଅନ୍ୟେ ଅନ୍ୟେ ଶାପେ । ସର୍ବେ ତକ୍ଷଣେ ନଦୀ ରୂପେ ॥
ପର୍ବତେ ନ ପାରିଲେ ରହି । ଅଷ୍ଟ ଦିଗକୁ ଗଲେ ବହି ॥
କହନ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଉତ୍ତମ । ଶୁଣ ହେ ନଦୀଙ୍କର ନାମ ॥
ଯେ ହରି ହର ଏକ ଦେହୀ । ଯେ କୃଷ୍ଣ ବେଣୀନାମ ହୋଇ ॥
ପଶ୍ଚିମ ସମୁଦ୍ରକୁ ଗମେ । ବ୍ରହ୍ମା ଯେ କକଦ୍ମୀ ନାମେ ॥
ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ବିଜେ କରି । ବେନି ପାରୁଶେ ବେନି ନାରୀ ॥
ଉତ୍ତର ଦିଗେ ସରସ୍ୱତୀ । ଦକ୍ଷିଣେ ବହିଲା ଗୋମତୀ ॥
ଯେ ସୁରୀ ସରସ୍ୱତୀ ନାମ । ଗାୟତ୍ରୀ ଗୋମତୀ ଉତ୍ତମ ॥
ଆଉର ଯେତେ ସୁର ଗଣେ । ନଦୀ ସ୍ୱରୂପ ଜଣେ ଜଣେ ॥

ରହିଲେ ଜଳ ରୂପ ଧରି । କହିବା କେତେ ତା ବିସ୍ତାରି ॥
ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟା ଜଳପଥ । ସେ କୃଷ୍ଣ ବେଣୀ ନାମେ ତୀର୍ଥ ॥
ତହିଁ ଯେ ସ୍ନାନ କରେ ଯାଇଁ । ଗୋ କୋଟି ଦାନ ଫଳ ପାଇ ॥
କାର୍ତ୍ତିକେ ପ୍ରାତଃ ସ୍ନାନ କଲେ । କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ ପାଇ ଭଲେ ॥
ଆବର ଯେତେ ତୀର୍ଥ ସହିଁ । ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟରେ ଫଳ କହି ॥
ଯେ ଶୁଣେ କୃଷ୍ଣବେଣୀ କଥା । ତାର ହରଇ ସର୍ବ ବ୍ୟଥା ॥
ଅନ୍ତେ ଲଭଇ ବିଷ୍ଣୁ ବାସ । ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ କୃଷ୍ଣ ବେଣୀ ଚରିତ କଥନେ ନାମ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦ୍ୱାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ

ଇତି ତଦ୍ ବଚନଂଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୃଥୁର୍ବିସ୍ମିତ ମନସଃ ।
ସଂପୂଜ୍ୟ ନାରଦଂ ଭକ୍ତ୍ୟା ବିସସର୍ଜ ତଦା ପ୍ରିୟେ ॥

ଏମନ୍ତେ ନାରଦଙ୍କ ବାଣୀ । ସେ ପୃଥୁ ରାଜା କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି ॥
ବିଚିତ୍ର ଧର୍ମ ଉପଦେଶ । ନୃପତି ହୋଇଲା ସନ୍ତୋଷ ॥
ନାରଦ ବାକ୍ୟ ମନେ କରି । ସଂସାରେ ଧର୍ମ ଉଦେ କରି ॥
ଜ୍ଞାନ ପାଇଲେ ଏକେ ଏକେ । ମୁନି ଯେ ଗଲେ ବ୍ରହ୍ମ ଲୋକେ ॥
ସେ ମୁନି ବଚନ ଅମୃତ । ସଂସାରେ ହୋଇଲା ବିଖ୍ୟାତ ॥
ଯେ ତାହା ଶ୍ରୁତି ପଥେ ଶୁଣି । କି ଅବା ସୁଜନେ ବଖାଣି ॥
ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଠାକୁରାଣୀ ॥
ମୋର ସଂଶୟ ଦୂର କର । ହେ ପ୍ରଭୁ କରୁଣା ସାଗର ॥
କଳହା ନାମେ ଯେଉଁ ନାରୀ । ସେ ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ରୋହ ପାପ କରି ॥
ବନେ ପିଶାଚ ହୋଇଥିଲା । ବିପ୍ର ତାହାକୁ ଧର୍ମ ଦେଲା ॥
ସେ ଧର୍ମେ ହୋଇଲା ମୁକତ । ଏଥିକୁ ପୁଚ୍ଛଇ ଏମନ୍ତ ॥

ଯେବଣ ସ୍ତ୍ରୀ ମୂର୍ଖ ପଣେ । ନ ସେବେ ସ୍ୱାମୀର ଚରଣେ ॥
ଉତ୍ତମ କଥା ନ ଶୁଣଇ । ଧର୍ମ କେ ତାହା ନ ଜାଣଇ ॥
କେହି ନ ଦେବ ତାକୁ ଧର୍ମ । ଏମନ୍ତ ହେବ ଯାର କର୍ମ ॥
ତାହାକୁ ଅଛି ଯେଉଁ ଗତି । ବିଚାରି କହ ଜଗଜ୍ଜ୍ୟୋତି ॥
କୃଷ୍ଣ ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରିୟେ ଶୁଣ । ସଂସାର ବିଧାତା ଭିଆଣ ॥
ଜ୍ଞାନ ଅଜ୍ଞାନ ଦୁଇ ମତେ । ବିଶେଷ ଅଛନ୍ତି ଜଗତେ ॥
ତାହାଙ୍କ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଫଳ । ଦିନକୁ ଦିନ କରି ଠୁଳ ॥
ବିଧାତା ଦେଉ ଅଛି ବାଣ୍ଟି । ଯାହାକୁ ଯାହା କର୍ମ ଘଟି ॥
ତାହା କହିବା ବିଧି ମତେ । ହେ ପ୍ରିୟେ ଶୁଣ ଏକ ଚିତ୍ତେ ॥
ସଂସାରେ ଗୃହ ଧର୍ମ ସାର । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ମୋର ॥
ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳସୀ । ତିଥିରେ ବ୍ରତ ଏକାଦଶୀ ॥
କ୍ଷେତ୍ରେ ଦ୍ୱାରକା ପୁରି ସ୍ଥାନ । ମାସେ କାର୍ତ୍ତିକ ବିଦ୍ୟମାନ ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ମତେ ଧରି । ଯେ ମୋତେ ସେବେ ମୂଳ କରି ॥
ତାର ଦୁର୍ଗତି ଦୂରେ ଯାଇ । ଏକେ ସେ ଅନ୍ତେ ମୋତେ ପାଇ ॥
ଯେ ପୁଣ ଥାଇ ତାର ସଙ୍ଗେ । ପାପ ନ ରହେ ତାର ଅଙ୍ଗେ ॥
ସେହି ଲଭଇ ମୋର ଗତି । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ସତି ॥
ଯେ ଜନ ହେବ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଯେ ଲୋକ ଗ୍ରାମେ ଅଧିକାରୀ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ କୁଳରେ ନାୟକ । ଏ ତିନି ମଧ୍ୟେ ଯେତେ ଲୋକ ॥
ଅର୍ଜନ୍ତି ପାପ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମେ । ସେ ଷଡ଼ଭାଗ ହୋଇ ଗମେ ॥
କର୍ତ୍ତା ଲଭଇ ପାଞ୍ଚଭାଗ । ଅଧିକାରୀରେ ଅଂଶେ ଭୋଗ ॥
ଭୋଜନ ପରଷିବା ଠାରେ । ଯେ ପରୀ ପର ମନେ ଧରେ ॥
ଆପଣା ସ୍ନେହ ଅନୁସରି । ପରଷେ ଅନ୍ନ କ୍ଷୁଦ୍ର କରି ॥
ସେ ଲୋକ ଯେତେ ପାପ ଥାଇ । ତିନି ଭାଗରୁ ଅଂଶେ ନେଇ ॥
ଯେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କରିବାରେ । ବୁଦ୍ଧି ଦାୟକ ହୋଇ ତାରେ ॥
କି ଅବା କରେ ଉଦଯୋଗ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ଲଭେ ସମ ଭାଗ ॥
ଯେ ଜନ ପରେ ନିନ୍ଦା କରେ । ପିଶୁନ ବଚନେ ଧିକାରେ ॥

ସେ ତିନ ଅଂଶ ପାପ ଯାଇ । ଯେ ଯାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ॥
ଉଭୟ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଯେତେ । ଚତୁର୍ଥ ଅଂଶ ଲଭେ ନିତ୍ୟେ ॥
ଯେ ଜନ ମହା ପାପୀ କହି । ସୁବର୍ଣ୍ଣଚୋର ଗୁରୁ ଦ୍ରୋହି ॥
ବ୍ରହ୍ମ ହତ୍ୟାଦି କୃତଘ୍ନ । ଏ ଚାରି ଲୋକ ସଙ୍ଗଜନ ॥
ପାଞ୍ଚେହେଁ ସମ ମହା ପାପୀ । ଚତୁର୍ଥ ଅଂଶୀ ଅନ୍ୟ ରୂପୀ ॥
ଯେ ବଳେ ପର ଦ୍ରବ୍ୟହରେ । କି ଅବା ଆପେ ଚେଷ୍ଟା କରେ ॥
ଧାର୍ମ୍ମିକ ପଣେ ଧର୍ମ କରେ । ଅଧର୍ମେ ଅର୍ଥୀ ଅର୍ଥ ହରେ ॥
ଅର୍ଥୀର ପାପ ଯେତେ ଥାଇ । ଧାର୍ମ୍ମିକ ଦେହେ ବସେ ଯାଇ ॥
ଗୃହିଣୀ ପୁତ୍ର ଶିଷ୍ୟ ଭୃତ୍ୟ । ଏ ଚାରି ଜନ ଲୋକମତ ॥
ସୁଚତୁରେ ସେବା ଅନୁକ୍ରମେ । କାରଣୀ ହୋନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଧର୍ମେ ॥
ଦତ୍ତ ହରଣ କରେ ଯେହୁ । ଉଭୟ ପାପେ କର୍ତ୍ତା ସେହୁ ॥
ଗୃହସ୍ଥ ଧର୍ମ ଯେବେ କରି । କି ଅବା ପାପହିଁ ଆଚରି ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଜନଙ୍କୁ ପୃଚ୍ଛିବ । ପ୍ରଭୁ ସେବକେ ପଚାରିବ ॥
ଯୁବତୀ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ବେନି । ଷଡ଼ ଅଂଶରେ ସ୍ୱାମୀ ଘେନି ॥
ସେବକ କର୍ମ ଏହି ରୂପେ । ସାମନ୍ତ ହୃଦ ଗତେ ବ୍ୟାପେ ॥
ସେବଣ ଜନ ଋଣ କରି । ଶୁଝି ନ ପାରି ଯାଏ ମରି ॥
ସେ ଧର୍ମ ଅର୍ଜିଥାଇ ଯେତେ । ସାଧୁତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନୁମତେ ॥
ଖାତକ ତହୁଁ ଧର୍ମ ପାଇ । ଯମ କରଣେ ବୁଝି ଦେଇ ॥
ଖାତକ ଧର୍ମ ଯେବେ ନାହିଁ । ସାଧୁ ପାପରେ ହୋଇ ଗ୍ରାହି ॥
ଦ୍ରବ୍ୟ ସମାନେ ପାପ ପାଇ । ଖାତକ ନର୍କେ ପଡୁଥାଇ ॥
ଯେ ଇଷ୍ଟ ଅର୍ଥେ ମାଗି ଦ୍ରବ୍ୟ । ଆଣି ବାଣିଜ୍ୟ କରେ ସର୍ବ ॥
ଦାତା ଲଭଇ ଦେବା ଧର୍ମ । ଯେବେ ତା ଥାଇ ପାପ କର୍ମ ॥
ଗ୍ରାହ୍ୟ ଅଙ୍ଗରେ ବସେ ଆସି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
ଏମନ୍ତେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଯେତେ । ସଂସାରେ ହେଉଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ଏକ ଆରେକ କର୍ମ ମେଣ୍ଟି । ବିଧାତା ଦେଇଅଛି ବାଣ୍ଟି ॥
କେବଳ କଲି କର୍ମ ସାର । ଆପଣେ ହେଲେ ପାଇ ପାର ॥

ଯେବଣେ ଲଭିବ ପୁଣ୍ୟ ଯଶ । ବିକଳେ ଆତ୍ମା କରେ ନାଶ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପାପ ପୁଣ୍ୟେ । ଧେନ ସଂସାରେ ଜନମାନେ ॥
ଆରୋହି କର୍ମମୟ ରଥେ । ସ୍ୱର୍ଗ ନରକ ବେନି ପଥେ ॥
ସାଧୁ ଅସାଧୁ ସଙ୍ଗ ଫଳେ । ଗତ ଆଗତ କାଳେ କାଳେ ॥
ପ୍ରାଣୀ ହୁଅନ୍ତେ ଆତ ଜାତ । କହନ୍ତି ବସୁଦେବ ସୁତ ॥
କେବଳ ସଂସାର ସାଗରେ । ସୁଜନେ ସଙ୍ଗେ ଥିଲେ ତରେ ॥
ଭଣଇ ମହାଦେବ ଦାସ । ସୁଜନ ଜନରେ ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକମହାତ୍ମ୍ୟେ ସଙ୍ଗ ଗୁଣେ କର୍ମ କଥନେ ନାମ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟ ।

ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ

କାର୍ତ୍ତିକବ୍ରତସଂସର୍ଗାତ୍ପାପିଷ୍ଟସ୍ୟାପି ମୋକ୍ଷଣଂ
ବକ୍ତୁଂ ଧନେଶ୍ୱରକଥାଂ ପ୍ରସ୍ତୌତି ଭଗବାନ୍ ଶୁଭଂ ॥

କହନ୍ତି ସର୍ବ ଲୋକେଶ୍ୱର । ହେ ପ୍ରିୟେ ଶୁଣ ଧର୍ମ ସାର ॥
ସୁଜନ ସଙ୍ଗେ ମେଳ ହୋଇ । ଥିଲେ ଉତ୍ତମ ଗତି ପାଇ ॥
ସେ କଥା କହିବା ପ୍ରସ୍ତାବେ । ଅବନ୍ତି ନଗ୍ର ମଧ୍ୟେ ପୂର୍ବେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାମେ ଧନେଶ୍ୱର । ବାଲ୍ୟତ କାଳୁ ଦୁରାଚାର ॥
ବିଦ୍ୟା ନ ପଢ଼ି ଦୁଷ୍ଟ ମତେ । ଅସାଧୁ ବାଳକ ସଙ୍ଗତେ ॥
ନିତ୍ୟେ ବୁଲଇ ନଗ୍ରାନ୍ତରେ । ଫିମ୍ପ ବାଟୁଲି ଧରି କରେ ॥
ବୃକ୍ଷଙ୍କ ତଳେ ଅନୁସରି । ନିତ୍ୟେ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ପ୍ରାଣ ହରି ॥
କାହାକୁ ବନ୍ଦୀକରି ପୋଷି । ତା ଅର୍ଥେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବ ନାଶି ॥
ଜୂତ ପାରିଧି ନଟ ନୃତ୍ୟେ । ଧନ ହରଇ ଏହି ମତେ ॥
ସ୍ନାନ ଭୋଜନ କାର୍ଯ୍ୟ ଶୁଚ । ଏମନ୍ତ ବାଲ କାଳୁ ବଞ୍ଚ ॥
ଯୁବା ସମୟେ ମହାବଳୀ । ସୁଜନେ ସଙ୍ଗେ ନିତ୍ୟେ କଳି ॥
ଅସାଧୁ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତି । ନିନ୍ଦା କରଇ ଧର୍ମ କୀର୍ତ୍ତି ॥

କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷଣ ନିମନ୍ତେ । ବାଣିଜ୍ୟବୃତ୍ତି କରେ ନିତ୍ୟେ ॥
ଯାବତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣି ରଖି । ପୁଣି ବିକଇ ଲବ୍‌ଧ ଦେଖି ॥
ଯାବତ ରସ ଗୁଡ଼ ଲୁଣ । କାଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗାର ଆଦି ତୃଣ ॥
ଦାରୁ ଗନ୍ଧକ ଲାଖ ଲୁହା । ବଳଦ ପୃଷ୍ଟେ ଭଡ଼ା ବୁହା ॥
ଚର୍ମ ପାଦୁକା ଆଦି କିଣି । ଆମିଷ ମୁଣ୍ଡେ ବହି ଆଣି ॥
ଗୋ ମେଷ ଛାଗଳ ସହିତେ । କିଣି ଚଳଇ ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ ॥
ଗୁପତେ ପର ଦ୍ରବ୍ୟେ ରସି । ଦୁର୍ଜନରଥୀ ମିଥ୍ୟାଭାଷି ॥
ଅତି କୃପଣମତି ଧରେ । ଦେଲେ ଦିଅଇ ବେଶ୍ୟାଘରେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ କାଳ ଅନ୍ତେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାଣିଜ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ॥
ଦ୍ରବ୍ୟ ବଳଦ ପୃଷ୍ଟେ କଲା । ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଚଳିଗଲା ॥
ଯେ ନଗ୍ର ମହାସନ୍ଧି ନାମ । ବେନ ଯୋଜନ ସେହି ଗ୍ରାମ ॥
ସେ ଦଶ ସମୁଦ୍ର ଉତ୍ତରେ । ନର୍ମଦା ନାମେ ନଦୀ ତୀରେ ॥
ନିର୍ମଳ ସ୍ୱାଦ ଶୀତ ପାଣି । ସ୍ନାନେ ସକଳ ଶୁଭଦାୟୀ ॥
ସେ ପୁଣ୍ୟ ନଦୀ ବେନ ତୀରେ । ବହୁତ ଦେଶୁ ଦ୍ୱିଜବରେ ॥
ପବିତ୍ର ଜଳ ଜାଣି ଆସି । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ଉପଦେଶୀ ॥
ସଂକଳ୍ପ କରି ସେହି ଦିନେ । ରହି ଅଛନ୍ତି ସାଧୁଜନେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଧନେଶ୍ୱର । ମନରେ କରଇ ବିଚାର ॥
ମୁହିଁ ଏହାଙ୍କ ପାଶେ ରହି । ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକିବି ସହିଁ ତହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ମନରେ । ଆଶ୍ରମ କଲା ନଦୀ ତୀରେ ॥
ଗ୍ରାମ ଗୋଗଷ୍ଠେ ନିଜ ବାସ । ସମର୍ଥ ଗୋପାଳଙ୍କ ପାଶ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଗୃହ ରଚି । ସଉଦା ଦ୍ରବ୍ୟ ତହିଁ ସଞ୍ଚି ॥
ନିତ୍ୟେ କରଇ ବିକା କିଣା । ଲବ୍‌ଧ ପାଇ ସେ ପୁରୁଣା ॥
ବିପ୍ରଙ୍କ ନିତ୍ୟାଚାର ଦେଖି । ଆନନ୍ଦେ ହେଉଥାଏ ସୁଖୀ ॥
ସେ ଧର୍ମଦତ୍ତ ନ ପ୍ରମାଣି । କି କଉତୁକ ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣି ॥
ବିପ୍ରଙ୍କ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ ବିଧି । ପ୍ରମାଣ ଅଷ୍ଟକର୍ମ ସିଦ୍ଧି ॥

ସନ୍ଧ୍ୟା ତର୍ପଣ ଅବା ଶ୍ଳୋକ । ରେଚକ ପୁରକ କୁମ୍ଭକ ॥
ଆସନ ପାଦାସନ ଜପ । ନାନାପ୍ରକାରେ ବିଷ୍ଣୁରୂପ ॥
ପବିତ୍ର ଆସନେ ବସାଇ । ପୂଜନ୍ତି ଧୂପ ଦୀପ ଦେଇ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ପୁଷ୍ପ ଫଳ । ତ୍ରିବେଣି ନଇବେଦ୍ୟ ଜଳ ॥
ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ ସ୍ଥାପି । ବିପ୍ରେ ପୂଜନ୍ତି ବିଶ୍ୱରୂପୀ ॥
ଏହି ଷୋଡ଼ଶ ଉପଚାର । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଧନେଶ୍ୱର ॥
ନିଗମ ଶାସ୍ତ୍ର ଇତିହାସ । ନ ବୁଝି ଅର୍ଥ ଉପଦେଶ ॥
କେବଳ ସେ ସଂସ୍କୃତ ବାଣୀ । ଆନନ୍ଦ ହେଉଥାଇ ଶୁଣି ॥
ଆପଣେ ନିତ୍ୟେ ପ୍ରାତଃକାଳେ । ସ୍ନାନ କରଇ ଶୀତ ଜଳେ ॥
ରନ୍ଧନ କରି ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜି । ବିପ୍ରଙ୍କ କର୍ମ ମନେ ହେଜି ॥
ବ୍ୟାପାର ଅର୍ଥେ ବୁଲି ଯାଇ । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ଦେଖୁଥାଇ ॥
ଦିନକୁ ଦିନ ଯେତେ ଖିତି । କରନ୍ତି ପୁଣ୍ୟମାସେ ବ୍ରତି ॥
ଏମନ୍ତ ମାସକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଉଦ୍ୟାପନେ ॥
ବହୁତ ଉତ୍ସବ ବୈଭବରେ । ବିଷ୍ଣୁ ପୂଜିଲେ ନଦୀତଟରେ ॥
କୃଷ୍ଣ ଚରିତ ଗୀତ ଗାଇ । ରଜନୀ ଉଜାଗର ହୋଇ ॥
ଦୀପ ବସାଇ ଗୁଆ ଘୃତେ । ବିବିଧ ବାଦ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ଗୀତେ ॥
ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ଆରୋପଣେ । ପୂଜିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣେ ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ଧନେଶ୍ୱର । ରାତ୍ରେ ହୋଇଲା ଉଜାଗର ॥
ପ୍ରଭାତେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି । ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜିଲା ସୁସ୍ଥ କରି ॥
ଆରେକ ଦିନ ଯିବ ଘରେ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ମନରେ ॥
ରାତ୍ରେ ଶୟନ କାଳେ ଆସି । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କାଳସର୍ପ ଦଂଶି ॥
ସର୍ପ ବିଘାତେ ଧନେଶ୍ୱର । ଗାଇଲା ତୀର୍ଥବାସୀ ନର ॥
କହିଲା ସର୍ପଘାତ ମୋତେ । ଶୁଣି ବିସ୍ମୟ ସର୍ବ ଚିତ୍ତେ ॥
ବିଷ ନାଶକ ବୁଦ୍ଧି କରି । କେବେହେଁ ନ ପାରିଲେ ହରି ॥
ସମସ୍ତେ କଲେ ହାହାକାର । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ଧନେଶ୍ୱର ॥
ତାର ନିକଟେ ଯେତେ ଥିଲେ । ପିଣ୍ଡକୁ ଅଗ୍ନିଦାହ କଲେ ॥

ଆତ୍ମାକୁ ଧରି ଯମଦୂତେ । ନିବନ୍ଧେ ବାନ୍ଧିଲେ ତୁରିତେ ॥
ପ୍ରେତ ସ୍ୱରୂପେ ପିଣ୍ଡ ଦେଇ । ଯାତନା ପଥେ ଘେନି ଯାଇ ॥
ଅନେକ ମାଡ଼ ମାରି ବାଟେ । ଯଷ୍ଟି ପାଷାଣେ କଣ୍ଟା ଘାଟେ ॥
ଗଳାରେ ଚର୍ମଫାଶ ଦେଇ । ତପ୍ତ ଅଙ୍ଗାରେ ଘୋସରାଇ ॥
ଅନେକ ଦୁଃଖ ତାକୁ ଦେଲେ । ଯମ ଛାମୁରେ ନେଇ କଲେ ॥
ଚିତ୍ରଗୁପତ ତାକୁ ଦେଖି । ରକତ ବର୍ଣ୍ଣ କରି ଆଖି ॥
ବିପ୍ରକୁ ଚିହ୍ନି ବେନି ଜନେ । ବହୁତ ଧିକାର ବଚନେ ॥
ଅନେକ ଗାଳିଦେଇ ତାକୁ । ଯମ ଯେ ବୋଇଲେ ମନ୍ତ୍ରୀକୁ ॥
ଏ କରିଅଛି କି କି ପାପ । ଶୁଝି କରିବା ସିନା କୋପ ॥
କରଣେ କହିଲେ ଅଦ୍ୟାପି । ଏ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ୟାଧି ମହାପାପୀ ॥
ହତ୍ୟା ଏ କରିଅଛି ଯେତେ । ଆବର ପାପ ନାନା ମତେ ॥
କେ ତାହା ସଂକ୍ଷେପି କହିବ । ଶତ ବରଷେ ନ ସରିବ ॥
ମନ୍ତ୍ରୀ ବଦନୁ ଏହା ଶୁଣି । ସକ୍ରୋଧେ କାଳ ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ପ୍ରେତପ ଗଣଙ୍କୁ ଅନାଇଁ । ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଲେ ଜନ୍ତୁସାଇଁ ॥
ବୋଇଲେ ଏ ପାପୀକି ନିଅ । ଅଣ ଉଗ୍ରୋଧେ ଦଣ୍ଡ ଦିଅ ॥
ତପ୍ତ ଚିକଣ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ । ନିବେଶ ନେଇ କୁମ୍ଭି ପାକେ ॥
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ଦୂତେ ଶୁଣି । ଧନେଶ୍ୱରକୁ ଧରି ଆଣି ॥
ଦଣ୍ଡ ମନ୍ତ୍ର ଯେ ଦେଲେ ନେଇ । ବିପ୍ର କମ୍ପଇ ଭୟ ପାଇ ॥
କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ । ଉଦ୍ଧର ଜଗତ ନିବାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ଧନେଶ୍ୱରବିପ୍ର ଚରିତେ ନାମ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଃ୦—ଃଃ✻ଃଃ—୦ଃ

ଚତୁର୍ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତତୋ ମୁଦ୍‌ଗରନିର୍ଭିନ୍ନ ମୂର୍ଦ୍ଧାନାଂ ପ୍ରେତପୋଽସ୍ୟତ୍ ।
କୁମ୍ଭୀ ପାକେ କ୍ଷିପତ୍ୟାଶୁ ତୈଳକ୍ୱଥନସଂସ୍ଥିତେ ॥

କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ । ସୁଜନ ଜନ ସଙ୍ଗ ଫଳ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଏକ ଚିତ୍ତେ । ବିପ୍ରକୁ ଧରି ଯମଦୂତେ ॥
ଗର୍ଜନ୍ତି ଅତି କୋପ ଭରେ । ଲୋହମୁଦ୍‌ଗର ଧରି କରେ ॥
କଣ୍ଟକ ଶିଳାରେ ବସାଇ । ମୁଣ୍ଡରେ ପିଟନ୍ତି ନଠାଇ ॥
ଶରୀରେ ଯେତେ ଅସ୍ଥି ଦଣ୍ଡା । ମାଡ଼ରେ ସବୁ କଲେ ଗୁଣ୍ଡା ॥
ଅସ୍ଥି ଶୋଣିତ ମାଂସ ମିଶି । କୁଢାଳ ମାଟି ପ୍ରାୟେ ଦିଶି ॥
କୁନ୍ତ ମୁନରେ ଧରି ତୋଳି । ତଇଲ ଦ୍ରୋଣି ଚୁଲ୍ଲି ଜାଳି ॥
ଅନଳ ତେଜରେ ଚକଣ । ଫୁଟଇ ଯେସନେ ଅଗ୍ନି ବାଣ ॥
ଧନେଶ୍ୱର ବିପ୍ରକୁ ନେଇ । ସେ ତୈଳ ଦ୍ରୋଣିରେ ପକାଇ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଡ଼ି ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡେ । ତକ୍ଷଣେ ଧରି ଅନ୍ୟ ପିଣ୍ଡେ ॥
ଅପୂର୍ବ ରୂପ ଦିବ୍ୟ ଶୋଭି । ତୈଳ କୁଣ୍ଡରେ ହୋଇଲେ ଉଭା ॥
ଅନଳ ତେଜ ଆଉ କାହିଁ । ପ୍ରେତପ ଗଣ ତାକୁ ଚୁହିଁ ॥
କହିଲେ ଜନ୍ତୁପତି ଆଗେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଶୁଣ ବେଗେ ॥
ମନ୍ତ୍ରୀ ସହିତେ ଜନ୍ତୁପତି । ମିଳିଲେ ବିପ୍ର ଦଣ୍ଡ କତି ॥
ଏହି ସମୟେ ମୁନିବର । ନାରଦ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର ॥
ଯମ ଗୃହରେ ପରବେଶ । ଦେଖି ନମଇଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ ॥
କଲ୍ୟାଣ କରି ମୁନିବର । ବୋଲନ୍ତି ଏ କି କର୍ମ ତୋର ॥
ଏତେ ଅଜ୍ଞାନ ତୋର ପିଣ୍ଡ । ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତକୁ ଦେଉ ଦଣ୍ଡ ॥
ଶୁଣ ରାଜନ କହୁ ତୋତେ । ଏ ବିପ୍ର ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥
ମାସେ ରହିଲା ଏକ ମେଳେ । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ଯେଉଁ ସ୍ଥଳେ ॥
ସେ ବ୍ରତ ମହିମା ଏମନ୍ତ । ଯେ କରେ ତା ପୁଣ୍ୟ ଏମନ୍ତ ॥
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ଏକ ଦିନେ । ଯଦି ମିଳନ୍ତି ପାପୀ ଜନେ ॥
ତାର କଳୁଷ ଯେତେ ଥାଇ । ଦର୍ଶନ ମାତ୍ରେ କ୍ଷୟ ଯାଇ ॥
ଏଥକୁ ଶୁଣ ଉପଲକ୍ଷେ । ଶୁଷ୍କ କାଷ୍ଠକୁ ଅଗ୍ନି ଭକ୍ଷେ ॥
ସେ ସଙ୍ଗେ ଓଦା କାଷ୍ଠ ମିଶି । ସେ କି ନୁହଇ ତହିଁ ଧ୍ୱଂସି ॥
ଏମନ୍ତ ସାଧୁ ସଙ୍ଗ ଗୁଣ । ହେ ଦଣ୍ଡଧର ଏବେ ଶୁଣ ॥

ଏତେଡ଼ ଅଜ୍ଞାନ ତୋର ପିଣ୍ଡ । ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତକୁ ଦେଉ ଦଣ୍ଡ ॥
ଏ ବସ୍ତ୍ର ମାସେ ପରଯନ୍ତେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାସେ ଥିଲା ରହି । ଏହା ଶରୀରେ ପାପ ନାହିଁ ॥
ଏହାକୁ ବହିଲେ କିଷଣ । ତୋର ବିପତ୍ତି ନଶ୍ଚେ ଜାଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରୁ କି ମନେ । ଏ ପଣ ଥିବ ସବୁଦିନେ ॥
ଏହି କରଣ ଏହି ଦୂତେ । ସର୍ବଦା ଥିବେ କି ଜଗତେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରାୟେ ଅଛୁ ମଣି । ବିଷ୍ଣୁର ମାୟା କାହିଁ ଜାଣି ॥
ତୋହରି ପ୍ରାୟ ଲକ୍ଷେ ଯମ । ଯାର ଭୃତ୍ୟକୁ ନୋହେ ସମ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପଣ ପାନ୍ତି । ପଲକମାନେ ଆନ ହୋନ୍ତି ॥
କେବଳ କଲ୍ପ କର୍ମ କଥା । କୀର୍ତ୍ତି ଅକୀର୍ତ୍ତି ବେନି ଯଥା ॥
ବିଷ୍ଣୁର କଉତୁକ ଅର୍ଥେ । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଆତଯାତ ପଥେ ॥
ଏହା ନ ଜାଣି ମୂର୍ଖଗଣେ । ପ୍ରାଣୀକି ଦଣ୍ଡ ଅକାରଣେ ॥
ଅଳପ ଅଧିକାର ପାଇ । ଅର୍ଥ ମଦରେ ମତ୍ତ ହୋଇ ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦୋଷ ନ ବିଚାରି । ରାଜସଗୁଣ ମନେ ଧରି ॥
ଯେତେ ଗଞ୍ଜଣ ପ୍ରଭୁ ପଣେ । ଆପେ ଭୁଞ୍ଜଇ ଶତଗୁଣେ ॥
ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ଅର୍ଥ ଛାଡ଼ି । ଦେହ ଅନ୍ତରେ ନର୍କେ ପଡ଼ି ॥
ବହୁତ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରି । ସେଠାରେ ପ୍ରଭୁ ଭୃତ୍ୟ ସରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦର ଖେଳ । ବଡ଼ ଉପରେ ଅଛି ବଡ଼ ॥
ତୁ କିମ୍ପା ଏହା ନ ବିଚାରୁ । ମନ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ନ ପଚାରୁ ॥
ଏଯେ କରଣ ବେନି ଜନ । କି ଲେଖୁଥାନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ॥
ଦଣ୍ଡକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ଏକଥା ନ କହନ୍ତି ଜାଣି ॥
ଏଣୁ ତୋ ସଭା ଅବିବେକ । ଯେଣୁ ନାହାନ୍ତି ବିଜ୍ଞ ଲୋକ ॥
ଏଥିକୁ ଯେବେ ଅଛି ଭୟ । ବିଚାରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ରାୟ ॥
ଏବେ ହେ ମନେ ତୋର ଥାଉ । ଯାହାକୁ ନ ଦଣ୍ଡିବୁ ଆଉ ॥
ସେ କଥା ଶୁଣ ଜନ୍ମପତି । ଯେବଣ ଜନ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଗୁଣି ଗୁଣ ଚିତ୍ତେ । ଯେ ଦିନ କରୁଥିବ ନିତ୍ୟେ ॥

ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତିରେ ତପୋଦାନ । କରିବ ତୀର୍ଥକୁ ଗମନ
ଯଜ୍ଞାଦି ବ୍ରତ ଧର୍ମ ଆଦି । ସର୍ବ କଳ୍ପିତ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି
ଶ୍ରୀ ଏକାଦଶୀ ବ୍ରତ ରାଜା । କାର୍ତ୍ତିକମାସେ ବିଷ୍ଣୁ ପୂଜା
ମକର ମେଷ ଆଦି କରି । ଯେ ହୋଇଥିବ ବ୍ରତଗୃହୀ
ତୁଳସୀ ସେବା ଦିନେ ଦିନେ । ଏମନ୍ତ ଭାବେ ଯେଉଁ ଜନେ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳେ ଥିବ ରହି । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ଯେବା ଥାଇ
ଏ ସର୍ବଜନ ପୁଣ୍ୟମୟ । ଏହାଙ୍କୁ ନ ଦଣ୍ଡିବୁ ରାୟ
ଯେବେହେଁ ଥିବ ପୂର୍ବଶାପ । ତେବେହେଁ ନ କରିବ କୋପ
ବିଶେଷେ କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟର । ଦିନେହେଁ ଥିବ ଯେଉଁ ନର
ତାଙ୍କ ନିକଟେ ତୋର ଦୂତେ । ନ ଯିବେ ଆଉ କଦାଚିତେ
ଏବେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଆଣି । ପ୍ରବୋଧି କହ ଦଣ୍ଡପାଣି
ଏମନ୍ତ କହି ଯମ ଆଗେ । ମୁନି ଚଳିଲେ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଜନ୍ତୁପତି । ଦୂତଙ୍କୁ ଗୃହି କହୁଛନ୍ତି
ବିପ୍ରକୁ ଆଣ ମୋର ପାଶ । ନ ପୁଣ କରିଥାଇ ରୋଷ
ଏ ବିପ୍ର ଏଡ଼େ ଲୋକ ବୋଲି । ନ ବୁଝି ଦ୍ରୋହ କର୍ମ କଲି
ଏବେ କରିବା ତାକୁ ବୋଧ । ଯେଣେ ଛାଡ଼ିବ ବିପ୍ର କ୍ରୋଧ
ତୁମ୍ଭେହେଁ କହ ତାଙ୍କ ଆଗେ । ଯେ ଧର୍ମ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଯୋଗେ
ଏମନ୍ତେ ରାଜା ମୁଖୁ ଶୁଣି । ପ୍ରେତପ ଗଣେ ସେହିକ୍ଷଣି
ସେ ଧନେଶ୍ୱର ନାମେ ଦ୍ୱିଜ । ସ୍ୱଭାବେ ଦିଶୁଅଛି ତେଜ
ତୈଳଦ୍ରୋଣିରୁ ତାକୁ ଆଣି । ବିଶ୍ୱାସେ କହୁଛନ୍ତି ବାଣୀ
ହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ଯେ ଦଣ୍ଡମୟ ପାପ ପୁଣ୍ୟେ
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିବା ଥୋକାଏ । ଆଗତ ପଛେ ରହୁ ଭୟେ
ପ୍ରଥମେ ଶୁଣ ଯମଦଣ୍ଡ । ଦେଖ ଏ ଆଗେ ନର୍କକୁଣ୍ଡ
ଚୌରାଶି ଶତ ନାମ ବହି । ନର୍କ ସମୁଦ୍ର ଅଛି ରହି
ସପତ ନର୍କ ଏଥୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବେନି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ
ଯେ ରଉରବ କୁମ୍ଭୀପାକ । ଅତି ଦୁଃସହ ଘୋର ନର୍କ

ତହିଁ ପଡ଼ନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ । କହିବା ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଯମ ଆଜ୍ଞା ଦେନ । ପାପୀଙ୍କି ଆଣୁ ସଞ୍ଜିବନ୍ଧି ॥
ପଥ ଦୁର୍ଗମ ଯମଆଳେ । ଦେଖିଅଛ ଯେ ବେନଡ଼ୋଳେ ॥
ତାହା କହିବା ଅବା କେତେ । ଏଠାରେ ଦଣ୍ଡ ଅଛି ଯେତେ ॥
ସେ କଥା ଶୁଣି ଦ୍ୱିଜ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଯେଉଁ ପାପୀଙ୍କି ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ॥
କେବଳ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତ ଜନେ । ଏହା ନ ଦେଖନ୍ତି ନୟନେ ॥
ସେ ଦଣ୍ଡ ପାପୀ ଜନେ ଗ୍ରାସ । କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ ॥
ସୁଜନେ ବିଷ୍ଣୁ ଆଶ୍ରେକର । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ଯେବେ ଡର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ଧନେଶ୍ୱର ବିପ୍ର ନର୍କ ନିସ୍ତାରଣେ ନାମ ଚତୁର୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—୦—

ପଞ୍ଚବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ

ନାରଦସ୍ୟ ବଚଃଶ୍ରୁତ୍ୱାସ ତଦା ପ୍ରେତେତପୋଽଦ୍ରୁତମ୍
ପ୍ରଦର୍ଶୟିଷ୍ୟେତାନ୍ ସର୍ବାନସ୍ମାନ୍ନୁଚାବର୍ଗଂ ସ୍ମୃଦା ॥

ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ । ଦ୍ୱିଜ ଅଗ୍ରତେ କାଳଗଣ ॥
କହନ୍ତି ଯମଦଣ୍ଡ କଥା । ପାପୀଜନଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ଏକ ମନେ । ସଂସାରେ ଜନ୍ମି ଯେଉଁ ଜନେ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣେ ନ ସେବି । ଜଗତନାଥରେ ଅଭାବି ॥
ଉତ୍ତମଜନ ଦୂର କରି । କୁଜନେ ମେଳେ ଧନ ହରି ॥
ଗୁରୁ ନିନ୍ଦକ ଗୁରୁ ଦ୍ରୋହୀ । ଗୁରୁ ବିଷୟେ ଗର୍ବ ବହି ॥
ଏମନ୍ତ ପାପୀ ଯେବେ ମରି । ତା ପ୍ରାଣ ପ୍ରେତ ପିଣ୍ଡେ ଭରି ॥
ଭୁଜରେ ଧରି ଦେନ ଆସୁ । ନାଶା ଶ୍ରବଣ ବେଗେ ନାଶୁ ॥
ସେ ରନ୍ଧ୍ରେ ଲୌହ କଣ୍ଟା ମାରି । ନର୍କେ ନିବେଶୁ ବାନ୍ଧିକରି ॥
ଯାବତ ଯମ ଅଧିକାରେ । ତାବତ ଥାଇ ନର୍କଘୋରେ ॥
ସେ ନର୍କ ନାମ କୁମ୍ଭିପାକ । ଅତି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଦୁରମୂକ ॥

ଅଶେଷ ମହାପାପୀ ଜନେ । କୃମି ଶଙ୍ଖରେ ସେହ୍ନସ୍ଥାନେ ॥
ଅଛନ୍ତି କୋଟି କୋଟି ହୋଇ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାପୀଙ୍କ ତନୁ ଖାଇ ॥
ଏବେ ତହ୍ନ ଶୁଣ ଦ୍ୱିଜବର । ଅଗ୍ନି ନ ସେବେ ଯେଉଁ ନର ॥
ତାହାକୁ ଦଣ୍ଡ ଅଛି ଯେତେ । ସେ କଥା ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ ॥
ଅଗ୍ନି ଯେ ସ୍ୱୟଂ ନାରାୟଣ । ସଂସାରେ ପରମ କାରଣ ॥
ଜଗତ ନିସ୍ତାରିବା ପାଇଁ । ବିଜେ ଅନନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ॥
ଚର ଅଚର ସର୍ବ ଭୂତେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ପ୍ରକାଶ ଜଗତେ ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମଅଗ୍ନି ତୋଷ କରି । ନରେ ସଂସାର ଯାନ୍ତି ତରି ॥
ଯେଣେ ଅନଳ ହୁଏ ତୋଷ । କହିବା ତହିଁର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଯେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରକାଶ ଜଗତେ । ବିପ୍ର ପୂଜିବ ଗୁଆ ଘୃତେ ॥
ଆବର ଯେତେ ନର ନାରୀ । ଜଠର ଅଗ୍ନି ତୋଷ କରି ॥
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତଜନେ ଦେଇ ଅନ୍ନ । ସ୍ଥାବରେ ଦେବ ଜଳଦାନ ॥
ଆପଣା ଶକ୍ତି ଅନୁକ୍ରମେ । ଅଗ୍ନି ପୂଜିବ ଯଥା ଧର୍ମେ ॥
ଏମନ୍ତ ନ କରି ଯେ ଜନ । ଆପଣା ସୁଖେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ ॥
ଦରିଦ୍ର ଜନେ ଦୟା ନାହିଁ । ତାହାକୁ ବୋଲି ଅଗ୍ନିଦ୍ରୋହୀ ॥
ସେ ପାପୀ ଅନ୍ତକାଳେ ଆସି । ଆତ୍ମ ଦଣ୍ଡରେ ହୁଏ ଧ୍ୱଂସି ॥
ସେ ପାପୀ ବେନିକର କାଟି । ତପତ ଚକଣେ ଆଉଟି ॥
ଧୂଳି ପୂରାଇ ତାର ତୁଣ୍ଡେ । ପକାଉ ନେଇ ନର୍କ କୁଣ୍ଡେ ॥
ସେ ନର୍କ ଉତ୍ତରବ ନାମ । ଅନଳ ତେଜ ଘୋରତମ ॥
ଅଛି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଧୂମମୟ । ସେ ନର୍କେ ପଡ଼ି ପାପୀକାୟ ॥
ତକ୍ଷଣେ ସେ ଲଙ୍ଗଳ ରୂପେ । ଘୋର ନରକ ତନୁ ତାପେ ॥
କ୍ଷୁଧା ଅନଳେ ଜଳେ ପେଟ । ଦାବାଗ୍ନି ଯେହ୍ନେ ତରୁକୋଟ ॥
ସେହ୍ନ ପ୍ରକାରେ କ୍ଷୁଧା ଦୁଃଖ । କେ ତାକୁ ଅବା ଦେବ ଭକ୍ଷ ॥
କଣ୍ଟୁହିଁ ନ ପାରଇ ଖାଇ । କାନ୍ଦଇ ଘୋର ନର୍କେ ଥାଇ ॥
ସଂସାରେ ଥାଇ ଯେତେ ଦଣ୍ଡ । ତେତେ ବରଷ ନର୍କପିଣ୍ଡ ॥
ଅତି କଠୋରେ ପଡ଼ି ଥାଇ । ତହୁଁ ସ୍ଥାବର ଦେହ ପାଇ ॥

ଷଡ଼ରତୁର ତାପ ସହି । ବନ ଅନଳେ ଦେହ ଦହି ॥
ଏମନ୍ତେ ଶତେକଜନ୍ମ ଥାଇ । ମନୁଷ୍ୟ ଦେହ ତେବେ ପାଇ ॥
ବିପ୍ର ଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତ୍ର ମସ୍ତେ । ତାରେ ଅପ୍ରାଧୀ ଯେହୁ ହୁଏ ॥
ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିପ୍ର କରେ । ନ ଦେଇ ନ ସେବେ ପସୁରେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଚନ ନ କରି । ମୂର୍ଖ ସ୍ୱଭାବେ ନିନ୍ଦାକରି ॥
ଏମନ୍ତ ପାପୀ ଆମ୍ଭେ ଆଣି । ଗୋଚର୍ମେ ବାନ୍ଧ ପାଦ ପାଣି ॥
ବେନି ନୟନ ତାର ତାଡ଼ି । ମୁଣ୍ଡେ ପ୍ରହାରି ଲୁହାବାଡ଼ି ॥
ଲୁହା ମଞ୍ଜୁଷ ବାନ୍ଧି ବେକେ । ପକାଉ ପୂତିଗନ୍ଧ ନର୍କେ ॥
ଯେତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦ୍ରୋହ କରି । କେତେ ଯୁଗ ଅନ୍ତରେ ତରି ॥
ଦେବତାଙ୍କୁ ଯେ ନିନ୍ଦା କରେ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରେତତନୁ ଧରେ ॥
ତପନ କର୍ଦ୍ଦମ ନରକେ । ତାକୁ ପକାଉ ଯମଲୋକେ ॥
କାକ କୁକୁର ଶିବାମେଳେ । ପାପୀଙ୍କି ଖାଉଥାନ୍ତି ବଳେ ॥
ଯାବତ ଥିବେ ପାପୀ ଲୋକେ । ତାବତ ପଡ଼ିଥାଇ ନର୍କେ ॥
ଯେ ଗୋରୁ ପୋଷି କରେ ହେଳା । ହକିଲେ ନକରେ ସଙ୍ଗୋଳା ॥
ବ୍ୟାଧି ପୀଡ଼ିତ ବୃଦ୍ଧକାଳେ । ସେବା ଯେ ନକରେ କୁଶଳେ ॥
ସେ ମହାପାପୀ ଯମପୁରେ । ପଡ଼େ ରୌରବ ନରକରେ ॥
ଗୋଧିଙ୍କ ରୂପେ ମହାକଷ୍ଟୀ । ତାର ଉପରେ ଶିଳା ବୃଷ୍ଟି ॥
ପରଶ ମୁଦ୍ଗର ବାଡ଼ି । ଗଗନୁ ନିରନ୍ତରେ ପଡ଼ି ॥
ଗୋ ଅଙ୍ଗେ ସ୍ୱେଦ ଯେତେ ଥାଇ । ତେତେ ବରଗ ନର୍କେ ଯାଇ ॥
ପୁଣି ଜନ୍ମଇ ଗୋରୁରୂପେ । ଏକଥା ଅଟଇ ସ୍ୱରୂପେ ॥
ଅତିଥି ଯାର ଗୃହବାସେ । ସର୍ବଦା ଚଳଇ ନିରାଶେ ॥
ଅନ୍ନ ଦେବାକୁ ଶକ୍ତ ଥାଇ । ନିରାଶ କରି କାହୁଡ଼ାଇ ॥
ସେ ଗୃହଧର୍ମ ଥାଇ ଯେତେ । ଗମଇ ଅତିଥି ସଙ୍ଗତେ ॥
ସେ ଗୃହୀ ଅନ୍ତକାଳେ ଆସି । ଶିମୁଳି ବୃକ୍ଷତଳେ ବସି ॥
ଭିକ୍ଷୁକ ରୂପ ଧରି ଦୁଃଖେ । ଅନ୍ନ ମାଗଇ ଅତି ଭୋକେ ॥
ଯେ ଯେ ନିରାଶ ଯମପୁରି । କେ ତାକୁ ଦେବ ଅନ୍ନ ବାରି ॥

ଦେଇ ନ ଥିଲେ ପାଇ ନାହିଁ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଏହା କହି ॥
ଅଧିକ ଦଣ୍ଡ ଅଛି ଯେତେ । କହିବା ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ ॥
ଅତିଥେ ଅଭ କତ ଯେହୁ । ଅତି ଅଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ସେହୁ ॥
ତାର ଜୀବନ ଯମଆଳେ । କ୍ଷୁଧାରେ କାନ୍ଦଇ ବିକଳେ ॥
କାନ୍ଦିଲେ ଯମଦୂତେ ଧରି । ନିଷ୍ଠୁର ମୁଥେ ମୁଥେ ମାରି ॥
ଅଣ୍ଟାରେ ଦଉଡ଼ି ଲଗାଇ । ତପତ ବାଲିରେ ଚଲାଇ ॥
ତୁଣ୍ଡେ ପୁରାଇ ଇଟାମାଟି । ତନୁରେ କଣ୍ଟାଗୁଠି ପିଟି ॥
ଏମନ୍ତେ ନାନା ଦଣ୍ଡ ଦେଇ । ନରକେ ନିବେଶନ୍ତି ନେଇ ॥
ନାରକ ନାମ ଦୁଷ୍ଟ ଆସି । ଅନବରତେ ବହି ଆସି ॥
ସେ ଅସୀଧାରେ ପାପୀ ଦେହେ । ନିରତେ କାଟୁଥାନ୍ତି କୋହେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଅଗ୍ନିଦ୍ରୋହୀ ନର । ଯୁଗ ଅନ୍ତରେ ହୋଏ ପାର ॥
ଯେ ପୁତ୍ର ପତ୍ନୀ ସେବି ବଞ୍ଚେ । ଧର୍ମ ନ କରି ଧନ ସଞ୍ଚେ ॥
ସେ ଜନ ମୃତ୍ୟୁ ମୂଳେ ଯେତେ । ତୁଷ ଅଙ୍ଗାର ହୁଏ ତେତେ ॥
ଯମ ଭୁବନେ ତାହା ଭୁଞ୍ଜି । ନିଷ୍ଠୁର ନର୍କେ ତନୁ ରଞ୍ଜି ॥
ସୁପୁତ୍ର ଜନ୍ମଯାଏ ବଂଶେ । ସେ ନର ଥାଇ ନର୍କବାସେ ॥
ଯେ ଜନ ଅବିବେକ ପଣେ । ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡେ ଅକାରଣେ ॥
ତାର ଜୀବନ ଅନ୍ତକାଳେ । ପକାଉ ହେମ ନର୍କଜଳେ ॥
ସେ ମାରେ କର୍କଟ କୁମ୍ଭୀର । ମତ୍ସ୍ୟ ମଗର ସୁସମ୍ବର ॥
ଏମନ୍ତେ ଜଳଚର ଜୀବେ । ପାପୀଙ୍କୁ ଖାଉଥାନ୍ତି ସର୍ବେ ॥
ସେ ପୁଣି ତିନିଯୁଗ ଗଲେ । କିଞ୍ଚିତ ଧର୍ମ ତାର ଥିଲେ ॥
ନରକୁ ହୁଅଇ ନିସ୍ତାର । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ଯେବଣ ଜନ ଜ୍ଞାନହୀନେ । ଜନ୍ତୁ ବଧଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ ॥
କାର୍ଯ୍ୟ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ଦୋଷାଦୋଷ । ଯେବଣ ଜନ ଜୀବ ନାଶେ ॥
ସେ ପ୍ରାଣୀ ପରଲୋକେ ଆସି । ସାତ ଶୃଣ୍ଡାଳ ରୂପ ଦିଶି ॥
ଅନେକ ମାଡ଼ ମାରୁ କରେ । ପ୍ରାଭବ ସହଇ ଶରୀରେ ॥
ପୁଣି ତା ନାସାବନ୍ଧ ବନ୍ଧ । ପାଠଦଉଡି ତହିଁ ବାନ୍ଧି ॥

ବଡ଼ଶୀକଣ୍ଟା କଣ୍ଠେ ଭରି । ଗଳାରେ ବାନ୍ଧି ଯତ୍ନ କରି ॥
ପାପୀଙ୍କି ଧରି ଯମଲୋକେ । ପକାନ୍ତି ନାଗପକ୍ଷ ନର୍କେ ॥
ସେ ନର୍କେ ପଡ଼ି ଜନ୍ତୁ ଦ୍ରୋହୀ । ଅତି ଆକୁଳେ ଲୋଡ଼େ ସାହା ॥
ସେ ନର୍କେ ବୁଡ଼ି ପାପୀ ପଡ଼ି । ଶରୀରେ ଯାଉଥାଏ ସଡ଼ି ॥
ନିଷତେ ବୁଡ଼ିଲେ ନରକେ । ଜୋକ ଲାଗନ୍ତି ଦେହଯାକେ ॥
ଉପରେ ଥାଇ ଲୋହ କାକ । ତୁଣ୍ଡିରେ ତର୍ଜନ୍ତି ଜମ୍ବୁକ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟ ଜୀବ ଯେତେ । ପାପୀଙ୍କି ପେଡ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ନରକ ଘାଟରେ ଘାଟରେ ଥାନ୍ତି । ପାପୀଙ୍କି ଦେଖି ପ୍ରଭବନ୍ତି ॥
କ୍ଷିତିରେ ଜନ ଥିବା ଯାଏ । ନରକେ ପଡ଼ିଥାଇ ହାପୁ ॥
ଯେ ନରେ ଦୟା କ୍ଷମା ବିନୁ । ସଂସାରେ ବହିଥାଇ ତନୁ ॥
ସେ ଦେହ ଅନ୍ତେ ଯମପୁରେ । ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡନ୍ତି ଲୋହକାରେ ॥
ଲୌହ ମଞ୍ଜୁଷ ବେକେ ଲଦି । ମୁଣ୍ଡରେ ଲୌହଶୂଳ ଭେଦି ॥
ତପତ ଲୁହା ଚୁଲ୍ଲେ ଭରି । ଲୁହାର ବାଡ଼ି ଘେନ ମାରି ॥
ଚରଣେ ଲୌହପାଶ ଦେଇ । ଲୌହ ମଞ୍ଜୁଷ ମଧ୍ୟେ ନେଇ ॥
ତପତ ବୈତରଣୀ ଜଳେ । ସେ ପାପ ଥାଇ ଚିରକାଳେ ॥
କିବା ସୁକୃତ କରିଥାଇ । ଯୁଗ ଅନ୍ତରେ ପାର ଯାଇ ॥
ହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ହେତୁ କରି । ଯେବଣ ଜନ କରେ ଚୋରି ॥
ସୁଜନଜନରେ କପଟ । ଯେ ପରଦାରାରେ ଲମ୍ପଟ ॥
ଏ ତିନ ମହାପାପୀ କାଳେ । ପଡ଼ନ୍ତି ଘୋର ନର୍କସ୍ଥଳେ ॥
ପୂଜ ଶ୍ରୋଣିତ ଶୁକ୍ର ମଳ । ଏ ଚାରି ମିଶି ଯେଉଁ ଜଳ ॥
ତିନହେଁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ତହିଁ । ପାପୀଙ୍କି ଅନୁସରି ରହି ॥
ଯେ ଜନ ପରେ ନିନ୍ଦା କରି । ତା ମୁଖେ ଗୁରୁଜ ପ୍ରହାରି ॥
ସାଧୁ ହିଂସନ୍ତି ଯେଉଁ ମୂଢ଼େ । ତାଙ୍କୁ ବସାଇ ଜନ୍ଦାକୁଢ଼େ ॥
ଅଭକ୍ଷ ଭକ୍ଷନ୍ତି ଯେ ଜନ । ତା ବାସ ନରକ ସଦନ ॥
ହେଠ ବଦନେ ପଡ଼ିଥାଇ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ବକୁ କରି ପାଦ ଦୁଇ ॥
ଯେ ନିଜ ଜାତି ଧର୍ମ ଖଣ୍ଡି । କୀଟଙ୍କ ଦଂଶେ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡି ॥

ଏହିପ୍ରକାରେ ଏକ ଏକ । ପାପୀଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ପର ଲୋକ ॥
ଏହା ନ ଜାଣି ଜଡ଼ ମୂର୍ଖ । ଆତ୍ମାକୁ ଦେଉଥାନ୍ତି ଦୁଃଖ ॥
ଦୂତଙ୍କ ମୁଖୁ ଏହା ଶୁଣି । ବିପ୍ର ଚିନ୍ତଇ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ବିପ୍ରବର । ହେ ଧର୍ମ ଦୂତେ କୃପାକର ॥
ମାୟା ସଂସାରେ ଦେହ ବନ୍ଧି । ଏତେ ଅଜ୍ଞାନ ଅଛି କାହିଁ ॥
ଯେତେ କହିଲ ପାପଗତି । କେ ଏଥି ତରିବ ନିବର୍ତ୍ତି ॥
ଏଥିକୁ ପ୍ରତିକାର କିସ । କହିବା ଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶ ॥
ବିପ୍ର ବଚନେ ଯମଦୂତେ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ ॥
ଆମ୍ଭେ କହିଲୁ ଯେତେ କଥା । ପାପୀ ଲୋକଙ୍କ କର୍ମ ଯଥା ॥
ଅଜ୍ଞାନେ କରି ମହାପାପ । ଶରୀରେ ବହୁଛନ୍ତି ତାପ ॥
ଯେବଣ ଜନ ଏହା ଶୁଣି । ଆତ୍ମାର ହିତ ପରମାଣି ॥
କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟ ମହାବ୍ରତ । ଶରଣ ଯିବ ରମାକାନ୍ତ ॥
ତାର ସକଳ ପାପ ଧ୍ୱଂସି । ଅଚିନ୍ତା ପୁରେ ଯାଇ ବସି ॥
ଏ ଧ୍ରୁବ ବାକ୍ୟ ନିରାଧାର । ଆପଣାଠାରୁ ହେଉ ଜାଣ ॥
ଭୁ ଯେବେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ । ନ ଥାନ୍ତୁ ସାଧୁ ସଙ୍ଗତରେ ॥
ତୋର ସୁଗତି ନାହିଁ କାଳେ । ନରକେ ଥାନ୍ତୁ ଏତେବେଳେ ॥
ଏବେ ନିସ୍ତରିଲୁ ଦୁସ୍ତରୁ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ମହିମାରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯମଦୂତେ । ତକ୍ଷଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ ॥
ମିଳିଲେ ଜନ୍ତୁପତି ଆଗେ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ଅନୁରାଗେ ॥
ଯମ ବୋଲନ୍ତି ଦ୍ୱିଜ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭର ଅଛି ଏତେ ଗୁଣ ॥
ମୁହିଁ ନ ଜାଣି କଲି ଦୋଷ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ମହତ ପୁରୁଷ ॥
ମା ଦୋଷ ନ ଘେନିବ ମନେ । ଏବେ ଶୁଣିମା ସାବଧାନେ ॥
ରସ ସମ୍ପଦେ ଇଚ୍ଛାକର । ଦେବି ମୁଁ ମାଗିଘେନ ବର ॥
ସ ଧର୍ମରାଜ ସୁପ୍ରସନ୍ନେ । ବିପ୍ର କହୁଛି ତୋଷମତେ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ପତି । ତୋତେ ଗୋଚର ସବୁଗତି ॥
କଳ ଧର୍ମାଧର୍ମ ଜାଣୁ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କର୍ମ ପରମାଣୁ ॥

ତୁ ଯେ ଭକତି ପାରେ ବହୁ । ସେ ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଯିବ ତହୁଁ ॥
ଏବେ ତୁ କର ମୋତେ ଦୟା । ଯେ ଦେହପରେ ନାହିଁ ମାୟା ॥
ସେହି ସ୍ୱରୂପ ମୋତେ କର । ଜନ୍ମ ମରଣେ ମୋର ଡ଼ର ॥
ଏଣୁ ନୋହିବ ମୋର ଦେହ । ଦେହ ବହିଲେ ଲଗେ ମୋହ ॥
ମୋହରୁ ଲୋଭ ହୁଏ ଜାତ । ଲୋଭୁ ଅଶେଷ ପାପଗ୍ରସ୍ତ ॥
ପାପ ସକାଶୁ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ । କେହି ନ ଜାଣେ ଏଥି ହେତୁ ॥
ମୁଁ ଏହା ଅନୁଭବୁ ଜାଣି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁଅଛୁ ମୁଣି ॥
ଜାତ ନୋହିବ ଯୋନଦ୍ୱାରେ । ରହିବ ପର ଉପକାରେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ମୋତେ । ଯେବେ ସୁଦୟା କର ଚତ୍ତେ ॥
ବିପ୍ର ବଚନେ ଜନ୍ତୁପତି । ବୋଇଲେ ଦେବା ଏହି ଗତି ॥
ଏବେ ତୁ ଯକ୍ଷଲୋକେ ରହ । ସହସ୍ର ଯୁଗ ଭୋଗ ପାଅ ॥
ଅପୂର୍ବ ଦିବ୍ୟ ରୂପ ଧରି । ବିଳସ ଧନପତି ଶେଷି ॥
ତଦଅନ୍ତରେ ମଧପୁରେ । ଆସିବୁ ଜନ ଉପକାରେ ॥
ନଦୀ ସ୍ୱରୂପେ ମଧସ୍ଥଳେ । ବହିବୁ ସୁଶୀତଳ ଜଳେ ॥
ସରଯୁ ନାମେ ପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥ । ସ୍ନାନେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମନୋରଥ ॥
ହୋଇବ ସର୍ବ କାମ ସିଦ୍ଧି । ପୁଣି ତୋ ତୀରେ ଦୟାନିଧି ॥
ଅଯୋଧ୍ୟା ନାମେ ପୁଣ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର । ଶ୍ରୀରାମ ନାମେ ହେବ ଖ୍ୟାତ ॥
ଜାତ ହୋଇବେ ନରହରି । ଏକେ ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ରୂପ ଧରି ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ସୀତନାମ ବହି । ତୋର ନିକଟେ ଥିବେ ରହି ॥
ତୋ ଜଳ ସ୍ନାନ ପାନ କରି । ଆନନ୍ଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନରହରି ॥
ତୋତେ ମୁକତି ଗତି ଦେବେ । ସମସ୍ତେ ସୁଖ ଭୁଞ୍ଜି ଏବେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଜନ୍ତୁପତି ବାଣୀ । ପୁଷ୍ପ ବିମାନେ ସେହିକ୍ଷଣି ॥
ବିପ୍ର ଗମିଲା ଯକ୍ଷ ପୁରେ । ଗନ୍ଧର୍ବଗଣ ସଙ୍ଗତରେ ॥
ଅଳକାପୁରେ ହେଲା ଯାଇ । ରହିଲା ଦିବ୍ୟ ଭୋଗ ପାଇ ॥
ଶୁଣଗୋ ଦେବୀ ସତ୍ୟଭାମା । ଏମନ୍ତ କାର୍ତ୍ତିକ ମହିମା ॥
ନୟନେ ଦେଖି ଧନେଶ୍ୱର । ଅଶେଷ ଦୁଃଖୁ ହେଲା ପାର ॥

ଯେ ଜନ ଏ ବ୍ରତେ ବିଶ୍ୱାସ । ତା ଭୃତ୍ୟ ମହାଦେବ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ଧନେଶ୍ୱର ବିପ୍ର ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—ଃ✳ଃ—

ଷଷ୍ଠବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ବାସୁଦେବୋଽପି ସତ୍ୟଭାମାମତିପ୍ରିୟାଂ
ସାୟଂ ସନ୍ଧ୍ୟାଦିକଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ଜଗାମ ଜନନୀଗୃହଂ

ଶୁଣ ସକଳ ତପୋବନ୍ତ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହିମା ଏମନ୍ତ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୁଖୁ ସତ୍ୟା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦ ମନେ ଠାକୁରାଣୀ
ପତି ଚରଣେ ଶିର ଦେଇ । ଉଠି ସମ୍ମୁଖରେ ଉଭା ହୋଇ
ଶିରେ ନିବେଶି ବେନିପାଣି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଗୁଣମଣି
ତୁମ୍ଭର ଅଶେଷ ମହିମା । ଶୁଣି ଲଭିଲି ସୁଖସୀମା
କେବଳ ମାଗୁଅଛି ଏତେ । ସଦା ସୁଦୟା ଥିବ ମୋତେ
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଧର୍ମ ଫଳ । କେବେହେଁ ନୋହିବ ବିଫଳ
ଏହି ସୁଦୟା ମୋତେ ଥାଉ । କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଅସ୍ତୁ ହେଉ
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ହରି । ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ କର ଧରି
ନିଜ ଭୁବନେ ବିଜେ କଲେ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସଦଗତି ଦେଲେ
ତାଙ୍କ ବଚନ ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ଳୋକ । କହିଲେ ସୂତ ପୌରାଣିକ
ହେ ମୁନିମାନେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତେ ଯେତେ ଗୁଣ
ସକଳ ବ୍ରତ ମଧ୍ୟେ ସାର । ଭବନଦୀକି କର୍ଣ୍ଣଧାର
ଯେ ଏହା ମନେ ଜ୍ଞାନେ ଧରି । କାର୍ତ୍ତିକେ ବିଷ୍ଣୁ ଆଶ୍ରେ କରି
ସ୍ନାନ ହବିଷ୍ୟ ଦୀପମାନେ । ତୁଳସୀ ମୂଳେ ଉଦ୍ୟାପନେ
ଏ ଗୃହି ଭାଗରେ ଯେ ଭଜେ । ଈଷତେ ଚତୁବର୍ଗ ଭୁଞ୍ଜେ
ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ମୁନିମାନେ । ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ସୂତ ସନ୍ନିଧାନେ
ହେ ସୂତ ଲୋମ ହରଷଣି । ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ

ଯେତେ କହିଲ ପୁଣ୍ୟ ଫଳ । କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ କଲ ମୂଳ ॥
ଯେ ଜନ କାର୍ତ୍ତିକ ନ କରି । ସେ ଜନ ସଂସାରୁ ନ ତରି ॥
ଏମନ୍ତ କହିଲ ଯେ ତୁମ୍ଭେ । ଏଥକୁ ପଚାରୁଛୁ ଆମ୍ଭେ ॥
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ ଏ ମହିମା । ଶୁଣି ନଥିବ ଶ୍ରୁତି ସୀମା ॥
ସେ ପୁଣି ସାଧୁ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଏଡ଼େ କାରଣ ବୋଲି ଜାଣି ॥
ବ୍ୟାଧିବନ୍ଧନ କଷ୍ଟବଶେ । ଅଥବା ଥିବ ପରବାସେ ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଆଗମନେ । ସଂକଳ୍ପ କରି ଆବାହନେ ॥
ବହୁ ପ୍ରୀତିରେ ବ୍ରତ କରି । ଭବସାଗରୁ ଯିବେ ତରି ॥
ଏମନ୍ତ କଳ୍ପି ପ୍ରାଣୀ ଚିତ୍ତେ । ବହୁର କରୁଥିବ ନିତ୍ୟେ ॥
ସେ ପୁଣି କାର୍ତ୍ତିକ ନିକଟେ । କି ଅବା ପଡ଼ିବ ସଙ୍କଟେ ॥
ରାଜ୍ୟ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଜ୍ଞାତି ଭ୍ରଷ୍ଟେ । କିବା ବାନ୍ଧବ ଜନେ କଷ୍ଟେ ॥
ପର ଆଶ୍ରୟରେ ପଡ଼ିଥିବ । କି ଅବା ଆପେ ନାଶ ଯିବ ॥
ଏମନ୍ତେ ବନ୍ଧ ଅନାସ୍ଥତେ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ତରିବ କେମନ୍ତେ ॥
ଏଥକୁ କହ ପ୍ରତିକାର । ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଜ୍ଞ ବୁଦ୍ଧିବର ॥
ଏମନ୍ତ ମୁନିଙ୍କ ବଚନେ । ସୂତ କହନ୍ତି ସାବଧାନେ ॥
ହେ ପୁଣ୍ୟ ଆତ୍ମାମାନେ ଶୁଣ । ଯେ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ପ୍ରମାଣ ॥
ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ ଯାହା ମାନ । କହି ଅଛନ୍ତି ପଦ୍ମଯୋନି ॥
ସେ ଧର୍ମ କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟରେ । ଯେବଣ ଜନ ବାଞ୍ଛା କରେ ॥
ତାର ଶରୀରେ ପାପ ଯେତେ । ବାହାର ହୁଅଇ ତ୍ୱରିତେ ॥
ସଙ୍ଗତେ ବାମ ପାଶେ ଥାଇ । କାର୍ତ୍ତିକ ଅନ୍ୱେଷୟ ଯାଇ ॥
ଯଦି କାର୍ତ୍ତିକ ଅପ୍ରବେଶେ । ପ୍ରାଣୀ ନିଧନ ଆୟୁଶେଷେ ॥
ସେ ଲଭେ ଦେବଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ । ତା ଭୁଲେ ନ ରହଇ ପାପ ॥
ଯେବେ ଜୀବନେ ବର୍ତ୍ତି ଥାଇ । କାର୍ତ୍ତିକ ଆଦ୍ୟ ଜନ୍ମ ହୋଇ ॥
ତିନି ପ୍ରକାରେ ତପମାନେ । ଗୃହ ପ୍ରବାସେ କିବା ବନେ ॥
ଏମନ୍ତେ ହେଲେ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କେବେହେଁ ବ୍ରତ ନ ଛାଡ଼ିବ ॥
ସେ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବ୍ରତାଚାର । ତା ଧର୍ମ କହିଲେ ନ ସରି ॥

କଷ୍ଟରେ କଲେ ପୂଜା ବିଧି । ସହସ୍ର ଗୁଣରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
ବିଶେଷେ ହରିହର ଆଳ । କାର୍ତ୍ତିକ କୃତ୍ୟେ ମହାଫଳ ॥
ଏ ବେନି ସ୍ଥଳ ଯହିଁ ନହିଁ । ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ଭଜ ତହିଁ ॥
ଯେବେ ନଥିବେ ଦେବଆଳେ । ଗ୍ରାମେ ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ ॥
ତୁଳସୀ ଯଦି ନ ଦେଖିବ । ଧାତ୍ରୀ ବୃକ୍ଷକୁ ଆରାଧିବ ॥
ଯାହାକୁ ଚକଣ ନ ମିଳ । ପର ଜାଗରେ ପ୍ରତିପାଳ ॥
କହିବ୍ୟ ଉଦ୍ୟାପନ ବିଧି । ବିପ୍ର ବଚନେ ଫଳ ସିଦ୍ଧି ॥
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଯେବେ ଦେଖି । ବିଷ୍ଣୁ ଦର୍ଶନ ତୁଲେ ଲେଖି ॥
ଯଦ୍ୟପି ସୁସ୍ଥାନ ନ ପାଇ । ବଟ ଅଶ୍ୱଥ ମୂଳେ ଯାଇ ॥
କରିବ କାର୍ତ୍ତିକ ବିଧାନ । ତେଣେ ହୋଇବ ମହାପୁଣ୍ୟ ॥
ହବିଷ୍ୟ ଅନ୍ନ କର ଭୋଗ । ଆମିଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ ॥
ଏମନ୍ତ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାଳେ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଯେବା ପାଳେ ॥
କଷ୍ଟରେ ଆରାଧନା କରେ । କାର୍ତ୍ତିକ ଧର୍ମ ପାଇ ଭଲେ ॥
ଅପରେ ସହସ୍ରେ ଗୋବୃନ୍ଦାନ । ଫଳ ଲଭଇ ଦୁଃଖିଜନ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁ ଆଜ୍ଞା ଅଛି । ଏଥେ ସଂଶୟ ନାହିଁ କିଛି ॥
କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତେ ମୋର ଆଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ
କାର୍ତ୍ତିକବ୍ରତ ବିହିତ କର୍ମ କଥନେ ନାମ
ଷଡ଼ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—ଃ*ଃ—

ସପ୍ତବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଋଷୟ ଉଚୁଃ

କଥଂ ଭୃତ୍ୟାଶ୍ଚ ତଥାବଟୌ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣସମୌ କୃତୌ
ସର୍ବେଭ୍ୟୋଽପି ତରୁଭ୍ୟୋମୁ ତସ୍ମାତ୍ ପୂଜ୍ୟତମୌ ମତୌ ।

ହେ ସୂତ ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ତୁମ୍ଭେ କହିଲ ବଦ୍ୟମାନେ ॥
ବଟ ପିପଳ ବୃକ୍ଷମୂଳେ । ଆନ୍ତି କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଫଳେ ॥

ସେଠାରେ ବ୍ରତ ବିଧି କଲେ । ଧର୍ମ ପ୍ରାପତ ହେବ ଭଲେ ॥
ଏ କଥା ଶୁଣି ଭୃଗୁ ତହୁଁ । ମନୁ ସଂଶୟ ଦୂର ହେଉ ॥
ସଂସାରେ ଅଛି କେତେ ବୃକ୍ଷ । ଏ ବେନ କିମ୍ପା ହେଲେ ମୁଖ୍ୟ ॥
ଏ କଥା କହ ମୁନିବର । ଶୁଣି ସଂଶୟ ହେଉ ଦୂର ॥
କହନ୍ତି ସୂତ ମହାଜ୍ଞାନୀ । ଶୁଣନ୍ତି ଶୌନକାଦି ମୁନି ॥

ସୂତ ଉବାଚ

ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ବିରୁପାକ୍ଷ । ସ୍ଥାବରରୂପେ ତିନି ବୃକ୍ଷ ॥
ପଳାଶ ପିପ୍ପଳ ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ । ଏ ତିନି ସ୍ଥାବର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ॥
ଯେଣୁ ଏ ବୃକ୍ଷ ରୂପ ଧରି । ସେ କଥା ଶୁଣ ତପସ୍ୱୀ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ଉମା ହର ସଙ୍ଗେ । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ କ୍ରୀଡ଼ାରଙ୍ଗେ ॥
ରତିଲେ କନ୍ଦର୍ପ ବିଳାସେ । ତା ଜାଣି ସକଳ ତ୍ରିଦଶେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି । ଭଜିଲେ ଏକସ୍ଥାନେ ବସି ॥
ଈଶ୍ୱର ଅଙ୍ଗୁ ପୁତ୍ର ହେଲେ । ଦେବଙ୍କୁ ନ ରଖିବ ଭଲେ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ବୀର ଜଳନ୍ଧର । ରୁଦ୍ର ଅଙ୍ଗରୁ ଅବତାର ॥
ଦେବଙ୍କୁ ଯେତେ ଶାସ୍ତି ଦେଲା । ସେ କଥା କହୁ ନ ସରିଲା ॥
ଏବେ ଈଶ୍ୱର ଅଂଶେ ସୁତ । ପାର୍ବତୀ ଗର୍ଭେ ହେଲେ ଜାତ ॥
ବଳେ ହୋଇବ ମହାବଳୀ । ତେଜେ ସବୁରି ଦର୍ପ ଦଳି ॥
ହୋଇବ ତିନିପୁରେ ରାଜା । ଦେବଙ୍କୁ କରିବ ପରଜା ॥
ଏଥିକୁ ଲାଗୁଅଛି ଭୟ । ବେଳହୁଁ ନ କଲେ ଉପାୟ ॥
ପଛନ୍ତେ ହେବ ପରମାଦ । ଏମନ୍ତ ବହ୍ନି ମନେ ଖେଦ ॥
ଦେବଙ୍କ ମନ ଦୁଃଖ ଜାଣି । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପୃଚ୍ଛି କୁଶପାଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ଯାହା କହିଲେ ଭୃତ୍ୟମାନେ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସ୍ୱଭାବେ ରୁଦ୍ର ତମ ଗୁଣ ॥
ତହୁଁ ଯେ ହେଲା ଉତପତ୍ତି । ସେ ନଷ୍ଟେ ଧ୍ୱଂସିବ ଧରିଣୀ ॥
ତୁ ନାଥ ଜଗତ ଠାକୁର । ଏଥିକୁ କହ ପ୍ରତିକାର ॥
ବ୍ରହ୍ମା ବଚନେ ଜଗଜ୍ୟୋତି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବେଦପତି ॥

ଯାହା କହିଲ ଜଳନ୍ଧରରେ । ସେକଥା ଯୋଗାଇଲ ମୋତେ ॥
ଏବେ ଈଶ୍ୱର ରତିରଙ୍ଗ । ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ହେବ ଭଙ୍ଗ ॥
ତାହାଙ୍କ ଉଦଯୋଗ କର । କ୍ଷମ ନୁହନ୍ତି ସୁରା ସୁର ॥
ପୂର୍ବେ ଈଶ୍ୱର ତପୋଭଙ୍ଗେ । କନ୍ଦର୍ପ ରହିଲା ଅନଙ୍ଗେ ॥
ଏବେ କେ ଭରସା କରିବ । ଈଶ୍ୱର ସନ୍ନିଧିକୁ ଯିବ ॥
ଏଥକୁ ଆନ କ୍ଷମ ନୋହେ । କେବଳ ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ॥
ହର ନିକଟେ ଚାଲି ଯିବା । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖା ଦେବା ॥
ଶୁଣିବେ ସୁରତି ମୁହାଁସ । ଆମ୍ଭର ଫିଟିବ ସନ୍ଦେଶ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦେବ ହରି । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କର କରେ ଧରି ॥
ଗଲେ ଯେ କପିଳାସ ପୁରେ । ହର ଗଉରୀ ଯେଉଁଠାରେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପ ଧରି ବେଗେ । ଉଭା ହୋଇଲେ ତାଙ୍କ ଆଗେ ॥
ଓଁକାର କଲେ ବେଦଧ୍ୱନି । ଶୁଣି ଶଙ୍କର ଲଜ୍ଜା ଘେନି ॥
ଉଛପଶି ପାର୍ବତୀ ସଙ୍ଗତ । ବ୍ରହ୍ମା ନିକଟେ ଉପଗତ ॥
ନିଜ ସ୍ୱରୂପେ ତିନି ମୂର୍ତ୍ତି । ଲାଜେ ରହିଲେ ମଥା ପୋତି ॥
ତା ଦେଖି ଉମା କଲେ କୋପ । ବୋଇଲେ ଏ ତ ମହାପାପ ॥
ଏତେ ଅମାତ୍ତ କାହା ଘରେ । ପ୍ରଭୁ ଭାରିଯା ଏକାନ୍ତରେ ॥
ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ଆସି ମିଳେ । ଏମନ୍ତ ଅଛି କେଉଁକାଳେ ॥
ନିଷ୍ଠୁର କଲେ ମୋତେ ହିଂସା । ଭାଙ୍ଗିଲ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ନେହ ଆଶା ॥
ରତି ଭଗ୍ନରେ ଯେତେ ବ୍ୟଥା । ତୁମ୍ଭେ କି ନଜାଣ ସେ କଥା ॥
କୀଟ ପତଙ୍ଗ ପଶୁ ଆଦ୍ଦ । ଏ ଗୃହଖାନ ଜାବେ ଯଦ୍ଦ ॥
ସର୍ବେ ଜାଣନ୍ତି ରତି ସୁଖ । ବିଚ୍ଛେଦେ ଅଛି ଯେତେ ଦୁଃଖ ॥
ତାହା ନ ଜାଣନ୍ତି ବିଟପେ । ତୁମ୍ଭର ଜ୍ଞାନ ସେହିରୂପେ ॥
ଏଣୁ ସ୍ଥାବର ରୂପ ହୁଅ । କେବେହେଁ ଏ ସୁଖ ନ ପାଅ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶାପ ଦେଇ । ସେଠାରୁ ଗଲେ ମହାମାଈ ॥
ତକ୍ଷଣେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ହର । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ହୋଇଲେ ସ୍ଥାବର ॥
ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରକାଶ ରୂପ ଧରି । ପିପ୍ପଳ ବୃକ୍ଷ ହେଲେ ହରି ॥

ଶିବ ହୋଇଲେ ବଟବୃକ୍ଷ । ଅଶେଷ ସ୍ଥାବରଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ॥
ଯେହୁ ଶୁଣେ ଏ ବୃକ୍ଷ ଚରିତ । ହରଇ ଜନ୍ମର ଦୁଷ୍କୃତ ॥
କହଇ ଦାସ ମହାଦେବ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଶିବ ॥
ସେ ଏକ ଆତ୍ମା ତ୍ରୟ ମୂର୍ତ୍ତି । ଖଣ୍ଡିବେ ତ୍ରିଗୁଣ ବିପତ୍ତି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକମାହାତ୍ମ୍ୟେ ତ୍ରୟୋଦେବ ସ୍ଥାବର କଥନେ ନାମ ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏବଂ ସା ପାର୍ବତୀ ଦେବାନଶପତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ମାନସ
ତସ୍ମାଦ୍ ବୃକ୍ଷତ୍ୱମାପନ୍ନାଃ ସର୍ବେ ଦେବଗଣା କଳ ॥

ହେ ମୁନିଜନ ଶୁଣ ଏବେ । ପାର୍ବତୀ ଶାପେ ତିନି ଦେବେ ॥
ସ୍ୱଦେହେ ହୋଇଲେ ସ୍ଥାବର । ବିରଞ୍ଚି ଆଦି ହରିହର ॥
ଏକଥା ଜାଣି ଦେବଲୋକେ । ମନେ ବିଷାଦ ଗୁରୁ ଶୋକେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଋଷିଙ୍କି ଆଗକରି । ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ଶିବ ନାରୀ ॥
ସେଠାରେ ମିଳି ସୁର ମୁନି । ଯେ ଯାହା ପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ॥
ହର ଭୁବନେ କପିଳାସେ । ମିଳିଲେ ଗଉରୀଙ୍କ ପାଶେ ॥
ସ୍ତୁତି ବଚନେ ଦେବତାଏ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ମହାମାୟେ ॥
ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣ ॥
ଜଗତେ ଯେତେ ଜୀବଜନ୍ତୁ । ଏ ତିନି ଦେବଙ୍କର ହେତୁ ॥
ରାଜସ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ତାମସ । ଉତ୍ପତ୍ତି ପାଳନ ବିନାଶ ॥
ଏଣେ ବ୍ରହ୍ମାଏ ବିଷ୍ଣୁ ଶିବ । ତୋର ମାୟାରେ ତିନି ଦେବ ॥
ସଂସାର ଆତଯାତ କରେ । ଅନାଦି ତ୍ରିଗୁଣେ ବିହରେ ॥
ତୁ ଆଦି ଶକ୍ତି ମହାମାୟେ । ତୋ ମନୁ ଜଗତ ଉଦୟେ ॥
ଏ ତିନି ଜଗତ ଅଧିପ । ତୁ ତାଙ୍କୁ କଲୁ ବୃକ୍ଷ ରୂପ ॥
ତେଣୁ ଜଗତଜନ ଦୁଃଖି । ଜଗତକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ॥
ତୁ ଦେବୀ ଦୟାକରି ଏବେ । ଯେ ତିନି ଦେବ ରୂପ ପୂର୍ବେ ॥

ସେରୂପ ହେଉ ପରାପର । ନୋହିଲେ ନ ରହେ ଜଗତ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦେବଙ୍କ ବଚନେ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ଦେବୀ ମନେ ॥
ପ୍ରସନ୍ନ ଶଇଳ ନନ୍ଦନୀ । ନିଜ ସ୍ୱାମୀରେ ଦୟା ଘେନି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଦେବଲୋକେ । ପୂର୍ବେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଶାପେ ॥
ନଦୀ ହୋଇଲେ ସର୍ବ ଦେବେ । ତେହ୍ନେ ବଧୂର କଲ୍ଲ ଏବେ ॥
ହିଂସା କହିଲ ମୋର ତହିଁ । ଏଣୁ ସ୍ଥାବର ରୂପ ହୋଇ ॥
ସଂସାରେ ଥିବେ ସର୍ବ ପୁରେ । ଅଶେଷଜନ ଉପକାରେ ॥
ନଦୀ ସ୍ଥାବର ରୂପ ଧରି । ଅଶେଷ ଜନ ହିତକାରୀ ॥
ଏ ପୁଣ୍ୟଫଳେ ନିଜ ଦେହ । ଘେନି ସେ ଯାହା ଭାବେ ରହ ॥
କେବଳ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ହରି । ଏ ଯେଉଁ ରୂପରେ ସ୍ଥାବର ॥
ତାଙ୍କୁ ସଂସାରେ ପୂଜାବିଧି । ସକଳ ଦେବେ କରି ସିଦ୍ଧି ॥
ଯାହାକୁ ଯେମନ୍ତ ଭକତି । ପୂଜା ପାଳନେ ନ୍ୟାୟ ମତି ॥
ବୃକ୍ଷ ରୂପକୁ ସେବା କରି । ପ୍ରାଣୀ ସଂସାରୁ ଯିବେ ତରି ॥
ଏମନ୍ତେ ବେଦଶାସ୍ତ୍ର କହି । ଅପରାଧିକ ଦଣ୍ଡ ଏହି ॥
ଏମନ୍ତ ଦେବୀ ବାକ୍ୟ ମାନି । ସେଠାରୁ ଗଲେ ସୁରମୁନି ॥
ସକଳ ଦେବେ ବୃକ୍ଷ ରୂପେ । ରହିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ସମୀପେ ॥
ଆବର ପରେ ହିତକାରୀ । ତହୁଁ ସେ ଯାହା ରୂପ ଧରି ॥
ଗଉରୀ ବାକ୍ୟ ଅନୁକମ୍ପେ । ମିଳିଲେ ସ୍ୱଧର୍ମେ ମଣ୍ଡପେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ରୁଦ୍ର ହରି । ସର୍ବେ ବସିଲେ ସଭା କରି ॥
ସଭା ସମ୍ମୁଖେ ବେଦବର । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସର୍ବ ସୁର ॥
ପାର୍ବତୀ ଶାପେ ସର୍ବ ଦେବେ । ବୃକ୍ଷ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ଏବେ ॥
ବନ ପର୍ବତ ଗ୍ରାମ ପୁରେ । ରହିବେ ପର ଉପକାରେ ॥
ସଂସାରେ ଯେତେ ଜୀବଜନ୍ତୁ । ମନୁଷ୍ୟ ଦେବ ସର୍ବ ହେତୁ ॥
ସେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଆରାଧି । କରିବେ ସର୍ବ କାମ ସିଦ୍ଧି ॥
ମୋର ବଚନ ପ୍ରତିପାଳ । ଅକାର୍ଯ୍ୟେ ଯେବେହେଁ ନ ତୋଳ ॥
ସୁକାର୍ଯ୍ୟେ ପତ୍ର ପୁଷ୍ପ ଫଳ । ବକଳ କାଠ ଆଦିମୂଳ ॥

ଅବଶ୍ୟ ନେବେ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ଉପେକ୍ଷା କର ଏତେବଚନ ॥
ଦ୍ୱାଦଶୀସଙ୍କରାନ୍ତ ନଶୀ । ଯେବଣ ବଚନ କ୍ଷୟ ଶଶୀ ॥
ଦେବତା ଆଗେ କଥା ପଥେ । ଯେ ବୃକ୍ଷ ରୋପିଥିବ ହସ୍ତେ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଫଳ ପୁଷ୍ପମାନ । ଏହା ନ କରିବ ଛେଦନ ॥
ଯେ ଜନ ଛେଦିବ ଅଜ୍ଞାନେ । ତାର ନିବାସ ନର୍କସ୍ଥାନେ ॥
ନରକୁ ନିସ୍ତରିବ ଯେବେ । ଅଛବେ ଜାତ ହେବ ତେବେ ॥
ଆବର ଶୁଣ ଦେବଗଣେ । ମୁଁ ଯେ ପଳାଶ ବୃକ୍ଷ ବନେ ॥
ରହିବି ବ୍ରହ୍ମା ନାମ ବହି । ଲୋଡନ୍ତା ଆଉ ନାହିଁ କେହି ॥
କେବଳ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନେ ବରି । ପତ୍ର ପଲ୍ଲବ ଆଦିକରି ॥
ବ୍ରତ ବନ୍ଧିତ ବ୍ରହ୍ମ ଦଣ୍ଡେ । ହୋମେ ସମିଧ କର କୁଣ୍ଡେ ॥
ମୋ ପୁଷ୍ପ ଶିବ ଶିରେ ଦେବ । ଏଣେ ଅଶେଷ ପୁଣ୍ୟ ହେବ ॥
ଏଥି ଯେ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପୁଣି । ମୋ ଦେହ ଶସ୍ତ୍ର ଘେନ ହାଣି ॥
ତାର ସୁକୃତ ଫଳ ଯେତେ । ବିନାଶ ହୋଇବ ତୁରିତେ ॥
ଏବେ କହିବା କର୍ମ ରୀତି । ଯେ ହରିହର ବେନି ମୂର୍ତ୍ତି ॥
ସେ ବଟ ବୃକ୍ଷରାଜ ବନ । ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷପାନ ॥
ସେ ବେନି ବୃକ୍ଷ ଏକ ସ୍ଥାନେ । ରୋପଣ କରିବ ବିଧାନେ ॥
ପାଳିବ ଅତି ଯତ୍ନ କରି । ମନରେ ଇଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଧରି ॥
ବୃକ୍ଷ ବର୍ଦ୍ଧିତ କରି ଯତ୍ନେ । ସୁରକ୍ଷା କରିଥିବେ ନିତ୍ୟେ ॥
ଏରୂପେ ବୃକ୍ଷ ଆରାଧନେ । ସଂସାରୁ ନିସ୍ତରିବେ ଜନେ ॥
ଏକ ଆସନେ ହରିହର । ବିଜେ କରାଇ ଯେଉଁ ନର ॥
ପୂଜା କରନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ । ଯଜ୍ଞ ସମ୍ଭାର ବିଧିମତେ ॥
ସର୍ବ ଉତ୍ସବ ଯାତ୍ରା ବିଧି । ତେଣେ ଯେତେକ କର୍ମ ସିଦ୍ଧି ॥
ସେ ଧର୍ମ ଫଳ ଦିନେ ଦିନେ । ବଟ ଅଶ୍ୱଥ ଆରାଧନେ ॥
ସକଳ ପାପ ହେବ ନାଶ । ଅନ୍ତେ ଅଲେଖ ପୁରେ ବାସ ॥
ଏ ଫଳ ହୋଇବ ନିଶ୍ଚୟେ । ଆବର ଶୁଣ ଦେବତାଏ ॥
ଯେ ଜନ ମୋ ବଚନ ମେଣ୍ଟି । ବଟ ପିପଳ ବୃକ୍ଷ କାଟି ॥

ସେ ସର୍ବ ଦେବେ ଦ୍ରୋହ କରେ । ତାଙ୍କୁ ନିବାସ ନର୍କଘୋରେ ।
କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ । ବ୍ରହ୍ମା ବଚନେ ଉପଦେଶ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକମାହାତ୍ମ୍ୟେ
ତ୍ରିଦେବ ସ୍ଥାବର ଚରିତ କଥନେ ନାମ
ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଅଶ୍ୱତ୍ଥରୂପୀ ଭଗବାନ୍ ବିଷ୍ଣୁରେବ ନ ସଂଶୟଃ
ରୁଦ୍ରରୂପୀ ବଟସ୍ତଦ୍‌ବତ୍ ପଲାଶୋ ବ୍ରହ୍ମରୂପଧୃକ୍ ।

ହେ ମୁନିଗଣେ ଶୁଣ ତୋଷେ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଉପଦେଶେ ॥
ସୁର ଅସୁର ନରକୁଳେ । ଯେ ସାଧୁଜନ ସପ୍ତ ସ୍ଥଳେ ॥
ଆତ୍ମାର କୁଶଳ ବିଚାରି । ବଟ ପିପଳ ସେବାକରି ॥
ଲଭିଲେ ମୁକତି ଭକତି । ଖଣ୍ଡିଲେ ଅଶେଷ ଦୁର୍ଗତି ॥
ଶୁଣ ବିବେକ ମୁନିମାନେ । ବଟ ପିପଳ ଆରାଧନେ ॥
ମୂର୍ଖ ଜନଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥେ । ବିସ୍ତାର କଲେ ଶାସ୍ତ୍ରପଥେ ॥
ମାନ୍ୟେ ଅମାନ୍ୟେ ଧର୍ମାଧର୍ମେ । ଜ୍ଞାନେ ଅଜ୍ଞାନେ କର୍ମାକର୍ମେ ॥
ଯାହା ଲଭିଲେ ମୁନିମାନେ । ସେ କଥା ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥
ଗଉରୀ ଶାପେ ସଦାଶିବ । ସ୍ଥାବର ରୂପ ସଦାଶିବ ॥
ସଂସାରେ ବଟବୃକ୍ଷ ରୂପେ । ପ୍ରକାଶ ହେଲେ କଳ୍ପେ କଳ୍ପେ ॥
ତେଣୁ କଳପ ବୃକ୍ଷନାମ । ତା ପୃଷ୍ଠେ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ॥
ପ୍ରଳୟ ଜଳେ ବାସ କରି । ବାଳ ମୁକୁନ୍ଦ ନାମ ଧରି ॥
ତେଣୁ ସେ ବୃକ୍ଷ ଅତି ପ୍ରୀତି । ସ୍ୱଭାବେ ହରିହର ମୂର୍ତ୍ତି ॥
କେବେହେଁ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ନୋହି । ତ୍ରିଶକ୍ତି ରୂପ ଏକା ଦେହି ॥
ଏମନ୍ତ ମଣିବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ । ଯେ ହରିହର ବଟବୃକ୍ଷେ ॥
ସେ ବୃକ୍ଷ ପୂଜା କରେ ଯେତ୍ତୁ । ଅଶେଷ ଫଳ ଲଭେ ସେତ୍ତୁ ॥

ତେଣୁ ସେ ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ଆରାଧି । ପାଳନେ ସର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ॥
ଯେବଣ ଜନ ଜ୍ଞାନ ଚିତ୍ତେ । ବୃକ୍ଷ ବିନାଶେ ଶସ୍ତ୍ରାଘାତେ ॥
ତାର ସୁକୃତ ଯେତେ ଥାଇ । ବୃକ୍ଷ ଛେଦନ ମାତ୍ରେ ଯାଇ ॥
କପିଳା ବଧ କଲ୍ଲ ଦୋଷ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ହୋଏ ପରବେଶ ॥
ପୁଣି ସଂସାରେ ଯେତେଜନ । କରଇ ଶିବ ଦରଶନ ॥
ସେ ଧର୍ମ ପ୍ରାପତ ନୁହଇ । ଅନ୍ତେ ନରକେ ପଡ଼େ ଯାଇ ॥
ଏକ ବୃକ୍ଷକେ ଏକ ଯୁଗ । ନରକେ ହୋଇଥାଇ ସଙ୍ଗ ॥
ତଦଅନ୍ତରେ ଉଦ୍ଭବତଳେ । ଜାତ ହୁଅଇ ଗିରିମାଳେ ॥
କୋହ୍ଲ ମହ୍ଲାର ରୂପ ଧରି । ଚତୁ ହଂସନେ ଦିନ ହରି ॥
କେବେହେଁ ନ ଲଭିବ ସୁଖ । ପୁଣି ନରକେ ପାଇ ଦୁଃଖ ॥
ଏ ଗତି ଲଭଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । ଏବେ କହିବା ବିଷ୍ଣୁ ବୃକ୍ଷ ॥
ଯେ ସର୍ବ ବୃକ୍ଷ ପରେ ରାଜା । ତିନ ଲୋକରେ ଯାକୁ ପୂଜା ॥
ପିପଳ ବୃକ୍ଷ ରୂପେ ହରି । ଯେ ତାଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରି ॥
ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେ ନେଇ ରୋପି । ମୂଳେ ଚଉରିବନ୍ଧ ସ୍ଥାପି ॥
ଶୀତଳ ଜଳ ଦେଇ ନିତ୍ୟେ । ପୂଜା କରିବ ଭକ୍ତିମତେ ॥
ଦର୍ଶନ ସ୍ପର୍ଶନ ସ୍ମରଣ । ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଣାମ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ॥
ଏମନ୍ତ ସପ୍ତଧା ଭକତି । ବୃକ୍ଷେ ଚିନ୍ତିବ ବିଷ୍ଣୁ ମୂର୍ତ୍ତି ॥
ସ୍ତୁତି କରିବ ଯୋଡ଼ି କର । ବୋଲିବ ନମୋ ବୃକ୍ଷେଶ୍ୱର ॥
ହେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଶୁକ୍ଳ ତନୁ । ଶ୍ରୀଭୁଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଧନୁ ॥
ଗଦା ଖଡ଼ଗ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶର । ମୁକ୍ତ ଅମ୍ବୁଜ ଅଷ୍ଟ କର ॥
କୌସ୍ତୁଭଧର ପୀତବାସ । ଅଖିଳ ନାଥ ହୃଷୀକେଶ ॥
ବୃକ୍ଷସ୍ୱରୂପୀ ଭକ୍ତବନ୍ଧୁ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟେ ସ୍ତୁତି କରି । ବୃକ୍ଷ ସ୍ୱରୂପୀ ନରହରି ॥
ସେବା କରିବ ଯେଉଁ ଜନ । କେତେ କହିବା ତାର ପୁଣ୍ୟ ॥
ଶୌନକ ଆଦି ବ୍ରହ୍ମମୁନି । ଭୃଗୁ ନାରଦ ମହାଜ୍ଞାନୀ ॥
କଣ୍ୱ କପିଳ ଶୁକ ଯତି । ଯେ ଅମ୍ବରୀଷ ନରପତି ॥

ଧ୍ରୁବ ଭକତ ପ୍ରହଲାଦ । ଜୟ ବିଜୟ ସୁଖପ୍ରଦ ॥
ସୁଶୀଳ ଅଛି ଶୀଳ ମୂଳେ । ଯେ ଭକ୍ତଜନ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ଥଳେ ॥
ସେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଗତି । ପାଇବେ ବୃକ୍ଷରାଜେ ଭକ୍ତି ॥
ଅନେକ ଜନ୍ମେ ଥିଲେ ପାପ । ଅଙ୍ଗରେ ନ ଲାଗିବ ତାପ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ହୋଇ ଥିବ ସୁଖୀ । ତା ବଂଶେ ଦରିଦ୍ର ନ ଦେଖି ॥
ନିର୍ମଳ ହୋଇଥିବ କୂଳ । ପୁତ୍ର ଥିବ ଯେତେ କାଳ ॥
ଆପଣେ ଥିବ ବିଷ୍ଣୁ ଗ୍ରାମେ । ଏମନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁ ସେବା ଧର୍ମେ ॥
ଆବର କହିଛନ୍ତି ମୁନି । ପିପଳ ଚଉବର୍ଗ ଦାନୀ ॥
କେବଳ ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧ ମୂଳ । ସେବିଲେ ପାଇ ପୁଣ୍ୟଫଳ ॥
ଯେବଣ ବୃକ୍ଷର ମହିମା । ଅନନ୍ତ ଗୁଣ ପୁଣ୍ୟ ସୀମା ॥
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷମୂଳେ ବସି । ବ୍ରହ୍ମ ମୁନିଙ୍କି ଧେନ ରହି ॥
ଦେବଗଣଙ୍କ ତୁଲେ ହରି । ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିଜେ କରି ॥
ଅନନ୍ତ ସିଦ୍ଧ ଗଣ ତୁଲେ । ଶଙ୍କର ଶିଖରେ ରହିଲେ ॥
ନାନାଦି ଯଜ୍ଞ ବ୍ରତ ଫଳେ । ବିଶ୍ରାମ କଲେ ଦଳେ ଦଳେ ॥
ସକଳ ଦାନ ତୀର୍ଥ ଧର୍ମ । ଅଶେଷ ନ୍ୟାୟ କୀର୍ତ୍ତିଧର୍ମ ॥
ସର୍ବ ସୁକୃତ ଫଳମାନେ । ଥାନ୍ତି କପିଳ-ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ବାସୁକୀ ଆଦି ନାଗଲୋକେ । ବୃକ୍ଷ ଶିଖରେ ଏକେ ଏକେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତ ଆଗେ ରହି । ଏମନ୍ତ ଗୁଣ ଅଛି ସହିଁ ॥
ସେ ମହାସ୍ଥାବର ପିପଳ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ନାରାୟଣ ତୁଲ୍ୟ ॥
ସେବିଲେ ସର୍ବ କର୍ମ ସିଦ୍ଧି । ଯେ ଜନ ତାରେ ଅପରାଧି ॥
ସେ ମହାପାପୀ ବିଷ୍ଣୁ ଦ୍ରୋହୀ । ତାର ସୁଗତି ଆଉ କାହିଁ ॥
ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ବୃକ୍ଷ କରେ ନାଶ । ଲଭଇ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ॥
ବୃକ୍ଷରୁ ପତ୍ର ଯେତେ ଝଡ଼ି । ଭୂମି ଉପରେ ଥାଇଁ ପଡ଼ି ॥
ତେତେ ବରଷ କୁମ୍ଭୀ ପାକେ । ପଡ଼ନ୍ତି ବୃକ୍ଷ ଘାତି ଲୋକେ ॥
ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ବୃକ୍ଷ ପତ୍ର ତୋଳ । ସେ ଛେଦେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଅଙ୍ଗୁଳି ॥
ଏମନ୍ତେ ମହାପାପ ପାଇ । ଯେ ବୃକ୍ଷେ ଉଠେ ପାଦ ଦେଇ ॥

ତା ପାପ କହିଲେ ନ ସରେ । ଗୁରୁ ମସ୍ତକେ ଘାଣ୍ଡ ମାରେ ॥
ଯେ ବୃକ୍ଷ ଅନଳ ଲଗାଇ । ମୂଳେ ବା ଅମେଧ ପକାଇ ॥
ଏ ସର୍ବ ଅପରାଧ ଫଳେ । ପଡ଼ଇ ଘୋର ନର୍କସ୍ଥଳେ ॥
ପୁଣ ନରକୁ ଯେବେ ତରି । ଚଣ୍ଡାଳ ଗୃହେ ଅବତରି ॥
ଅନ୍ଧପାଙ୍ଗୁଳ ଜଡ଼ମତେ । ରକତ ବାତ ବ୍ୟାଧି ଯେତେ ॥
କୁରୁପ କୁବୁଜ କୁନଖେ । ଏମନ୍ତ ତନୁ ବହୁ ଦୁଃଖେ ॥
ସଂସାରେ ଜାତ ହୋଇଥାଇ । ବିଷ୍ଣୁ ଭଜିଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ॥
ଏ କଥା ଶୁଣ ସାଧୁଜନେ । ଅଶ୍ୱତଥ ବୃକ୍ଷ ଆରାଧନେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତି ଫଳପାଇ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ବସେ ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ମହିମା ସ୍ଥାବର । କେବଳ ଦିନକର ବାର ॥
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷ ନ ଛୁଇଁବ । ଶନିଶ୍ଚ ବାରେ ଆରାଧିବ ॥
ସର୍ବଦା ଦିନ ଗ୍ରହକାଳେ । ନ ବସ ବିଷ୍ଣୁ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ॥
ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସ୍ପର୍ଶ ନ କରି । ଛୁଇଁଲେ ହତ ହୋଏ ଶ୍ରୀ ॥
ଶନିବାରରେ ପୂଜା ବିଧି । କଲେ ସକଳ ଧର୍ମ ସିଦ୍ଧି ॥
କହିଲ ମହାଦେବ ଦାସ । ଏ ପଦ୍ମପୁରାଣ ପ୍ରକାଶ ॥
ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ ବିଦ୍ୟମାନେ । ଯାହା କହିଲେ ମୁନିଜନେ ॥
ଏ କଥା ଘେନ ହେତୁ କରି । ନରେ ସଂସାରୁ ଯିବେ ତରି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟେ ବଟ
ପିପଳ ମହିମା କଥନେ ନାମ ଊନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଅଶ୍ୱତ୍ଥଶ୍ଚ କଥିତଂ ସୂତ ବୋଧିତରେସ୍ତୁ ସ୍ୟା
ଅଶ୍ୱତ୍ଥଶ୍ଚ କଥଂ ପ୍ରାପ୍ତସ୍ତଥାପ୍ୟଂ ଶନିବାସରେ

ବଟ ପିପଳ ଧର୍ମବାଣୀ । ଶୌନକ ଆଦି ମୁନି ଶୁଣି ॥
ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମହାଜନେ । ପୁଣି ସଂଶୟ ଘେନି ମନେ ॥

ଶୌନକ ଉବାଚ

ସୁତ ମୁନିଙ୍କ ମୁଖ ଚାହିଁ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ପୁଣ୍ୟଦେହୀ
କମ୍ପା ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷ ତଳେ । ବିଶ୍ରାମ ଦୋଷ ରବିକାଳେ
ଆବର ଅର୍କବାର ଦିନ । ଛୁଇଁଲେ ହିତ ହୁଏ ପୁଣ୍ୟ
ସେ କଥା କହ କୁଶପାଣି । ଆମ୍ଭ ସଂଶୟ ଯାଉ ପୁଣି
ଏମନ୍ତ ମୁନିଙ୍କ ବଚନେ । ସୁତ କହନ୍ତି ତୋଷ ମନେ

ସୁତ ଉବାଚ

ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସର୍ବ ମୁନି । ପୂର୍ବେ ଯେ ସୁରାସୁର ବେନି
ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ହରିହର । ମନ୍ଦରେ ମନ୍ଥିଲେ ସାଗର
ସେ କ୍ଷୀର ଜଳଧି ମନ୍ଥନକୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ କାମଧେନୁ
କୌସ୍ତୁଭ ଆଦି ରତ୍ନମଣି । ଅମୃତ ବିଶଲ୍ୟକରଣୀ
ଅଷ୍ଟନାୟିକା ଅଷ୍ଟନିଧି । ଚତୁରବର୍ଗ ଫଳ ସିଦ୍ଧି
ଐରାବତ ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବା । ଏ ଆଦି ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅବା
କେତେ କହିବା ପରମାଣି । ତୁମ୍ଭେ ତ ପୂର୍ବେ ଅଛ ଶୁଣି
ଏମନ୍ତ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନେ । ଯାହା ପାଇଲେ ପୂର୍ବଦିନେ
ସେ ସର୍ବ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଦେବଙ୍କୁ ଦେଲେ ପଦ୍ମନାଭ
ଆପେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ଲଭି ହରି । ନିଜ ଭୁବନେ ବିଜେ କରି
ସ୍ୱଭାବେ ବଇକୁଣ୍ଠପୁର । ସୁକୃତିଜନ ସୁଖଘର
ତହିଁ ବସନ୍ତି ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ । ଯୁଗ ନିମିଷ ପ୍ରାୟେ ମଣି
ଗୋବିନ୍ଦ ରୂପ ଦରଶନେ । ନିତ୍ୟେହେଁ ସୁଖ ଜାତ ମନେ
ଏମନ୍ତ ମନ୍ଦିରେ ମୁରାରି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ ବିଜେ କରି
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅନୁରାଗ ମଣି । ସ୍ମୁମୁରେ କ୍ଷୀରଦ ଦୁହିଣୀ
ସମ୍ମୁଖେ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର । ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ମଧୁର
ହେ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଭୁ ପୁଣ୍ୟମୟ । ଯା ମନୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଉଦୟ
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡନାଥ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାର ଖେଳଘର
ବ୍ରହ୍ମ ସକଳ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ । ବ୍ରହ୍ମ ବିଲଗ୍ନ ବ୍ରହ୍ମମୁନି

ଏଣୁ ଏ ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ । ବାଲୁକା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ଝୁଣ୍ଡ ॥
ତୁମ୍ଭ ଶରୀରେ ଲୋମ ମୂଳେ । ଉଦୟ ଅସ୍ତ କାଳେ କାଳେ ॥
ଏଣୁ ଏ ଅଶେଷ ମହିମା । କେ ଜାଣିପାରେ ଗୁଣସୀମା ॥
କେବଳ ଭକ୍ତଜନ ହିତେ । ଗୁଣ ବିସ୍ତାର ବହୁମତେ ॥
ସଂସାରେ ହୋଇଛ ପ୍ରକାଶ । ଅନାଦି ମହତ ପୁରୁଷ ॥
ଅଶେଷ ଜନ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ପର ଅପର ଆତ୍ମାସ୍ୱାମୀ ॥
ସକଳ ହୃଦପଦ୍ମେ ରହି । ଏଣୁ ଅଶେଷ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଭବର ଭବ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ସୁଜନ ଜନ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ଶରଣଜନ ସୁଖରାଶି । ମୁହିଁ ତୁମ୍ଭର ନିଜ ଦାସୀ ॥
ତେଣୁ ଏ ଶ୍ରୀଚରଣ ତଳେ । ଜଣାଉଅଛି ଭକ୍ତିବଳେ ॥
ପ୍ରସନ୍ନେ ଶୁଣ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ମୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭଗ୍ନୀ ଅଲକ୍ଷଣୀ ॥
ବିରୂପ ଦେଖି ଅଙ୍ଗଶୋଭା । କେହି ନୋହିଲେ ତାକୁ ବିଭା ॥
ତାହାକୁ ଗୃହେଁ ମୋର ପିତା । ବରୁଣ ମନେ ମହା ଚିନ୍ତା ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଯୁବା କନ୍ୟା ଗୃହେ । ଯେ ରଖିଥାଇ ଅବିବାହେ ॥
ତାର ସୁକୃତ ଯେତେ ଥାଇ । ଦୁହିତା ଯୋଗୁ ନାଶ ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଅଛି ଶାସ୍ତ୍ର ଧର୍ମେ । ଯୋଗେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଦୁହିତା କର୍ମେ ॥
ଯଦ୍ୟପି ନମିଳିବ ବର । ତା ରୂପ ଦେଖି ଅସୁନ୍ଦର ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନ କରି । ତା ରୂପ ଅନୁରୂପେ ବରି ॥
ଜ୍ୟେଷ୍ଠଝିଅକୁ ବିଭା ଦେବ । ପୁଣି କନିଷ୍ଠ ଯେବେ ଥିବ ॥
ତାହାକୁ ପଛେ ବିଭା କରି । ତେବେ ସେ ଧର୍ମ ରଖିପାରି ॥
ଏକଥା ଜାଣନ୍ତିନା ସର୍ବେ । ସେ କଥା ବିପରୀତ ଏବେ ॥
ଜଳଧି ରାଜା ତବ ପ୍ରୀତେ । ଆଗେ ପ୍ରଦାନ କଲା ମୋତେ ॥
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୁମାରୀ ଗୃହେ ଦେଖି । ଅନବରତ ମନେ ଦୁଃଖୀ ॥
ସେ ଦୁଃଖ ତାପ ମୋର ହୃଦେ । ତେଣୁ ଜଣାଇ ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଜଗତ କରତା । ଜାଣ ସକଳ ଜନ ଚିନ୍ତା ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଭକ୍ତ ହେନ ମୋର । ସେ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବିଭାକର ॥

ଏମନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଅଶେଷ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ସେ ଯେଣୁ ସର୍ବଭୂତେ ବାସ । ପରମ ଦୟାଳୁ ପୁରୁଷ ॥
ପ୍ରିୟା ବଚନେ ସ୍ନେହ ବନ୍ଧ । ତକ୍ଷଣେ ଗରୁଡ଼ ଆରୋହୀ ॥
ଯେ ଋଷି ଉଦ୍ଦାଳକ ନାମେ । ମିଳିଲେ ତାହାଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ କୁ ଦେଖି ତପସ୍ୱୀ । ଆନନ୍ଦେ ପୂଜାବିଧି କରି ॥
ସେ ପୂଜା ଷୋଡ଼ଶ ପ୍ରକାରେ । ପୂଜିଲା ଗୋବିନ୍ଦ ପୟରେ ॥
ସନ୍ତୋଷେ ଘେନି ପୂଜାବିଧି । କହନ୍ତି କରୁଣା ଜଳଧି ॥
ହେ ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗତେ ବନ୍ଧୁପଣ ॥
ଆମ୍ଭର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା । ହେ ମୁନି ତୁମ୍ଭର କି ବାଞ୍ଛା ॥
ଆମ୍ଭ କମଳା ଭଗ୍ନୀ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ । ବିଶ୍ୱରେ ସବୁ ତହୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥
ତାହାକୁ ତୁମ୍ଭେ ବିଭା ହୁଅ । ଯେବେ ଆମ୍ଭରେ ଅଛି ପ୍ରିୟ ॥
ତୁମ୍ଭେ ପରମ ସାଧୁ ଅଟ । ଆମ୍ଭ ମନକୁ ତୁମ୍ଭେ ଖଟ ॥
ସାଧୁ ସଙ୍ଗତେ ବନ୍ଧୁପଣ । ଏକଥା ପରମ କାରଣ ॥
ମୁହିଁ ସୁଜନ ଜନ ବନ୍ଧୁ । ହସି କହନ୍ତି କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମୁଖୁ ପ୍ରିୟ ବାକ୍ୟ । ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ଉଦ୍ଦାଳକ ॥
କରି ଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଦେଇ । ବୋଇଲେ ନମସ୍କରି ମୁହିଁ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଜୀବନ । ଯେ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀମୁଖ ବଚନ ॥
ସେ ଆଜ୍ଞା ଅଲଙ୍ଘିତ ମୋର । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ସାଗର ॥
ଅସାଧୁ ମହାଦେବ ଦାସ । କ୍ଷମା କରିବା ମୋର ଦୋଷ ॥
ବନ୍ଧୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ହେଉ ବୋଇଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟେ ବିଷ୍ଣୁ ଉଦ୍ଦାଳକ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରବେଶ ନାମ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଏକତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ସ୍ଥୂଳ ସ୍ୟାଂ ଦୀର୍ଘଶ୍ରବଣାଂ ସ୍ଥଳଜଙ୍ଘଂ ବଭ୍ରୁଷ୍ଟଂ ମହାଦ ତନୁ
ବଦ୍ଧ୍ୟନ୍ତଂ ରକ୍ତନୟନାଂ ରୁକ୍ଷପିଙ୍ଗଶିରୋରୁହାଂ ॥

ବିଷ୍ଣୁର ମହିମା ଅନେକ । କହନ୍ତି ସୂତ ପୌରାଣିକ ॥
ଶୁଣ ସକଳ ମୁନିଗଣେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ ॥
ମିଳି ସକଳ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ବରୁଣ ପୁରେ ଦୂତ ପେଷି ॥
ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟାକୁ ଅଣାଇଲେ । ଯଜ୍ଞ ମଣ୍ଡପେ ଉଭା କଲେ ॥
ଅନେକ ଲୋକ ମିଳି ତହିଁ । କନ୍ୟାକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଚାହିଁ ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ତା ନାମ । ରୂପ ତା ବିପରୀତ କର୍ମ ॥
ପୃଥୁ ଶରୀର ବୁଢ଼ା ଜନ । ବିଶାଳ ହୃଦ.କଟୀ କ୍ଷୀଣ ॥
ପିଙ୍ଗଳ କେଶ ଲମ୍ବ କର୍ଣ୍ଣ । ରକତ ନେତ୍ର ଦୀର୍ଘାନନ ॥
ଦ୍ୱିପାଖ ଚୂଲି ମଧ୍ୟେ ଝିକା । ପରାୟେ ଦିଶଇ ନାସିକା ॥
ଅତି ଓସାର ବେନି ପାଟି । ଶ୍ରବଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଘୋଟି ॥
ହରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ଦନ୍ତପନ୍ତି । ଦିଶଇ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ॥
ଜିହ୍ୱା ଖଡ଼ଗ ପ୍ରାୟେ ଜାଣି । ଉଚ୍ଚ ଉନ୍ମତ୍ତ ଖର ବାଣୀ ॥
ଦୀର୍ଘ ଚରଣ କ୍ଷୁଦ୍ର କର । ଅଙ୍ଗେ ଯେ ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ॥
କିଛି ନ ଦିଶେ ତାକୁ ଶୋଭା । ବକାର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ଉଭା ॥
କାକର ପ୍ରାୟେ ବକ୍ର ଦୃଷ୍ଟି । ଶ୍ରୀମନ୍ତ ରୂପ ଦେଖି କଷ୍ଟି ॥
ତାହାକୁ ଦେଖି ସର୍ବଲୋକେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଣୁଛନ୍ତି ଥୋକେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଆଦେଶ ଉଦ୍ଦାଳକ । ସ୍ୱଭାବେ ସୁଜ୍ଞ ସୁବିବେକ ॥
କନ୍ୟା ବିଗୁଣ ନ' ବାଛିଲେ । ଅଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ସେ ବିଭା କଲେ ॥
ବିଭା କରାଇ ମୁନିଗଣ । ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ନାରାୟଣ ॥
ଯେ ଯାହା ପୁରେ କଲେ ବିଜେ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ ଦ୍ୱିଜେ ॥
ଅଲକ୍ଷ୍ମୀକି ଯେ ସଙ୍ଗେ ଘେନି । ସେଠାରୁ ଉଦ୍ଦାଳକ ମୁନି ॥
ନିଜ ଆଶ୍ରମେ ଯାଇ ମିଳି । ଯୁବତୀ ଦେଖିଲେ ହୁଳହୁଳି ॥

ମଙ୍ଗଳ ବଧି କଲେ ଆଣି । ତା ଦେଖି ସାଗର ଦୁଲଣୀ ॥
ସୁଖ ନ ଭଜ ତାର ମନେ । ପ୍ରବେଶ ମୁନି ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ତହୁଁ ଶୁଣିଲା ବେଦ ଧ୍ୱନି । ଆକୁଳ ହୋଇଲା କାମିନୀ ॥
ହୋମର ଅଗ୍ନି ଧୂମବାସେ । ବିପ୍ର ନାରୀଙ୍କ ଧର୍ମ ବାସେ ॥
ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେହେ ଦୁଃଖଲାଗେ । ଘରୁ ବାହାର ହେଲା ବେଗେ ॥
ଦାଣ୍ଡରେ ଉଭା ହେଲା ଆସି । ତା ଦେଖି ଉଦ୍ଦାଳକ ଋଷି ॥
ନିଜ ଘରଣୀ ଆଗେ ମିଳି । ବଚନ କହନ୍ତି ଓଗାଳି ॥
କନ୍ୟା ତୁ ମୋର ଗୃହ ଛାଡ଼ି । ସକଳ ଲଜ୍ଜା ଦୂରେ ଏଡ଼ି ॥
ଦାଣ୍ଡରେ ଆସି ହେଲୁ ଉଭା । ଏ ମୋତେ ନ ଦିଶିଲା ଶୋଭା ॥
ଆବର କାନ୍ଦୁ ଅଛୁ କାହେ । କି ଅବଗୁଣ ମୋର ଗୃହେ ॥
ତା ଦେଖି ଆକୁଳ ମୋ ଦେହ । କେ କି ବୋଇଲା ତୋତେ କହ ॥
ଏମନ୍ତ ପତିମୁଖୁ ଶୁଣି । ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ କହୁଅଛି ବାଣୀ ॥
ହେ ମହାଋଷି ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ମୋଠାରେ ଅଛି ଯେତେ ଗୁଣ ॥
ତାହା କହିବି ତୁମ୍ଭ ଆଗେ । ହେନାଥ ଶୁଣ ଅନୁରାଗେ ॥
ମୁଁ ଯେ ବରୁଣ ରାଜା ଝିଅ । ଯେ କରିବାଦେ ମୋରପ୍ରିୟ ॥
ଯେବଣ ଗୃହେ ନିତ୍ୟେ କଳି । ଏକ ଆରେକ ବାରୁଆଳି ॥
ପୁତ୍ର ଝିଅଜା ଦାସଦାସୀ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିନ୍ଦୁଥିବେ ବସି ॥
ମନ୍ଦିର ସଂସ୍କାର ନ କରି । ପଦାର୍ଥ କରୁଥିବ ଚୋରି ॥
ଯହିଁ ଶକଟା ଯୁତ ଖେଳ । ମିଥ୍ୟା କପଟ ମାଡ଼ ଗୋଳ ॥
ପରଦାର ପ୍ରିତରେ ବସି । ଏକ ଆରକେ ପରିହାସୀ ॥
ପରକୁ କହୁଥିବେ ନିନ୍ଦା । ଆପଣା ଗୁଣ ନିଯୂା ବନ୍ଧ ॥
ଜୀବଙ୍କୁ କରୁଥିବେ ହିଂସା । ଏମନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ମୋର ବସା ॥
ଯହିଁ ନରସେ ମୋର ମନ । ସେ କଥା ଶୁଣ ତପୋଧନ ॥
ବେଦ ବଚନ ଆଦି ଗୀତ । ଯେ ବାକ୍ୟ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରିତ ॥
ଏହା ମୁଁ ନ ଶୁଣିବି କର୍ଣ୍ଣେ । ଯେ ବାଦ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ବିଧାନେ ॥
ନୟନେ ନ ଦେଖଇ ତାହା । ସେ କଥା ଶୁଣ ମୋର ନାହା ॥

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଆଦିକରି । ଯେ ଜନ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ସୁଚି ସୁବସ୍ତ୍ର ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ସୁବେଶ ହୋଇଥିବ ନିତ୍ୟେ ॥
ସୁସଜ୍ଜପୁରେ ଥିବେ ରହି । ମୁଁ ତାହା ନ ପାରଇ ସହି ॥
ହବିଷ୍ୟ ଅନ୍ନ ଶୁଦ୍ଧ ପାତ୍ରେ । ଯେ ପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ॥
ଏଣେ ସନ୍ତୋଷ ଯାର ମନ । ମୋ ଦେହ ତାରେ କମ୍ପମାନ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ଜାତି ପୁଷ୍ପ । ମୁଁ ନ ସେନଇ ତାର ବାସ ॥
ଆମିଷ ବାସ ଯହିଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ତହିଁ ନ ପାରଇ ରହି ॥
ତୁମ୍ଭ ମନ୍ଦିରେ ଘୃତବାସ । ହୋମ ଅନଳ ଧୂମବାସ ॥
ମୁଁ ତାହା ନ ପାରଇ ସହି । ବେଦ ବଚନେ ମୋର ଦେହି ॥
ବାତେ କଦଳୀ ପ୍ରାୟେ କମ୍ପେ । ଗରୁଡ଼ ଆଗେ ଯେହ୍ନେ ସର୍ପେ ॥
ମୁହିଁ ହୋଇଲି ସେହିମତି । ଦେଖି ତୁମ୍ଭର ଏହି ମତି ॥
ଯଦ୍ୟପି ଅଛି ମୋର ଆଶ । କୁତ୍ସିତ ସ୍ଥାନେ କର ବାସ ।
ଏମନ୍ତ କହି ସିନ୍ଧୁଜେମା । ପୁଣି କାନ୍ଦଇ ଅଲକ୍ଷମା ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ମହାଋଷି । ଚିନ୍ତା ସାଗରେ ଗଲେ ଭାସି ॥
ହୃଦରେ ବିଚାରନ୍ତି ରହି । ଏଥିରେ ଭଲଗତି ନାହିଁ ॥
ଯଶ ଆୟୁଷ ସୁତ ବିତ୍ତ । କ୍ଷଣକେ କରିପାରେ ହତ ॥
ଏ ନାରୀ ଥିବ ଯାର ଘରେ । ତାର ପ୍ରମାଦ କାହିଁ ଦୂରେ ॥
ସନ୍ନିଧେ ଥିବ ସର୍ବବାଦେ । ଏ ଧର୍ମ ଧ୍ୱଂସିନୀ ପ୍ରମାଦେ ॥
ଏ କୁଳ କଳଙ୍କିନୀ ସଲ । ବେଳହୁଁ ଉପେକ୍ଷିଲେ ଭଲ ॥
ପୁରାଣେ କହୁଛନ୍ତି ମୁନି । କଳହା ସ୍ତ୍ରୀ ବି ଦୁର୍ବାଦିନୀ ॥
ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନନ୍ଦ ବନ୍ଦ ପରେ । ତାହାକୁ ନ ରଖିବ ଘରେ ॥
ଯେବେ ଉପ୍ରୋଧସ୍ତବେ ରଖି । ପଶ୍ଚାତେ ହୁଏ ବଡ ଦୁଃଖି ॥
ସକଳ ଧର୍ମ ନାଶ ଯାଇ । ଅନ୍ତେ ନରକ ଗତି ପାଇ ॥
ଏକଥା ଜାଣଇଁ ମୁଁ ଭଲେ । କି ପ୍ରୟୋଜନ ଏହା ଥିଲେ ॥
ଏବଦନେ ରଖି ନ ଯୋଗାଇ । ନିର୍ଜନେ ନବାସିତା ନେଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ମହାମୁନି । ଅଲକ୍ଷମାକୁ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ॥

କେତେହେଁ ଦୂରେ ଦ୍ୱୀପାନ୍ତରେ । ଜନ ଅଗମ୍ୟ ବନଘୋରେ ॥
ଅଶ୍ୱଥ ବୃକ୍ଷତଳେ ଯାଇ । ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଉଭା ହୋଇ ॥
ସେ ଦିନ ଶନିଶ୍ଚର ବାର । ଧର୍ମ ସୁମର ମୁନିବର ॥

ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷମୂଳେଽସ୍ମିନ୍ନଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱପିହ୍ୱକ୍ଷଣଂ ।
ଅବାସ ସ୍ଥାନମାଲୋକ୍ୟ ଯାବନ୍ନାପ୍ନାମ୍ୟହଂ ପୁନଃ ॥

ଅଲକ୍ଷମାକୁ ଛନ୍ଦ କରି । ଏଠାରେ ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ରହି ॥
ତୋର ଶରଧା ଯହିଁ ଅବା । ସେ କଥା ନିଶ୍ଚୟ କହିବା ॥
ଏବେ ତୁ ଏହିଠାରେ ରହ । ମନରେ ସଂଶୟ ନ ପାଅ ॥
ଭକ୍ଷ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ତୋ ନିମନ୍ତେ । ଦେବି ମୁଁ ଆସନ୍ତ ତୁରିତେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ବଚନେ ସିନ୍ଧୁ ସୁତା । ମନରୁ ଦୂର କରି ଚିନ୍ତା ॥
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ତରୁ ମୂଳେ ବସି । ସେଠାରୁ ଉଦ୍ଦାଳକ ଋଷି ॥
ନିଜ ଆଶ୍ରମେ ଯାଇ ମିଳି । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ବନମାଳୀ ॥
କହଇ ମହାଦେବ ଦାସ । ଉଦ୍ଧର କ୍ଷୀରୋଦ ନିବାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟେ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ॥
ବନ ନିବାସେ ନାମ ଏକତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ପୃଥୁ ଉବାଚ

ସାପି ବୋଧିତରୋର୍ମୂଲେ ଭର୍ତ୍ତୁରାଗମନୋତ୍ସୁକା ।
ଦୁଃଖିତା ରୋଦନସ୍ୟାନ୍ତେ ରୁଦନ୍ତି ଚ ପୁନଃ ପୁନଃ ॥

ହେ ମୁନିଜନ ଏବେ ଶୁଣ । ଅଲକ୍ଷୀ କନ୍ୟା କର୍ମଗୁଣ ॥
ପିପଳ ବୃକ୍ଷତଳେ ବସି । ସ୍ୱାମୀ ଆଗମ ଅଭିଳାଷୀ ॥
ନିଶ୍ଚେ ଆସିବ ବୋଲି ଜାଣି । ଦଶଦିଗକୁ ଗୃହିଁ ପୁଣି ॥
ଅନବରତେ ଦେଇ ଦୃଷ୍ଟି । ନ ଦେଖି ମନେ ମହା କଷ୍ଟି ॥
ତୃତୀୟ ଦିନ ବାଟ ଗୃହିଁ । ଅତି ଆକୁଳେ ତାର ଦେହୀ ॥
ନିରାଶେ କରଇ ରୋଦନ । ଉଲ୍ଲୁକ ପ୍ରାୟେ ଘୋର ସ୍ୱନ ॥

ରୋଦନ କରେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ଶବଦେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ପୂରେ ॥
ତରସ୍ତ ସର୍ବଲୋକେ ଶୁଣି । ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରେ କମଳାମା ॥
ଶବଦ ଅନୁସରି କର୍ଣ୍ଣେ । ଜାଣିଲେ ନିଜ ଭଗ୍ନି ବନେ ॥
ନୀରକ୍ଷ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଅଛି । ବୃହସ୍ତ ଗଲା ତାକୁ ଲେଛି ॥
ଏମନ୍ତ ଖଳ ଦେଖା ଚତ୍ତେ । କହିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ହେ ନାଥ ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ମୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭଗ୍ନୀ ଘୋରବନେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ଛଡ଼ିଛଦେ କର୍ମଦୋଷେ । ସଖୀ ସୋଦର ନାହିଁ ପାଶେ ॥
ଅନାଥ ହୋଇ ଘୋର ବନେ । କାନ୍ଦୁଅଛି ସେ ଦୁଃଖ ମନେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ତା ସନ୍ନିଧିକୁ ଯାଇ । ଆଶ୍ୱାସି ରଖ ଭଲଠାଇଁ ॥
ଯେମନ୍ତେ ନ ପାଏ କଷଣ । ନୋହିଲେ ମୋର ପୁରେ ଆଣ ॥
ଏମନ୍ତେ କମଳା ବଚନେ । ଜଗତପତି ତୋଷମନେ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଗରୁଡ଼ ଆରୋହି । ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ କନ୍ୟା ଅଛି ଯହିଁ ॥
ସେଠାରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଜଗତ ନାଥ ପିତବାସ ॥
ଦିବ୍ୟ ସ୍ୱରୂପେ ବିଜେ କରି । ଦେଖି ଉଠିଲା ଦ୍ୱିଜନାରୀ ॥
କ୍ରୋଧ ସମ୍ଭାଳି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ବହି । ତରୁ ଉହାଡ଼େ ଉଭା ହୋଇ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖି ମନେ ତୁଷ୍ଟି । ବନ୍ଦବଦନେ ବନ୍ଦଦୃଷ୍ଟି ॥
ତା ମନ ଜାଣି ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ବଚନ କହୁଛନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ

ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସିନ୍ଧୁ ଜେମା । ତୁମ୍ଭ କନିଷ୍ଠ ଭଗ୍ନୀ ରମା ॥
ମୋତେ ପେଷିଲେ ତୁମ୍ଭ ପାଶ । ତାର ପୁରକୁ ଯିବ ଆସ ॥
ସେ ପୁର ବୈକୁଣ୍ଠ ସମ । ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ସୁଖ ଧାମ ॥
ଅନେକ ତପ କରି ତପୀ । ନିଷ୍ଠାମେ ମୋର ନାମ ଜପି ॥
ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଭାବ ଯେନ ଚିତ୍ତେ । ମୋ ରୂପ ଚିନ୍ତି ସର୍ବଭୂତେ ॥
ସୁଦୟା କରି ପ୍ରାଣୀଠାରେ । ବସନ୍ତି ଯାଇ ଯେଉଁ ପୁରେ ॥
ସେ ପୁରେ ମୋତେ ଦେଖି ତୋଷ । ଖଣ୍ଡନ୍ତି ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ କ୍ଲେଶ ॥
ଭୁବନ ଏମନ୍ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ସୁକୃତି ଜନଙ୍କୁ ସୁଲଭ ॥

କଣ୍ଠରେ ଅଙ୍ଗେ ନାହିଁ ତ୍ରାସ । ତୁମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କ ଯିବ ପାଶ ॥
ତୁମ୍ଭ କନିଷ୍ଠା କମଳମା । ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ଠାକୁରାଣୀ ॥
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯେତେ ଦାସୀ । ଜଣେଜଣକେ ଗୁଣରାଶି ॥
ଅନେକ କାଳଯାଏ ଲମ୍ବ । ବର୍ଣ୍ଣିହିଁ ନ ପାରିବ କମ୍ବ ॥
ଏମନ୍ତ ମହିମା ସେ ପୁର । ସୁର ମୁନିଙ୍କ ଅଗୋଚର ॥
ତାହାଙ୍କ ଯିବା ଭଲ ବେଗେ । କମ୍ପାଇ ଥିବ ବନ ଭାଗେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ବଚନେ ଯେ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ଦେବସ୍ୱାମୀ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ସୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତକାଳେ । ସକଳ ଆତ୍ମା ଏକମେଳେ ॥
ତ୍ରିଗୁଣବନ୍ଧ ମୁକ୍ତ ହୋଇ । ରହିଲେ ତବ ଗର୍ଭେ ଯାଇ ॥
ସୁକୃତ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗଲା । କଳୁଷ ଭାଗ ଯେତେ ଥିଲା ॥
ସେ ସର୍ବ ପଙ୍କରୂପେ ପଡ଼ି । ପ୍ରଳୟ ଜଳେ ଥିଲା ବୁଡ଼ି ॥
ଏମନ୍ତ କେତେ କାଳ ଗଲା । ପୁଣି ତୋ ଲୀଳା ପ୍ରକାଶିଲା ॥
ତୋ ରଜଗୁଣେ ବ୍ରହ୍ମା ଜାତ । ସୃଜିଲା ଅଶେଷ ଜଗତ ॥
ଚର ଅଚର ମୂଳେ ଜୀବ । ସଂସାରେ ଜାତ କଲା ସର୍ବ ॥
ପ୍ରଥମେ ଧର୍ମ ଉଦେ କଲା । ପୂର୍ବେ ଯେ ପାପ ପଙ୍କେ ଥିଲା ॥
ସଂସାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ନ ପାରି । ଲଜାରେ କନ୍ୟାରୂପ ଧରି ॥
ଜଳ ସୃଜନ ପୂରେ ଜନ୍ମି । ତେଣୁ ମୋ ନାମ ଅଲକ୍ଷମୀ ॥
ସ୍ୱଧର୍ମ ବୋଲି ଯେତେ କଥା । ମୋତେ ଲାଗଇ ବଡ଼ ବ୍ୟଥା ॥
ସ୍ୱସ୍ଥାନେ ନ ପାରଇ ରହି । କହିଲି ଶୁଣ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆବର ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁର । ସେ ମୋ କନିଷ୍ଠ ଭଗ୍ନୀଘର ॥
ତାହାଙ୍କ ଯିବି ମୁଁ କେମନ୍ତେ । ତା ଶିରୀ ନଯୋଗାଇ ମୋତେ ॥
ତାର ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଦେଖିଁ । ମୋ ମନ ହେଉଥାଇ ଦହି ॥
କେମନ୍ତେ ଥିବ ତାର ପାଶ । ଆବର ମୋର କର୍ମ ଦୋଷ ॥
ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ଯାହା ଭଲ । ମୁହିଁ ଜାଣଇ ତାହା ସଲ ॥
ଏଥକୁ ଶୁଣ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ସକଳ ଜନ ମନ ଜାଣ । ମୋ କଥା କମ୍ପାଇ ନ ଶୁଣ ॥

ଏବେ ମୋ ମନ ଅନୁସର ॥ ସ୍ଥାନ କହିବ ନରହର ॥
ମେ ଭବେ କରିବି ମୁଁ ରାଜ୍ୟ । ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗତେ ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଚକ୍ରପାଣି । ଯେ ଯାହା ନିଜ କର୍ମଜାଣି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଜ୍ୟେଷ୍ଠବାଳୀ । ଯେବଣ ଘରେ ନିତ୍ୟ କଳି ॥
ଯହିଁ ତୁ କରିଥିବୁ ବାସ । ଯେ ମିଥ୍ୟାଭାଷୀ କୁପୁରୁଷ ॥
ତାର କନ୍ଧରେ ଥିବୁ ବସି । ଯେ ପର ଦାର ଅର୍ଥ ଆସି ॥
ପର ନିନ୍ଦୁକ ପରପିଡ଼େ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଦର୍ଶନେ ଦୁଃଖେ ପଡ଼େ ॥
ଅଙ୍ଗ ଅଶୁଚି ହୋଇଥାଇ । ଯେ ଦେବ ଦରଶନେ ଯାଇ ॥
ସ୍ନାନ ବଚନେ ମୋ ଭଜନେ । ଯେ ଭାଷେ ରଷେ କୁବଚନେ ॥
ଚଣ୍ଡାଳେ ହେବ ସମ୍ଭାଷଣ । ଯେବେ ଅପାତ୍ରେ ମହାଦାନ ॥
ଯେ ପ୍ରିତି ହୀନଜନ ସଙ୍ଗେ । ତୁ ବସିଥିବୁ ତାର ଅଙ୍ଗେ ॥
ଜୁତାଦି ଖେଳ ଯେତେ ରସ । ପର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରିହାସ ॥
ଜାଲ ଜନ୍ତାଳ ବନ ଜୁଇ । ଜନ୍ତୁ ବିନାଶ ଯେତେ ଠାଇଁ ॥
ଯାହା ଯେ ଦେଖୁଥିବ ତୋଷେ । ତୁ ଥିବୁ ତାର କନ୍ଧ ଦେଶେ ॥
ବଟ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବେଲ ନିମ୍ବ । ଧାତ୍ରି ତୁଳସୀ ଚୂତଦ୍ରୁମ ॥
ଏ ଆଦି ଦେବ ତରୁ ମାନ । ଯେ ଜନ କରିବ ଛେଦନ ॥
ତୁ ତାର ଅଙ୍ଗେ ବସି ଥିବୁ । ତୋହର ଭାବ ତାକୁ ଦେବୁ ॥
ଯେ ଜନ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ନିନ୍ଦ । ଗୋ ବିପ୍ର ସୁଜନ ନ ବନ୍ଦ ॥
ତାତ ଜନନୀ ଗୁରୁପାଦେ । କପଟ ସ୍ନେହ ନାହିଁ ହୃଦେ ॥
ଏମନ୍ତ ଜନ କନ୍ଧେ ବସ । ତାର ସୁକୃତ ଶିଘ୍ର ଧ୍ୱଂସ ॥
ଆବର ଶୁଣ ଅଲକ୍ଷମୀ । ଯେ ନାରୀ ବିନା କାମେ ଭ୍ରମି ॥
ପରେ କହଇ ପରକଥା । ସ୍ୱାମୀ ସେନେହେ ପାଇ ବ୍ୟଥା ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ବନ୍ଧୁ ଜନେ । କଳି ଭଆନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ଯେହୁ ନିନ୍ଦ । ନରକେ ହେଉଥାନ୍ତି ଧନ୍ଦ ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ତୁ ରମ ଅନୁରାଗ ଚିତ୍ତେ ॥
ରାତ୍ରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥବୃକ୍ଷ ତଳେ । ଭୂତ ପିଶାଚଗଣ ମେଳେ ॥

ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚିବୁ ରଜନୀ । ଯେବଣ ଦିନ ତୋତେ ମୁନି ॥
ଆଣି ଛାଡ଼ିଲା ବନ ଘୋରେ । ନିବାସି ଗଲା ନିର୍ଜନରେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରଧର । ତୋତେ ହୋଇଲା ଦୁଃଖଘୋର ॥
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ବସି । ଚିନ୍ତା ସାଗରେ ଗଲୁ ଭାସି ॥
ଆମ୍ଭେ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲୁ ଏବେ । ଆଉ କି ଦୁଃଖ ଥିବ ତେବେ ॥
ଆଜହୁଁ ଶନିବାର ଦିନ । ପୂଜା କରିବେ ମୋତେ ଜନ ॥
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷ ମୋ ସ୍ୱରୂପୀ । ଦର୍ଶନେ ହୋଇବ ନିଷ୍ପାପୀ ॥
ଦର୍ଶନେ ବିଘ୍ନ ଯିବ ନାଶ । ଅନ୍ତେ ତା ବଇକୁଣ୍ଠେ ବାସ ॥
ଲଭିବେ ଅକ୍ଷୟ ମୁକତି । ଯେ ଶନିବାରେ ମୋ ଭକତି ॥
ତୁ ଯେ ସେଦିନ ମୋ ସନ୍ନିଧେ । ପୂଜା ପାଇବୁ ଅବିରୋଧେ ॥
କ୍ଷୁଧା ପାଇବୁ ତୋର କାହିଁ । ପୁଣି ସପତ ଦିନଯାଏ ॥
ସଂସାରେ ଭ୍ରମୁଥିବୁ ସୁଖେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ତଳେ ନିଶା ମୁଖେ ॥
ପ୍ରେତ ଗଣଙ୍କ ମେଳେ ଥିବୁ । ତାହାଙ୍କ ଗତି ଆଚରିବୁ ॥
ଯେ ଜନ ବୃକ୍ଷରାଜ ମୂଳେ । ବସିବ ଯାଇ ରାତ୍ର କାଳେ ॥
ତୁ ବିଶ୍ରାମିବୁ ତା ଶରୀରେ । ସେ ଦୁଃଖୀ ହେବ ଇହପରେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବ୍ରହ୍ମରଶି । ଖଗାଧିରାଜନେ ଯାଇ ବସି ॥
ନିଜ ଗୃହକୁ କଲେ ବିଜେ । ଧନବାନ୍ଧବେ ଦେବରାଜେ ॥
କହନ୍ତି ସୁତ ମୁନିବର । ଏ ହେତୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ସ୍ଥାବର ॥
ରଜନୀକାଳେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ । ପୂର୍ବେ ଯେ ଅଛି ତାର ଦୋଷ ॥
ତେଣୁ ଆଦିତ୍ୟବାର ଦିନେ । ନ ଛୁଇଁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବଚନେ ॥
ଏକଥା ଅନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଯୋଗେ । କହି ଅଛି ଯେ ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ॥
ନିଷେଧ ସର୍ବଦା ଦିନ ନିଶି । ପିପଳ ଛାୟାରେ ନ ବସି ॥
ଯଦ୍ୟପି ବସିବ ଅଜ୍ଞାନେ । ପବିତ୍ର ହେବ ହୋମଦାନେ ॥
ଏ କଥା ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରେ ମାନି । କହନ୍ତି ସୁତ ମହାମୁନି ॥
ଏ ପଦ୍ମପୁରାଣ ବିଧାନେ । କହିଲୁ କାର୍ତ୍ତିକ ବର୍ଣ୍ଣନେ ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଧର୍ମବାଣୀ । ଯେ ତିନି ଲୋକରେ ଚଳଣି ॥

ଭବାମ୍ବା ବିଷ୍ଣୁ ବିଧି । ଏ ଗୃହର ବଚନ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
ଷ ପୁରାତନ ବାଣୀ । ଯେ ଭଣେ ଅବା କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି ॥
ସ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଗତି । କେତେ କହିବା ଫଳଶ୍ରୁତି ॥
ଯେ ଗୃହେ ଆଦ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତକର । କାର୍ତ୍ତିକ ବ୍ରତ ଫଳ ସର ॥
ସାଗର ଆଦି ତୀର୍ଥ ଧର୍ମ । ବଦରୀ ଆଦି ବନାଶ୍ରମ ॥
ଦ୍ୱାରକା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରସ୍ଥାନେ । ଗମିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଦରଶନେ ॥
ଯଜ୍ଞାଦି ବ୍ରତ ଫଳ ଯେତେ । ଯାବତ କାର୍ତ୍ତି ଜନହିତେ ॥
ଅଶେଷ ଦାନ ମାନ୍ୟ ଫଳ । ସକଳ ଧର୍ମ କର ଠୁଲ ॥
ଲେଖିବ ଦ୍ୱିଗୁଣ ପ୍ରମାଣେ । ନ ତୁଲ୍ୟ ଶ୍ରୀପଦ୍ମ ପୁରାଣେ ॥
ବିଶେଷ ବଂଶ ବର୍ଦ୍ଧମାନ । ଉତ୍ତମ ବିଦ୍ୟାଧନ ଜନ ॥
କାର୍ତ୍ତିକ ମହିମା ଯେ ଶୁଣି । ଶ୍ରବଣେ ସର୍ବ ଧର୍ମ ଜିଣି ॥
ହୃଦେ ରଖିବ ଯତ୍ନ କରି । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ହରି ॥
ବଢ଼ଇ ଯଶ ଆୟୁ ଧର୍ମ । ଶିଷ୍ଟ ସମ୍ପଦ ଶୁଭକର୍ମ ॥
ବିଶେଷ ହୁଏ ଧର୍ମବାନ । ଉତ୍ତମ ଜ୍ଞାନ ଧନ ଜନ ॥
ଅବଶ୍ୟ ଲଭଇ ଏତେକ । କେବେହେଁ ନ ଲାଗେ ପାତକ ॥
ନଳମା ଜଳେ ଯେହ୍ନେ ଆପ । ପଦ୍ମପୁରାଣେ ତେହ୍ନେ ପାପ ॥
ଶରୀରେ ନ ପାରଇ ପୀଡ଼ି । ଶ୍ରବଣ ମାତ୍ରେ ଯାଇ ଛାଡ଼ି ॥
ନାନାଦି ତାପ କ୍ଲେଶ ବ୍ୟାଧି । ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ମନ୍ଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ॥
ସର୍ପ ବିଘାତ ଗ୍ରହ ଦୋଷ । ରାଜ ଚଉର୍ଯ୍ୟ ରିପୁ ନାଶ ॥
ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପାତ ବ୍ୟାଘ୍ର ଭୟ । ସର୍ବ ଦୁରିତ ଯାଇ କ୍ଷୟ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖୀ ହୋଇଥାଇ । ଅନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ ପୁରେ ଯାଇ ॥
ବିଷ୍ଣୁର ଅତି ପ୍ରିୟପଣେ । ରହନ୍ତି ପାରିଷଦଗଣେ ॥
କହିଲେ ସୂତ ମହାଜ୍ଞାନୀ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ସର୍ବ ମୁନି ॥
ଘେନିଲେ ଧର୍ମ ଉପଦେଶ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହିମା ବିଶେଷ ॥
ଯେ ଧର୍ମ ତ୍ରିଲୋକରେ ମଣ୍ଡି । ଅନେକ ଜନ୍ମ ପାପ ଖଣ୍ଡି ॥
ବିଷ୍ଣୁର ଅତି ପ୍ରିୟ ବ୍ରତ । ମହା କାର୍ତ୍ତିକ ଯଥାକୃତ୍ୟ ॥

ଅଶେଷ ଜନଙ୍କ କାରଣେ । ମୁନି ଯେ ଲିଖିଲେ ପୁରାଣେ
ସଂସାର ପ୍ରତିପାଳେ ଯେତୁ । ତାହାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ କେବା କହୁ
ଅନ୍ତେ ଉତ୍ତମ ଗତି ପାଇ । ବୈକୁଣ୍ଠେ ପୁରେ ବସେ ଯା
ସେ ଧର୍ମ ଭାଗ୍ୟ ଉପଦେଶ । ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ମହାଦେବ ଦାସ
ଏ ସ୍ତୁର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ କାହିଁ । କେବଳ କୃପା ଭାବଗ୍ରାହୀ
ତେଣୁ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶ । ସୁଜନେ ନ ଦେବେ ଦୋ

ଇତି ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମପୁରାଣେ ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ
ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣେ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ଦୋଷ
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—ସମାପ୍ତ—

ମୁଦ୍ରାକର—ଆର୍. ଏନ୍. ଭଞ୍ଜଦେଓ, କନକା ପ୍ରେସ୍, କଟକ—